Congestorium artificiose memorie ... / V.P.F. Joa[n]nis Romberch de Kyrspe. Regularis obseruantie predicatorie: ; omnium de memoria preceptiones aggregatim complectens. Opus omnibus theologis, predicatoribus [et] [con]fessoribus, juristis, iudicibus procuratoribus, aduocatis [et] notariis, medicis, philosophis. Artium liberalius professoribus. Insuper mercatoribus nu[n]ciis [et] tabellariis per necessarium.

Contributors

Host von Romberch, Johann, active 1485-1532.

Publication/Creation

Impressum Venetijs : In edibus Georgij de Rusconibus ..., 1520.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/c6b7uqfk

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

wellcome collection

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

D

~~3561~~

R. C

~~Ronsberch~~ 14

congregationis

1520

Gerson de contemptu mundi 1518

1518

X|tc|

49 D 33

No Number
pro Tem[illegible]

(October 29, 1902)

Tracts St Hempin &c

5542 | A
3461
3391 702

Congeſtoriuꝫ Artificioſe Me morie. V. P. F. Joānis Rom- berch de Kyrſpe.

Regularis obſeruan/
tie predicatorie: Omnium de me//
moria preceptiones aggregatim
complectens: opus omnibus
Theologis/predicatori/
bus ⁊ ꝯfeſſoribus/Juri
ſtis/iudicibus pro
curatoribus/
aduocatis ⁊
notariis/medicis/philoſophis.
Artium liberaliuꝫ profeſſoribus.
Inſuper mercatoribus nūciis ⁊ ta
bellariis per/
neceſſarium.

Ingenui liberalium Artiuꝫ Cultoris Franciſci Angeli domi
ni Auguſtini Piſaurenſis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diſerte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui ſimilem dedere Secla
Habendum magis Onice ⁊ Smaragdo.
Nam quum labilis ⁊ nimis caduca
Mens ad inſtar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem ſi callueris/tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur ſacrum Volumen
Kyrſpenſis vigili Manu expolitum.

Hieronymus de Alijs Artiuꝫ ⁊ Medicine doctor ad lectoré.

Qui memorem queris multoꝝ reddere mentem
Quoꝝ nature vis meminiſſe negat
Hunc eme qui methodo monſtrat tibi cuncta libellum
Per que letheas tu ſuperabis aquas
Quid locus ⁊ menti quid preſtet imago tenaci
Hic docet/vt condas pectore queqꝫ tuo
Sed meritas Romberch debes perſoluere grates
Aedidit egregium qui tibi lector opus

¶ Joan. Aloyſius Triui. memorie cupido lectori. S.

Quo memor eſſe breui poſſis cariſſime lector
Hinc diſces/cordi ſi tibi cura/modum
Eſt reminiſcendi vis rex maxima cuſtos
Qua diſciplina eſt multa paranda tibi
Hac ſine quid proſit ſtudium? longiqꝫ labores?
Dempta hac nil ſtudium: nil iuuat ingenium:
Si memor eſſe velis igitur: que munera dantur
Sume: quibus diſcas cuncta tenere locis.

¶ Reuerendiſſimo in Chriſto prī ac dn̄o. d. Dominico Grimano Epiſcopo Portueñ. S. Ro. E. Cardinali. S. Marci ac Patriarche Aquilegie: frater Joan. Romberch de Kyrſpe profeſſionis predicatorie: perpetuam felicitatem atq; memoriam eternam.

Cōtigit Reuerendiſſime Dn̄e Quinto Fabio Maxio ſingularis laus: q̄ ingēti q̄dā fuerit noticia atq; memoria vetuſtatis. Et imēſus fert Lucij honor icredibili eū memoria ꝑditum. Julij Ceſaris memoria qua tam tenaci vigebat q̄ nihili ꝑter iniurias obliuiſcerer ex priſcorū Cronicis ingenti laude reſumit. Quid Lucij Anei Senece ꝑclarius meminiſſe q̄ʒ vberrimā memoriā? qua facile duo millia noīum recitata eodē ordine: artificioſe reddidit. Atq; ducētorū diſcipulorū quos ſinguli dixere ſingulos verſus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lucius Jmperator ꝛ ampliſſimus p̄hus ea rerū memoria mirū immodum pollebat: que ꝑcipuis debeat laudū titulis: Jn ea quā verborū aiūt Hortenſius vnus oīum plus viguit. Legimus Cyneā legatū a Pyrrho dum Romā mitteret: poſtera ingreſſionis die Senatus patres: ſingulos ꝓprijs noībus ſalutaſſe: Sic Mitridatē duarum ꝛ viginti gentium imperij ſui diuerſas nouiſſe linguas aiūt: adeo quidē vt cuiq; petenti iura patrio redderet ſermone. Cyrus deniq; perſarū rex exercitus ſui (quanq̄ʒ magni) ſingulorū militū nomina meminiſſe pro eiꝰ gloria apud veteres diuulgat. Carneades i grecia: queuis ſibi oblata volumina i morē legētis memoriter recitauit diuina quadā memorie fecūditate. Aneus Seneca fert Latronē Portiū memoria ꝑ libris ſemꝑ vſum: nā que ſemel didiciſſet ꝑpetuo heſitura illi ꝑmanebāt. Atqui id eis dumtaxat vel ꝑpaucis alijs peculiare erat: Caducea ſiquidē multis paſſionibꝰ ſubiecta: ꝛ vndequaq; defectibilis hoīum generi innaſcit memoria: Que niſi arte fuerit adiuta mox ꝑexigua defatiſcit i pauculis: Quare ip-

ſam pleriqȝ medicinis ꝛ nõnullis ex Symonidis inuētione locis ꝛ imaginibus releuare moliti diuerſa diuerſis ingenijs media excogitarunt. Inter quos Seneca/Tullius/Quintilianus/Stephanus de Lauro/Franciſcus Petrarcha/Mateolus Veronēſis Jacobus Publicius/Inſuper/Petrus Rauēnas legum docto:/Joānes Surgāt/Joā. Roechlin/Georgiꝰ Reſch/Georgius Sibuti p:ecipui ſunt quos viderīz ꝛ q̃zplures alioꝝ libros de hac arte impreſſos legerim. Sunt quoqȝ nõnulli qui tam ꝛ ſi perpetua vigerent memoria ꝛ eius ꝯfirmādē preceptiones in editiunculis ſuis abſqȝ noīe ſuo tradiderint. Qui ꝛ ſi perhēnem neglexere memoriam nois ſui immemores: Non ꝓpterea salubrē eoꝝ aſpernatus eruditionez quicq̄d ꝯſentaneum huic rei excogitarūt ſimul tum alioꝝ p̄ceptionibus: pro importuna Amiciſſimi mei. d. Joan. Greuēbroch artium phie ac medicinaꝝ expertiſſimi doctoris ſolicitatione dum adoleſcentior eſſet in vnuz ꝯgeſſi libellū: q inde Cōgeſtoriū artificioſe memoratiue nomē ſortitꝰ ē. Interpoſita itaqȝ per me appellatione cū deuolueret ad. S. Apoſtolicā cauſa Jacobi hochſtraſſen inquiſitoris contra Speculū ocu/lare: tibiqȝ inter cardinei cetus viro p̄clariſſimo cõmitteret/ veluti iuriſcõſultiſſimo: ꝛ q̄ꝺ p:ecipuuz erat: q: iter Theologicū agmen facile p̄matū tibi vendicas: vt vix alter eque ac tu (abſqȝ iniuria dixeri) q̄d nā fidei arthodoxee ꝯſentaneum: q̄due diſſonū iternoſceret. Cūqȝ igit Reuerēdiſſime pater e ꝓcuratore quē geſſi apud Epiſcopum Spyreñ. factus apud R. d. tuā ſolicitato: cōtra capnioneas illas opinationes abſ/te iuſtitiam (ad quam vltroneus videbare) efflagitandam indies vel rectius horatim edes tuas frequentarem: duo potiſ/ſimum erant que longe more moleſtiam nõnihil alleuiarent: Imp:imis q̄dem locoꝝ arte Symonidis cõparatio oportuna i tam amplo ſpacioſo ꝓpolito cum differētijs ad rem ipaz neceſſarijs exornatiſſimo palatio. Ne modo vt Ciceronis eſt p̄ceptio centum inibi ꝯcederentur loca: veꝝ pene īfinita que

Joã.Michaelis ⁊ Petrus rauenas atq3 alij ſuadēt facillimū
illic conſtituere licuerit. Si quippe religioſoꝝ domus: Theo
logorum: Juriſtaꝝ/medicoꝝ/phoꝝ: ⁊ id genus hominū man
ſiones ingredi libeat quatenus inibi nobis loca vendicemus
a Palatio tuo diſceſſus nulla ratio erat. Sz ⁊ aulas tuas oiuz
veteꝝ hyſtorijs exornatiſſimas: Bibliothecam: graioꝝ ⁊ he/
breoꝝ libris refertiſſimam: vt lingue latie infinita illic recon/
dita volumina ſubticeamus: Que vel nuſq̄z vel rariter alibi
habent: nō imerito latine grece ⁊ hebraice liguaꝝ tibi notiſſi
ſimaꝝ argumētum exiſtentium ſi mecum repeto: Capellam
Sacellūue quomō ingrediar quatenus eccleſiaſtica que Epi
ſcopū decent ꝯtempler paramenta. Camere/cellaria/ciſterne/
cubicula: tot illuc videnda erant vt non modo vnico cōple/
cteremur Alphabetho ſed nec alphabeti litteraꝝ numero al
phabetis. Sed illic loca deſumere forſan illis nō expediret q
vacua ea ꝯſtituenda perſuaſum hn̄t: quandoqdem ibi tam ra
ra ⁊ ſingularia reꝝ natura ꝯſtituit: ingenium excogitauit: ⁊
ars fabrefecit: vt inuiſa ad oculum cernant: Deus: Angelus:
demones: ⁊ aie: viſa nuſq̄z perfectiora. Niſi non raras plātas
rariores arbores: rariſſima ꝯtuitus eſſez aiantia. Sed nec hic
ſumendus erat laudis apex: Ubi qd laudatiſſimū eſt nō aliū/
de q̄z a familia tua oium diſciplinaꝝ: oiuz ōniqz v̄tutis ſancti
monie: ⁊ ꝓbitatis moꝝ: idee/imagines/⁊ exēplaria forēt ven
dicāda. Qn̄qdē in cūctis ediū tuaꝝ angulis tātos taleſqz ꝯtē
plaremur hoies qbus merito in ſtuporē verteremur. Et hoc
in Eccleſiaſtice hyerarchie quaſi monarcha magis approban
dum erat: q̄z fallaces vidiſſe diuitias: petulantes laſciuaſqz
(que a domibꝰ tuis lōge abſunt) puellas: ⁊ inanes ſeculareſqz
pōpas: quos faſtus tu vnus vnice abijcis: in oiuz diſciplinaꝝ
genere potius nō modo obuerſatus: ſed penitꝰ abſorptus vi/
deare: adeo qdem vt ſi etiam. R.D. tuā altiori muſa canen/
dam huc nō attulero: me latet quā virtutis imaginē vel ſcie
ideam: aut officioꝝ ſpēs ab aulicis tuis non deſumerez. Do/

minus Antonius Sācij Iu. d. hiſpanus auditor cauſaꝝ audi
toris vicē diligētiſſimi tenebit. Quis cui ſecretior q̄ꝫ Jacob⁹
Sketa Arch. Saunie Dñico. Et notariū vñ occulatiorē Lau
rētio Sager citabo vt taceā reliquos id gñis viros ad ꝓbita
tē v̄tutez eq̄tatem ⁊ iuſtitiā officioſiſſimos: iter quos tu alter
Apollo ⁊ phebus alter vt matutinū coruſcas aſtruꝫ. cūctoꝝ
memorādoꝝ ꝑſpicaciſſimo igenio colluſtrator: adeo vt q̄cq̄ꝫ in
tellecta ſenſibuſq̄ꝫ ꝑcepta penes memorē recōdens mentē: tu
ipſamet cēſeare memoria. Quāobrem memorie memor me/
morantiū patrem nō meminiſſime: imemoris nephas perpe/
tua memoria memoraretur. Me ꝓinde memor memorie cul/
per memoris imemor te memori z pre oibus memorantib⁹ ꝓ/
dituz quātum his chartis fortuna fauet in memorantiū oiuꝫ
memoria figam. Eroq̄ꝫ memor nois tui: quoad memoriam fa
ciat mirabiliū ſuoꝝ miſerator dñus donec in memoria eter/
na ſit iuſtus. Interea ne ſis memorātium pater imemor filio/
li. Seruuliq̄ꝫ tui cuius Cōgeſtoriū artificioſe memoratiue no
mini tuo ſacratū: in pignus atq̄ꝫ perpetue memorie monimē
tum munuſculi qualiſcūq̄ꝫ loco: Hylari ſi exceperis vultu:
nunq̄ꝫ, in[ ]arduıoribus tui imemor ero cum lucem exceperit
que indies molimur edere. Uale.

F. Joannes Romberch de Kyrſpe Regularis obſeruātie in
cetu Agrippino Coloniēñ Ordinis predicatorij diui Domi
nici ꝓfeſſor: Reuerēdiſſimo in Christo patri: magiſtro Gar/
ſie de Loayſa eximio Artiū phie ac Sacre Theologie profeſſo
ri: totiuſq̄ꝫ Ordinis p̄dicatorum meritiſſimo Generali magi
ſtro humilē obedientiā: ⁊ ꝑpetuam felicitatem.

COmpoſui olim Reuerēdiſſime pater ex diuer
ſis authoribus libellum paruum ſed profecto/
ni fallar/ pluribus plurimum ad ſuffragandū
defectui naturali memoratiue cōducens. Quē
Rome [ante] quattuor annos his tribus Bo/

nonle ac ſuperiori Uenetijs multoꝝ pulſus precibꝰ prelo cō/
mittendū recuſaui hactenus. Niſi modo quaſi vim paſſus: a
nōnullis nobilibꝰ amicis precipuis Uenetis: magnifico dño
Maurino Sanuto reꝝ geſtaꝝ ꝑclariſſimo hyſtoriographo.
⁊ oiuz diſciplinaꝝ cupidiſſimo vt vere monſtrant q̄ttuor mi/
lia voluminū penes ſe in ꝑpetue memorie theſauꝝ oi auro ꝑ
cioſo chariorē ſeruata: in q̄bus ſepe raras ⁊ nuſq̄ꝫ alibi cōper/
tas vidi et legi diſciplinas. Et dño Nicolao Mocenico viro
īpenſe docto ꝯſultiſſimis apud ſenatum Uenetū viris reipu/
blice. Et magnificis dñis Petro donato ⁊ germano eiꝰ Lau/
rētio viris me hercle ītegerrimis ⁊ multaꝝ diſciplinaꝝ non
vulgariū rariter doctis. Et vt taceā moꝝ ꝓbitatem hoꝝ om/
niuz/ingenuā libertatez/ꝑclaꝝ ſanguinē/⁊ alta ſtemata: q̄bus
iure vendicarint ſiq̄d inſeruire ꝯcederetur: adeo me dignati
ſunt: tātis affecere beneuolentijs ⁊ tam copioſe accumulare
beneficijs ſepe polliciti ſunt: quorum aliqua recuſaui humi/
liter aliqua gratanter quantum noſtre obſeruantie regula/
ris paupertas pati poterit excepi. Reliqua vtpote gradus ⁊ ꝓ/
motiones in tuam dūtaxat reuerēdiſſime pr detuli manum:
Unū q̄dem hoc mihi reſeruaui vt rerer ingratiſſimi animi
eſſe viris de me tā bene meritis in honeſta q̄dē petitione nō
acquieſcere. Quāobrem ꝯgeſtorū e manus mee Archytipo
paſſus ſuz in q̄ngētos exēplari: arte īpreſſoria Georgij de Ru
ſconibus. Nō tñ ſine ꝯſilio ⁊ aſſenſu q̄n potius ſuaſu ⁊ exhor
tatione reuerēdoꝝ patrum magiſtri Damiani lori Ueneti in
ꝯuētu ꝑdicatoꝝ: ſanctoꝝ. ſ. Jo. ⁊ Pauli de Uenetijs regētis
meritiſſimi: ⁊ magiſtri Thome oibono celeberrimi eiuſdem
ꝯuētꝰ ſacre theologie ꝓfeſſoris. Inſup eximioꝝ phie ⁊ medi/
cine doctoꝝ. d. Antonij de fantis: ꝑclariſſimi apud īclitos ve/
netos: logice ⁊ phie lectoris: Cuius inſtātia efficaciſſima ad
libelli emiſſionē perſuaſit tum ꝓpter plurima eius in me bñ/
ficia tū ꝓpter ingenuos eius auditores pro q̄bus id poſtula/
bat. Inter quos. D. Angelus zeno dñi Uincētij filiꝰ: ⁊. d. Frā

ciſcus Angelus: Dñi Auguſtini piſaurẽſis pclariſſimi artiuꝫ
⁊ medicine doctoris filius: artium cultores amiciſſimi mei ex
publicis ꝓuatiſqꝫ diſputationib⁹ quib⁹ ſepius interfui tam ꝓ/
ciaꝝ oſtẽdere ingenium ꝙ cui ſi ars memorãdiqꝫ facilitas ac
ceſſerit breui futuꝝ erit quoſqꝫ cõpares facile ſuperẽt: eo libẽ/
tius opuſculum dedi: quo id tantoꝝ viroꝝ inſtantia poſtula/
bat. Cui nõ defuit dñs Hieronymus de Alis phyſicus exp/
tiſſimus: q pariter in eã ſniam coiuit: His deniqꝫ Cõgeſtoꝝ
ꝯceſſi vt ipſis iudicib⁹ vel domi deliteſceret vel tuo nomini
dicatũ inuulgaret: aut cuiuis alteri cui id tu potiſſimuꝫ velis
Dñ quid:m ſine te poſſim nihil ⁊ debeã nihil: tũ qꝛ modera/
mini tuo obſtrictus ſim: tũ etiam ꝙ gradib⁹ ⁊ honorib⁹ ſeruu
lũ tuum paucis elapſis dieb⁹ accumulare fauorabiliter digna
tus ſis: baccalaureatũ i ſacra theologia gratioſe ꝯcedẽs. Tuo
itaqꝫ noie p: obſeruãdiſſime illud opuſculũ vnaqꝫ tecũ Reue
rẽdiſſimo. d. Dñico Grimano Card. dedicãdũ cẽſui. Opuſcu
luꝫ ꝑfecto nr̃m ideo noſtrũ: qꝛ ex oĩbus his artis ꝓfeſſorib⁹
mea opa ꝯgeſtum: ⁊ quãtum vires ſuppetebãt: ⁊ ocio ꝯceſſuꝫ
ẽ Colonie Ulme/ Rome/ Bononie/ ⁊ vbi me reppereriꝫ vſu
cõprobatuꝫ. Qd̓ ſi a ſua Reuerẽdiſſima atqꝫ tua paternitate
approbatum iri intellexero: in altiorib⁹ vt nuper cepi in diui
Thome cõmentarijs ſup eplãs B. Pauli quoꝝ recognitio/
nem tibi nuncupaui: ⁊ Alberti opibus atqꝫ alys ꝗꝫpluri⁹:
que errorib⁹ elimaui nomẽ tuuꝫ / pro tua dignitate/ imortalita
ti donabo: atqꝫ indelebili nota imemorijs hoiuꝫ ꝯſignabo: ꝑ/
ut hocipm egregia tua facinora: ſalubris doctrine ⁊ qd̓ pꝛeci/
puum eſt virtutis ⁊ ſanctimonie exempla longe lateqꝫ diffu/
derit. Uale Reuerẽdiſſime moderatoꝛ ⁊ inter ceteros
ſub tuo gubernaculo chꝛiſti famulos ne tuis pa/
ternis negligas viſceribus Joannem tuum
amplecti. Ex Uenetijs ad kalen.
Maias. 1520.

Sũma tractatuũ ꝛ capituloꝝ

¶ Cõgeſtoriũ artificioſe memorie: tractãs ꝺ memoria localí: in quattuoꝛ pꝛincipales partitur tractatus.
Pꝛimus tractatus eſt de quibuſdaꝫ pꝛeambularibus / ꝛ cõtinet ſeptem capitula.
De poſſibilitate neceſſitate ꝛ vtilitate artis memoꝛatiue. Cap. 1.
De refutatiõe detractionũ artis: ꝛ comẽdatiõe ei⁹ cap. 2.
Quibus ars memoꝛatiue cõueniat: ꝛ qñ ea vtẽdũ ſit c. 3.
De deſcriptione memoꝛie ꝛ eius diuiſione. cap. 4.
De memoꝛãdi fũdamẽto. Et documẽtis eã ſaluãtib⁹. ca. 5.
De impedimentis ꝛ nocentibus memoꝛie. cap. 6.
De locoꝝ ꝛ imaginũ neceſſitate ꝛ vtilitate. cap. 7.
¶ Scꝺs tractatus eſt de locoꝝ natura ꝛ fabꝛicatiõe. Et ꝯtinet nouẽ capitula.
De Agendoꝝ oꝛdine ꝛ locoꝝ deſcriptione. cap. 1.
De diuiſione ſiue multiplicitate locoꝝ. cap. 2.
De locoꝝ numero ꝛ conſignatione. cap. 3.
De varia locorum conquiſitione. cap. 4.
De regulis conditiones locorũ continentib⁹. cap. 5.
De fabꝛicationis locoꝝ: varietate: q̃litate ꝛ habilitate. c. 6.
De locoꝛum fictoꝛum fabꝛicatione. cap. 7.
De exemplificatione locoꝛuꝫ fictoꝛum. cap. 8.
De euacuatione locoꝝ per delectionem imaginũ. cap. 9.
¶ Tertius tractatus de imaginib⁹ ꝛ eaꝝ factura ac multiplici fabꝛicatiõe. Et ꝯtinet decẽ ꝛ nouem capitula.
De imaginũ diffinitione: ꝛ diuerſa appellatione. cap. 1.
De imaginũ multiplici diuiſione. cap. 2.
De ſubſtantia ꝛ quantitate imaginum. cap. 3.
De qualitate imaginũ: ꝛ effictione atq; notatione. ca. 4.
De actione paſſione ꝛ vniuocatione imaginũ. cap. 5.
De varia imaginum ſumptione. cap. 6.
De ſignificatione ꝛ repꝛeſentatione imaginũ. cap. 7.
De generali appꝛopꝛiatione imaginum ad res memoꝛabiles. cap. 8.

De litterarum imaginibꝰ materialibus. cap.9.
De viuis litterarum imaginibus. cap.10.
De imaginibus Syllabarum naturalibus. cap.11.
De compoſitione ſyllabarum ex figuris realibus. cap.12.
De imaginibus caſuum grãmaticalium. cap.13.
De dictionũ ſimpliciũ imaginibꝰ penes ſube gradus c.14.
De arte dictionandi ⁊ Colligantia dictionũ. cap.15.
De mõ faciẽdi imagines metaphorico penes iſcriptionẽ fictionẽ ⁊ ethymologiã. c.16.
De imaginibꝰ per tranſſumptionẽ motus corporis ⁊ iſignia factis. cap.17.
De fabricatione imaginũ iuxta cõparatiões diuerſas. c.18.
De formatione imaginum penes eaꝶ diuiſiones. cap.19.
¶ Quartus tractatꝰ de Applicatiõe Artis ad ptes ſubiectiuas eius. Et continet capl'a.14.
De Applicatione locorum ⁊ imaginum ad res naturales artificiales ⁊ mixtas. ca.1.
De imaginũ applicatione ad dictiones intẽtionales ⁊ reales. cap.2.
De ſubiectis ꝓncipijs ⁊ fine oium ſcientiaꝶ. cap.3.
De diuiſiõe entis in ſuas partes ⁊ de earum imaginibus atqꝫ memoria. cap.4.
De applicatiõe artis ad ſnias diuerſimode acceptas. ca.5.
De memoria orationũ ſimpliciũ ſiue ꝓpoſitionũ. cap.6.
De memoria authoritatum ⁊ arte allegandi. cap.7.
De concluſionum ⁊ queſtionũ memoratione. cap.8.
De memoria ſyllogiſmorum ⁊ aliaꝶ ſpecierum Argumẽtationis. cap.9.
De memoria lectionum collationũ ⁊ ſermonũ atqꝫ hyſtoriarum. cap.10.
De memoria verſuuꝫ ſiue carminuꝫ. cap.11.
De prompta incorporatione auditoꝶ. cap.12.
De memoria rerum prophanarum. cap.13.
De modo legẽdi incorporandi meditandi ⁊ repetendi ea quorum memoriam exquirimus. cap.14.
Concluſio operis ⁊ peroratio exemplaris.

Finis.

❧ Frater Joannes Romberch de Kyrſpe: Conuentus fra/
truz predicatoꝝ in Colonia profeſſor. Joãni Greuẽbroch bo/
naꝝ Artium: ⁊ phie magiſtro: Ac medicinaꝝ Alme vniuerſi/
tatis Colonienſis baccalaureo: ſuo dño ⁊ amico. S. P.

QUamq̄ȝ diuina pene vigeas memoria mi Joan/
nes dulciſſime qua tanta naturaliter preditus
es: vt que facili cõparaueris ingenio: mox inde/
lebili nota fixiſſe videaris. Expoſtulaſti: nihilo/
minus: (vt omnium diſciplinaruȝ es auidiſſi/
mus) artificium quo in ſubitaneis pregnanti/
buſq̄ȝ vti ꝯſueuimus negotijs: tibi in perpetuam noſtre ami/
citie memoriam: relinquere monumentum. Jd profecto pri/
mum ex diuerſis cõparauimus Authoꝝ libris: quoꝝ Cano/
nes ⁊ regulas in vnum ꝯgeſſimus ad inſtar notarioꝝ pro/
thocollum diuerſarum cauſarum ⁊ negotioꝝ litis perſcriben/
tium: vnde memorentur qd quiſq̄ȝ apud ſe queſtionis depo/
ſuerit annotandum. Cui proinde Congeſtorium Artificioſe
memoratiue nomen imponimus. Deinde quãtum vires ſup/
petunt: ⁊ ocio conceditur artem praxi cõprobare conamur.
Tuaꝝ itaque precum compos accipe quod longis extorſiſti
importunitatibus. Sicq̄ȝ te exercita quatenus addiſcas tui
Joannis nunq̄ȝ obliuiſci. Uale tui tuoꝝq̄ȝ memor ex Kyr/
dorp. die martis intra octauas ſancti Martini Anno. 1513.

❧ Congeſtorium Artificioſe Memoratiue. F. Joan. Rom/
berch de Kyrſpe profeſſionis predicatorie Regularis apud
Cetum Agrypinenſem.

❧ Capitulum primum De Poſſibilitate: neceſſitate: ⁊ vti/
litate: Artis memoratiue.

REminiſcendi atq̄ȝ memorandi artem: qua
naturalis iuuetur memoria: Priſcoꝝ q/
dem ꝯceſſit auctoritas: quã non minus ne/
ceſſariã fore. q̄ȝ retinẽdis plurimũ ꝯducat:
preclariſſimi quiq̄ȝ viroꝝ oipharjam exer/

citatiſſimi quottidiana deuicti experientia abſq; alioꝝ aucto‑
ritate: ſua ſpōte ꝯfitent. De quo nihil heſitantes ꝯſtanter aſ‑
ſerunt eam ⁊ nature cōmoda retinere ⁊ ſciētie nihilominus
rōnem amplificare. Cuius ꝑfecto fundamentum facillime
quiſq; aſſequi poterit: q̄ꝫq̄ꝫ multipharijs idolis / ſimulachris /
imaginibꝰ: ⁊ figuris conſtituat. Infime ſiqdem ꝯditionis ho
mines litteraꝝ neſcij: Imbecillimis ſibi memorādoꝝ ſepenu‑
mero ſimulachris: notiſq; retinenda figentibꝰ comparant me
moriam: vt ⁊ apud alios legi: ⁊ itidem plerūq; in diuerſis exp
Exē plūꝫ tus ſum. Fratri cuidam idiote quēdam ex pſalterio verſuꝫ ꝓ
poſui: quem vbi per me ſibi fabricatis imaginibus in loca mō
ſtrata depoſuiſſet: abſq; vlla titubatione reſumpſit ordine re‑
trogrado. Inſuper iuuenis alter artis huius penitus igna‑
rus: figurulas in parietibꝰ quaſdam inanes depinxit: quarum
intuitu fauſte auctoritatū Ariſtotelis de Auditu phyſico ſeriē
Ne‑ recēſuit: tam ⁊ ſi hec eius ſimulachra nil penitus ſymboli
ceſſi‑ gererent cū materia illa: fuere nihilominus recordādi adiuua
tas men. Si tam exilia iuuāde memorie ꝯducunt: quid queſo nō
Artiſ adminiculabit memorandi fundamētuꝫ ſi vſu ⁊ exercitio ex‑
Se‑ truatur? ¶ Cum aūt Seneca authore: Memoria ſit res ex
neca oibus maxime anime partibꝰ delicata: fragilis / multiſq; ſubie‑
Cice cta defectibus. Et vt exēplis vtar ſicuti mechanice artes cor
ro poris opitulantur neceſſitati: ita retentiuam oportere artifi‑
Sā. cio fulciri: non tam mea aſſertione q̄ꝫ alioꝝ aſtipulatione li‑
tho. quet. Cui alludit Cicero ad Herēnium ingens memoria nō
2.2. ſolum a natura perficitur: ſed etiam habet plurimuꝫ auxilij.
queſ. Cuius. S. Thomas ſcd̄a ſcd̄e queſt. 49. articulo .j. aſſignās
49. rationem notat intentiones ſimplices ⁊ ſpūales ex aīa facilīꝰ
ar. j elabi: niſi quibuſdam quaſi corporalibus alligentur ſimilitu‑
In‑ dinibꝰ. Quā adiuuente ſcripture vnam nouimus cām: vt que
uētō humana nequit conſeruare memoria: apud ſe repoſita a ſolis
mēo hauſta vocibꝰ: ſaltē ex chartis depoſitū relegens ſinguloꝝ re‑
rati‑ cordet. Priſci itaq; phi: ſiue Symonides ante oēs: ſiue Me‑
ne

trodorus aut qſqs alius p̄mo:huic humane fragilitati ſuffra/
gatū iri cupientes:vt tam opaca nauāde diſcipline vmbracu/
la defugarent:Memorādi hoc munus i poſteros largiti ſūt.
Quo in oī ſcientia(vt Tullio placet)maxime opus eſt.Quid
enimuero proderit queq; doctiſſimoꝝ ſcripta exactiſſime lu/
ſtraſſe:arteſq; ſectari vniuerſas:ſi qñ op; eas ad manum non
habeamus:neq; meminiſſe poterimus que docēda forent q/
buſue vti placuit. ¶ Hoc ipm ſumopere nemo dubitat vtile
qd neceſſarium quis autumāt.Memoriam aūt ait Cicero la
bilē arte iuuari:& naturalem quoq; egregiam magis conforta
ri.Quid q̄ſo vtilius veloci ꝓloquendoꝝ memoria:apprehen
ſione firmiore:& ꝓnūciatiōe ſecuriore?Eiuſmodi hec ars idu
bie adminiſtrat.Et ꝑinde omni ſtatui/ſexui:& ſinguloꝝ cōdi
tionib⁹ cōpetit.Religioſis vtpote & ꝓphanis:ac qbuſlibet
artificib⁹ phis/Juriſtis/Theologis/predicatorib⁹:& ꝓfeſſori/
bus.Cuilibet ſiqdem hoꝝ opus eſt:eoꝝ meminiſſe que ſua i/
terſunt:ad ſuū ſpectant officiū:& que ſuo ꝓducūt ꝓpoſito.

Tul/ lius — Uti/ lit as artis — Cicero — Oi/ b⁹ ne ceſſa ria ē me mo// ria

¶ Capitulum ſcd̄m. De refutatione detractionum artis:& cōmendatione eius.

IGnaui plerūq; inſectantur ingenuas diſciplinas:quas aſ/
ſequi poſſe deſperāt.Ut iuxta vetus ꝓuerbium:Scientia
nō habeat inimicum niſi ignorātem.Siq; igitur inſulſus q̄ſ/
piam Zoilus:& blacterās detractor:idoloꝝ huius negotij va/
rietate attonitus:hāc artem plus oneris q̄; frugis aut hono/
ris cumulare ꝯuicians deſpiciat:veluti mentis deſtructiuā:&
que hebetes atq; fantaſticos ſui emulatores efficiat:huiuſmo
di veluti hebetem & ad bonas diſciplinas ineptum poſthabe
to.Tuq; firmiter teneto hāc artem eiuſcemodi reddere fanta
ſticos qualē vult Ariſtoteles lib.iij.de aia intelligētem:quem
neceſſe eſt fantaſmata ſpeculari.Uñ eruditus q̄ſq; efficitur lit
teraꝝ gnarus:cū noſtra cognitio a ſenſatis maxime nobis vē/
dicanda ſit.Nequaq̄; tñ fantaſticos generat:fatuos i inſanos/
deliros/ſyncopatos mente:vel ingenio obſcuriores.Ni forſan

Re/ futa/ tio blate ronū Ariſ. — Abu ſus artis no/ cet

id propter abuſum vt in quibuſlibet alijs ꝯtingere nouimus accidat. Alioquin Ariſtoteles/Seneca/Tullius ⁊ id genus: pleriqꝫ alij priſcoꝝ: (Ut Neothericos viros litteratiſſimos eo munere ſtaceam) ſoli di: inſipiētes: ⁊ fatui: venirent inſimu lādi. Quod ſi abſonum ſibi videat: digito labellum premat: quiſqꝫ talis eſt detectoꝛ: ſueqꝫ deputet ieptiei: craſſitudini: ⁊ Segnitiei: qꝛ ipſe tanti ſit muneris exoꝛs: quo egregios quoſ/ qꝫ egro fert aio preclaros eminere. ¶ Et defleat tam alienum a ſe hoc prediuinum beneficiū: inter litteratos maxime preci

Commēdatio Artiſ

puos exercitatiſſimū: arcana licet forſan mente repoſitū. Cu/ ius vim hi dūtaxat nouere: q perpaucis cōquiſitum canoni/ bus: iugi meditatione/exercitatione: ⁊ ſedulo vſu facilem quē dam habitū memoꝛandi generarūt: quē nec leuiter amittere poſſent. Hinc vana eoꝝ cōcertatio eſt: q ꝓpterea nullius mo menti eſſe ꝯtendunt: qꝛ in lōgos iam annos iter abditiſſima

Occultatio diuitina artis

priuatim delituerit. Eadem nāqꝫ ratione viderent aſpernen/ da: que indies humana induſtria ex ſecretiſſimis eximit late/ bris. Et quis neſcit veteres plura ſuis etiam amiciſſimis ab/ ſcōdiſſe? Quāobrem noſtro euo ꝯgratulandum eſt: vbi paſſiꝫ quiqꝫ moliūtur in lucem qppiam grati edere: vnde ⁊ oblecta ri poſſit auidiſſima ſtudioſoꝝ mens: ⁊ fruge largioꝛis mune/

Pꝛia rō

ris potiri: vbi tot tātiqꝫ viri florent: qui ſua beniuolētia deui/ cti: hāc ceteraſqꝫ qꝫplures indies impartiūtur Romano elo/ quio editiūculas: non tamē hoc vnicum dūtaxat. Sed magis

Boētiꝰ vigenti

tota oino ſapientia ab oꝛientalibꝰ ad occaſum heſperiaſqꝫ de/ fluxa partes: refluere cernatur. Utqꝫ eſtimē in breui futurum: Sacra doctrina: vt ceptum eſt: tum hebꝛeo tum greco eloqis palam ꝓdeat apud nos. Ueꝝ ſunt pleriqꝫ priuſqꝫ ſtatuti cur

2ª rō

ſus metham attingant: turpiter defatigati: brauio fruſtrant. Ceteriqꝫ grauioꝛibus ꝑpediuntur negotijs: quod ⁊ mihi (vt

3ª rō

non ignoꝛas) ꝯtigit: qui nec alijs conferre queunt: quod vſu ⁊ exercitio non firmiter radicauerunt. Multi vero floccipen

4ª rō

dentes: cuius fructum nōduꝫ experti ſunt quod maxime lau

dandum erat vituperio afficiunt. E diuerſo qui oſtentationis gratia cuncta peragũt inanis glorie viri elaborant: hoc artificio audita oĩa: ⁊ lecta queq́ʒ coram ceteris recitare queant: ⁊ hi quod alijs in bonũ noſcitur collatũ in abuſum pertrahũt. Ueluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricationes: ſeſe inaniter torquent. Et in Rhetorica aerem verbis verberant. In phĩa inſcrutabilia rimanť: in Theoſophia altiora ſe querentes opprimũtur a gloria: vt qui ſe ſapientes autumant ſtulti fiãt. Non mirꝫ proinde ſi hac induſtria plerique abutũtur. Cuius tam copioſus eſt fructus: his qui in Eccleſie dei edificationẽ: ⁊ orthodoxoꝝ inſtructionem: predicationes Euangelii: Epiſtolaꝝ: de virtutibus ⁊ vicijs: moraliũ informationẽ: hiſtorias ⁊ Sanctoꝝ vitas in dei laudem ⁊ eorũ preconia: ad aiarum ſalutẽ recolligũt q̃ʒ citiſſime hac arte: firmiter tenẽt: ⁊ cũ fiducia efferunt Qđ alioquin longo tempore debiliter: ⁊ cũ formidine fieret cuꝫ intermiſſione nonnunq̃ʒ vel maioris vel ſaltem equalis boni. gl̃ia inanis ⁊ [?] meo/ratiũ

¶ Capitulum tertium. Quibus ars memorie conueniat ⁊ quando ea vtendum ſit.

Quamq̃ʒ igitur oĩbus plurimũ ꝯducat: magis tñ oportuna eſt his q iuribus ⁊ legibꝰ: ſiue cauſas agẽdo ſiue docẽdo ſtudiũ ⁊ laborẽ ipendũt. Et diuini verbi declamatoribꝰ: tum qꝛ hi plurium ſepe recordari hñt: tum ẽt qꝛ mãs difficiles queadmodũ ſine hac arte nec rite capeſcũt: ita neq́ʒ retinere queũt. In his deniq́ʒ mõſtroꝝ facilior eſt fabricatio: que ex rebꝰ magis q̃ʒ vocibꝰ reſultat. ¶ In quottidiano attñ ſtudio ⁊ qualibet facultate nõ frequentandũ volumus. Niſi enim qs ignotaꝝ dictionũ ſimulachra imaginãdi facilitate potiatur: non tam artibus ꝯducet q̃ʒ iuriſtis medicis ⁊ Theologis. Egregius aliquis artium lector nil in auditoriuꝫ preter artificioſe memorata referre mihi rettulit quod tamen nec imitandum conſulo niſi diu exercitatis. Neque is mihi eſt modus. Sed in arduis que ſubito efferenda ſunt: ⁊ ad

Quibꝰ potiſſimum arſ cõueiat

Exẽplum

Ubi vtendũ ſit arte

que naturalis memoria abſq; artis ſuffragio nō ſuppetit: hoc bñficio fungor: vt leuius capiam qđ maiori fiducia rite pnun ciaturus ſim. Et itidem diuturniore hereat tēpore. Queadmodū preter hebdomadales contiones: ſemel de Chriſti paſſione ſermonē locis mācipaui: vnde ſat eſt mihi annuatim ſemel dūtaxat loca repetere: ſicq; iā octo vicib⁹ eundem apud populū declamaui. Sic quoq; in natali intemerate virginis Marie de nobili eius ſm carnis ppagationem proſapia. Ab Adā exorſus/ſingulas vſq; ad hūc Euāgelij a Mattheo deſcripti paſſum. De qua natus eſt Jeſus q vocaẗ Chriſtus: dinumeraui generationes: abſq; vlla difficultate. Sic quoq; in natali dominico. Jn cena vltima chriſti ⁊ alijs tēporib⁹: ex ſubitanea pūentus obedientia: mox didici qđ firmiter (vt teſtes ſunt qui affuere) eloquerer. Hecce ne putes abs me iactari: qn potius vt diſcas q̄ mirabilia: que alijs ſtupentib⁹ videnẗ impoſſibilia: facile ſit hac arte operari. Sicut accidit vt in auditorij mei admirationē oēs iuris pontificij titulos ordine ⁊ recto ⁊ ppoſtero eque faciliter recēſerem. Quā tibi cōicaturi artem: hinc demum ad inſtar veteꝝ poſtulamus diuinum pro eius aggreſſu pſidium: a ſūmo oīum opifice: qui memoriam fecit mirabilium ſuoꝝ miſericors ⁊ miſerator dūs: oīum ſciaꝝ fons ⁊ origo: Jn quo ſūt oēs theſauri ſapiētie ⁊ ſcie recōditi.

Notabñ

Modeſtia autoris

Suffragij petitio

¶ Capitulū q̄rtum: De deſcriptione memorie ⁊ ei⁹ diuiſiōe.

Vetuſtū eſt adagiū. Niſi nomē rei ſcieris cognitio reꝝ perit. Jn qualibet pinde ſciētia inter pcognitiones. Quid nois ſaltem cōnumeraẗ. Ne itaq; abs re q̄ plures attuliſſe videar cōmendationes regulaꝝ atq; canonū neſcientibus vnde hec pficiſcanẗ: aut in quem vergāt periodū. A noie tandem exordiar retentionis fundamen poſiturus. Jnſtituti igitur nr̄i opus a ſuis pfeſſorib⁹ nuncupari ꝯſueuit Memorādi/Reminiſcēdi/Recordādi/autue meditādi artificiū. Nec etenim immerito Ars memoratiua dicit: qūquidem ingenij bonitas ſepe imitaẗ artem: Ars vero nature cōmoda confirmat ⁊ auget:

Diffinitio mēorie

Ars mēoratiua

auget. Hinc non ſibi vendicat memoratiue nomē ac ipſa memoriam cōſtituat in eſſe: verꝫ qꝛ naturali adminiculatur virtuti: quo facilius atqꝫ firmius ſuos expleat actꝰ. Et ob id noſtre huic Editiūcule Cōgeſtoriū Artis memoratiue nomē impoſuimus. Nō qꝛ de nāli memoria adiſtar phoꝝ diffinīēdo/ diuidēdo: ꝓpetates in eſſe ſuas demōſtrādo: aut quouis alio docēdi genere ꝑterqꝫ ꝓpoſito deſeruit tractaturi ſimus. Sꝫ qꝛ ob tuam piam moleſtam tñ infeſtationem mihi Joannes dulciſſime ꝑſuaſum erat modū ⁊ artem qbus in ſtudio ⁊ lectoꝝ memoratiōe cū oportuerit vtoꝛ: quo familiarius: ⁊ ſuccitius fieri poterit: pro nr̄a mutua amicitia tibi cōpendiolo ꝑſcribere vt hiſce ſimilibꝰ ad grauiora exciteris. ¶ Quatenus igiẛ ad rē loqr memoriā diffiniturus. Cū multiplex partiēdum ſit priuſqꝫ diffiniaẛ quo multiplicata diuiſa ⁊ in minutiſſimas diſcreta portiūculas limpidius ꝑſpici queāt. Uitātes ꝯfuſionē: Memoria quatenꝰ ad ꝑſens attinet equocū eſt pro nāli vi aie ſpecieꝝ ꝯſeruatiua: ⁊ ad artificiuꝫ quo vis ipa corroboraẛ: vtpote qꝛ vł nālis memorie vigore tm̄ vel artis ſuffragio ſinguloꝝ que meminiſſe libuerit recordamur: duplicēꝫ ꝓinde in ꝑſentiaꝝ leuiori ſtilo tāgemus memoriaꝫ. Eſt aūt nālis memoria que aīs noſtris īſita eſt vel ſimul cuꝫ cogitatione nata. Et eſt virtꝰ aie per quam retractat ꝑterita vt ex eis metiaẛ futura. Et autore Dyomede: eſt velox animi ⁊ firma ꝑceptio cuius facultatē ſouet exercitatio lectiōis narrationis intētio: ſtili cura: redditio ſolicita: ⁊ diligens iteratio. De nāli item memoria quotuplex ⁊ que qualiſue potētia aie apud beatū Thomā in ꝑma parte Sūme theologice q. 77. arti. 8. ad quartuꝫ ⁊ q. 79. ar. 7. ⁊ q. 78. ar. 4. ⁊ in varijs locis diſpiciēdum relinquo. Uenerabilis dn̄s Albertus in compedio nālis negotij triplicem aſtruit in hoīe reperiri memoriā. Quaꝝ prima eſt ꝯſeruatiua ſenſibilium ꝓprietatū ⁊ intētionuꝫ: quas apprehēdit eſtimatiua ⁊ hec eſt ꝫm partē ſenſibilē ⁊ ſequitur eſtimatiuā. Alia eſt conſeruatiua intelligi

Nō īpoſiti nois

Nō ſuſcepti a boris

Diuiſio mēorie

Deſcriptio memorie nālis

Dyomedes

S. Th. j. q. 77. arti. 8. ⁊ alibi

Alb. mag.

Mēoria ē 3ᵉ

bilium ſpecieꝝ:⁊ hec ſeqtur rõnem:⁊ eſt in poſteriore parte cerebri ⁊ has duas videt tãgere Damaſcenus cũ dicit memoria eſt phãtaſia derelicta ab aliquo:⁊ ꝯſeruatio ſenſus ⁊ itelligẽtie. Credo tñ ꝙ p̃ma in hoie nõ ſit alia ab imaginatione. Tertia eſt memoria in ſupiori parte rõnis:⁊ di retẽtio vel ꝯſeruatio eẽntialis ſiĺitudinis veri ⁊ boni:hec ille ibi. Diuꝰ aũt Thomas duplicẽ aſſerit eẽ memoriã nãlẽ vnã que eſt in pte intellectiua:potẽtia pure cognoſcitiua ⁊ ꝯſeruatiua tãtũ ſpẽrum. Aliã que eſt in pte ſenſitiua que eſt theſaurus ſpẽrũ intẽtionaliũ ſiue intẽtionũ ſenſibiliũ cũ ſenſu acceptaꝝ cuiꝰ organũ eſt ĩ extrema pte capitis:vt ex hac figura patẽ põt.

Damaſcenus

S. Th.

Capitulum Quartum

Et qm̄ hec pars ſi humidioꝛ ſit q̄ꝫ opoꝛteat male retinet ac/
ceptas ſpēs: hinc eſt ꝙ pleriq̄ꝫ huic defectui mederi intendē
tes: diuerſis modis vnctionū hanc partem exciccare moliū/
tur: de quo alibi locus oppoꝛtunus: diuerſi diuerſa ſentiunt:
caute aūt adhiberi remediū ꝯſultius mihi pſuaſum habeo:
tu vel noſtrā de hoc habeto intētionē vel que ipſe apud ex/
pertioꝛes legeris medicos tene. Qd̄ ad hūc locū attinet nā/
li memoꝛie nō medicinis ſed locis ⁊ imaginib⁹ ſuffragāduꝫ
cēſuimus: quam induſtriam veteres memoꝛiā Artificialē nū
cuparūt. Eo ꝙ rōnem doctrine plurimū amplificet. Et eſt
(vt vnica dūtaxat notificem deſcriptione Tullianā) diſpoſi/
tio imaginaria reꝝ ſenſibiliū in mēte ſup quas memoꝛia na/
turalis reflexa cōmouet ⁊ adiuuat: vt prius app̄henſa: faci/
lius/diſtictius/⁊ diutius/valeat recoꝛdari. Nō itaq̄ꝫ accipias
hic memoꝛiam ſiue nālem: ſiue artificio adiutā: quatenus cō
tra Reminiſcentiam diſtinguitur. Sed pꝛout eſt ab vtraq̄ꝫ
exuberans virtute ꝯiunctim vtpote retinēdi artem: ⁊ reten
toꝝ qūolibet ad nutū ꝯſiderandi legēdiue facilitatem. Quā
Petrarcha in lib. de Aduerſa foꝛtuna adiutam iri ſuadet in
hec verba. Si tibi memoꝛia fluxa fuerit: diligentia ⁊ artifi/
cio eam ſtringe. Cunctis memoꝛie ingeniȷ̄q̄ꝫ defectibus oc/
currit induſtria: nil patitur perire nil minui: hec eſt que phi
loſophos ⁊ poetas ſenes: virentiſſimo ingenio ac ſtilo: hec
eſt que decrepitos oꝛatoꝛes voce ſolida validiſq̄ꝫ lateribus
ac tenaci memoꝛia ſeruare poteſt. Unde ſi tibi infida memo
ria eſt noli illi fidere: ſepe calculum ſecum pone: quicquid
crediderís ſtatim exige hec ille. ¶ Hoc aūt inter memoꝛiaꝫ
⁊ reminiſcentiam inter eſt: ꝙ memoꝛia diſcrete ⁊ diſtincte
reuertitur ad res: componendo intentiones diſtinctas cum
imaginib⁹: Reminiſcentia vero ſiue Recoꝛdatio eſt motus
interceptus ⁊ abſciſſus per obliuionem: ⁊ eſt tempoꝛis et lo
ci cum collatione oꝛdinis ⁊ reminiſcibiliū dependentie. Et
quādo ex vno ſimili in aliud pꝛouehimur vel ex cōtrario in

In mō ſtudēdi

In noꝛma ocij lr̄ariȷ̄

In li de mēoꝛia nāli: ⁊ alibi

Diffinitio memoꝛie Artificioſe

Frācis. Petrarcha.

Cōparatio memoꝛie ad reminiſcētiā Reminiſcendi meādi

contrarium aut ex ꝓprietate in ſubiectum deducimur. Sed memoria ex locis ⁊ imaginib⁹ proficiſcit̃ Artificialis vt aia per memoriam mediantibus ſenſatis rebus in ipſas prodire res ſenſibiles extra animam exiſtentes queat: adijciemus itaq; quibus memoria iuuetur ſenſibilibus.

¶ Capitulũ qntum. De Memorandi fundamento ⁊ documentis memoriã ſaluantibus.

Funda/ mẽtum memora tionis

Ex his perſpicuũ eſt Retẽtiuam aie vim artificio roborari poſſe. Et hoc locis ⁊ reꝝ memorandaꝝ imaginatis formis ſiue ſpeciebus: quas diximus imagines ſiue litteraꝝ ſiue dictionũ: aut orationũ tã ſimpliciũ q̃ cõplexaꝝ: numeroſe vel ſolute effectaꝝ: ſepius atq; ſepius dũ locis donate ſunt reſumptas atq; frequẽter meditatas in quo totius negotij ois pene vis ↄſiſtit. Hec qppe traditio ꝑ paucis imbibit̃ ꝑceptionib⁹: atq lõgiori opus habet practica ⁊ exercitatione. Et ob id velim qſq; primũ ꝓprias experiret̃ vires: ⁊ ad eã idoneitatem q̃ ſeſe huic intentioni deſtinaret. Memoria enimuero ⁊ ſi ab arte perficiatur habet tñ a natura ꝑncipium: quapropter Thales Athenienſis teſte Laertio hunc recte felicem cẽſuit qui ſanus corpore: aia copioſus ⁊ natura docilis eſt. Fruſtra nãq; indocilis doceret̃. Qñ quidem idiſpoſitus abijcit artem: vt in tritis vulgaribuſq; di carminibus. Sũt hoium ſeptem genera nõ artibus apta. Sũt mali diſpoſiti primi: tardiq; ſecũdi. Tertij ſunt vagi: nõ ↄſtanteſq; quarti. Quinti guloſi: ſexti ſunt luxurioſi. Sunt egrotãtes ſeptimi ſiue dolẽtes. ¶ Si cui ꝑinde ẽ memorie cupido: ex tribus eius valorem colligat neceſſum eſt. Utpote bona Aie (cuius memoria pars eſt) diſpoſitione. bona item corporis (qđ viribus ſenſitiuis aie ſubſeruit) qualitate: ⁊ bona deniq; corporis ad aiam cõnexione. Quibus tria potiſſimũ vt Petrarche eſt auctoritas: quã Neotherici acceptant ſuffragatur vacatio mãſuetudo ⁊ ſobrietas. Ne externis occupationibus mens a ſtudio auocet̃ atq; diſtrahatur

Thales phus

Inepti ad lr̃as

Documẽtũ iuuã de memorie Franciſ. Petrarcha

in quolibet eteniꝫ ocio litterario nō modo ſciētie cupiditas expetiť ⁊ Acumē ingenij: veꝝ animi opus eſt tranqllitate. Ipſe ſiqdem ſciendi ardoꝛ a natura cuilibet inaſcitur. Ariſ. 2. metaphi. auctoꝛe. Acumē ingenij ſi natura negauit: opacio ri deſtinatus amplioꝛibus eget ſtudijs. Et vt magis veluti Cleobolus phs ꝯſuluit ſapiētiam ⁊ ſciētiam diligat. Et ad Boetij ꝯſilium ſedulitate vincat fugetqꝫ ingenij nebulas: Habeo ꝑfecto hinc mihi pſuaſuꝫ ꝓpterea Sanctaꝝ ſcriptu raꝝ voluptatem allegoꝛicis iuolutam tegminibꝰ vt deſidere tur ardētius: ⁊ iocūdius denudeť. Tranqllitas deniqꝫ aie ad hoc ſane ꝯducit ne per iram vel ipatientiam ſuffoceť concu piſcibilis: Frenādis igitur aie paſſionibꝰ ante oia intenden dum eſt: nō in oibus ſiqdem ſtudiū eque valet: qđ excedens leticia vel triſtitia ſeu ira ⁊ queuis alia paſſio plurimū prepe dit aut penitus tollit. Uñ ꝯuincitur māſuetudinē ſtudioſo ſūmopere ſuffragari. Hāc ſūmā exiſtimo ſobꝛietatē viris lit teraꝝ ꝯcupidis oppoꝛtunā: vt quatenꝰ Cleobolus recte cō ſuluit, coꝛpus bñ exerceant in ſomno ⁊ vigilijs: in repletio ne ⁊ inanitione: ⁊ in ceteris quis phiſici vocant res non na turales a nobis alibi ſepius repetitas.

Margin: neċia Ariſtot. — Boetiꝰ — Māſuetudo expetenda — Sobꝛietas vtil. Cleobolus

❡ Capitulum ſextū. De ipedimentis memoꝛie.

SObꝛietatē non gratis qſqꝫ doctrinādus ſeruabit: qñqui dē per ꝯtinuam ⁊ lōgam ebꝛietatē mens anihilať vt bar bato placet Hieronymo: vbi ait Quoniā ſaturitati ſuccedit obliuio tā diu neſcitura qd cupiat q̄ꝫdiu reuocaret memo riam eſuries. Cōtra aūt Petrarcha inqt Tenuitas victus podagram pellet tuis e finibus: doloꝛem capitis auſert cere briqꝫ vertiginē: vomitūqꝫ ⁊ ructū ⁊ nauſeam ⁊ ſudoꝛem te diūqꝫ ⁊ faſtidiū tuiipſius pallorem alternū ac ruboꝛē, odoꝛē quoqꝫ ⁊ oꝛis ⁊ coꝛpoꝛis tibi atqꝫ alijs impoꝛtunū ſiſtet. Pre terea pedes inſtabiles: manus tremulas nutans caput: qđqꝫ eſt optimū aiumipſius moderabiť frenabitqꝫ Epylogo de niqꝫ recēſenda velim cuiqꝫ ſtudioſo oppoꝛtuna ſciētie cupi

Margin: Impedimētum memoꝛationis — Petrarcha — Studioſo neċia

ditatem Acumen ingenij:valitudinem bonam:victuꝫ ⁊ ve
ſtitum:facultatē mediocrem:loci opportunitatem : tēporis
ociū:animi tranqllitatē:Studij ordinem modum ⁊ formā
⁊ ꝑſeuerātiam.Et vt addam piā intētionem deuotionē hu/
militatē ⁊ cōicationem de qbus alibi in libello de modo ſtu
dendi copioſius diſſeruimus vt noſti at quia hec deus natu
ra ⁊ fortuna non eque nec oībus pariter adminiſtrāt nō ſin/
gula quiſqꝫ facile aſſequit᷑:ideoqꝫ perraros cōperimus edo/
ctos vndequaqꝫ:potiſſimum qm̄ pleriqꝫ ſibi a deo naturaqꝫ
Frācıſ. Petrarcha — vel arte collatis abutunt᷑ vt illis Petrarcha improperat in/
quiēs. Que deus et natura vel ars aliqn̄ ad obſequiū dedit
in veſtrum dedecus dānumqꝫ ꝯuertitis. Potum cibūqꝫ ad
ebrietatē ⁊ crapulā:ocium ⁊ qetem ad ſomnolētiam:valitu
dinē ⁊ robur ad iniurias:ingeniū ad fraudes:ſciētiam ad ſu
perbiā eloquētiam ad diſcrimen:domiciliū ac veſtitum ad
pōpam inanēqꝫ iactātiam:opes ad auaritiā ⁊ luxū. Cumqꝫ
itaqꝫ de bonis mala faciēdo demeremur ꝓpter abuſuꝫ ⁊ ha
bitis priuari:⁊ ob ingratitudinē nō recipere donanda iuſte
nobis obtingit.Quid mirꝫ inter modernos ſi tot rudes he/
betes inſulſos ⁊ idoctos ꝯſpicias qui nāe munera atqꝫ fortu
ne tam varijs deprauarūt incōmodis?Et vt que igenio ob/
ſunt atqꝫ in bonas lr̄as affectum in externa deflectūt ſilētio
Vitāda ſtudioſis — ꝑteream in preſentiarꝫ . Noſti qꝫ grauiter memoriam mole/
ſtant ⁊ ſepe corrūpunt nimia repletio ebrietas ⁊ cibus du/
re digeſtionis cuiuſmodi ſunt carnes boū:oua dura ⁊ his ſi/
milia que vel malos humores generant vel caput noxijs
replent vaporibus . Inſup lōgus ſomnus:nimia vigilia:ex/
ceſſiuus calor: ⁊ intēſum frigus atqꝫ oīa extrema vt paſſiōes
exceſſiue:coitus ⁊ id genus que recēſui alibi plerūqꝫ.Quorꝫ
cauſas tibi tuiſqꝫ cōplicibus medicis reliquo:ſimul cuꝫ cata
plaſmatibꝰ ⁊ inunctionibꝰ que memorie perhibent᷑ ꝯferre.
Ex quibus attamē nō tam iuuari duos ꝯſpexi qꝫ ſincopari
mente:non ꝓpterea hecce penitus diſſuadens quandoqui/

dem pleriq; medicorum expertiſſimi ea non abhorreant vt apud Marſiliũ de triplici vita. Et Joãnez michael: in libro de oibus ingenijs augende memorie liquido ꝯſtat At in preſentiaꝝ inde calamũ reſtringo. Ueꝝ ſi que de modo forma loco ⁊ tẽpore ac ſtudij ꝯtinuitate videbunt opportuna his inferius poſt imaginuʒ tractatum locus dabit ne arbitreris locoꝝ ⁊ imaginum ſuffeciſſe cõditiones: ⁊ nõ debitam ipſorum coexigi cõnexionem: reliquis que ad memoriaʒ attinẽt atqʒ ꝯducunt rite obſeruatis.

¶ Capitulum ſeptimum. De locoꝝ ⁊ imaginum neceſſitate/⁊ vtilitate.

Cum ex ꝓximo capite ꝯcedatur memorie Artificiuʒ ex locis ⁊ imaginibus debite ordinatis ꝯſtare: ea eſſe de eſſentia artis ꝑſpicuum eſt: ꝯſiderãtibꝰ ꝗ Anima per res ſenſibiles in memoriam extraneaꝝ deducit: vt enimuero confuſionẽ ordinis/reꝝ memorãdaꝝ qſqʒ deuitet atqʒ alia id genꝰ icõmoda: quattuor potiſſimũ expetunt. Primo nãqʒ nãlis potẽtia ſpecieꝝ imaginataꝝ ſuſceptiua exigit ⁊ hanc ſupius diximus eſſe memoriam nãlem. Scđo res ipſa cuius memoriã cupimus hẽre neceſſaria eſt. Et hec nõ qdem corporaliter ſeſe itellectui ingerit aut apud memoriã recõditur: Sed vt Ariſto. libro tertio de anima atteſtat lapis nõ eſt in anima ſed ſpecies lapidis: per fantaſiam ſcilicet abſtracta: que ſi per ſimulachrũ aliquod noſtra imaginatione effictuʒ in loco aliquo corporali fuerit repoſita fixiꝰ memorie adherebit: quod preſentis intẽtionis eſt quapropter loca ⁊ imagines ad hanc induſtriam ſumme neceſſaria ac partes eſſentiales dicimus Tertium autem quod exigitur eſt deſtinata rei cuiuſque in numero menſura ⁊ debita proportione diſpoſitio: cui quartum accedit iugis locatorum cum ſedibus ſuis repetitio ne per negligentiam obfuſcentur. ¶ Tulliana proinde vtentes Methaphora dicimus neceſſaria eſſe loca ⁊ imagines neceſſarias: vt illa papyri gerant officium

Neceſſitas locorũ ⁊ imaginum.

Ex q̃ttuor ꝑficit memoratiua

Ariſto.

Utilitas locoꝝ ⁊ imaginum.

vt vero ſcripturaꝝ:quatenus cupiens alicuius meminiſſe eius imagines locis in debita diſpoſitione ordine ⁊ collatiõe coaptet. Qđ aie operationes ordine quodã ſeſe alternantes idicat:qñquidem:qđ ſenſus pcipit imaginatio repreſentat: cognitio format:ingeniũ inueſtigat: Ratio iudicat: memoria ſeruat: intelligẽtia apphendit ⁊ ad ꝯtemplationem adducit. Per imagines itaqꝫ locis ipreſſas in locatoꝝ deuenimus cognitionẽ:qbus adiuta memoria rite exoluit officiũ. Quare tũc(Secũdum magr̃m Joãnez de Sancto Geminiano) memoria eſt bñ diſpoſita cum eſt larga per capacitatem (In quo tñ mihi ꝯſultius videt̃:eam nõ multis pariter ſimulqꝫ onuſtãdam):lõga per diuturnitatẽ ⁊ diuerſis fulta adminiculis per ſtudioſitatẽ. Cui plurimum teſte pħo ꝯducunt memorãdoꝝ(vt ꝑlibauimus)bona ordinatio. Et ad ipſa affectus inclinatio inſup ſimilitudinũ diſuetaꝝ ac mirabilium adaptatio:⁊ poſtremo meditãdi ſedulitas ac frequentatio. Et hec eius ſnia ꝯuincitur ex memorie deſcriptione qua,inquit. Memoria eſt poſitio ſub ordine ⁊ frequens meditatio memoriã ſaluans in reminiſcẽdo. qđ exponitur ſpẽs frequẽter intueri in phãtaſia reſeruatas auget memoriã. Cui alludit Cicero dicens Memoria artificialis ꝯſtat ex locis ⁊ imaginib9. Quod nãqꝫ Ariſtoteles dixit poſitio ſub ordine:hoc Tullius ex locis appellat:⁊ qđ Tullius ait ſcđo. Ex imaginib9itidem phs:frequens meditatio nũcupauit ne qdem in ſnia diſcrepent. Eſt quippe meditari ad ſe imagines ⁊ itellectum materie cape. ¶ Quãobrem Joãnes vbi ſupra cõparat memoriaz vtero mulieris:quẽadmodum nãqꝫ in vtero ꝯcipit̃ fetus carnis:ita ⁊ in memoria:hoc eſt ex ſpecie in memoria ſeruata ꝯcipit̃ verbum mẽtis:qđ eſt quaſi proles eius. Et ꝑinde tibi ꝯſultum habe hoc carmen. Si cupis eẽ memor/bis quattuor accipe claues. Eſto vacans intus:ſis ſobrius atqꝫ benignus/ordo ſic ⁊ numerus tibi ꝯſtituatur imago. Et qđ ꝯcipit tua mens meditare frequenter. Artificioſa

Ordo cognitionio

Joan. de ſ. Gemi.

Ariſtot.

In lib. đ inemo. ⁊ remiſ.

Cicero

Cõparatio mẽorie ad alia.

Obſeruãda diligenter

nāqꝫ memoria ſi hiſce adiuta fuerit (teſte Cicerone ad nium lib.3.) fieri pōt vt que accepimus quaſi legētes reddamus: neqꝫ multū interſit an a vertice an a calce icipiamus. Cicer.

Tractatus Scōs de locoꝝ natura ꝛ fabricatione.

¶ Capl'm ꝑmuz. De Agēdoꝝ ordine ꝛ locoꝝ deſcriptione. Ordo agēdoꝝ

LOca imagines ꝛ ordinem in hoc exigi opificio nō tam priſcoꝝ acceptaꝛ auctoritate q̄ꝫ ꝯuincit praxi quottidiana: quatenus memorandoꝝ imagines ſimulachra idola ſiue ideas locis noſtra phātaſia: depictas recta figuraꝝ diſpoſitione firmiter fixe clare ac faciliter recto ꝑpoſteroue ordine cū libuerit reſumptas ꝓnunciemus eoꝝ ſignificata. Utqꝫ illis depoſitum fideliter reddētibus ꝓdigium ac miꝝ qd effeciſſe cēſeamur: qn̄quidem oi timore abacto recēſemus pene infinita collocata prōpriſſime: qd ceteris huius negotij ignaris ſuphumanum videaꝛ. Utqꝫ tandem ꝓpius ad rem accedamus. In primis oium locoꝝ finitionem/ partitionē/ inuētionem/ numeꝝ qualitatem/ ꝛ ordinē indagātes. Poſtmoduz manu nr̄a imagines abſoluem⁹/ ꝛ que cetera ſeries expoſtulat. Et quod ad ꝑmum attinet locus quidem a phō varie in diuerſis locis ꝯſideratur vtpote quatenus dicibile eſt de genere quātitatis cū mēſurat locatum ſm oēs eius partes: vel dicibile de genere relationis penes reſpectū ad locatuz: ꝛ ad aliquid ſm dici eſt: vel de gn̄e qualitatis ꝓut gn̄ationis eſt ꝑncipium ſimul ꝛ ꝯſeruationis ſm qualitates actiuas ꝛ paſſiuas que ſunt in loco. ¶ Sed hec miſſa facientes locū accipimus ab Ariſt. q̄rto phi. Qd videlꝫ eſt terminus corporis ꝯtinentis imobilis primum. Eſt nāqꝫ ſm.b. Thomā.2.diſt. 12.q.5.ar.j. locus idem per eſſentiā quod ſuperficies corporis locātis. Qd aūt diuus Thomas dicit. Supficies: id a phō terminus nūcupatuz erat. Terminus enim ꝯcaua eſt ſupficies ſi qdem interior ea eſt corporis ꝯtinentis ꝛ vltima: vltra illam nēpe illius corporis nō eſt alia iterior: ꝛ proinde di

Multiplex acceptio

Diffō loci

S. Th. 2.diſt.2, q.5.ar.j.

⁊ ſm eam vnū corpus ꝯtinet alteꝝ. Corporis autem exterior ſuperficies ꝯuexa cuiuſmodi eſt terre aquā tangentis ⁊ aque extremā aeris. Extrema aūt aeris ignē ꝯtingētis: ⁊ id genus reliquoꝝ: nō eſt locus nō equidem penes ipſaꝫ corpus eſt locus qn potius locat᷑: qꝛ nō ꝯtinet ſed magis ꝯtinetur ab altero. Relinqtur hinc locū eſſe terminū ſiue ſuperficiem ꝯcauā corporis alteꝝ ꝯtinentis: vt ſuperficies dolij liquorem ꝯtinētis eſt locus liquoris illius. Et pariformiter i hoc nr̄o opificio dicimus locū eſſe ſuperficiē alicuius rei nā vel arte operaue fabrili ſiue mechanica: aut nr̄a imaginatione effectā: quatenus in ea ſola imaginaria v̄tute: ſil̄itudinē/ſiue idolū/aut ſimulachrū/ vel imaginē effingamus que debito ordine memorāda rep̄ſentet cū exigere libuerit. Queadmodum nēpe locus eſt corpori locato terminus extriſecus: q̄ non ſit in ip̄o locato veluti ps ei⁹ aut accn̄s: ita pariformiter ſpēs rerū per fantaſiam nr̄am ab ipſis abſtracte lociſqꝫ imaginatione dūtaxat mancipate pn̄t obliterari ⁊ deleri: locis ipſis pro alijs poſtea reponēdis p̄manētib⁹ ad inſtar dolij effuſa aqua: ad vinum apti. Et qua rōne corpus locatū denoiatione ſaltem extriſeca in loco aſſerit᷑ eſſe: eadem ⁊ ſpecies ipſe hoc eſt imagines reꝝ memorandaꝝ in loco eſſe ꝯceduntur tanquā corpora ſaltem fictitia locum replentia.

Loc⁹ artis quis ſit

¶ Capitulum ſecundum. De Diuiſione ſiue multiplicitate locorum.

PReter eas diffinitionis p̄tes quas p̄hs ponit ꝓpter mā le videlꝫ ſuperficies corporis ꝯtinētis: ⁊ ꝓpter formale vt pote imobile p̄mū: rectius adiecit: primū: ad differentiā loci cōis. Nam ⁊ cōis aliquis locus eſt multa qdem ꝯtinēs qbus imediatus nō ſit vt Concauuꝫ celi ſup̄mi ſiue vltime ſphere: locus qdē Ignis/eſt aeris/aque/⁊ terre: ſed cōis: qm̄ multa itermediant cuiuſmodi ſunt Celum lune ⁊ reliquaꝝ ſpheraꝝ: veluti eniꝫ aqua terram circundat ita aer aquam ⁊ ignis aerem ⁊ ſphera lune ignem: ita quoqꝫ Veneris celum

Locus cōis

cōplectitur lunam: ꝛ Mercurij Venerē Mercurius ante a Solis circūdat ſphera: ꝛ ita deinceps: vt vniuerſi figura demōſtrat. Sed ꝓprius locus eſt (quem ꝑticularem aiunt) terminus corporis ꝯtinētis locato imediatus: vt ꝯcauū ſphere aque terrā ꝯtinentis imediatum terre ꝯtente: ꝙ nihil inter ea itermediet. Ita ꝛ nos in p̄ntiaꝝ accipimus locos proprios ſiue particulares: illos qbus imediate rem imaginataꝫ inſcribim⁹: quales ſunt parietes feneſtre colūne in cameris/ eſtuarijs/cenaculis domoꝝ: arte mechanica cōparatarū vel arbores plāte petre. Aialia leo capra ꝛ id genus alia in vallibus fluminibus/mōtib⁹/hortis ꝛ paſcuis capte dū rem viſibilē tractamus. Aut ſi iuiſa diſgrimus nālia loca ſcilꝫ in celo ꝛ Hyerarchias ꝛ in his angelicos choros ꝛ in illis beatorū Sedes: vt hic Patriarche: ibi ꝓphete/ Apoſtoli / Martyres/Cōfeſſores/Virgines: Innocētes/Vidue/Coniugati ſituant accipimus. In qbus imaginamur differētias Januarū parietū ꝛ reliquoꝝ que nouimus ad cuiuſlibet ſtatū ꝑtinere ꝛ ob id huiuſmodi loca poterūt comētitia ſiue fictitia nūcupari tā ꝛ ſi qdem realia exiſtāt nobis attn̄ iuiſa atqꝫ icognita. Pariformiter de Paradiſo cēſendū erit vt inibi quattuor illa ꝯcedamus flumina quoꝝ ſacra ſcriptura geneſeos p̄ capite meminit: ꝛ oē Arboꝝ genus pomiferꝝ ꝛ pomoꝝ: ꝛ piroꝝ/nucū/caſtaneaꝝ/auelanaꝝ/glādiū: ꝛ que nobis notiſſima ſunt. Atqꝫ itidē in alijs cāpis de diuerſis ſegetib⁹ vt hic Siligo creſcat: illic triticum: ibi ordeū ꝛ alibi auena/ſpelta: ꝛ id genus plura. Itidem quoqꝫ iudiciū de arbuſtis/fruticibus/ſpinetis/dumetis: atqꝫ alijs ſimilr. Et hortulanus ſuas varias ꝯſideraret herbas ꝛ plātas: q̄tenus hic roſas imaginaret illic lilia Ruthā/Saluiā/bugloſſam/ſcolipēdriā/yſopum/ſpinaciū/bletā/caules /rapas/ Raphanū/ceteraſqꝫ varias humi naſcētes herbas ꝛ olera. Et hac qdē varia diſtinctione tūc viſa tunc imperſpecta realia aut fictitia quis ſibi poterit loca cōparare vt inferius magis perſpicuum euadit

Locus ꝓprius

Loci ꝑticulares viſibiles nobis

Loci uiſi

Geneſis p̄ capl'o

Nāqꝫ ⁊ infernū domoſqꝫ herebas ſecare licet in patrū lym/
bum: pueroꝝ ſine baptiſmate decedētium receptaculum in
purgatoriū ⁊ ſtygem horroris ꝑpetui lacum ⁊ in his quidez
varias manſiones que cōmunia adhuc nihilominus ⁊ me/
diata ſint loca in qbus particulariuz inſcriptionū ſedes de/
Vergil. ſumantur: ad qḋ Sextus Eneidos Vergilij liber nōnihil cō/
ḋ iferno ducet: vt exinde plutonica domus deſcribatur: vbi inquit.
Reſpicit Eneas ſubito ⁊ ſub rupe ſiniſtra. Menia lata vi/
dit triplici circūdata muro. Quē rapidus flāmis ambit tor
rentibꝰ amnis. Tartareus phlegeton torquet ſonantia ſaxa.
Porta aduerſa ingēs ſolidoqꝫ adamāte colūne ⁊c. Et item
ſtat ferrea turris ad auras Thyſiphoneqꝫ ſedens palla ſucci
cta cruēta: veſtibulū inſomnis ſeruat ⁊c. Quantū deniqꝫ or
thodoxa tenet religio pro q̄litate criminis erit ⁊ ꝑpena deli/
cti inde: hic ſupbos cruciari (vt qbuſdam placet) illic gulo/
ſos/auaros/iracūdos/accidioſos/ inuidos iſtic vero luxurio
ſos: ⁊ qdem ſulphure igne pice ⁊ id genus penaꝝ iſtris. Ex
quibus tādem relinqtur locoꝝ hic eſſe cōia: illa vero ꝓpria
⁊ vtraqꝫ aut a natura vel ab arte ꝓficiſcētia vel noſtra cogi/
tatione efficta: qnquidem ad inſtar realiū icognita iuiſa vi/
delicet ⁊ nunq̄z audita: vtpote que nōdū fuere: modo nuſq̄z
exiſtūt: nec vlibi vnq̄z erunt extra noſtram imaginationem
Loca fi/ fingimus loca. Id ꝓfecto facillimū fore arguit artificū indu
citia fa/ ſtria que ad ſolius referētis vocem ꝑpolita; ⁊ qdez mirāda
ciliter erigunt edificia: quoꝝ nunq̄z ſimilia viderūt. Inſup aliorū
fiunt exēplificatione facillimū ꝯceditur: ſicuti Sibutus ſcriptura
rum teſtimonio: ⁊ multipharijs exēplis facilitatē huiuſmo/
Vbi cō/ di aſtruit. Cōmēticijs aūt vti locis neceſſitas plerūqꝫ cogit:
ueniat fi qn̄ natura reqſita nō adminiſtrat atq hiſce dūtaxat vti picu
ctitiorū loſum penitus eſt: q̄re magis ꝯſulo vel realibus tm̄: vel ne/
vſus. ceſſitate vrgēte permixtis cū ipſis vti: quatenus deinceps li
Loca quebit. Vera aūt ex noſtram phātaſiam vel arte vel natura
nālia dicimus ꝯſtituta per naturā qdem vt iam pauloante recen/

ſuim⁹/rupes/mótes/colles/fluuios/prata/ſiluas/horūq₃ ſimi
lia cū ſuis ptib⁹ effecta ↄſpicimus. Sed inuiſa ſunt celū para
diſus ⁊ infernus. Ars aūt fabrifecit domos/edes/ Theatra/ Loca ar
baſilicas/tēpla/monaſteria/Abbatias:⁊ ita reliquoꝝ. Siq₃ p tificioſa.
inde mediata atq₃ cómunia partiamur. Erunt profecto loca
maxima maiora ⁊ magna que ab alijs noiantur neceſſaria: ha/
bilia ⁊ artificioſa: ſed quocūq₃ baptizenť non eſt nobis de no
mine ↄcertatio. Parietes ſiq̄dem/⁊ feneſtras/colūnas/Alta/
ria/ſiue huiuſmodi interſtitia in q̄bus inſcriptionē fieri dixi
mus magna appellamus Angulis attn̄ nil cómittēdum pla
cet ne anguſta imaginū comp̄ſſio ⁊ obſcuritas diſcretionem
ꝑpediat. Uñ vana hoꝝ eſt opinio q̄ in maiore quotoquoq₃
loco q̄nq₃ ſupputant vtpote quattuor angulos vel parietes Refuta
⁊ ianuā aut camere cētrum qn̄ nec ars vel nā taliter queq₃ tio opio
miniſtret. In cómeticijs forſan haud multū incóueniret qn̄ nis
q̄dē cogitatio libera eſt. Hoꝝ aut ↄtinacula cuiuſmodi ſunt
domoꝝ camere/Aule/Stuphe/eſtuaria/cenacula/ dormito/
ria ⁊ reliq̄ in q̄bus particularia ↄſtituuntur maiora dici aſſo
lent a nónullis: que alij habilia nūcupant. Maxima autē ⁊
cóiſſima ſunt vrbes ciuitates oppida municipia caſtella ca/
ſtra: ⁊ in his monaſteria/cenobia/Albatie/Collegia / Eccle/
ſie/Templa/capelle/ſacella. Theatra arces ⁊ domus ⁊ ſi qua
plura. Quoꝝ aliquot accómodatius maxima appellātur qn̄
denariū excedūt domoꝝ: aliogn improprie. Et huiuſmodi
vocāt loca neceſſaria: que tn̄ mihi inepta videť nā ⁊ particu
lares q̄bus inſcriptio fit neceſſarij ſunt: ſimiliter ⁊ quos ha/
biles dicūt Ut enimuero locatio fiat opus eſt ꝓprio determi
natoq₃ loco q̄ imediate imagines recipiat cuiuſmodi nó pa
rietes colūnas altaria ⁊ id genus iā diximus ſed huiuſmodi
ſi eſſe debeant op₃ neceſſariūq₃ eſt domos cameras ⁊ cetera
quoꝝ partes ſunt eſſe iſup vt ciuitates monaſteria ⁊ huiuſ
modi ſint exigunť domus eoꝝ ↄſtitutiua nó igiť ratio iſti⁹
nois plurimū ↄducit ſed hec miſſa faciētes tēdam⁹ ad alia.

Capitulum tertium. De locoꝝ numero ⁊ ꝯſignatione.

Nume/roſitas locoꝝ

Quoniā Cōmēticia ſm qđ realia nouimus effinge/
re opꝫ: talium noticia ex quātitate/qualitate/ordine
⁊ ceteris gñibus accidētium: que plurimum ad co/
gnoſcēdum qđquid eſt rei ꝯducunt vendicāda eſt. Cū itaqꝫ
in hoc negotio qcquid ſpeculamur ad opus tēdat ⁊ vtilita/
tem: loca que hactenus partiri ſumus: eoꝝ ſubſtātie numeri
atqꝫ ordinis icorporatione mētali ſtudioſiſſime cōparemus
neceſſum eſt. Qđ aūt ad quātitatem attinet ꝯtinuam in ma
gna maiora ⁊ maxima ſecauimus: ꝓprioꝝ aūt ad locata pro/
portionem mox in poſteꝝ ſubnectemus caplo ꝓximo. De

Quam/pluribꝰ locis opus eſt

numero itaqꝫ non ſecus q̄ȝ ceteri neothericoꝝ qui recte ſen/
tiunt nō modo cētena ducēta vel qngēta aut alio certo quo
dam numero iſtituēda velim: ſed multa eſſe oportere vt cuȝ
multa meminiſſe libeat in multis multas imagines repona
mus: ad inſtar ſcriptoꝝ q duȝ plura exarare velint ampliori
vtātur Tabella/cera: aut papyro opꝫ. Et qui plura lectitant

Exēplū a Sen.

diuerſa volumina verſent neceſſe eſt: hecce ꝑfecto in Sene/
ca cōprobanť. Qui duo millia verſuū recēſere nequiſſet (vt
de ſe ⁊ Portio latrone in ꝓlogo declamationū refert) niſi lo
coꝝ fuiſſet multitudine adiutus: ipoſſibile eqdem ſibi abſqꝫ
locis fuiſſe teſtať. Et proinde Diuus Aqnas multos hūdos
ꝯſulit locos. 2.2.q.49.ar.j. Quē noſtri eui magis idonei oēs

S. Th. 2.2.que. 49.ar.j.

in hoc ſequunť: ꝑcipue Frā. Petrarcha/Petrus Rauēnas
Joānes michaelis/Metheolus veronēſis alias peruſinꝰ (vt
qbuſdā placet) Sybutꝰ: ⁊ Chirius pleriqꝫ alij in hoc Cice/
ronē q cētum dūtaxat ſufficere autumauit relinquētes: hic
ingt Joā. Michaelis mihi vero facillimū videť nō mō cen
tū ſed ꝓpemodū infinitos locos effingē: cū neminem lateat
Sitꝰ ciuitatis originalis. Veꝝ id pernecīum eſt vt incipian/
tes artē ad iſtar pueroꝝ q parua tabella lr̄as addiſcūt: ꝑ pau
cis ꝯtētemur locis quoad ꝓ̄prioꝛes vſu ⁊ exercitio agge/
neremur. Eſt nāqꝫ firmū artis decretū. Ne ſupfluis rebꝰ me

moria onuſtetur. Quapropter regulas Publicij de locorūz multiplicatione nō niſi exercitatis ↄceſſeriꝫ ⁊ potiſſimū q̄ñ illic icidēs mā cōpullerit noua ↄfingere reminiſcēdoꝝ rece/ptacula: qđ accidit q̄ñ iam locatā mām vel auctoritatibꝰ cō/firmādam vel partitionibꝰ ampliādaꝫ vrget neceſſitas. Sed cōmodius iter locādū ꝑncipaliora pūcta pro auctoritatibus allegationibꝰ: ⁊ ſubdiuiſionibꝰ vacuos relinq̄remus locos. Ea aūt ē ſnīa Jacobi quā his verbis iſinuat vt q ſine labore loca multiplicare voluerit. Cētū ↄficta aīalia lr̄aꝝ ⁊ Alphabeti ordine exq̄ret ac vnicuiqꝫ figure quinqꝫ maxima ⁊ dif/formia aīalia accōmodabit: vel res aliq̄s aīalibus cōmiſcere poterit: vt diuerſitate hac firmius memorie ipreſſa ihereāt. Quibꝰ ꝑ eoꝝ magnitudine plurimas: ad diuerſas imaginū ſedes pro ſnīa nr̄a ſtatuere poterimus hec ille: de his autē latius in cōmēticijs. Si q tn̄ tātam locoꝝ multitudinē adhoreant opus eſt ſi plura meminiſſe velit vel plures in eodem loco vel ꝑores inde eximere de quo ifra vltimo huiuſ tractatus capl̄o ex ꝓpoſito latius. ¶ Sūt nōnulli q pro maximis locis māſiones decē ſumēdas iuſſere: ⁊ i ſingulis q̄ttuor vel q̄nqꝫ cameras pro maioribꝰ: in q̄bus imaginuꝫ ſedes ſtatuerunt q̄ttuor angulos ⁊ ianuā vel q̄ttuor parietes ⁊ centruꝫ: vt ſup̄ ꝓlibauimus: q̄tenus taliter ad Ciceronis p̄ceptionē ꝑ faciliori ſupputatione q̄ntū queq̄ꝫ ſignent. Sed is modus in ficticijs q̄dē obſeruari poterit: in realibꝰ tn̄ ꝑdurius cēſeo q̄ꝫ vtile: Cū cētēſima vix domus h̄ pacto extructa cōperiat̄: voluit nihilominꝰ Cic. q̄ntū queq̄ꝫ notari locū: ſꝫ manu vel Aurea vel argētea fiēdū ſuaſit: quē in hoc Rauēnas iuitat̄ ⁊ eoꝝ emulatores: Et h̄ mihi ↄſultiſſimū eſt ita tn̄ ꝙ numeri Articularis nota decimū quēlibet ſignemus ⁊ q̄narīū iter/mediū Ciceronis nota: vtpote. Cum loca cōparatura mens ciuitatē igredit̄: ſeſe ad diuerſas regiōes ſecat: ↄſiderat vias amicorūqꝫ domos. Edes deoꝝ: pretoria publica/repetit/mi ram inde locoꝝ quantitatem aſſequutus: ita q̄ntuꝫ quemqꝫ

Contra Ja. pu/blicium.

Jacobi publi. ſnīa

Signa/tio loco/rum:

Cicero Petrus rauēnas

notat vt in primario ꝗnto manum auream effingat:⁊ decimus cruce ſigneť aut denarij figura:in ꝗntodecimo argenteā vľ aureaꝫ depingat manū:vigeſimo autē huiuſce numeri caracter addať:in vigeſimoꝗnto,iteꝝ manus:⁊ trigeſimo eius numeri nota ⁊ ita deinceps vt iferius lucidius euadet. tract.2.cap.8.De exēplificatione in figura ꝑticulariū locoꝝ.

¶ Capľm q̄rtum. De Cōquiſitione locoꝝ.

COnquirendis aūt realibus locis que videri poterūt lōgos ꝯtinuaſſe digreſſus Georgio ꝓbante plurimū conducet:q̄ꝓpter a diuo Hieronymo plurimos commemorat laudatos ſue peregrinationis. Rauēnas quoqꝫ huius gratia ſeſe per tres itegros annos ꝓteſtatur ꝑagraſſe prouincias:⁊ regna in q̄bus vrbiū/ciuitatū/oppidoꝝ. Et in illis domos reliquaue ꝑluſtraret edificia. Qđ ſi tui id non expediat ille alioꝝ relatu vel narratione atqꝫ p̄claris deſcriptionibus abſentia ante oculos mētis ꝯſtituat. Cui etiam plurimū ſacre ſcripture ⁊ hiſtoriaꝝ lectio adminiculať. Inſuper coſmographoꝝ Ptholomei/Strabonis/Plinij:ac alioꝝ editio de Situ orbis:⁊ ciuitatū ſiue regnoꝝ deſcriptionib⁹ cōfert. Iuuabitqꝫ Mappam mūdi ⁊ ſi qua id genus figuraꝝ depicta ſint ꝯtueri:quatenus inde Situs ⁊ diſpoſitio ꝓuinciaruꝫ ⁊ terraꝝ imbibať:nō modo regni vnius ſed totius pene orbis. Cuius habitata ꝑs in Aphricā Aſiam ⁊ Europam partiť ⁊ haꝝ queqꝫ in alias diuiditur. Que ex margarita p̄hica huc afferenda duximus quatenus locoꝝ fictoꝝ atqꝫ inuiſorum nobis cognitio nō maneat penitus aliena. Ne pigeat queſo ad maiorē dictoꝝ intelligētiam terre habitabiles mariſqꝫ ꝯfigurationē in plano deſcribere. Ma. Pars terrene molis:que ad dñi imꝑium aquis ꝯgregať in locum vnū apparuit arida a coſmographis p̄ter diuiſiones in çonas ⁊ climata ſupra memorata trifariam partiť. In Europā.ſ. Aphricam ⁊ Aſiam:quas ꝑtes aqua circūfluens ⁊ interlabens generali noīe,mare appellať. Ab oris aūt ⁊ terre ꝓuincijs alijs

Sibut⁹

Petrus Rauē.

Loca ex hiſtorijs cōparanda.

ve cauſis

de cauſis diuerſa noīa accipit: ⁊ ſinus ipſius diuerſa maria dicunt: vt Diuus Ambroſius teſtat lib. tertio hexameron cap. tertio. Europā ab Aphrica diuidit mare mediterraneū qd ab occidētal. Oceano circa Gades iſulā ⁊ colūnas herculeas nō amplius decē millib⁹ paſſuum patēs: terras apit atqꝫ intrat. ait Pōponius Mella Aphricā ab Aſia diſterminat Nilus q a meridie in Ethiopiā diffundit: ⁊ Egyptum ꝑlabens atqꝫ mirabili fecūditate irrigans oſtis nō minus ſeptem mari infundit. Aſiam ab Europa diuidit Tanais fluuius a ſeptētrione in mediā fere paludez Meotidē defluēs cum pōto reliquum Aſie ab Europa ſeparat. patent hec in hic affixa mappule mūdi deſcriptione. Di. Perlucide: ſed qd interpoſitis noībus alijs deſignare ꝑtendis. Ma. Principaliores vniuſcuiuſqꝫ terre regiones ſeu ꝓuicias. Di. Cōmodiſſima ad hiſtoriaꝝ itellectum ſaniorem haꝝ videt eſſe cognitio. Ma. Has enumerādo magis quam deſcribendo ꝑcurrere libet breuitatis grā. Nomina quoqꝫ ⁊ regionū limites nō intendo hic limate ⁊ ſm preciſionem diſcurrere: nam in talibus inuenies etiam claros Geographos digladiari. Di. Ad ꝑmum deſcribas Europam: in qua nos conſtitutos iādudum relatione multoꝝ didici.

Diuus Ambro.
Pōponius Mella.

¶ Satrape Europe nominatim enumerant.

EUropa ab occidēte claudit mari Athlātico: a ſeptētrione Oceano Britānico: ab oriēte Tanati Meotide Palude ⁊ pōto a meridie mari mediterraneo. In ea ſunt regiones ⁊ populi plurimi ob aeris tēperiem. Ab occaſu verſus ortum ꝓuincie magis noiate ſunt Hiſpania: que Hiberia ⁊ Heſperia nonnunqꝫ noiatur. Cuius ptes ſunt Betica ſiue regnū Granate qd nr̄o euo rex Hiſpanie Ferdinādus Sarracenis decēnali obſidione ⁊ bello abſtulit: chriſtianitatiqꝫ adiecit Luſitania ſeu portugalia. Tarraconenſis ſeu Catilonia he partes ꝑncipales hiſpanie: in qua ⁊ alia regna ſunt. Inter que regnum Galatie lōge lateqꝫ vulgat ꝑpter vrem

Portugal.
Catelo.
gallicia
caſtella.

peregrinationē ad ſanctuz apoſtolū Jacobū Copoſtellanū.
Regnū iſup caſtelle ⁊ legiōis aſtronomis memorabile red
didit Alfonſus rex prudētiſſimus: q tabulas motuū corpo
rū celeſtiū miro igenio cōpilauit. Hic iuri ſuo qđ ex electio
ne habuit ad iperiū ituitū pacis volūtarie ceſſit. Hiſpaniā
Gallia ſeqtur Gallia medio monte Pyrreneo. Partes Gallie ſūt
aqtania Lugdunēſis narbonēſis ſeu Delphinatꝰ ſiue ꝓuīcia
⁊ Belgica fere ad Rheni fluēta vſqꝫ ꝓtēſa. Partiales ꝓuī
cias gallie ſi diſtīguē voluerimꝰ: occurrūt ecce Frācia nor/
mādia Britānia Turonia picardia Flādria brabātia gelria
Ger/ holādia ſcelādia Burgūdia lothorigia lucelburgia helue/
man. tia ſiue alſatia: que tñ germanie potius eſt ꝯiūgēda. Galliaz
magna. aūt ſeqtur germania magna ad Sarmatiā vſqꝫ extēſa inter
Rhenū fluuiū ab occidēte mare a ſeptētrione ⁊ Danubiuz
a pte meridionali. Partiales regiones germanie ſunt Fran
conia ſiue frācia oriētalis. Westualia friſia Saxonia Thuri
gia haſſia marchia brandenburgeñ. miſia ſleſia boemia mo
rauia Cimbrica cherſoneſus q nūc dacia vulgo Denmarck
ad ſeptētrionē. Nā alia ē datia: quā Wualachiā nūc noīant.
de qua paulo īfra. Poſt cimbricā Cherſoneſus Noriuegia
Suetia in mari. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: ꝑmā reti/
cā ponūt: que ⁊ ſueuia q̄zuis vltra Danubiū ꝓtēſa ſit. Poſt
hāc videlicia ſeu bauaria: cuius ſilr ꝑs nō modica vltra Da
nubiū extēdit. Noricia cui nōnulli Stiriā ⁊ charintiā aſcri
būt. Pānonia ſupior nūc Auſtria. Pānonia inferior que ⁊
Ungaria a mari Hadriatico hiſtria Illyris. Liburnia quāz
dicūt croatiā Dalmatia: que ⁊ ſclauonia Italia eſt ab alpibꝰ
ad mare mediterraneū. In ea regiones nō pauce lōbardia
Tuſcia ethruria cāpania marchia aprucia calabria apulia. ⁊
ſic de alijs vngariā ſeqtur miſia: aut verius meſia ſupior: q̄
ſeruia ſiue roſciana: ⁊ ptim boſna dr: Meſia inferior que ꝯti
net Boſinēſes ⁊ Ualaccos. Baſſos ⁊ nunc bulgaria Datia
que ⁊ Wualachia Thracia in qua Cōſtātinopolis quondaz

ciuitas imperialis grecie. Cherſoneſus Epirus ſeu Romania Dedania moloſſa chaonia. Peloponeſſus ſeu morea achaia. ibi corinthus. Arcadia ipſa eſt Sicionia a Sicione rege: a quo regnum Sicionorum quod inter quattuor computatur ab Auguſtino libro de ciuitate dei: macedonia theſſalonica ellados ſeu attica: vbi athenis boetia: vbi thebe ciuitates nominatiſſime. Grecia ecce q̃z lata: hodie heu heu a ſpurciſſimo inimico crucis Christi Turco ferme tota deuaſtata A Germania vſque ad Scithiam Sarmatia eſt regio latiſſima: cuius partes vt aiunt polonia: Maſſouia pruſſia lithuania. Samethia. Liuonia ruſſia ꝛc. Scithia ꝛ que nominate ſunt ſarmacie regiones barbaria dicebatur a feritate gentium. Dimiſſa particulari hac deſcriptione ad aſie ꝓuincias trãſeundum eſt.

¶ Aſie regiones nominatim ponuntur.

ASie regiones que ſunt? Ma. Enumerãdas aſie prouincias non omnes: ſed magis apud noſtros nominatas: ipſam ad latitudinem in duas partes diuiſam intelligamus: ſeptentrionalem ſcilicet ꝛ meridionalem. Primo ſeptentrionalem: de hinc meridionalem deſcribamus. Di. Ocyus: ne occiduus ſol lucem ante complementum auferat. Me. Tertia orbis pars quãuis aſia appellatur generali nomine: pars tamen eius minor aſia nominatur: habens prouincias ꝛ regiones multas precipuis eccleſijs ornatas: quibus quondam preerat ſanctus Joannes euangeliſta: nunc autem noſtris exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Christi dirutas ac fedatas cognouimus. Hic ob ſpacij anguſtiam pro nominibus regionum litteras poſui. vbi eſt pontus: hic eſt ꝛ Bithinia littera/f/ſignata. Galatia/g/ Paphlagonia: piſidia/h/ Capadociã/i/caria/a/litia/b/ Pamphilia/c/ Lidia/d/ Circa hãc in mari eſt inſula Meleta. in actibus apoſtolorum Mitilene nominata(q̃uis erronee) in qua mira operatus eſt Paulus apoſtolus Phrigia

Declaratio mappule Aſie minoris.

prouincia aſie minoris ſignatur per e. Circa hanc inuenies
iſulam Tenedos. Cicilia. Armenia minor. Armenia maior.
Colchis: vñ Jaſon Medee magis iſtruct⁹ aureū vellus ab
ſtuliſſe fabulat: qꝫ torrētes illius aurꝫ deferūt: qđ lanoſis pel
lib⁹ accole excipiūt. Taurus mons a Pāphilia exorit ⁊ ad
Jndos vſqꝫ ꝑtendit. A Tanai amne Scithia ſeu Sarma/
tia aſiatica lōgo tractu verſus ortum ꝓgredit. Altera extra
Jmaum mōtem/altera intra Jmaum ꝯtinet. Mare qđ ibi/
dem ꝯſpicis: Caſpiū Hircanum ⁊ Scithiū ab oībus noīari
ſolet: ⁊ a ſeptētrionali occeano latēter q̄ſi fluuius intrat. Jn
hoc iſula eſt Talge ſine cultu ſemꝑ fertilis: regiōes hic mul
te ſunt: videlꝫ hircania Hiberia/Albania/Bactria / Mar/
giana/Aria/Sogdiana/Sacharꝫ regio: Serica in q̄ vt aiūt
ſericum arborib⁹ in modū lanuginis adheret. gens illa ple/
na ſcribit iuſtitie ⁊ cōmercij. Alterius medietatis aſie regio
nes ſunt a mari rubro arabia triplex: videlicet arabia deſer/
ta: arabia petrea vbi metropolis Petra. đ qua Jſaias Emit
te agnum dñe dñatorem terre de Petra deſerti ad mōtem
filie Sion. ⁊ arabia felix: vñ: thus venit et: ob id: thurifera
dr. Syria ſilr triplex eſt: Paleſtina Phoenitia ⁊ Syria eur
ua. Oēm aūt terram a Damaſco vſqꝫ ad Gaçam terrā Ca/
naan ⁊ terram ꝓmiſſionis ſacre hiſtorie vocitāt (Jn qua ꝓ/
uincie ſingulares ſunt Damaſcena/Galilea/Samaria / Ju/
dea/Paleſtina ⁊ Jdumea) Meſopotania/caldea. vbi Ba/
bilon. Aſſyria/Suſiana/media/pſidis/parithia. Carmania
deſerta. Carmania altera. Drāgiana/gedroſia/arachoſia/pa/
raponiſus. Jndia intra gangem: Jndia ex Gāgem. Sinarū
regio. ⁊ in pelago indico Taprobana iſignis iſula regiones
ſite vltra meridianū vltimū a Ptolomeo deſcriptū ferme
ad. 40. gradus. Silr ⁊ particularē earꝫ que noīatim cōme/
morate ſunt: deſcriptionē quantū ad ſitū/fertilitatem/ꝯtinē
tiam: accolarum ꝓprietates ⁊ mores ex Plinio Strabone
Ptolomeo pergrere poteris. Diſ. De Aphrica aūt qd fiet?

nunquid indiuiſam eam ⁊ ſilentio tranſibis?

¶ Aphrice regiones enumerantur.

APhrica ab occidēte mari athlantico. a meridie occeano Aethyopico: a ſeptentrione mari mediterraneo: ⁊ ab ortu Nilo finit. eiſdē tñ que vltra Nilum ſunt ad mare Rubeū regiones hic addite ſunt. Ab occaſu mōtem habet Athlantem: quē ob altitudinē celū ſuſtētare dixere. Regio pma Mauritania tigitana: ſcda Mauritania ceſariēſis. tertia libia iterior. quarta eſt Numida q̄ꝫ ⁊ mappaliā nonnulli dixerunt. qnta aphrica minor: i qua illa magna Carthago stadior. 360. olim Romani impij ptinax emula. ſexta eſt Cireneica: quaꝫ ⁊ Pēthapoliꝫ vocāt a numero ciuitatū: q̄ruꝫ Cyrene vna eſt regioni nomē accōmodās. ſeptima marmarica eſt. octaua libia. quo noie etiam tota Aphrica appellat. nona ethyopia interior. decima. Egyptus iferior. i qua oliꝫ filij Iſrael ſub Pharaone poſt durā ſuitutem mirabilia viderūt: que dn̄s opabat per Moſen in cāpo Thaneos. Eſt aūt Thanis ciuitas egypti iſignis tūc regali pſidētia decorata. In egypto ſunt alexādria/ Damiata/ ⁊ Soldani ſedes ampliſſima ciuitas Chayrꝰ: qnā ⁊ Alkyr noiant. Sup̄ hāc egyptū alia egyptꝰ ē Thebais. ſ. monachor ⁊ anachoritar: oli celibi ꝯuerſatiōe decora. In hac Thebais ciuitas quā cētū portas totidēq̄ꝫ aulas ⁊ pncipes habuiſſe aſtruunt: e qbꝰ ſanctus Mauritius cū glorioſa legiōe veniſſe tradit. Sup̄ hāc ethyopia eſt mediterranee gentes multe ac mirabiles: Troglodite que veſcūtur ſerpentibꝰ ſtridēt magis q̄ꝫ loquātur. Garamātes: q̄rū vxores cōes ſunt. Augiles: Blēmes ſiue Blēmij capitibꝰ carent: vultus hn̄t in pectore. Satyri: q̄lem ſanctus Antonius vidit: vt legēda edocet. Athalātes/ Getuli: ⁊ alie multe q̄s deſcriptiōes pmemorati coſmogra. pſequunt. Inſulas paucas in deſcriptione hac iuenies. q̄r noia Gades: que ⁊ Betice adiacet. Corſica/ Sardinia/ ⁊ Sicilia circa italiaꝫ. Corcyra in Hadriatico mari. Euboea que

mirabilia aphrice

⁊ Nigropōt Boetie oppoſita eſt creta ſiue cādia. Rhodus ⁊ ciprus. In ſeptentrionali pelago ſunt. Hibernia anglia: q̄ albion ⁊ olim Britania dicta eſt cuius pars Schotia thile irlādia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ⁊ Scandia memorabilis. Hec circa terre infime partis elementalis mū di deſcriptionē cōmonuiſſe magis q̄ȝ tractaſſe me cognoue ris: ne aliquādo perutile coſmographie ſcientiam abhorre/ ſcas: ſine qua nec gētiliū nec ſacraꝝ lr̄aꝝ hiſtorias plene in/ telliges D. Introductione iſta edoctus cū vacauerit alio rum ſcripta diligētius luſtrabo. iterim que ſupſunt de aſtro nomia ꝓſequamur. Ma. Singulas ⁊ celeſtis ⁊ elemētis re/ gionis partes: ſicqȝ totius mūdi habitudines ea qua potui mus breuitate deſcripſimus: nec relictum videt̄ qđ neceſſa rio explicādum expoſcas. Di. hec ille. Quāqȝ hecce lōgio/ re ſermone q̄ȝ huius opuſculi rō expoſtulet / nō abſre tn̄ / id actitatum arbitreris cū potiſſimū memoriaȝ īſtituamus ut plurimum ꝯducit locoꝝ vendicatio: Cum nāqȝ in terraꝝ regnoꝝ ⁊ ꝓuinciaꝝ deſcriptionibꝰ abūdauerim promptio res erimus ad imaginum fabricationē que fit penes īſignia regnoꝝ ꝓuinciaꝝ terraꝝ ad ciuitatū inſup ⁊ ꝓprietate gen tiū ⁊ ppl̄oꝝ: ſumemus imagines ꝓut latiꝰ īfra ī applicatiōe ita quoqȝ ꝑticulares loci ī his cōmodiꝰ fabrināt. Ceteꝝ va/ rij varijs cōpararūt ſibi tū cōes: tū ꝓꝓos locos.

Metro dorus Metrodorus eteni ille grecus in duodeci ſignis oblīq circuli videlȝ Ariete / Thauro / gemini / Cācro / Leone / virgine / Libra / ſcor pione / Capcorno / Sagittario / Aquario: ⁊ Piſcibꝰ trecētos ⁊ ſexagenos ꝯſtituit locos: q̄ totidez gradibꝰ iſte Zōdiacus

Quint. ꝯ Met. circulus apud aſtrologos metiri ſoleat. Veꝝ authore Quin tiliano in vndecimo inſtitutionū lib. vanitas hec fuit phi plus glorīātis ī arte q̄ȝ naturali memoria: ceu velit deno taſſe huiuſmodi loca rebꝰ locandis nō ꝓportionata: qđ tū

Ariſt. 4. phy. neceſſuȝ ē vt ph̄o placet in q̄rto de auditu phyſico. Quāqȝ etenim ꝑ grādia ſint ea aſtra ſicuti Iginius in poetica aſtro

nomoꝝ perdocet: minime tñ imaginibus hoium viuis cõ/
petebat tãtus numerus ni tã grãdia effingerent vt figuras
aialium apud nos quoꝝ typũ gerant in imẽſum ſupgrediã
tur ⁊ tũc fictitijs deputaremus. Et ꝑinde Joã. Michaelis Joã. mi
floccipendit poſitionem locoꝝ pꝛis ſui Guidonis. Qui ex chaelis
aialibus cepit locos ſuos: eorũdẽ ordinẽ alphabeto latino
deducẽs: vt a ſingula littera vnius aialis nomẽ inchoaret:
perinde inqt Joãnes ac ſi noia hec ſint Aſinus/Baſiliſcus
canis/draco/elephas/faunus/gryphus/hircus/iuuẽca/leo/
mulus/Noctua/Ouis/Panthera/Qualea/Rynoceron/
Symea/Taurus/Tygris/Urſus/xiſtus/philoſophus/ica/
na/Zacheus: hec ſingula in quinque locos particulares
ſiue proprios diuidebat: vtpote in caput pedes anterio//
riores in ventrem ⁊ poſteriores pedes ac caudam. Cumqꝫ
eum ordinem natura porrexerit non facile in ipſis enume/
randis ingenium confunditur. Sic itaqꝫ centum ⁊ qnde/
cim locos particulares nactus in eis reꝝ memorabiliũ ima
gines ſculpebat. Sed incõueniẽs quodãmodo is mihi mo Contra
dus videt̃ ſi viue imagines (qđ noſtri poſt Rauẽnatẽ eſt in Guido.
ſtituti ⁊ eoꝝ q inter neothericos magis rẽ ſapiunt) in ipſis
deſcribi debeant: vt ſi eam ꝑpoſitionem. Sortes ſcribit: in
capite canis vel ouis locandam cenſuero nõ ſorti ſcribenti
ipſum ꝑportionat̃: niſi ſm fantaſiam quorũdam illi maxi/
me: qui nouit integros hoies in digitis ſuis locare: ſicuti q/
dam doctor memoraturus quarũdam ꝑpõnũ dixit mihi ec
ce in ſedib⁹ notaꝝ muſices videlꝫ G maut A re b mi ⁊c̃. cõ
ſtituo loca. Et in G maut imaginat⁹ eſt quẽdã ſuũ amicuꝫ
(cui angelus nomẽ) crucem in humeris geſtãtem ⁊ ita dein
ceps: ſed in eo laudarim potius bonã imaginatiuã: qñ artis
noſtre regula ẽ que exigũt loca locãdis ꝑportionabilia debẽ
eẽ: qtenus abſtractio a mãlitate ab vtriſqꝫ eque fiat. Nõ tñ
iſicior hmõi aialia nõ nihil ꝯferre in Cõmẽticijs locis ſerie
q̃dã fabricãdis: poterũt quoqꝫ ꝯſtituta iã vel nã vl'arte ipis

diſcerni ꝛ in hoc profecto numerus alphabeticus ꝓ̄pti/
tudinē ꝛ celeritatē aliquam ꝑſtaret. Unde nō abſre quidaꝫ
ꝯſtitutas fabꝛifactaſqꝫ domos pro cōibus locis: ſumētes in
his cameras ꝓ particularibus ex oꝛdine alphabetico reꝝ ꝛ
aialiū diſtiguūt. Cuiuſmodi in his dictionibꝰ cōplectunꝫ.

Alabꝛum	Aluearium	Aries	Arboꝛ	Auca
Babatuꝫ	Belua	Bipēnis	Botrus	Buſo
Catta	Ceruus	Cignus	Coclear	Cuna
Dalmatica	Deca	Dyadema	Dolabꝛuꝫ	Dux
Eſtanea	Elephas	Enſis	Egrotus	Edus
Falx	Feneſtra	Fiſtula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gygas	Gomoꝛ	Grus
Harpa	Herodius	Hilla	Hoꝛalogiū	Humerale
Imago	Imperatoꝛ	Idria	Idolum	Inſula
Kaldare	Klepſedra·	Kyrios	Koꝛuus	Kuſſinus
Lampas	Lepus	Liber	Loꝛica	Lucerna
Manus	Menſa	Miluus	Moꝛs	Muſcipula
Nauis	Meretrix	Niſus	Mola	Nuces
Oꝛganū	Ocrea	Ouile	Onecratalꝰ	Oꝛtus
Pauo	Pennale	Piſcis	Poma	Puer
Quadriga	Quercus	Quiſcula	Quocus	Quotgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudariuꝫ
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urinale	Uxoꝛ	Upupa.

Si quidem ꝓpe ianuā intra aliquam domū ponas Alabꝛū:
ꝛ dehinc in qnqꝫ pedum diſtātia aluearīū fingas: ꝛ poſt in
ꝯſimili diſtātia arietē: itaqꝫ deinceps facile loca notabis q̄ꝫ/
plurima. Et in huiuſmodi poſitione cuiuſqꝫ loci quotatio
leuiter ꝯſpicieꝫ. Naꝫ/A/qnqꝫ adminiſtrabit: ꝛ/b/qnqꝫ: ꝛ itē
c/qnqꝫ ꝛ ita ceterarum queqꝫ lr̄arum. Et q̄ꝫuis in ficticijs
locis hec diſtictio opportuna ſit vt īfra patebit. Non ꝓpte/
rea modus Geoꝛgij Reſchꝰ quē in margarita ſua ph̄ica tra/

Contra Geoꝛgi/um Re/ſch.

dit ꝯueniens eſt quare nec illuꝫ afferēdum volui ceu impmēdis imaginib⁹ conducat: qn̄quidem ſꝫ mãe quā eloquturi ſumus ordinate: memorāda collocari oporteat exigentiā ⁊ ordinē. Si tn̄ imagines ꝗppiam circa hmõi animalia agere fingamus qḋ in tētam ꝓpoſitionē declaret facile ꝯcedemus. Inſup ſi inſcriptio in artubus eoꝝ fiat infra docemus: trac.4.ca.6. vn̄ Regulas mox ſubnectemus locoꝝ.

Cōmendatio

¶ Capl'm q̄ntuꝫ. De Regulis ꝯditiones locoꝝ ꝑtinētib⁹.

COpia Reꝝ ⁊ verboꝝ: accōmodata locoꝝ multitudini per figuraꝝ multiformitatem p̄bet quandam vt ſepius repetamus facillimā recitādi vehemētiam: dūmodo recto ordine ſituanꝭ loca atq; diſtātia debita: ⁊ eā nāciſcanꝭ amplitudinem/altitudinē/luciditateꝫ/⁊ reliquas cōditiones ſibi ꝯgruas. Id igiꝭ in p̄mis p̄cipimus: vt in debita ordinataq; diſpoſitione tibi loca vendices. Eſt ꝗppe memorantis (veluti Cicero aſtruit) vt locos qua facilitate a frōte incipiens receſſere poterit: eadem nāli adiutus īduſtria a calce repetens valeat ordine p̄poſtero enumerare. Et hoc ſicut Frāciſcus docet ne qn̄ ꝑturbatione ordinis īpediamur. Et quanq; ordiri poterimus dextrando/ſiniſtrādo/, aſcendendo: autue deſcendendo ⁊ quotolibuerit ordine: a ſiniſtra tamen ſumendus eſt: vt proximo enodabimus capite. tract. ſecundo capitulo.6. de qualitate fabricationis. Et Rauennatis preceptione qui in ediculis nr̄is tēplis delubris ⁊ eccleſijs ex ordine locos iuxta ſitum ſtructuraꝝ: ⁊ in his reꝝ cōpertaꝝ ſerie quadam ſumēdos ſuadet. Cuius ꝓfecto ea eſt vtilitas vt veluti in codicib⁹ mā in paginis ꝯtinua relegiꝭ ex ordine: pariformiter Artiſta ex locis depoſitū repetat. Nam vt inq̄t Frāciſcus ſi in ordine ſtātes notos q̄ꝫ plurimos viderimus nihil nr̄a interſit vtruꝫ a ſummo vel medio noīa eoꝝ dicere velimus: Ita ⁊ ī locis ex ordine collocatis ꝯuenit vt in quālibet ꝑtem quoto quoq; loco imaginibuſq; libebit cōmoniti dicere poterimus id qḋ locis mā-

Prima regula Cicero.

Frāciſc. Petrarcha

Petrus rauēnas

Ordinis ꝯmodū Fran. Petr.

dauerimus. Et itidem experimento quibuſdam nónunq̄ꝫ pa teſeci: eandem mãm audientibus recẽſens nũc illinc in tentãs exordiũ: nũc hinc nũc ex medio finez repetẽs: nunc q̄dem caput ⁊ frõtem: facile q̄ppe eſt ex locis ordine collo/ catis mãm imaginatã ordinate ⁊ ſapiẽter ꝓnũciare: certitu dinaliter de vno in alterꝫ ꝓcedendo ordine recto ⁊ reflexo atq̄ꝫ ꝑpoſtero. Siq̄ꝫ igiꝰ cõmunes locos habeas ſegregatim q̄ꝫplures pro vna attamẽ mã vtpote hic monaſterium: illic Theatrũ: alibi vero delubrũ ſiue tẽplum ac huiuſmodi reli qua vt domũ lanificis: edem piſtoris/aut barbitõſoris vel al terius ⁊ quod in his ars fabrilis non effecit aut natura: co/ gitatione noſtra ſaltem incõtiguitatis ordinem redigamus. Et itidem in proprijs obſeruetur: quatenus ſi meminiſſe velim. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis inuicez ſicut dilexi vos. Et hanc propoſitionẽ: Maiorem charitatem ne mo habet vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: nõ in primo loco qui forſan prope ianuam eſt prior ponatur ꝓ/ poſitio: ⁊ altera in quinto aut ſexto ſed potius in ſecundo q̄ mox primum ſequitur alioquin confuſio ordinis mihi obti gerit. ¶ Congrua quoq̄ꝫ locorum expetitur diſtantia vt i/ ter locum ⁊ locum quincupedalis intercapedo ſit: interual la autem voluit Cicero eſſe mediocria vt paulo plus vel minus pedum tricenum. Sed quinq̄ꝫ vel ſex pedibus diſta re iubet Rauẽnas: q̄ꝺ opportuniſſimũ expti ſumꝰ. Si nãq̄ꝫ nimis ꝓcul remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia ſi quidem diſtantia efficitur nimis vaga: quemadmodum vi ſus recolligendo nimis ſeiuncta magis diſpergitur q̄ꝫ obie cta aggreget. Nimia quoq̄ꝫ vicinitas imagines cõmixtio/ ne confunderet ne diſcrete cernantur: quemadmodum lit/ tere in charta/vel tabella vel cera nimium proximantes cũ difficultate leguntur diſcretim. Attamen cum Angulus lo/ ca ſecat aliudue inſigne: duobus ſaltem pedibꝰ loca diſtare ſat eſſe experimento noui. Id quoq̄ꝫ ſemper curandum ſta

Experi/ mẽtum

Conti/ guitas locorũ ſit ima/ ginatiõe

2ª regla

Cicero Petrus rauẽnas

tui: aliqd iter locū & locū mediet: aut ipſmmet in ordine notatu dignum locus fiat. ¶ Ea quoq̧ continua erit locorū quantitas ne ſit nimis arcta vel alta: imagines ſiquidem latitudinis ſuperficiei & longitudinis proportionem exigūt: quemadmodum namq̧ pictor pro effingendis ſimulachris captat parietis ſpatium: qđ ſufficit ita & artiſta faciat oportet. Hinc Franciſcus (quem pleriq̧ imitantur magnitudinem non modicam ſed mediocrem locos habere neceſſum ait. Nam preter modum magna ampliuagas imagines reddunt: & nimis anguſta ſepe videntur imaginum non poſſe collocationem capere. In parua quippe feneſtra: mens Camelum non concedet. Sic deniq̧ ſi in ſpacioſo loco res perexigua conſiſtat: citationem ſenſus non defiget determinatione loci: vnde neq̧ facilis erit inuentu. Quod ſimiliter itidem memorie accidet vbi in nimis amplo loco fingatur idolum. ¶ Magnus itaque locus imaginario quoppiam in duo ſcindatur: vt inter binas columnas: aut duas feneſtras improportionabiliter diſtantes fingas in pariete: promptuarium / Aram / altare & id genus ſimile: vt ad debitā locus reſtinguatur menſuram: vt ſi cōpetentis ſtature virum expanſis lacertis ſuperficiei applicueris recte longitudinē ſcilʒ ſurſū: & latitudinem dextrorſū atq̧ ſiniſtrorſum metieris. Non enim altior erit locus q̄ȝ in pauimēto ſiſtens manu contigere valeat: neq̧ amplior erit ſtatura mediocris viri: hecce nihilominus expientia moderabit: hec attū figura q̄ʒtitatē loci edocet.

3ª regula

Franciſ. Petr.

Locus diſptiendus eſt

Menſura loci cōpetēs

Quarta regula ꝫ

Lucidi-tas no-cet

¶ Ea deniqꝫ locis inerit q̄litas ne vel nimis obſcura ſint vel lucida nimis: aut figura vel forma ꝯſimili vel etiaꝫ ſphe rica: Excellens q̄ppe obiectum corrūpit ſenſum: ⁊ hic non ꝓportionatum minus a potētia ſuſcipit. Nō enim noctua lumē ꝯtuetur ſolare: ⁊ exuperantia cādoris ꝯturbat viſum ne obiecta diſcernat: ita ⁊ in nimia claritate locoꝝ ꝯcepta: reuerberationē patit̄ fantaſia vt quodammodo imaginatio ꝯturbet̄. Accedit inſup q̄ mens in perpulchro (cuiuſmodi eſt claritas) oblectata minus aduertat nō tāto decore perſpi cuū: Vn̄ non viridia prata: ⁊ Amenos cāpos ſeu iucunda

flumina vel nemora delectabilia vbi varius eſt auiū ꝯcētus
pro ſtudij locis ſelegenda Petrarcha voluit ne cogitatio Frācíſ. Petr.
his affecta ab intētione auocet. Ubi autē loca minis opaca
obſcura ⁊ tenebroſa fuerint imagines nō quātum ſat eſt re/
luceſcēt. Ueluti optima queqꝫ idola in parietibus effícta: vi
ſui in caliginoſa nō patent nocte. Nr̄a etiam imaginatio ⁊
fantaſia ſeqtur plurimū apphenſionem exterioꝝ ſenſuū: qđ
⁊ alioꝝ doctrina ex de Sēſu ⁊ ſenſato: ex ſcđo de aīa: ex lib:
de memoria ac reminiſcētia teneo: ⁊ expientia quoqꝫ didici.
¶ Propterea aūt locos diſſimili figura cōparandos ſtatue
re ferme oēs q̄tenus diſtictius interluceāt. Sit itaqꝫ ⁊ loco
rum iterſe ⁊ imaginū ab ipſis diſparitas. Sil'itudo locoruꝫ Locorū ſil'itudo ipedit
pre oībus maxime vitet ipſa ſiqdem eſt ex paritate mentis
turbatiua. Cū enim qs multa intercolūnia ſumat ſimilitu/ Expim̄ti exm
dine locoꝝ ꝯturbabit. Queādmodum mihi obtigit dū or/
dinem libroꝝ biblie ⁊ materiaꝝ eius gn̄alium: in Cenobio
quodam repoſui: nō hn̄te cellaꝝ dormitoriј quante ſufficie/
bant differētias. Id aūt mihi euenit qm̄ nullo pceptore ar/
tem didici: ſed ex ſolis ſcripturis q̄s ad plenū nō intellexe/
raꝫ: q̄tenus latētia eruerem integumēta miſteriorum artis
non vndequaqꝫ explicita vt poſtmodum exercitatioꝛ pro
modulo igenij cōpertum habui. Sunt nāqꝫ plurima ſepe/
numero ſecreta lr̄is ppter indignos non cōmittenda: ſed
verbatiꝫ qbus ea fauemus cōicanda: nec ppterea etiam mi
reris ſi huc nō oīa retulimus que verbo tenus accipis hec
nāqꝫ pro introductione: ⁊ quātum alij cōicandum voluere
ſufficiāt: tu aūt penetralia ⁊ pectoris arcana coram(non ex
chartis) ītueberis vt cepiſti: Nam amicoꝝ ſunt cōia q̄ non
(vt adagium eſt) añ porcos ſpargēde ſunt margarite: ceteri
laborēt ⁊ hac nr̄a manuductione ſibi per expientiam latitā
tia vendicabūt de obſtruſis reꝝ latibulis. Qñ nāqꝫ ipſe pro
uectioꝛ fuerim in arte multa cōperi que pus alieniſſima vi
debātur. Uñ ⁊ didici qm̄ locoꝝ diuerſitas alia alterius rei

prebebit acceſſum: vt determinate noſcatur in quo loco res quelibet depoſita fuerit. Sed eam locoꝝ ꝯfuſionem quã in cellaꝝ aſſimulatione paſſus ſuz: aliquis in ſua collectura ꝓhibens inqt loca nõ fiant in cellis fratrũ. Aſt dũ itidem cuidam auditoꝝ meoꝝ preceperim is ꝯſtãter obiecit. Nihil ſibi ianuaꝝ ſimilitudinẽ officere: qñquidem hunc fratrem in hac habitare cũ officio ſuo ꝯſideret ꝛ illũ in iſta: ꝛ ſic deinceps. Quoꝝ qm̃ diuerſa ſunt officia oportet aliter aliterq̃ꝫ ꝯſiderẽtur: penes inſtrumẽta potiſſimuz qbus opam ſuam exercent: vt hic curã ſacrarij gerens: vtaṫ inſtris ad hãc cõducẽtibꝰ. Et is publice legens: verſare codices ſue lectiõis ꝯſidereṫ ꝛ ita reliquoꝝ. Et eo qdem libẽtius hac ꝯuincebar argumẽtatione quo ꝛ diſcipulũ ꝓficere didici: qñ hec conſideratio ſibi ꝯferat: ꝛ noui nõ penitus inanem meã eruditionẽ. Qm̃ noſtra ꝑceptio eſt coloꝝ varietate aut reꝝ inãlium illic fictaꝝ diſſimiles reddanṫ loci multiplicitate. Vñ in ſingula cuiuſq̃ꝫ celle ianua ſiue foribꝰ eius qppiam effingendũ erat: quo forinſecus internoſcerẽtur: abintra aũt que a diſcipulo recẽſuimus allegata. Sepius namq̃ꝫ euitaṫ etiam ſimilitudo cũ adiectione manus humane: lignee auree aut alterius rei lapidũ ꝯgerie/arboribus/tumulis/aris/monumẽtis/biremibꝰ/aſtris inſulis nauibꝰ põtibus ꝓcliuibus altitudine ꝛ ꝓfunditate: ſi nõ nã vel arte fuerit ꝯſtitutum. Et item varijs officioꝝ inſtrumẽtis illuc collocatis: quatenus in ꝑmo loco imaginemur incudem fabri in altero alterius artificis. Tũ demum alijs differẽtialibꝰ medijs itidẽ efficiemus: vt pote diuerſos colores illic imaginemur q̃tenus hic locꝰ ſit albus: ille niger: hic ligneus ille auro textꝰ: ceteriſq̃ꝫ ꝑncipalioribꝰ depingaṫ locus coloribꝰ vt rubedine/ viriditate: ꝛ id genus reliqs Loca quoq̃ꝫ ab imaginibꝰ eẽ diſparia ꝛ diſſimilia voluit dñs Arnoldus Tungris ꝑceptor noſter vt loca ſint difformia imaginibꝰ: hoꝝ ſiqdem incidẽtia tm̃ ꝯferret memorie: quãtum viſui littere creta ſiue albo colore in

Quibus medijs ſñitudo vitetur

imagĩes a locis diſſimiles eẽ debent

papyro ⁊ chartis albis deſcripte. Oppoſita autem iuxta ſe/ſe collocata magis internoſcũtur. ¶ Quoniam aũt circularitas ⁊ rotũditas nõ ſatis diſcretiua eſt ꝑncipij aut finis ꝓpterea locoꝝ ſphericitas prohibet quod nãqꝫ primo enunciãdam venit in ꝑncio collocet oportet: ⁊ quod deinde: in medio aut calce. Ceteꝝ quid locus reliquoꝝ preter que applicauimus ꝑdicamentoꝝ ſumat: haud magni facimus niſi forſan de. Qñ: vt prudentis fore dixerim ſeſe ad certamen accingere ne pugna mox inſtante inermis prodire cogatur ⁊ inertiam mõſtrat propugnatoris ante inuaſionem non ꝓmuniuiſſe fortalitium. Negligentis quoqꝫ eſſet ſcriptoris tũc ꝑmum comparare chartas cum mox in precincto ſcribere oporteat. Erũt tibi itaqꝫ ſemper loca ad manum ꝯſtituta ⁊ ea qdem meditatiſſima: quibus in non perſpecto tempore occurrentia inſcribantur. Quod autem pleriſqꝫ in ſolitarijs ediculis: ⁊ in ſitibus terre non frequentatis viſum eſt loca eſſe conſtituenda: nos ipſa experientia refellimus: poſt Rauennatis auctoritatem: qua ſufficit ea edificia in qbus ſumpturi ſumus locos vel ſemel vacua ab hominum frequentia vidiſſe. ¶ Eſt quoqꝫ nonnullorum preceptio ꝙ locos: quos manu propria conſtituimus in ediculis noſtris fixos eſſe volunt: propter firmam imaginum impreſſionez ⁊ prõptam recitationis facilitatem in reipſa copioſa ⁊ multimoda: hinc in ratibꝰ ⁊ nauibꝰ vetant qdam ꝯſtitutionem localem: aut fingere eſſe fixas. Sufficit aũt mihi eam vidiſſe nauẽ quam ibidem permanſuram imaginoꝛ: ꝙ ſi tñ contigerit illuc redire vbi conſtituta erat: ⁊ modo abeſſe perpẽdero: nõnihil conturbabit: niſi non aliud cogitemus: ꝙꝫ ſi in noſtra imaginatione perſeuerauerit fixa. Jtidem de quouis fluxibili loco: quos aliqui clauis affigendos ſuaſerunt: quod interpretoꝛ ſola imaginatione fixos ꝓcedere neceſſuz eſſe. ¶ Qua in re ſũmopere elaborãdum eſt vt perfecte/firmiter ⁊ fixe/ac ordinate loca nobis perpetuo hereant: deo

6ª regła

Loca ñ ſint ſpherica

Loca ſemp ꝓdiſpoſita erunt

Cõfutatio opionis

7ª regła

Qño loca ſint firmãda

Exhortatio

quidez ne vnus aliquis preterfluat:aliogn eius materiam amitteremus:quē ſigdem nō tetigerimus reminiſcentia is minime depoſitū redderet:⁊ q penit⁹ fuerit abolitus a me/moria totaliter ab intētione fruſtrabit.Quāobrem expedit ea frequēter p fantaſiam trāſcurrere etiam vacua:quatenus cū oporteat vti ſint nobis meditatiſſima. Si nāqꝫ forent lo/ca q̄renda qn̄ eis inſcribere voluerimus:haud minus faſti/dioſum erit q̄ꝫ chartam facere dū ſcribere debemus. Ter qꝫ quaterqꝫ ꝓinde menſiliter loca repetas.Meditationes eni uero(vt ph̄s inqt)memoriaꝫ ſaluant:qđ ſup̄/trac.p̄ cap.7. de vtilitate locoꝝ in fine expoſuimus:per hoc memoriā augeri:q꞉ frequenter intuimur ſpecies locorum ⁊ imaginum in fantaſia repoſtas.

Loca ſe/pius re/petenda ſunt

Ariſtot.

¶ Capitulum ſextum. De Fabricationis locorum varieta te/qualitate:⁊ habilitate.

Ex pertractata quātitatis ⁊ q̄litatis ⁊ ordinis ac alio/rum que locis accidūt notificatione:facilior erit ea fabricādi modus/ni forſan varias a varijs formas eē traditas quem ꝯturbet:vtpote q꞉ Cicero iubet vel regionē accipere in ea ꝯſtituere loca aut nos ipſos Regionē imagi/nari.Cōmentatione aūt cuiuſdam voluiſſe dꝫ tres modos loca fabricādi eſſe:primus:Seruare celi ſeu etiā totius vni/uerſi ordinē.Secūduſ:accip̄e d uerſa aialia quoꝝ organica mēbra in hac arte poterūt eſſe loca:⁊ q̄tenus locoꝝ habeat ordinē:penes lr̄aꝝ Alphabeti ſeriem hm̄oi aialia ex noib⁹ in ordinē redigūt:vt ſup̄ meminimus trac.2° cap.4°:⁊ ſtati i fictitijs magis ample explicabim⁹ trac.2.ca.7.ar.j.Terti⁹ aūt q̄ꝫq̄ꝫ groſſus videaꝭ familiarior pleriſqꝫ tn̄ ē : facilis quoqꝫ ⁊ vtiliſ ⁊ artē icipiētib⁹ magiſ accōmodus vt a leuioribus ad arduiora facilior fiat aditus. ¶ In cōparandis autē realibus locis nā:vel arte fabrili ꝯſtitutis vt ſepius repe/tamus ciuitates/monaſteria/domos/aut qđ his ſimile deſumēduꝫ eſt:in qbus Petri Rauēnatis modū inſequamur:

Clarie//tas fabri cationis Cicero.

Quali//tas fabri cationis Petrus rauēnas

vt a ſiniſtra

vt a ſiniſtra manu ad ſolis decurſuz dextrãdo ꝑgrediamur:
ꝯſtituẽtes recto tramite loca ordie videlꝫ quo latini chartis
inſcribũt lr̃as:q oiuz accõmodatiſſimus ẽ. In q̃ re nõ ſatis
eruditus ab initio:aliq̃zdiu ad iſtar cãcri retrorſuz ſerpebã:
vel vt potiori loq̃r ſĩilitudie:ad iſtar hebreoꝝ legẽdi ſcriben
diue ordinẽ lr̃aꝝ q a latinis obſeruaᷓ ꝑpoſteraui:ab ipo aũt
errore expiẽtia reꝝ.magr̃a reuocauit: Fabrificaturus itaqꝫ lo
ca ciuitatẽ oppidũ/monaſteriũ/eccl̃iaꝫ/domũ/igredẽ.ꝛ qc/
qd ad ſiniſtrã cõperis in muro vel pariete accuratiꝰ notato
deqꝫ hic qd 2o offenderis loco ſigna:ꝛ itidẽ de 3o ac reliqs
penes regulas paulo añ traditas/trac.2.ca.5.vt feneſtre colũ
ne:aliaqꝫ iterſecãtia in pietibꝰ locoꝝ diſcrimẽ ꝑſtent. Ita tũ
ne ꝟſus cẽtruz tẽdas:ſꝫ potiꝰ iſtituto calle i pietibꝰ ad ſingu
las cameras ſeu iterſtitia:vel i eccl̃ijs ad choros/capellas/ar
mariũ/ſacrariũ/ꝛ hmõi:tãdẽ ad egreſſuz reuertaris ianue p
quã itroijſti. Si aũt ars aut nã illic nõ ꝯſtituit quo ſufficiẽ/
ter loca iternoſcãᷓ:imaginariũ qppiã adhibe:ex his q̃ alibi
videras vtpote/Altare/herculeã/clauã ꝛ hmõi. ¶ Cui nõ
ꝯcediᷓ itriſecꝰ vniuerſa luſtrare/veluti ſolers architectꝰ va/
rietatẽ aduertat mãſionũ ꝛ maximoꝝ atqꝫ maioꝝ locoꝝ:i q
bꝰ minora effingat ab alibi viſis. Non ſupficialiter aũt loca
cõparabimꝰ:ſꝫ fixe firmiterqꝫ ipͥmanᷓ memorie:ex quoqꝫ
tota vis huiꝰ negotij pẽdet. Terqꝫ q̃terqꝫ ꝓinde deãbulãdo Nota
loca ꝯſidera:ꝛ poſt paululũ reſume imaginatiõis ꝓceſſuz ꝛ attente
examina memoriã:qꝫ ſi minꝰ fixe teneas illuc reuertẽs repe/
te icorporationẽ quoad cõmendaueris memorie:Nã publi.
ait locos arte cõpatos diuturna meditatiõe ꝛ iugi exercitio
memorie adeo ipͥmemꝰ:vt nõaliter tenẽ/colligẽ:ꝛ memo
riter reddẽ q̃ꝫ q̃ nobis notiſſima ſũt poſſimus:diſtrahiᷓ enĩ
memoria:atqꝫ ois ai vis effeminaᷓ ſi in colligẽdis imagini/
bus ordine ꝛ loco dũtaxat vno aberrauerimus. Hactenꝰ de
real.bꝰ habũde. Inuiſis celo/padiſo ꝛ iferno noſcẽdis:ſphe
re mãlis notio nõnihil ꝯfert ꝛ vniuerſi figura.

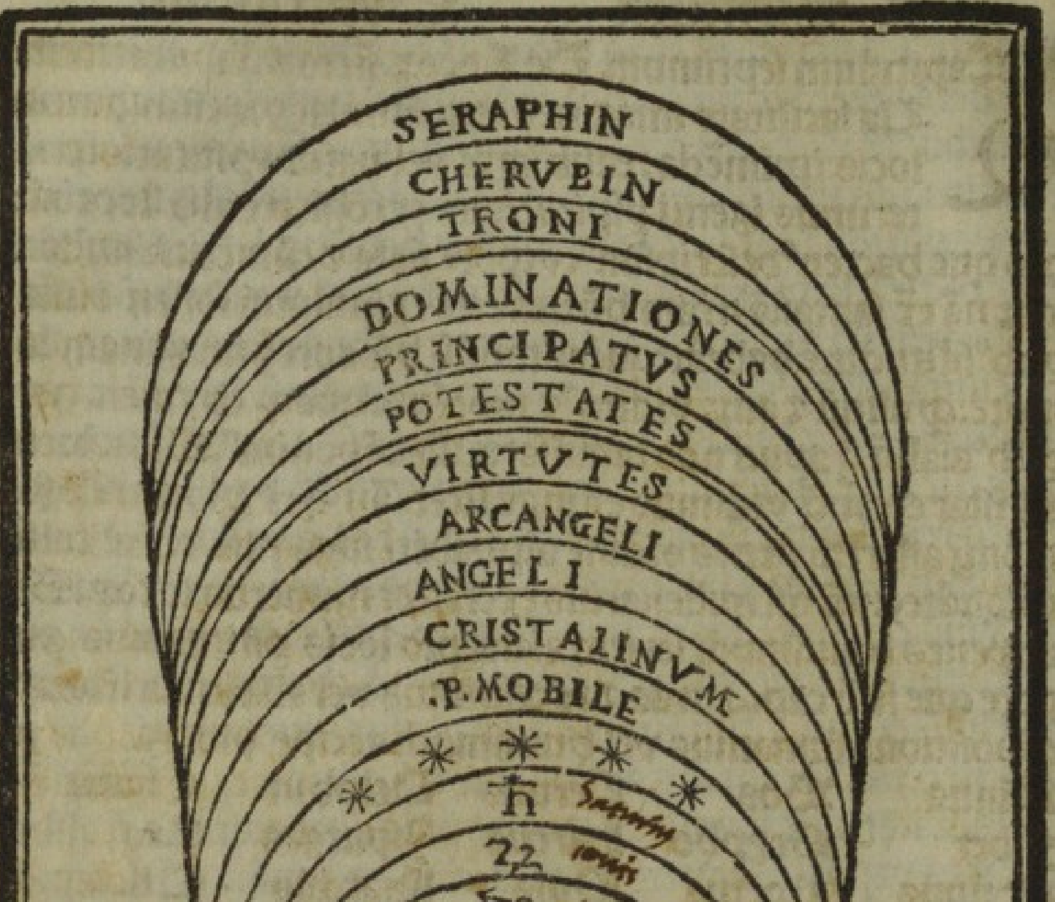
SERAPHIN
CHERVBIN
TRONI
DOMINATIONES
PRINCIPATVS
POTESTATES
VIRTVTES
ARCANGELI
ANGELI
CRISTALINVM
.P. MOBILE
IGNIS
AER
AQVA
L·PA
L·P
IN
PVR

Capitulum Septimum

¶ Capitulum ſeptimum. De Locorum fictorum fabricatione.

QUa facilitate imagines atq; ſimulachra effingimus locis ip̄rimē da realib⁹ arte vel natura ꝯſtitutis: poterimus īgenij pſpicacitate excogitate alia loca ab his que hacten⁹ deſcripſim⁹: vtpote ficta & cōmētitia nullā ī rerum nā ex ſantaſiā nr̄am hn̄tia realē exn̄tiā: niſi forſan ī ſuis ptib⁹ ſil'itudinē habeāt: quēadmodū hic aureū imaginamur mōtē: q aliqn̄ & aurum vidim⁹ & mōtē: ita quoq; chymeraz ex ptib⁹ aīaliū q̄ apud nos familiaria ſūt cōponim⁹. Sic & loca ad iſtar eorū: q̄ vidimus effingē licet. Jn q̄ re plurimū ꝑſti mony affert: ſi penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus cōſonātes: vn̄ q̄ſi millenarius excreſcet numerus locorum. Siue penes huiuſmodi ſeriem aīalia pro locis ꝯſtituamus vtpote que ſup̄ cap. 4. trac. 2. receſuimus vel alia iuxta lr̄aruz cōpoſitionē ſumamus vel huiuſmodi accipe videlz.

Aſinus Bos Ceruus Delphin Equus
Fiber Grypho Hircus Jſpurges Leo
Miluus Noctua Ouis Pardus Quoler
Renocerō Sus Taurus Urſus Xarta
y ꝫ & ꝯ ꝝ

Sil'r & alia accipi poſſent & tā grādia fingi q ām̄iratiōe magz magiſq; mēoriā excitarēt: qūo videlz ī hmōi ꝯpetētia fieri poterūt loca cū alioqn ſint pua aīalia cuiuſmōi ſūt hec. ſ.

Auca Buffo Coruus Draco Eritius
Falco Graculus Harpia Jbis Lagos
Monedula Noctycorax Olor Pica Quiſglia
Regulus Strutio Turtur Upupa Xiſchen.

Que īferi⁹ p lr̄is alphabeti accipimus ca. 10. trac. 3. Uerum ſi magis iuxta ordinē Alphabeti accipe iubeat aīalia celeſtia cuiuſmodi Jgini⁹ ī poetica ſua deſcribit itidē approbamus: ſi tn̄ ī ordinē aliquē q ī hac arte ſūmope expetit ſint redacta Juxta alphabeti ſeriē ſeu qūolz aliter & imaginemur ea ſil'r ī aliq̄ ſpacioſo loco ꝯſiſtē. Et vt an̄ ocl'os cūcta collocēt ex ei⁹ libello nōnihil ꝯferret ea huc figurata trāſtuliſſe tali ordine

Joan. Jginius

¶ Andromeda	Cepheus	Hydra	Perſeus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Phyllirides
Ara	Circulꝰ lacteꝰ	Leo	Piſces
Aries	Corona	Lepus	Piſcis
Auriga	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	¶ Delphin	Lyra	Sagitta
¶ Boetes	Draco	Luna	Sagittarius
¶ Capricornus	¶ Eridanus	Mars	Serpentarius
Cancer	Equus	Mercuriꝰ	Scorpius
Caſſiopeia	¶ Gemini	Nauis	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio fictoruꝫ locoꝝ ex arte mechanica

Familiarius aūt penes alphabeti ordinē ex arte fabrili loca nobis vēdicabimus: vt ꝑmum maxima q̄dam ⁊ in his alia in qbus iſeriora imaginū receptacula conſtituamus. Quaſi exordiēdo ciuitatem vel vrbē aut oppidum ſumamus: ⁊ penes alphabeti ſeriē in illa edes caſas ſiue domus per artificū manſiones accipe opportunū videt. Qđ his dūtaxat difficile erit q neqꝫ mūdum pagrarūt: neqꝫ relatu alioꝝ p exēpla noticiā reꝝ nanciſci queunt: vt ad officia queqꝫ qd ſpectet didicerint. Sufficit nāqꝫ imaginari ciuitatē in cuius introitu porte primum a leua introeūtis ſiue a dextris exeuntis: ita ꝙ fiat ꝓceſſus a ſiniſtris ad dextrā ptem ad iſtar motus firmamēti ꝯſtituamꝰ locū ac ſi realis foret manu hoiũ effectus: cuiuſmodi ſunt feneſtre colūne ⁊ id genus reliq̄: Et ſi ad alphabetū aſpicias ꝑmuꝫ eius elemētū A mox Abbatiam ꝓferet: quā illuc ꝯſtituentes diſpiciēduꝫ erit: qd ad loca religioſoruꝫ ſpectet in Monaſterijs Cenobijs ⁊ Clauſtris: ⁊ qcquid ſuggerit iuxta lraꝝ ordinem pro loco maiori ſumamus: vtpote iteꝝ A reſpiciētes: imaginabimur faciliter Armētarium in quo armēta ſiue boues ſtabulātur: deinde. B. balneū ⁊ plura: penes huius ꝯſonantis cuꝫ vocalibꝰ cōbinationē vt belluariū in quo Abbas pro ſua dignitate fe

ras ꝯſeruet: bibliothecā/bouicidariū ꝛ ſic deinceps poteris hāc litteraꝝ copulationē facere iuxta formā quadrati quod inferius trac. 3. ca. 12. ex Publicio applicabimus. Cū aūt ꝑ totū monaſteriū trāſcurrimus: prioris Alphabeti ſubſequēs lr̄a videlꝫ B nobis barbitōſoris bellatoris bibliopole boui cide ꝛ bubulci domos mōſtrabit. Ita quoqꝫ C cum qnqꝫ vocalib⁹ iūcta: ꝛ D. ac reliq̄ue deinceps que qſqꝫ pro ſuo libi tu effingere poterit. Sed maxime obſeruādum cēſeo vt hu iuſmodi vrbē/ciuitatem/oppidū/caſtellum/villam/pagum/ municipiū/vel caſtrum: pro maximis ſumamus locis: ꝛ ca/ ſas/domos/edes/delubra/tēpla/ac reliqua eius gn̄a pro ma/ iorib⁹ locis itus ꝛ ex quantā ꝓcedit ſcrutemur imaginatio/ ne in huiuſmodi fictis ſicuti in realib⁹ ſingula notamus: vt qualia menia: quales parietes: qbus veſtibulis/ianuis/anti cis/atqꝫ poſticis/deforis ſecernātur: vtrū atria habeāt edes: vel vnico oſtio: vel humili ianua platee pateat itroitus ca/ ſe: Aſt ſiue corporaliter ſiue fantaſtice (vt in ꝓpoſito) iterio/ rē ſcrutemur domus q̄litatem ſumope notādas ꝟelim deal baturas picturas tabulaturas: colūnaꝝ interſectiones atqꝫ pilaria. Trabes gradus: diuerſarum camerarum ianuas: ca/ merarum varietates ꝛ exornationes: vt ſcilicet aliud cena/ culo aliud cubili Thalamoqꝫ locet: q̄ꝫ in coquina Aula vel ſtupha. Quis etenim prudens in coquina iuxta ignem. Stratus/Camas / Gabata/Cunabula/reponet ꝛ non ma/ gis culina inſtrumenta: Sartagines/ollas/patellas/craticu/ las/artanos/ꝛ id genus reliqua? Quiſquis horum gnarus fuerit ex Architecturis rerumqꝫ notionibus: quas vel do/ ctrina de his ſcribentium vel experientia ꝛ practica atque contuitu familiari adeptus ſit vt ſingulis artificibus ſingu/ la applicet inſtrumenta facile profecto pene infinitos ſin/ get locos ſibi opportuniſſimos: quibus tamen (vt ſepius re petam) ſolis non vtendum ſuadeo: niſi vbi forſan realia ad manum non ſuppetant. Quiſqꝫ autem ſagax operator ac/

cōmodatioribus ſuo officio vtitur inſtrumentis non tamē omnibus idem modus eſt alijs nāqꝫ hic alijſqꝫ iſte. Nō eni requirit barbatoꝛ incudem foꝛnacem/ſolles/tenellas / mal/leos/limas/ſcalpꝛa/hiſqꝫ ſimilia que ad fabꝛum attinent:ſed potius Mallum ſiue nouaculam pectines lauariola ꝛ ſuo idonea officio:que fabꝛo(ſiue Auriſaber/ Cuꝑfaber/ferriſa/bet:aut etiam ſufferratoꝛ:aut quiſquis alius ſit)minime cō/petunt. Ita pꝛoinde inter ſingendum loca ſolerter queqꝫ cō ſiderabis ad ſingulorꝫ officia deſeruientia: vt loci ad opificē collatione ab inſtrumentis hic ꝛ ibi diſpoſitis minoꝛa op/poꝛtunius multiplicare queas: In qua re ſagax ingenium ſubito ſuffragabitur arti:potiſſimum vbi artifex multoꝛum nactus fuerit notionem. Cuiuſqꝫ ſiquidem pꝛopꝛietas agnita iuuamento eſt:ſi namqꝫ piſtoꝛis domum ingrediar non modo hic coctos panes conſpiciam ſed ꝛ furnum pilam ꝛ alia coquendi panis inſtrumenta ꝛ itidem de reliquis .: Nō modo iuuat ſimiles luſtraſſe caſas verum eccleſijs adeſſe. Inſuperqꝫ baliſicas delubꝛa/tēpla/capellas/ſacella / oꝛatoꝛia mente reuoluamus ꝛ in his aras altaria choꝛos pulpita ſe/des/ſtalla/cancella/analogium/armaria/ambitus / ꝛ cimite/ria notabimus. Item ꝛ inibiꝰ paupeꝝ ſepulchꝛa / tumulos ꝛ monumenta nobiliuꝫ Epythaphijs Epycedonibꝰ/ Clip peis:ꝛ armis decoꝛata ꝛ taliterqꝫ copia locoꝛuꝫ abundabit.

¶ Capitulum octauum. De Exemplificatione locoꝛum fictoꝛum.

QUatenus commentitia loca faciliori quo poterit modo ſingendi artem doceamus tam maximoꝛum ꝛ maioꝛum (que communia diximus)q̄ꝫ particula/rium in quibus immediate locatio fit foꝛmas duximus ſu/bijciendas vnde exemplariter contueri poſſit pꝛecepitio regularum ſequitur itaqꝫ figura ꝛc̄.

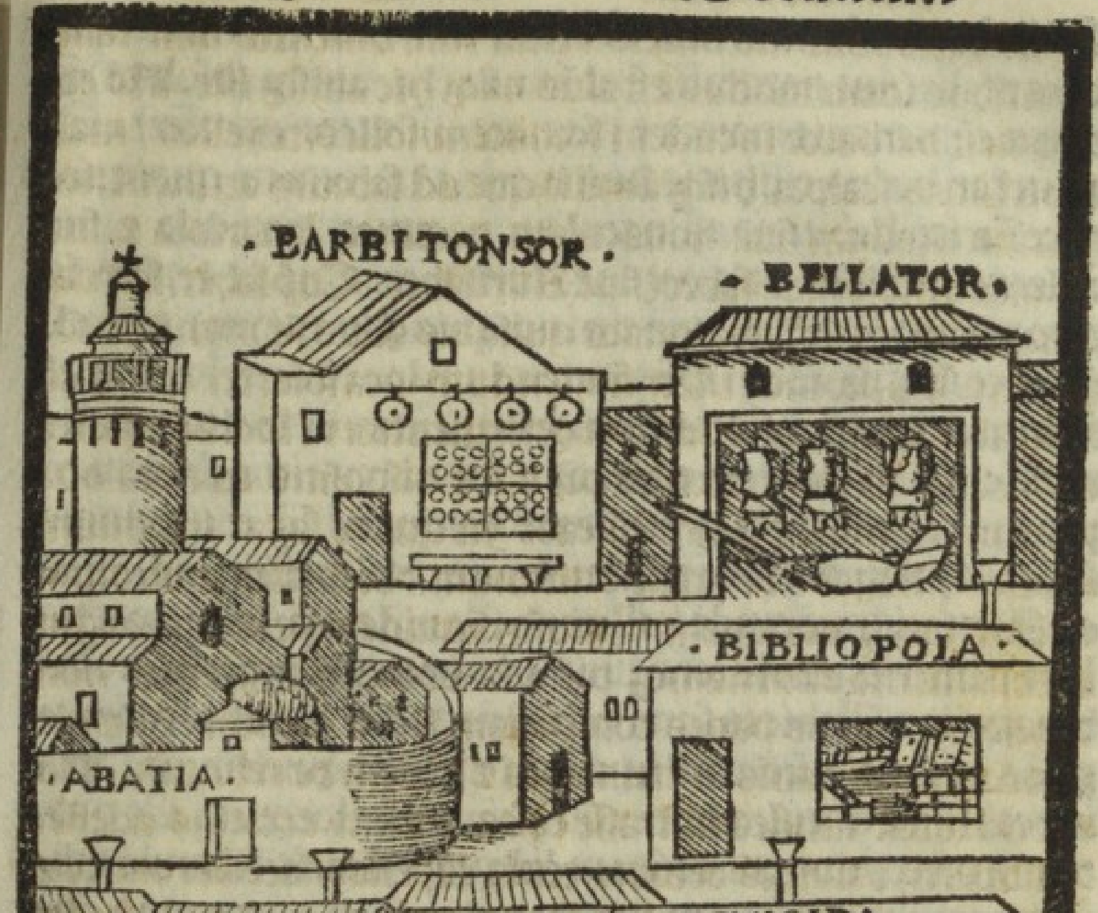
·BARBITONSOR·
·BELLATOR·
·BIBLIOPOLA·
·ABATIA·
BOVICIDA
BVBVLCVS

Ex hiſce potiſſimum luce clarius patet quonam modo tam vera realia(ſiue naturalia ſint ſiue manu noſtra abſoluta)q̄ꝫ etiam cōmentitia maiora ⁊ maxima effingere oporteat. Et ad inſtar huius ciuitatis non modo vna verum quotquot neceſſarias habueris effingere facile quiueris:in quo tamē obſeruandum eſt vt pro vna eademqꝫ materia vt ſepius iā precepimus loca maxima ⁊ maiora reddas ingenij conceſ/ſione contigua. Et in ipſis minora ⁊ particularia loca cum ſuis interſignijs ⁊ notis conſiderato. Ita vt primo cum mēte effictam ingrederis ciuitatem:quod primitus ibidem cōpereris regulis noſtris prioribus conforme id tibi primus ſit locus:deinde Abbatiam accipias pro maiore loco ⁊ in ea Arenarium:deinde balneum. Et reliqua huius generis loca penes ſeriem litterarum alphabeti:ſm̄ diuerſas com/binationes ſillabicas ſumens ī ipſis particulares locos ⁊ ꝓprios quibus inſcriptio fit cōtinuabis ita quidem vt ſupra in realibus edocuimus de conditionibus locorum. Et qua/tenus preceptionem noſtram clarius' ītuearis formulā ſub/iecimus:que indicat quomodo eligere loca oporteat in quali diſtantia:⁊ in eis quid notabile differentias nobis locorū afferat:inſuper numerum adiecimus quo pateat in quinto quoqꝫ loco manum ad Ciceronis preceptionem deſignaſſe: ⁊ quod Rauennas ac alij volunt pro decimo crucem ⁊.20. 30.eorum ſigna depoſuiſſe. Utqꝫ igit̃ promptior euadas ad typum ⁊ modum huius ſubiecte formule cum ſuis interſticijs ſigniſqꝫ quinti cuiuſqꝫ loci numerum locorum exple/bis quemadmodum ſupra tractatu ſecundo capitulo tertio precepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quintiliani ⁊ modernorum regulas:non eris abſqꝫ copia locorum potiſſimum ſi in eis/quas alij cuſtodes locoꝝ vocant cōſti/tues ī quoꝝ mēbris minutiſſima ſcripturaꝝ repoſitoria vt mox adijciemus: Uerum vt oculariter rē ꝯtempleris iuuamento eſt hec ſubiecta formula.

A V L A
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
B I B L I O T E C A
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
C A P E L L A
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Sunt pleriq; ſingulos locos notãtes vt pote in p̃ Roſaria/ in.2.caules/in.3.caſeũ/in.4.panẽ/in.5. piſces/in.6.aleum: ⁊ ita deinceps: ceteri vero in quolibet angulo camere hoiem pro custode loci deputãdo: in ficticijs nõ penitus refutarẽ ſi tñ hoc ipſo memoria adiuuetur. In realib⁹ ſatis eſt qđ hoium manu ꝯſtitutum cõperio: tñ pro differẽtijs locorum talia quoq; fingimus. Penes iam tradita locis in Abbatia fabrefa: tis: ſup eſt ex ordine alphabeti domum ꝓrimam ſcilicet barbitõſoris accipere ⁊ pariformiter eam locis replere: qđ abſq; difficultate fiet ex modo mõſtratis. Ordo tamen deſcribi poterit vt penes alphabetu; in abbatia ſumamus pro maioribus locis Aulam bibliothecam capellam ſiue coquinam dormitorium/eſtuarium/fabrilem/ domum/granareũ/horreum/infirmariã/lauatorium/molẽdinam/numulatoriũ/olearium/piſtoriũ/refectoriũ/ſtuphã/tonſorium/vinariũ. Et in his penes p̃dicta, ſubſtituere locos, minores cuiuſmodi ſunt. Parietes colũne altaria ⁊ id genus reliq̃ in qbus ſi ꝯſtituerimus hoies nobis notiſſimos: et in eoꝝ artub⁹ loca effingamus eo qdẽ ordine vt p̃mus dexterue pes primo nobis ſit loco: femurq; pro ſcđo manus dextra ꝓ tertio: humerus deide quartus ſit locus: caput qntus: humerus itẽ ſiniſter ſextus: leua ſeptimus: femur aũt octauus: ⁊ pes ſiniſter nonus: infinitos pene locos facillime conſtituemus: ꝓ iſcriptiõe ſaltẽ q̃ lr̃is realib⁹ m̃alib⁹ cõmode fieri poterit vt ifra lati⁹ explicabimus: quos tñ locos exercitatis ⁊ dũ neceſſitas cogat ꝯcedimus dũtaxat vbi ſingula qs v̄ba locare voluerit alicui⁹ text⁹: imagines aũt viuas ⁊ loca minora cuiuſmodi diximus parietes colũnas ac reliq̃ talia icipiẽtiũ eẽ volumus. Quib⁹ etiã vocales ꝯſonãtib⁹ diuerſimode iũcte copiã locoꝝ ſubminiſtrabũt vt poſtmodũ ex q̃drato deducẽ poterimus ⁊ figura circulari: hic aũt modũ vnũ explicãdi gr̃a adiecimus: quo variãdi det itellect⁹ A ſiqdẽ ꝯſonãtib⁹ anpoſita faciet Ab ac ad aff ag ah al am an aq ar

as at au ax ꝛc. Ita ꝛ ſi⁊r Eb ec ed ꝛc. itidē quoqꝫ de i ꝛ o at/qꝫ v: ſꝫ breuitati ſtudētes poſthn̄da duxim⁹: cū itelligētes ex paucis facile plurima ꝯiectēt: ꝛ ſtolidis vix vnq̄ꝫ ſatis dici queat. Inſup ꝯſona q̄qꝫ vocalē ſibi aſſumē poterit vñ ꝛ lo/coꝝ varietas reſultabit vt in hac palam ẏt figura.

Ordo in cōmenticijs locis ꝯſtituendus.

1 Barbitōſor	4 Fornarius	1 ¶ Macella/	3 Riſhauer
2 Bellator	5 Fumifex	rius	4 Rubricator
3 Bibliopola	1 ¶ Gardian⁹	2 Medicus	1 ¶ Sartor
4 Bouicida	2 Geometra	3 Miles	2 Serrator
5 Bubulcus	3 Gigēmechr	4 Molitor	3 Signifer
1 ¶ Calopi/	4 Gocheler	5 Mulio	4 Soliferrea
fex	5 Gubernator	1 ¶ Nauta	5 Sutor
2 Cerdo	1 ¶ Haſtiluſor	2 Necromā	1 ¶ Tabula/
3 Cingulator	2 Herbarius	ticus	rius
4 Colonus	3 Hiſtoriogra	3 Nififer	2 Theolonari⁹
5 Cuꝑfaber	phus	4 Notarius	3 Tinctor
1 ¶ Dapifer	4 Hoſpes	5 Nūcius	4 Tonſor
2 Decanus	5 Hudmeker	1 ¶ Paſtor	5 Tubicina
3 Diſpēſator	1 ¶ Lanifex	2 Pellifex	1 ¶ Vaſifex
4 Doleator	2 Lebiſuſor	3 Pictor	2 Vector
5 Dux	3 Ligator li//	4 Poeta	3 Vigil
1 ¶ Faber	brorum	5 Pugillator	4 Vogeler
2 Fenerator	4 Lotrix	1 ¶ Raſor	5 Vulgaris do
3 Figulus	5 Lutifigulus	2 Rhetiarius	mus.

Has dictiones deſūpſim⁹ q̄ten⁹ facile occurrat ordo domoꝝ i qb⁹ locos ꝑticulares ꝯſtituē placet. Ex ꝓmis itaqꝫ ſillabis tu alias excogita ſicuti placet vt ēt d̉ imaginib⁹ ifra. Nec te ꝯturbet eadē noia repeti ꝑ imaginib⁹ cap. II. tertij trac. ibi ſiqdē pſone noib⁹ imagines ſūt: hic aūt in eaꝝ māſionib⁹ loca deſumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has ſillabas officialium domos imaginari nequeat indicium ꝑfecto foret minus aptum noſtro inſtituto. Neqꝫ eniꝫ poſſet penes eas

ſmagines (vt noſtra inferius eſt preceptio) ſabricare quare tota ſpe huius noſtre eruditionis fruſtraref: verũtñ eſt plurima vſu venire q̃ natura mox nõ ꝯceſſit. Nec itaq; de locis notitia tibi ſufficiet cuius ꝑceptiones fabricãdiq; artem vlteriorẽ ⁊ ſi quid aliud hoꝝ vim gerens vel cõmodius officium abſoluens penes nos lateat verbotenus ĩtelliges. Noſti ſiqdem q̃daz ꝑcepta a deo iudeis per ſcripta tradita que vulgus ligarent: alia aũt per Cabalam quã receptionẽ aiũt ſola traditione dignioꝝ auribus indita. Et vt Chriſti verbum eſt nõ eadem apoſtolis nõ eadem itẽ diſcipulis ⁊ non eadem vulgarib⁹: eoꝝ ſiqdem erat noſſe miſteriuz regni dei Siq; tu hec inſequutus fueris ⁊ plurima ꝓprio ingenio cõperies/ ⁊ ſecretiora forſan ab amicis mereberis: Noſti forſan Rauẽnatis ꝓuerbium. Qui bene ſoluit bonus artiſta euadit. Si tñ pecunijs qſq; diſciplinas mercari poterit Creſi diuitie cũ Salomonis ꝯtenderent ſapiẽtia. Beatus q ĩtelligit ⁊ quẽ deus erudierit magis. Ad alia ſtiluz vertamus noſti q̃z libeat nõnunq̃z libero tecũ ꝯfabulari ioco.

Nota ṽba ⁊ ſigna miſteria

¶ Capl'm 9m de Euacuatione locoꝝ p deletionẽ imaginũ.

HActenus quoad ꝑmiſſum nouimus loca in infinitum multiplicari pro augenda memoria poſſe non abnuentes alioꝝ ſñia deduximus. Ueꝝ q̃nquidez id nõ oibus eque gratum haud ignoremus potiſſimũ his q Tullium imitantes centuz dũtaxat loca cẽſent habẽda. Quatenus itaq; hi locoꝝ vitent copiam: duo potiſſimum ꝯducunt vtpote vel ꝙ in vno loco plures imagines ordinẽt: vel iã poſitas quoq; modo deleant ⁊ obliterent. Plura qdem ſimul connecti poſſe Rauẽnas nõ abnuit: qd̃ quomodo fiat apte poſterius capite tertio tractatus tertij videbif. Sed quãtum huc attinet. Queẽadmodũ animus noſter raris/ inuſitatis/ pulchris/ ꝑcioſis/ mirabilib⁹/ terribilib⁹/ aut q̃olibet aliter ſingularibus/ ꝑmum excitaf: ſi qdem huiuſmodi qppiam agere/ tractare/ laborare/ deſtruere/ renouare ꝯſideret: ita per oppoſitũ

Petrus Rauẽ.

uerſione mentis ab his eoꝝ memoria obliterat adeo ꝗdez vt ipſis/abiectis/extricatiſq̄ e locis alia reponi queant. Id aūt publitius in hec verba docet. Ne diuturno iugiq̄ labore/locoꝝ idagine nouoꝝ mētem aīumq̄ ꝯficiamus ꝯfertis iam notis: nouaꝝ rerū adiūctione ꝯfundemus vt inde memorie hinc obliuioni ſuccurrere poſſimus. Tēpoꝝ iterduz curriculis priora queq̄ obſcurari debilitari ⁊ refringi ſinemus: aut veluti e ſedibus ꝓcella etiam aduerſa tēpeſtate eiecta vacuas iā domus mētem īducamus: hec ille: Varios diuerſoſq̄ alios alij modos hn̄t: his ſiqdem placet vt fingamus cortinā viridem priores imagines occultare. Illis aūt vt loca palleis repleta eſtimemus: ceteris vero vt ꝑtermiſſa imaginum ꝯſideratione ſinamus eas obliuione euaneſcere. Tam diuerſi varijq̄ de hac re ſunt modi atq̄ opiniones quot ſunt ferme huius negotij authores. Sunt nāq̄ ꝗ velint vt imaginemur ac ꝗſpiaz veniat ꝑores repoſitaſq̄ imagines ꝓſternens: veꝝ id mihi difficillimū adapparet ⁊ eo ipſo imaginū recordari quo obliuiſci velimus. Sed conſultius viſum eſt: ꝑ reb⁹ lectionibuſq̄ quottidianis/ꝑdicationib⁹/cauſis ⁊ negotijs: quoꝝ indies reminiſci opꝫ vnū monaſterium autue aliū quēdam locuz maximum deligere: in quo mille ꝯſtituamus loca. Et qm̄ ſingulas dictiones ponere nō opꝫ ſed ſaltem ſn̄ias ipſas reꝝ ſūmatim pro ꝗbus ſufficient ad magis cētum loca. Si proinde quottidie lecturus ſis/lectionē/ꝑdicationem/cauſaz/vel negotiū/prima diei in primo cētenario/poſterioris aūt in ſc̄do: ⁊ ita deiceps quouſq̄ milleſimū attigeris decima die cū decima lectione. Et ſi interea nō repetieris ꝑores imagines ꝑcedentium dieruz ꝓculdubio (etiam ſi noluiſſes) obliterate erunt. Qn̄quidez iugiter repetēda erāt cū locis ſi ꝑpetuo retinere placuiſſet: taliter itaq̄ locis euacuatis obliuione. Ab initio ordiri poteris in ꝑmo cētenario vndecimi diei lectionē ſeu actionez ſiue negociū collocādo. Reliqua vero ꝑpetim retinēda ſuū

Jaco. publi.

Cōfutatio opionis

proprium firmum ſolidumqꝫ ac ſepius repetitum expetunt
locū:ita q̄dem vt qui multa diuqꝫ retinere velit multos ſi/
bi cōparet locos neceſſarium eſt:vt Rauēnas teſtat̄ addēs
ꝙ ſibi cētum milia locoꝝ cōparauerit:q̄bus poſtmoduꝫ de
cem milia ſuperaddidit:ꝛ poſtea inq̄t nec ceſſo tñ loca fabri
care. Inſuper ait Hoc ſuadeo vt i eccleſia ꝛ monaſterio ha/
beant̄ loca:ſolum pro reponēdis rebꝰ quas quottidie cōue/
nit recitare:vt ſunt argumēta/rationes/fabule/hiſtorie/ꝛ p̄
dicationes/que in quadrageſima fiunt:ꝛ hoc officium illis
locis tm̄ deputetur. Ut igit̄ itideꝫ ſepius repetamus locos
menſatim terqꝫ quaterqꝫ ꝛ vacuos ꝛ cum imaginibus quā
do depoſite fuerint repetēdos ſūmopere ſuademus. Si qp/
pe pene infinitos cōparauiſſemus ſ̄m omnia accidentia op
portuniſſimos:vbi non reuideremus ſepius:eorum memo
ria nobis deperiret atqꝫ tota ſpe nr̄a fruſtraremur.

¶ Tractatus tertius. De imaginibus.

¶ Capitulum primum. De Imaginum diffinitione:ꝛ di/uerſa appellatione.

POſt lōgam de locis quatenus hec noſtra traditio exigit
determinationem: ſupeſt que deinceps ad eſſentiam hu
ius artis ſpectant:ſerioſius abſoluamus. Cum igitur ꝓpter
vſum locus ſit ꝛ vt in eo aliquid contineatur ſuper eſt ima
gines in p̄ſentiaꝝ reſpectu quaꝝ loca fecimus in ipſis depi/
gendas omnipharia ꝯſideremus alioq̄n fruſtra elaboraue/
rimus hactenus:fruſtra ſiquidem papyꝝ chartamue labo
rioſius efficeremus ſi nil litteraꝝ eis inſcriberemus : ꝛ ina/
nia in hac arte forent loca niſi in meliorē vſuꝫ verterentur:
Hinc de idolis ſimulachris ſeu imaginibus rerum memorā
darum diffinitionem/diuiſioneꝫ/ conditiones/formationes
ꝛ deniqꝫ applicationē atqꝫ vſum huc afferremus. ¶ Et qḋ
ad primum attinet:huiuſmodi figure variam habent deno
minationem vtqꝫ Species/idolum/ſimulachrum/ſimilitu/
do/figura/forma /idea/ꝛ imago/ſepe nominentur ac alteruꝫ

pro altero dicat: vñ ⁊ ſi reipſa hoc ipm quo litterarum loco vti mur vnũ ſit diuerſa tñ diuerſis reſpectib⁹ ſortitur noia. Dicit eni Cic.lib.3.noue Rethorice ad Herẽniũ imagines ſũt forme q̃dam ⁊ note ⁊ ſimulachra eius rei quam meminiſſe volumus. Qd genus equi leonis aqle memoriã ſi volemus hẽre imagines eorum certis in locis collocare nos oportebit. Et eũ imitãdo Quintilianus in vndecimo inſtitutionum inqt: opus eſt ergo locis que vel finguntur vel ſumuntur: imaginib⁹ vel ſimulachris q̃ vtiq; fingẽda ſunt: imagines note ſunt qbus ea q̃ ediſcẽda ſunt notamus vt qũo Cicero dicit locis p cera: ſimulachris p lr̃is vtamur hec ille. Dicitur aũt ſpẽs nam ſi meminiſſe velim alicuius rei nõ ipſam penes ſubſtantiã mãlem in aia repono: ſed tm̃modo ſpẽm eius: nõ enim (vt ſup̃ ex Ar.3.de anima allegauimus) lapis eſt in anima ſed ſpecies lapidis: hinc. S. Thomas p̃ma parte Sũme articulo.9.q.13.duplicem ait ſpẽm eſſe vnã que ſit natura cõmunicabilis pluribus indiuiduis imediate ſm nomẽ ⁊ ratione equaliter pticipatã vt homo. Aliã vero intẽtionẽ que in aia quieſcat: vt ſpẽs in aia vt enim ſibi placet ibidem.q.85. in dilutione.2.obiec.p̃mi arti. Mens abſtrahit ſpẽs a materia ſenſibili itelligibili cõi ⁊ idiuiduali. Et in ſcda ſolone p̃mi arti.q.84.aſſerit aiam corpora aliaſue res nõ p eſſentiam ſed earum ſpẽs intelligere: ⁊ addit ibidẽ articulis tertio ⁊ q̃rto qm̃ nihil per iſuſas ſed tãtũmodo per eas q̃ a reb⁹ ſenſibilibus abſtrahuntur: ⁊ in illis eũ ſtatuit ordinẽ 2ª 2ᵉ.q.173.in corpore.2.arti.primum ſpẽs ſenſui p̃ſentetur: ſcdo imaginationi dehinc ſi fieri abſtractio debeat ſpeciei intelligibilis intellectui poſſibili offeratur qui fantaſmatũ ſpeciebus imutatur ſm illuſtrationem intellectus agentis. Sed ad memoriam (qm̃ memoria ſpecierum ab aia pceptarum eſt theſaurus ⁊ retinaculum) quattuor concurrũt motus p̃mus ſpirituum a cogitatiua ſiue imaginatione figuras ipſas ad memoratiuam transferens. Alter eſt in affixione earum in ipſa memoria.

Cicero

Quint.

Spẽs

S.Tho. j.q.13.arti.9.

Tertius vero quando ad cogitatiuam reportantur: poſtre/
mus dū cogitatiua eas recognoſcit: qđ ꝓprie memorari eſt
Idoluz. Ex qbus liquido ꝯſtat quō ſimilitudo illius rei quam me/
morari lubet ſi ad ipſaȝ aiaȝ ⁊ modū quo abſtrahit̃ a re me/
morāda recti⁹ cōparet̃ nūcupabit̃ ſpēs. Sed idolū dr̃ ſi nil p̄
ter ſeipſaȝ denotet vt enim Cicero eſt auctor lib. j. de finib⁹
bo. ⁊ ma. idola ſunt imagines ianes: poſſumus ꝓinde illas
Simulachrum figuras que nil p̄ter ſeipſas nobis ſignificāt nūcupare ido/
la vtqȝ ſi togā pro toga collocauero. Simulachruȝ aūt ꝓp̄e
ficta alicuius dr̃ imago vt recte pro vorace lupū imaginatū
Heluonis dicā ſimulachrum. Similitudo ſuperius qdē ad
Similitudo imaginē eſt. Nam Cicero in tertio noue rhetorice. Oīm re/
rum ſimilitudines: imagines eſſe opȝ: ex oibus verbis noſ/
met: notas nobis ſimilitudines eligere debemus. Et recte
qdem/ꝯceptio enim itellectus ſimilitudo eſt rei itellecte vt
b. Tho. hēt in fine corporis ſcđi articuli. 27. q. p̄me ptis ſum
me. Eſt nāqȝ aliqua ſimilitudo rep̄ſentationis inter cogno/
ſcens ⁊ ipm̄ qđ ſub noticia eſt. Et queadmoduȝ dicit. q. 35.
in dilutione p̄me obiec. articuli p̄mi. Siſitudo q̄dam eſt vt
p̄ncipium ⁊ hec exēplar nūcupanda eſt. Alia aūt vt princi/
piatū que rectius imago dicet̃. Sicqȝ pariformiter ſpēs rei
memorāde ad rem vñ abſtracta eſt ſi ꝯferat̃ eius ſimil.tudo
venit noianda. Neqȝ ſemp opus eſt oimodam eſſe ſimilitu
dinē quatenus ꝓpoſito deſeruit: quom ꝓportionalitas ple
rūqȝ ſufficiat maxime inter corporalia ⁊ ſpiritualia ſi qppe
ꝓ deo Solē locauero ſatis cōmouebit memoriā ꝓportiona
litas qua in hoc hos ꝯfero: q̄ veluti deus cūcta gubernanſ
Figura p̄eſt ſolus oib⁹. Jta ⁊ vnicus pheb⁹ preceteris qbuſqȝ ſtellis
vel ſiderib⁹ magis orbem colluſtrat vniuerſum. qñquidem
⁊ ab ipo alij planete ⁊ ſydera lumē participāt. Figura ⁊ for/
Forma ma pene ideȝ eſſe vel ꝓpinqua noſcūtur ex. b. Tho. Figura
aūt a fingo dicta eſt, que dat quantitati terminationē. j. pte
q. 7. arti. j. Sed forma dat eſſe ſpecificum artificiato: poterit
proinde

proinde abſtracta rei ſpecies in loco imaginata: ſimilitudi/
narie: vel figura vel forma dici ſm qd hoc autue illo modo
qualificatā ↄcipimus. Ideas iuxta. b. Auguſti: lib. 80. q. lati
ne poſſumus vel formas vel ſpēs dicere vt verbuz e verbo
trāſferre videamur dr eteni idea ab ειδος grece: qd eſt ſpēs
ꝛ forma. Et eſt ſm doctorē Angelicum. q. 15. pme partis: for
ma exēplaris: qua res fiūt ꝛ cognoſcunt que eſt in mēte ar
tificis: iuxta hanc aūt ſniam. ipm exēplar faciēdi imagines
rei memorādē: idea diceret: ſed pmixtim his terminis vti/
mur vſitatiori attū vocabulo imagines dicimus vt eſt apud
Ciceronē ꝛ Quintilianum ac Neothericos ferme oēs. Eſt
aūt ꝓprie imago ſm. S. Tho. q. 35. pme ptis ar. j. qd proce/
dit ad ſilitudinē alterius ꝛ igit ibidē ar. 2. duplicem inquit
imaginē eſſe: vnā que in alio eſt pfecte id eſt in eadē natura
vt filius eſt imago pris: ꝛ ad eius rōnē tria potiſſimū reqri
aſſerit pme ad Cor. ij. lec. 2ª videlz ſilitudinem originē ꝛ eq̄
litatem. Alia aūt eſt imperfecta. i. in aliena natura vt ſtatua
quā Ceſaris imaginē vocamus: ꝛ ea nobis amplius conue/
nit: nō eteniz ꝓpa ſemp licet vti: Et ꝓinde oē id cuius noti
tia ſeruamus nobis memoriā alterius rei ex locis relictā di
cimus imaginē vt veluti eam ſimilitudinē que Regis noti
tiam affert pleriſqz placuit imaginē eius dici: ita quo alteri⁹
recordamus id eius dicimus imaginē. Quia imago eſt ſili/
tudo ꝛ ſignificatio rei quā volumus locis tradē. Nihil eni
pter materie itellectū auctore Tullio imagines ſunt. Et re/
cte itellectus materie: nā vt Tūgris ſup Ariſ. de memoria ꝛ
Reminiſcētia: inqt: Sicuti figura Annuli vel ſigilli dereli/
quit in cera p impſſionem ſine mā ſigilli. Ita quoqz memo/
ria in ſe ſuſcipit a ſenſibili ſilitudinē ſeu picturā eius abſqz
mā: hinc memoria circa imaginē nō negociat vt circa rem
ſed circa ſimilitudinē eius. Quare optime fiet memoria ꝓ/
prijs rez imaginibus vt ſimiles ſint rez.

¶ Capl'm 2m. De Diuiſione multiplici imaginum.

PReter hoc q imaginum hec perfecte ⁊ clarius:illa vero impfecte ⁊ obſcurius imaginatū repreſentat : q̃zplures alie ipſaꝝ ſumunt prtitiones vel reſpectu materie eoꝝ quoꝝ ſunt vel reſpectu modi quo formant:quātum eqdē ad memorabile attinet duplices inquit Cicero ſimilitudines eē debēt:vne reꝝ altere verboꝝ.Et queadmodū extremas(q̄s alij vocabuloꝝ ſeu dictionū vocāt)oratori nullatenus pſuadēdas vult Sibutus:ita reꝝ(quas Quintilianus ſniarum ⁊ pleriqꝫ alij orationū aut ꝑpoſitionū appellāt)rethoꝝ probas aſſerit.Et hoc ea cauſa arbitror:qua Tullius ait tūc nos plus negotij ſuſcipere magiſqꝫ igeniū nr̄m exercere:cū ſeorſum cuiuſqꝫ vocule memoriā expetimus.Qm̄ habet ⁊ ideꝫ verboꝝ ſimilitudines ſunt cū ſūmatiꝫ vniuſcuiuſqꝫ nois ⁊ vocabuli memoria imagine notat.Et eaꝫ nōnulli ita deſcribunt.Uocabuli imago eſt ſilr̄tudo termini i toto vel in pte ſimilis eidem pro illius memoria capta.Sed reꝝ(inqt Cicero)imagines exprimūtur cū ſūmatim ipſoꝝ negotiorum imagines cōparamus:At hoc nōnunq̃ꝫ vnico efficimus ſimulachro:adinſtar hoꝝ qui in corrigia vel pāniculo nodū dūtaxat nectūt quo negotij rei aut pſone autue alterius qđ libuerit intuitu reminiſcant.Eſt aūt imago rei :vt nōnulli volūt qua nō tam oronem p quā exprimeret penſamus q̃ꝫ rē ipſam ea ſignificatā:vtqꝫ amplius q̄rere videamur verboꝝ ſniaꝫ q̃ꝫ dictiones quibus exp̄mit . He itaqꝫ imagines diuerſificant prout varie ſunt res memorabiles ſimplices .ſ. lr̄e ſyllabe dictiones:vel etiā res/aut multipliciter cōpoſite.Quas ſi ad memorātem referamus has optime ſeruat impreſſas:illas vero debiliter.Cuius vt piculū vites : ſumito imagines viuas ſm ſubſtātiam:aut qbus viue vtant veluti inſtr̄is:aut aliqđ circa eaſdē operent Penes reꝝ cauſas q̄druplices ſi imagines partiri libeat quadripharia ſecētur: Aut enimuero res memorare velimus aut voces ipſarum notas ſicqꝫ iuxta obiectalem rōnem tanq̃ꝫ materiam circa

quam anterior eſt diuiſio proximi capitis. Altera quidē ab illarum ſumitur formalitate vt bene circūſtantionētur: quatenus ad inſtar colorum magis minuſue obiectent potentiam: vt has plus illas vero minus ammirantes diuerſimode ad ſignificata cōmoueamur. Tertia abinde poterit deſumi partitio qñquidem alique laudabiliter conſequutionez finis fixam/claram/atq3 diſtinctaz efficiūt/ et debitā interlucentium ſpecierū in memoria conſeruationez operantur: eo potiſſimū q firmiter impreſſe et imaginate: iuxta ſuas conditiones officiū bene exoluūt: Caduce vero debiliter aut ꝓpter prauā diſpoſitionem: aut malā impreſſionē. Si poſtremo penes faciendi modos ſecernātur: quaſdam ꝓprias nominabimus: quales per Similitudinē/colligātiam/cathenam/ et artem dictionandi fiunt: Reliquas vero metaphoricas proſſus nūcupabimus: vbi videlicet Cōparatio/figmētum/Tranſumptio/ et inſcriptio aliiq3 id genus acceſſerint modi: latius explicādi. Harum aūt diuiſionum proſequutio clarior erit in ſequentibus. Quomodo ſiqdem materia memoranda varia ſit et que cuiuſq3 imago: formandi modus indicabit quem penes memorandorum diuerſitatem aſſignabimus diuerſum. In preſentiarū equidem quo facilior atq3 ſuccinctior fiat eruditio: conditiones imaginum ad bonam diſpoſitionem requiſitas inueſtigabimus.

¶ Capitulū 3m. De Subſtātia et quātitate imaginum.

Cum huius nr̄i inſtituti ſit cōmouere memoriam nālē et ad retinendum et ad recordandū reminiſcēdumq3: et id minime vſitatis frequentatis quottidianiſq3 rebus fiat: prepediretq3 equiuocatio multitudo ocioſitas et ſi que plures ſunt huiuſmodi male conditiones ſūmopere ꝑ contrarias explodēde ſunt: Viuas itaq3 ſubſtātialr̄ p̄cedēte capite imagines eē iuſſimus q̄tenus operenť qppiā circa inanimata/ocioſe ſiqdē parū cōmouēt niſi quid circa ipſas fiat: Et ita reliq̄ vitabis ꝑicula ſi que accn̄tia imaginib⁹ accōmo Subſtātia

da eis in eſſe conceſſeris. Quod autem quantitatis eſt non
Quantitas exiguas (vt de locis precepimus) eſſe opȝ: minima enim ue/
ro minus cõmouẽt: exilia q̃ppe minus obtutui patẽt: cuiuſ
modi ſunt veſtuce/athomi vel aliq̃d ſimiliũ: que nã q̃ȝ adeo
parua res eſt vt ſenſuȝ vix aut debiliter moueat: neqȝ fanta/
ſiam ſufficiẽter cõmouebit ⁊ ide mala fiet imp̃ſſio. Sed hu
iuſmodi minutiſſimaꝝ reꝝ Rauennas copiã locari voluit:
vt ꝑ formica plures formicas arborẽ aſcẽdẽtes vel deſcẽdẽ
tes: pro pulice excutientẽ pulices. Et ꝓpterea tñ nõ exceſſi
ue molis ſumẽda erit imago: veluti nã q̃ȝ oculus iproportio
natum ſolis cãdorẽ nõ fert: vt de noctua Ariſ. 2°. meta. pro/
bat: ita imaginatio nõ cõprehẽdit iproportionatã memora/
bilis ſimilitudinẽ. Cũ non aliter res fantaſiabilis ſit q̃ȝ ſenſi
Quantitas diſ/creta bilis. Et excellens obiectum corrũpat ſenſum. Numeralis
imaginũ reqritur cõpetẽtia: ne vel paucioribꝰ neceſſario vl'
abũdantius ipſis fluctuemus. Et ꝓpterea nõ plures in eo/
dem loco reponanť que nõ idẽ importãt: velut ꝑ bello: po/
terimus duos aut plures decertãtes collocare: Nõ aũt idẽ
locus capiet iuſtitie caſtitatis tẽperãtie aut ſimilium imagi
nes: Alioqñ quã ſimilitudo locoꝝ parit ꝯfuſionẽ: etiã idiſti
cta imaginũ copulatio efficeret: Nihil attñ officeret nõnũ
q̃ȝ plures vnius imagines ꝑtes collocare Rauẽnas quoqȝ
haud dubitabat diu mẽmorandoꝝ plures imagines vni lo
co cõmittere: q̃d nõ penitus iprobarẽ vbi firma fortiſqȝ im/
preſſio: ⁊ iugis repetitio accederet: ⁊ ea illaꝝ cõnexio foret
ꝙ colligata q̃dã cooperationis cathena videanť Reſpectꝰ
nã q̃ȝ figuraꝝ adiuicem plurimũ reminiſcentie ꝯfert: vtqȝ ſi
petrũ cũ paulo oꝑari cernam nõ modo vnius ſed vtriuſqȝ
recorder opȝ. Quamq̃ȝ vero pauca facilius memoremur q̃ȝ
plurima: (⁊ ob id maxime vitãda ſit inutilis reꝝ cõgeries)
nõ tñ diminute debẽt eſſe imagines ꝙ officiuȝ exoluere ne
queãt: Suꝑabundãtiam aũt vitabimus: ſi imaginẽ operan
tem effingamus que ſua oꝑatione pluriũ vices ſuppleat qñ

qdem totam sniaz actione ſua nobis iſerat:imo ꝛ per Artē dictionādi itidem vitiū tolleꝛ vt iſra patebit. Ne quoqꝫ cō/turbet multitudo:Colligātia(de qua iſerius)ꝛ accidentiuꝫ ꝯſideratione in ſubiectis ꝑcaueꝛ:Inſuper ſi vnum oppoſi/torum alterius agat preſentiam:vel ſi metaphora vtamur. Et qn̄ attributoꝝ ꝑſonaliuꝫ rōnes que ꝑ metaphorā attri/bui poſſunt rei nō corporali repiatur ipſius ad rem corpora lē habitudo ſatis appropriabilis:tūc eādem rē corporalem vel potius illius ſimilitudinē ſumimus ad notādā rē incor poralē.Hec quoqꝫ multitudo imaginuꝫ ſupflua vitaꝛ ſono vocis:vt ſi ꝓ his carminibꝰ. In verbis qd vis in factis ni/hil habebis:ꝛ itē:Littore quot ꝯche tot ſunt in amore dolo res:colloceꝛ puella quā noui hec ſuis procis ſemper reſpon dere : hec tamen latius infra. Si tamen plures in eodem loco deponere velis neċiuꝫ eſt vt in eis ordinē ꝯſideres:qꝺ fiet vel eas in ſurſuꝫ ordinādo vnā ſuꝑ aliam vt ſi petruꝫ in terra decūbētem imagineris cui Joānes iſidens moleſtiaꝫ faciēs ob id a paulo ꝑcutiaꝛ ꝛ hermānus eos diuidat : ſicqꝫ proximior terre ꝓmū habebit locū ꝛ ita deinceps. Jtidem fiet in latū vel q̈tenus in ꝓncipio loci petrus ponaꝛ ꝛ ei ad iūgaꝛ Joā.ꝛ illi paulus cui ſubſeqtur hermānus : Poterit quoqꝫ fieri vt petrus locū ꝯtingat ſtās muro appodiatus: ꝛ an̄ illū Joānes reſideat:paulus vero genuflectat ꝛ hermā nus iaceat. Inſuꝑ in loco Altare vel arā fingamus ꝛ iuxta illa ſerie q̈dam aptemus in ordinē:vel mēſam optime para tam in qua ordinati diſcumbant.

¶ Capꝫ 4m. De q̈litate imaginū ꝛ effictiōe atqꝫ notatiōe

De qualitate aūt imaginum que memorātem excitare queat hec eſt Ciceronis ſnia:qua inqt. Docet nāqꝫ na tura qd oporteat fieri:nā ſi quas res in vita videmus ꝑuas vſitatas meminiſſe nō ſolemus:ꝓpterea ꝙ nulla niſi noua aut admirabili re cōmoueꝛ animus. At ſi qd videmꝰ vel audimus egregie turpe aut honeſtū icredibile magnuꝫ

ꝛ ridiculū id diu meminiſſe ꝯſueuimus. Quare ꝛ Sibutus raras ꝛ ridiculoſas eſſe voluit imagines: veꝝ Petrus Rauēnas non modo raras ſed ꝛ mirabiles/inuſitatas/iocoſas/horrendas/egregias/turpes/ꝛ aliquid operantes eſſe cēſuit oportere. Quaꝫ ſententiam Publicius pene ſeruat: iubens vt ſint mirabiles/delectabiles/timoroſe/aliaue notabiliꝰ paſſione affecte. Quibus alij addunt vt ꝓprie conſtituantur ꝛ vniuoce: ꝛ tales que nālem tantūmodo memoriā excitent. Eius ſiqdem gratia adiuenta eſt hec ars: qua qui ſola ſemꝑ ꝛ in quottidianis potiſſimū ſtudijs vti velit non ſecus illi ꝯtingeret: q̄ꝫ his qui corpus ꝯtinuis medicinis natura deſtituūt ꝛ tabeſaciunt. Habeto itaqꝫ pro regula vt imago ſit mirabilis/delectabilis/ridiculoſa/vel crudelis/rara timoroſa: mirabilis videlꝫ geſtus: trucis aut crudelis: vultus ſtupētis: triſtitie plena: aut aliter q̄uolibet ſingularis ꝙ ſi natura talem nobis nō ꝯceſſerit: cogitatione ſaltem noſtra fiat: cui plurimū adminiculant̄: Effictio atqꝫ notatio. Effictione ſiqdem corporis facieꝫ certis deſcribimus ſignis vt Publicius docet vt ꝑ Sene. Tremulū/curuū gemētem/labijs demiſſis ꝛ cano mēte hoiem effingamus ac per oppoſituꝫ ꝑ Juuene pulchro aut ſedo ingrimus his ſignis formā ſuā venuſtā: que ſunt colli lōgitudo/capilloꝝ digitoꝝ ꝛ totius corporis proceritas. Naris/oris/auriū/mamillaꝝ/vētris/pedūqꝫ breuitas: frōtis oculoꝝ pectoriſqꝫ amplitudo ꝛ his ſimilia. Inſup notatione q̄dam ſingulari ꝯſideramus affectꝰ cuiuſqꝫ aialis nāles ſm ꝓpria eius: vtpote ꝙ ſit lupus vorax/lepꝰ timidus: Cap̄ fugax: leta iuuētꝰ: Triſtis Senectꝰ: prodiga adoleſcentia. Auara mulier: vir liberalis: pallida fames: ꝛ pene infinitas id genus q̄litates ex poetis q̄bus hec deſcribere proprijſſimū videtur venari poterimus. Alioquin ſine ipſis ſolo relatu ex hiſtorias narrantibus imbibere licet: Utpote neſciā niſi ex auditu Enniū bibulum ſuiſſe poetam Homeꝝ vinoſum: Delicacem Accorā: ꝛ voluptuo

Effictio

Notatio

ſum Epycuꝝ: Virgilium ſodomitã: quoꝝ imagines a q̃li/
tatibus ſimilium que nouius depigere poſſemus.

¶ Capitulum quintum. De Actione paſſione ꝛ vniuoca/
tione imaginum.

Quoniã prelibauimus imagines ocioſas non cõmo/
uere animũ. Oportet ꝓinde ſemetipſas mouere aut
aliũde cum inſigni quadã nota pulchritudinis tur
pitudinis: ridiculi autue alterius p̃cipui: ſine q̄bus vel paꝝ
vel nihil pateret imaginatio noſtra. Collocemus proinde
ſemper imagines cũ motu actiue aut geſtu: crudeli ridicu/
loſo/pulchro/turpi/incõſueto/ꝛ inſolito ꝛ id genus miratu
dignis: que mẽtẽ aĩumqꝫ excitent: q̇ res aĩa carentes mini
me facerẽt niſi in manu alicuius eas mouẽtis collocaremus
vt ex motu illo memoria nãlis cõmoueatur. Quare ſi quid
neceſſarij non parauit natura cogitatio noſtra adijciat: qua/
tenus ꝛ ſenſatas ꝛ egregie ſeſe exercitãtes admittamus ima
gines. Id aũt p̃cipue quoqꝫ obſeruandũ eſt: quatenus hu/
iuſmodi imago q̄ppiam vel in loco ipſo aut circa eũ operet̃
ꝛ potiſſimũ ſi ſimplicẽ dũtaxat collocem⁹: Si q̄ppe Joãnes
memorãdus foret: Joãnem aliquẽ cui videlꝫ hoc nomẽ ſit
tibi notũ vel ob amicitiã aut inimicitiã itẽ aut ꝓpter virtu
teꝫ vel vitiũ ſeu quomolibet aliter inſigni nota: ꝛ hũc in lo/
co aliquid ſingulare operãteꝫ imaginari opꝫ/ Vel ſi res ina/
nimata fuerit quatenus aliquid circa ipſaꝫ agat: veluti ſi li/
bri meminiſſe velim vt in alicuius manu librũ legentis fin
gaꝫ opꝫ: Agere nãqꝫ imaginem autue pati neceſſe eſt. Ocio
ſa quippe vel paꝝ vel penitus nihil cõmouent. Ut ſepenu/
mero geſtu corporis ꝓ dictione vtamur vt ꝓ bello bellãtes:
ita pro ſcriptura ſcribẽteꝫ ꝛ ita deinceps: q̇ facile obſeruabi
mus: cuiqꝫ perſone ꝓpria arma inſtrumẽta ꝛ officia ada/
ptantes: quatenus ei ſolita ꝛ ꝯſueta in operationis ꝛ auxilij
ſuffragiũ adiũcta imaginemur. Sua eteni vnicuiuſqꝫ arma
inſtrã ꝛ officia (vt inquit Publicius) authores diſtiguere

poterunt. Aratrum enim raſtrum ꝛ huiuſmodi nõ aurifici ꝯducunt: ſed ad ruſticũ ſpectant: ita Galea torax lancea enſis ꝛ id genus inſtrã bellatoris ſunt. Id deniq; ſũmopere cauẽdum eſt ne equocatio: que eſt mater (vt aiũt) ꝯtingẽtie ꝛ erroris memoriã fallat: Ut illi accidit q dũ pro argumẽti ꝓpoſitione maiore poſuiſſet leonem ꝛ ꝓ minori vrſum reſpõſurus dixit nego leonẽ ꝛ cõcedo vrſum: volens dicere nego maiorem ꝛ ꝯcedo minorem: ſi plerũq; nõ ſatis exercitati fallunt in pſpicax ingeniũ ꝛ memoria nãlis ſuffraget vt ſi velis meminiſſe huius dictionis lapidis: ponãq; lapidẽ realẽ pro imagine accidet forſan vt ꝓnunciam petra vel ſilex hec ſiqdem imago ad iſta ſynonima hẽt ſimilitudinẽ ꝓportionẽ analogiã ſiue equocationẽ. Inſup pono imaginẽ que exprimat hãc dictionem canis niſi aliud adiecero erit imago equoca ad canẽ latrabilem / piſcem marinũ ꝛ Sydus celeſte veluti ꝛ hec dictio eſt: quãobrem ſũme enitaris ꝓprias ſummere imagines. Quare ꝛ in trãſumptionibꝰ congrua vtendũ eſt ſimilitudine ꝛ ꝓportione: et debita Ethymologia ſi qua placet neceſſaria erit. Et recta iterꝑtatio atq; ꝓportionata vocis cognitio. Hic copioſe imaginũ accepiſti naturã: Id dũtaxat ſup ꝛ vt habitas firmiter memorie cõmendes atq; ſepius iteratiſq; vicibꝰ tecũ repetas: Imagines ꝓinde alphabeti ſeu noĩa demõſtrantia litteras bñ memoria teneãtur vt ſepius repetantur quomodo aũt huiuſmodi imagines fiant inferius cap. nono edocebimus.

¶ Capitulũ ſextũ. De Uaria ſumptione imaginum.

SI tecũ repetes que ſuꝑ receſuimus: Imagines ſunt ſimilitudines ſiue rex ſiue ꝟbox: Rex aũt imagines facimus effingẽtes negocioꝝ ſimilitudines qbus nobis ſũmatim repſentent. Uerboꝝ aũt ſumimus cuiuſlibet noĩs ꝛ vocabuli ſeorſuz memoriã aliqua ſpeciali nota figẽtes. Et hic qdez modus variat penes verboꝝ varietatẽ. Sunt qppe ſimilitudines eoꝝ vel note vel penitus incognite. Notaꝝ aut he

Uniuocatio

aiate: ille vero abſqȝ aia: Inter aiatas aũt nõnulle cões ⁊ ali
que ꝑprie: ꝑpriaꝝ vero ſunt alique ſimplices ⁊ alie dupli/
ces vel multiplices. Ita pariformiter cõium ille ſimplices
alie aũt ex plurib⁹ ꝯſtituunt partibus queadmodũ poſteri⁹
liquebit: Imaginũ itaqȝ has ꝑprias: illas vero iꝑprias in/
telligis: que ſiqdem ꝑ ſimilitudinẽ colligãtiã cathenaʒ atqȝ
artem dictionãdi fabricamus accõmode ac ꝑprie eſſe pñt
Cõparatione aũt figmẽto tranſumptione ⁊ iſcriptione: licʒ
ꝑprias ꝯſtituere poſſimus pro metaphoricis tñ potiſſimuʒ
huiuſmodi ab authorib⁹ adiuenti ſunt. Qñ naqȝ ꝑpria rei
imago nobis ad manũ nõ eſt mox ſimilitudine q̈dam effin/
gimus aliqd pro ip̄a: vtpote corporis q̈litatem diuerſimode
deſcribẽtes. Itẽ notamus ꝑprietates rei vel interpretamur
nomẽ illius aut eius verbi cognitionẽ a ſono accipimus qꝺ
cõmodi⁹ locari neqt. Inſup ab effectu cāʒ accipimus: ⁊ rur
ſus effectũ a cā. Arma quoqȝ ⁊ iſtr̄a ſuos nobis idicãt poſ/
ſeſſores ⁊ artifices. Sic mot⁹ corꝑis ſua hʒ ſignificata: Unũ
quoqȝ oppoſitoꝝ ꝑ alteꝝ cognoſcit atqȝ memorie in remini
ſcẽdo ſuffragat. Accidẽtia ſilr ſuis iſunt ſubiectis: ſicuti ⁊ ꝑ
p̄a q̄ ꝑ ip̄a memoramur: ⁊ rurſus hec ꝑ illa Inſignia deniqȝ
pſonaꝝ locoꝝ ſiue reꝝ nobis ſunt imagines ꝑ ſuis ſignatis:
Hoꝝ lõga apud Publiciũ eſt exemplificatio: q̄ iſerius vte
mur. Quid naqȝ ſit/ſilitudo/colligãtia/cathena / ars dictio
nãdi. Itẽ cõparatio/figmẽtũ/tranſumptio/iſcriptio: ⁊ ſi qui
alij formãdaꝝ imaginũ modi ſint ſuũ excipiẽt ſtatiʒ locũ.

¶ Capitulũ 7m. De Significatione imaginum.

CUm aũt ſolas puras reꝝ imagines/ſimplices/ cõmẽda
re/memorie placuerit cuiuſmodi ſunt/terra/aqua/ aer/
ignis/lapides/arbores/domus/piſces/bruta: ⁊ hmõi q̄ ſuaʒ
afferũt ex ſe imaginẽ ⁊ nil vltra rẽ ipſaʒ ſignificãt ⁊ ꝑprijſſi
ma ſunt. Atq vbi nõ tales venari liceat: q̄s accepimus me/
taphoricas aliud a re quã ꝑp̄a ſignificãt ex iſtituto repſen/
tare opʒ: vbi enimuero ex riſu ſocratis deſignare velim prati

floritionē: aliud qdē riſus ſignificabit: vtpote Socratis ſeu hois ꝓpriā paſſionē: aliudq; repñtabit videlz floritionē atq; iucūditatē prati. Ceteꝝ voces: qñq; ex reb⁹ ⁊ noīe mixtas cōponim⁹ ſignātes imagines. Uñ triplices reſultāt imagies videlz Reales vocales ⁊ mixte. Uocalis qppe ē qñ eā ſumimus cui⁹ cū re memorāda ſaltē ꝯſonātia ē: q̄ʒtū ad nomē attinet: vt dū ꝓ paulo aliū cui id nomē ſit: vl' ſaltē ad ſolā vocē/ſīlitudinē īpfecta imagine locauero: vt palā ꝓ paulo ⁊ ꝓ petro petrā. Alia aūt realis dr̄ cū nō intereſt ſymbolū vocis tam ⁊ ſi re nōnihil ꝯueniāt: ceu ꝓ Paulo egregiū quēpiā ⁊ morib⁹ ac ſcītate pſpicuū ⁊ pbelle eruditū ꝯſtituero: is.n. cū beato Apſo Paulo reipſa ꝯueniet licʒ alio noīe vocitet. 3ª aūt mixta ē cū ⁊ noīe ⁊ re ipſa; paulo ſimilē imaginor. Oīs itaq; imago nois rē ſigbit ſiue repñtabit aut vocē: mā qppe memorabilis aut res ē aut vox aut ſigna reꝝ vocūue: cuiuſmodi ſūt ſigna nūeroꝝ. Et ꝓinde penes Entꝫ diuiſionē multiplicant̄ imagines. Siue nāq; reale ſit ens ſiue rōnis l; eſt cuiuſcūq; ſit itētiōis ſuā vel ꝓpriā vel ſalti metaphoricā expetit imaginē vt penes hāc nr̄aʒ eruditionē hereat mēorie.

¶ Cap. 8ᵐ. d̄ gn̄ali approbatōe imaginū ad res mēorabiles

Quomō aūt cuiuſq; tā ſbīe q̄ʒ accñtis ſiue ēt dictionis vel oꝛonis imago ꝓpa fiat poſt hac d̄clarabim⁹. Hic ſūmarie libuit tetigiſſe ea q̄ruʒ memoriā experimus. Oium enimuero memorādoꝝ imagines atq; ſīlitudines biphariā ſumunt̄: aut eniʒ a reipſa aut voce ipſaʒ ſignte. Ex pte qdē rei vl' q̄tenus in ſe ⁊ ꝓpe ꝯſideratur: vel ꝓut accipimus eā i reſpectu ad officium. Qꝫ ſi p̄ modo eā deſumamus ipamet res in ſua ꝓpa nāliq; forma nobis cōmoda erit imago i reb⁹ potiſſimū notꝫ q̄ viſui patēt. Si qdē ex officio imaginē capiam⁹ vel ab opatione vel iſt̄o actiōis id maxie itelligibilib⁹ ꝯuenit. Inuiſibiles itelligibileſq; res ſbales cuiuſmōi ſūt De⁹ Angelus/ſpūs ſiue demōes/⁊ aīe/qm̄ ſb ſēſu minime cadūt ab ipſis nulla fit abſtractio for̄ neq; cōpatio

ad ſile vt eaꝝ hẽamus ꝓꝑas imagines: q̃zobrẽ necẽ vł pictura vel fictiõe vel iſraſcriptiõe vel lr̃aꝝ ſyllabaꝝ cõpõne: aut ue alijs modis collocare: vt iferi⁹ liq̃bit. Accñtia q̃q3 ſpũalia cuiuſmodi ſũt hit⁹ itellectuales ⁊ morales eiſdem ferme modis figurabim⁹ vel ſuis ſbctis. Sẽſibilia aũt accñtia: vł a ſbcto vel ſil'itudie ⁊ pleriſq3 alijs modis poſteri⁹ deducẽdis cõſtituunt.

Res memorabilis.

Sunt autem hec earum que meminiſſe velimus capita.

Res	Increata	Signanŭeroꝝ	Queſtio
Simplex	Creata	Siplicis	ꝓpoſitio
Cõpoſita	Increata	Cõpoſiti	Argumẽ/
Simplex	de⁹ ſimplꝛ	Uox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Hiſtoria
Signa	Creata	Sillaba	Lectio
Uox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subſtia	Anima	Dictio	Argumẽtatio
Accidẽs	Senſibilis	Nota	Syllogiſ
Subſtãtia	Animata	Ignota	mus
Intelligi/	Inaĩata	Oratio	Euthime
bilis	ccidens	Proſa	ma
Sẽſibilis	Abſolutũ	Carmen	Inductio
Intelligibilis	reſpectiuũ	Proſa	Exẽpluz

Hoꝝ omnium imagines diuerſimode fiunt: vt in formatione ⁊ applicatione patebit. Ante qd̃ tñ diuerſos ſupra recenſitos modos opportunum erit explicare.

¶ Capłm 9m. De Lr̃aꝝ imaginibus materialibus.

RES nõnullas mãles in figura depicta ſilitudinẽ dũtaxat cũ lr̃is gerẽtes Jacob⁹ Publicius ſumpſit: q̃zq̃z earũ figtio lr̃is minime ↄgrueret: neq3 ẽt vocis ſimbolũ haberẽt. Nõnihil attñ fabricãdis imaginib⁹ que ꝑ modos metaphoricos fiũt ↄducẽ cõprobatũ hẽm⁹ / veluti i ſcriptura ſiue iſcriptiõe iſra edocebim⁹: ⁊ i ei⁹ q̃drati explicatione liq̃dius patebit: ob id eas huc ↄſignauimus ſub his formulis.

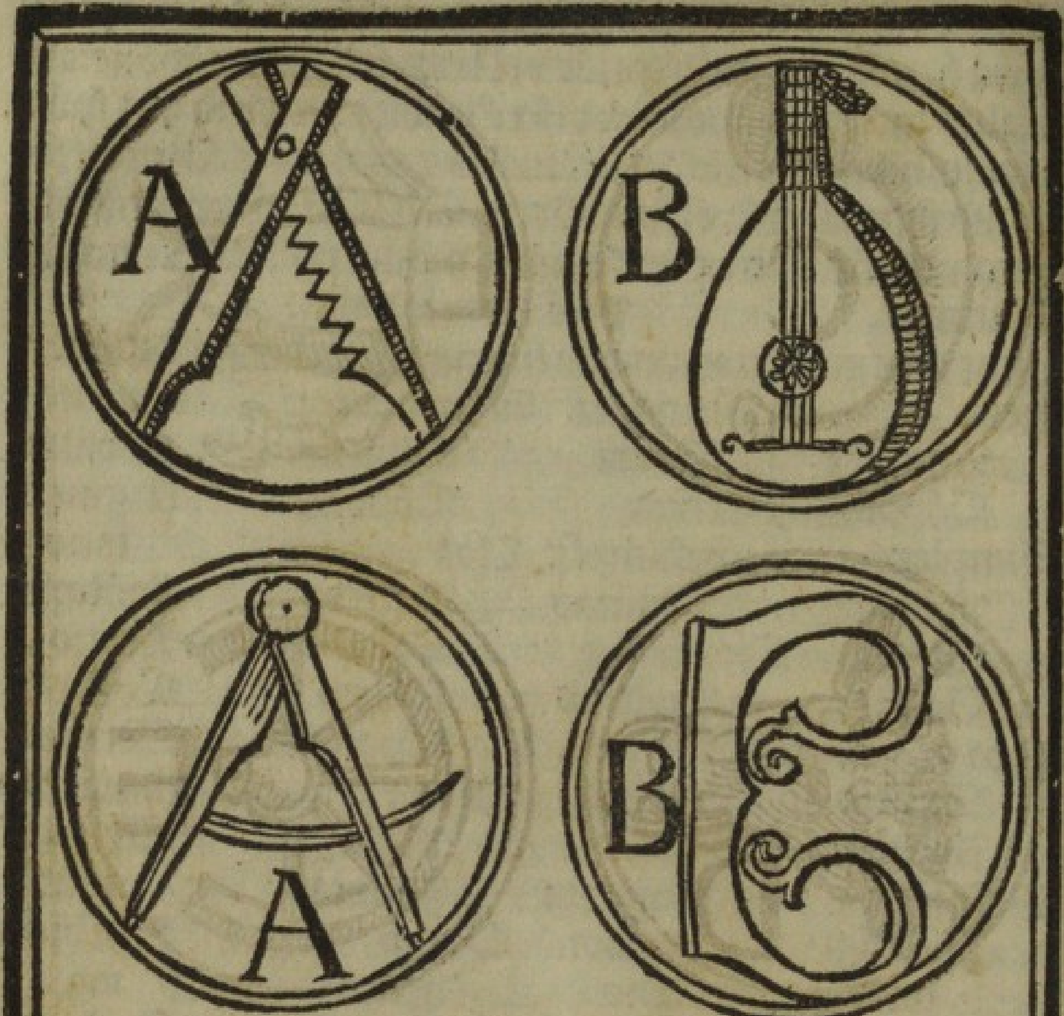

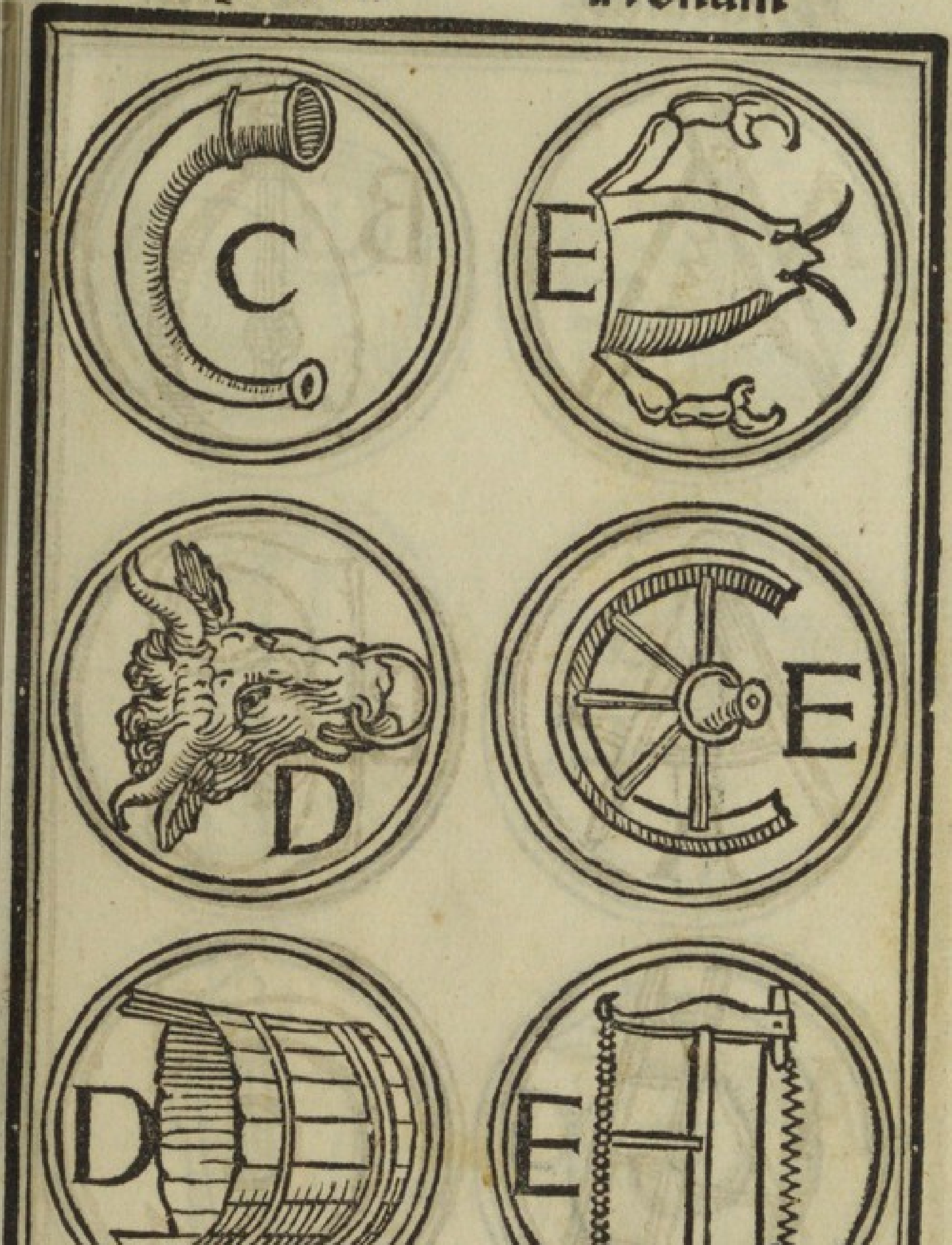
C
E
D
E
D
E

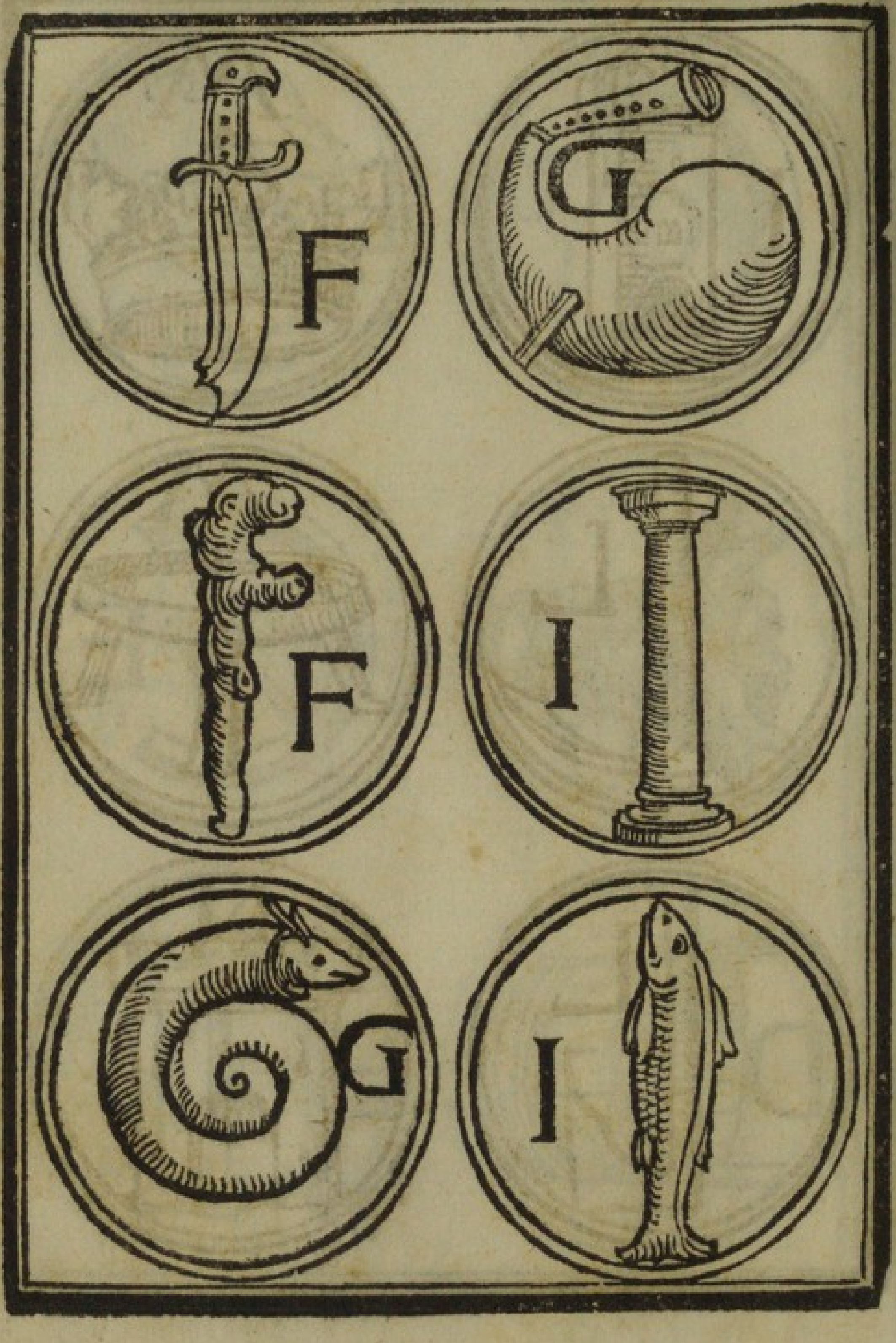
F
G
F
I
G
I

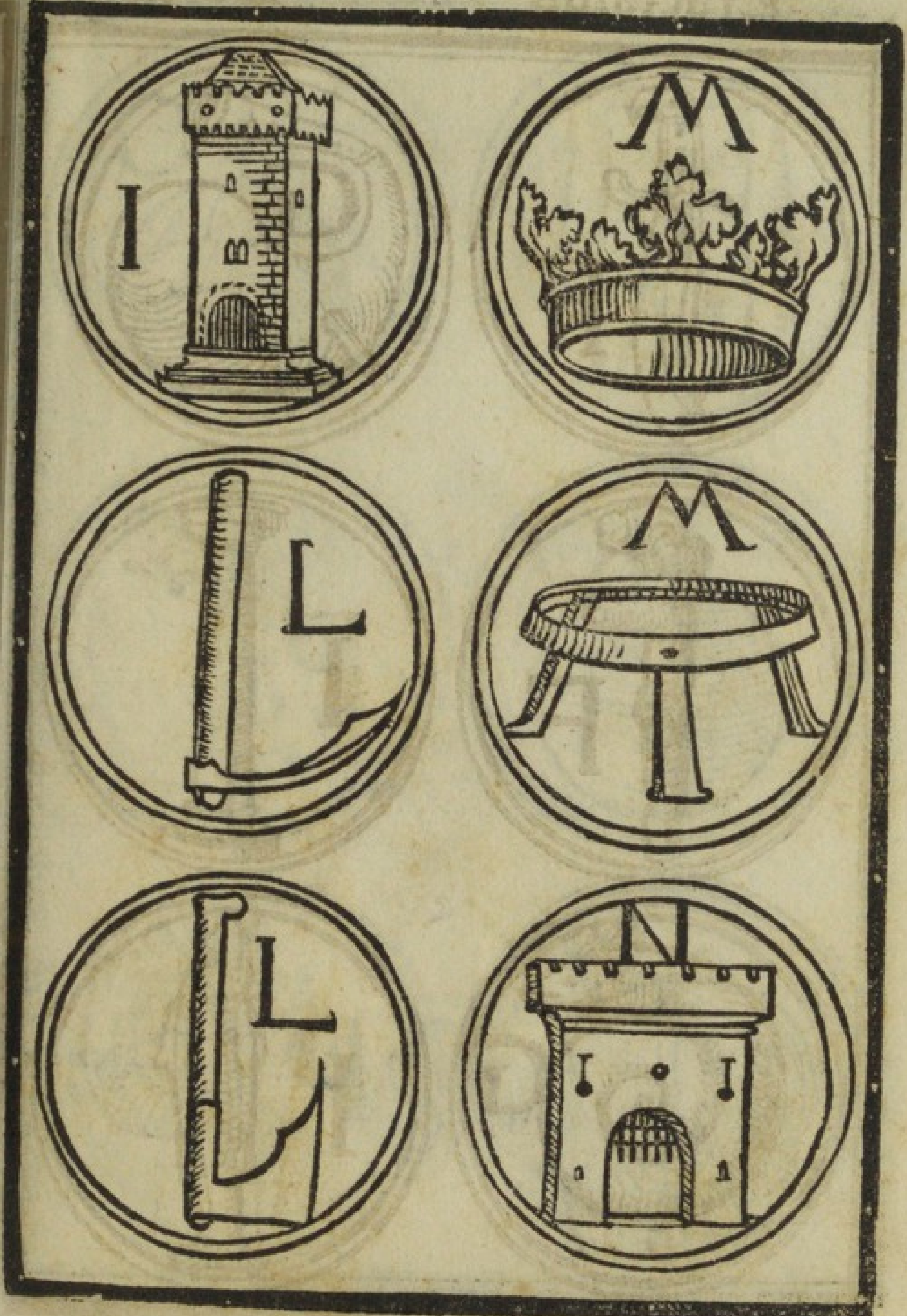
I
B
M
L
M
L
N
I
I

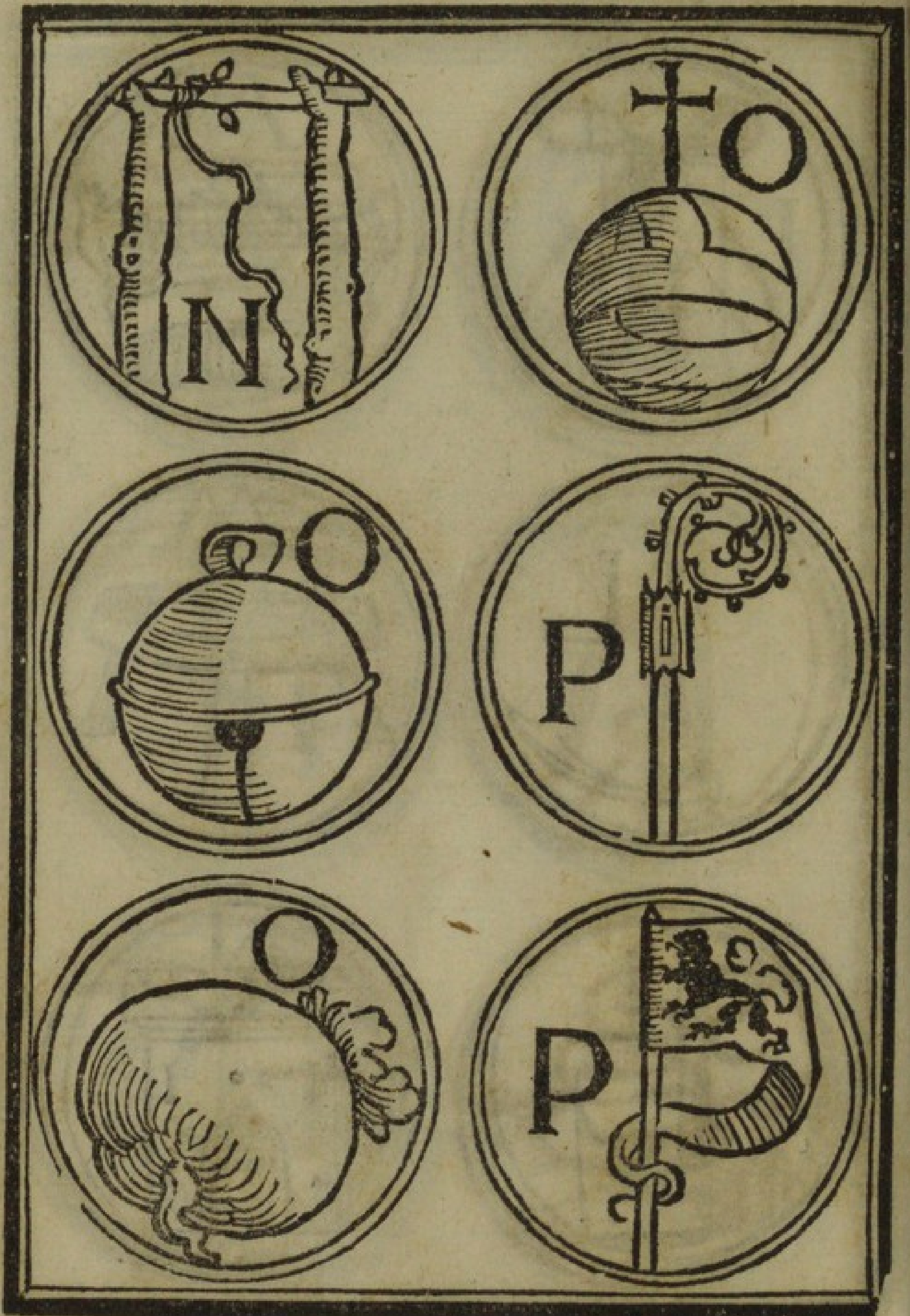
N
O
O
P
O
P

R
S
R
T
S
T

V
X
V
V
V

Capitulum Nonuum

Quatenus rem clarius intuearis aduerte ꝙ vocalis queq; tribus deſignatur figuris: ſed conſona queuis duabus tantum quarum nomina ſunt hec.

- **A** — 1 Arta; 2 Circinus; 3 Scala
- **B** — 1 Lutina; 2 Ignile
- **C** — 1 Babatum; 2 Cornu
- **D** — 1 Caput thauri; 2 Scaphium
- **E** — 1 Cancer; 2 Rotamedia; 3 Serra
- **F** — 1 Cultellus; 2 Claua
- **G** — 1 Fiſtula opilionis; 2 Limaca
- **I** — 1 Colūna; 2 Piſcis; 3 Turris
- **L** — 1 Ligo; 2 Securis
- **M** — 1 Corona; 2 Tripes
- **N** — 1 Porta; 2 Patibuluꝫ
- **O** — 1 Mola; 2 Pomum; 3 Trigoma
- **P** — 1 baculus epal'; 2 Uexillum
- **R** — 1 Forpex ſartoris; 2 Tenella
- **S** — 1 Puluinar; 2 Tuba
- **T** — 1 Malleus; 2 Terebrum
- **U** — 1 Uir extēſis cruribus; 2 Rallum; 3 Torcular
- **X** — 1 Crux; 2 Nauis.

Ea harum figurarum vtilitas eſt quatenus inferius per circulos quadrati diuerſimode cū ipſis imagines cōponamus: vbi alie accōmodatiores vel reꝝ ⁊ ſententiaꝝ aut vocuꝫ nō occurrunt: Uarij nāq; cōponendaꝝ imaginum ſunt modi penes ſimilitudines ⁊ ꝓprietates: ⁊ metaphoras reruꝫ. In qua re nō ignores duplicem eſſe ſimilitudinem. Unā qdem gñalem penes quā cuiuſq; dictionis ſiue rei ſimplicis propriū adequatum ſumimus ſimulachrū imaginē ſiue idoluꝫ. Alia autē de q̄ latius infra. Subſtātiaꝝ aūt abſtractaꝝ ꝓpria non eſt nobis ſimilitudo: ſed eaꝝ imagines figmēto inſcriptione cōparatione aut trāſumptione fabricamus: Uiſibiles aūt corporeeq; ſubſtātie ſeipſis ſuas afferūt ſilitudines. Id tñ intereſt ꝙ inanimatas tanq̄ inſtrumenta imaginari opꝫ: quatenus perſona aliqd vel cū ipſis aut circa ipſas operetur. Si quoq; aiata cōis ſit vt hō vel aial aliqd operari ima

ginet opꝫ: Singulare aūt quodq̄ꝫ aut ſeipſo ponit̄ eſtq̄ꝫ ip/
ſummet ſua imago, ꝛ ſimilitudo: vel aliq̄d eius ſimile vl̄ no
mine vl̄ re ponat̄: vt pro petro ip̄mmet petrū aut aliud in/
diuiduū cui itidem nomē ſit Accidētia nōnunq̄ꝫ ſimilitu/
dine ſua: in ſubiecto tñ ponūtur: vt albedo in Niue cigno
creta ꝛ huiuſmodi Aliquādo per oppoſitum aut alio quo/
uis fabricādi imagines modo. Uocales quoq̄ꝫ imagines tā
litteraꝝ q̄ꝫ ſillabaꝝ aut etiam dictionū ſuis imaginamur ſi/
militudinibus. De litteris itaq̄ꝫ p̄mum: deinde ſyllabaꝝ ꝛ
poſtremo dictionum imagines pertractabimus: litterarum
aūt duplices conſignamus: quaſdam q̄dem ex ſimilitudine
figurali quas hactenus depinximus Publicio familiares:
p̄ q̄bus attamen effinximus alphebetū aliud: nō multum
diſſimile ſed forſan inſtituto noſtro cōmodius: vtpote quo
faciliori vſu itidem faciemus vnicis litteraꝝ figuris: quod
ipſe duplicibus conſtituit: vt infra cap. 12. huius tractatus
in mobilibꝰ circulis mōſtrabimus: Alias v̄o imagīes ſumit
Rauēnas ex vocis reſonātia: q̄tenꝰ ex p̄maria cuiuſq̄ꝫ hoīs
lr̄a imaginē ſumamꝰ: q̄bus ī ordinē redactis alphabetū cō/
ſtituamꝰ: vtpote Antoniū Albertū Aloyſiū ꝛ h̄mōi p̄/A/ac
cipias: p̄/B/ Bernardum Bñdictū Bonifacium Bona
uenturam ꝛ iſtiuſmodi reliquos veluti capitulo proximo
patebit. Sed quantum in preſentiarum intendimus huiuſ
modi figuris litteras alphabeti repreſentari volumus: quo
facilius res ipſe animum cōmoneant: ꝛ fortius intentiones
ſpirituales in memoria figant: vt ſupra capitulo primo tra/
ctatus primi allegauimus ex beato Thoma. Non enimue/
ro ſemper alie imagines in promptu ſunt: potiſſimum ma/
lam hn̄ribus fantaſiam: q̄ licꝫ loca mēte teneant tñ tardiſſi
mam hūt imaginatiuā ineptiores ſunt ad hoc opificiū: p̄ci
pue in icorporādis auditis: his itaq̄ꝫ veluti vltimuꝫ reme/
diū has lr̄as ꝓcedimus. Quibꝰ aūt optima fingēdi poteſtas
ē facili cōmodatioribꝰ vtunt̄ figuris ſi hāc nr̄aꝫ artē calleāt.

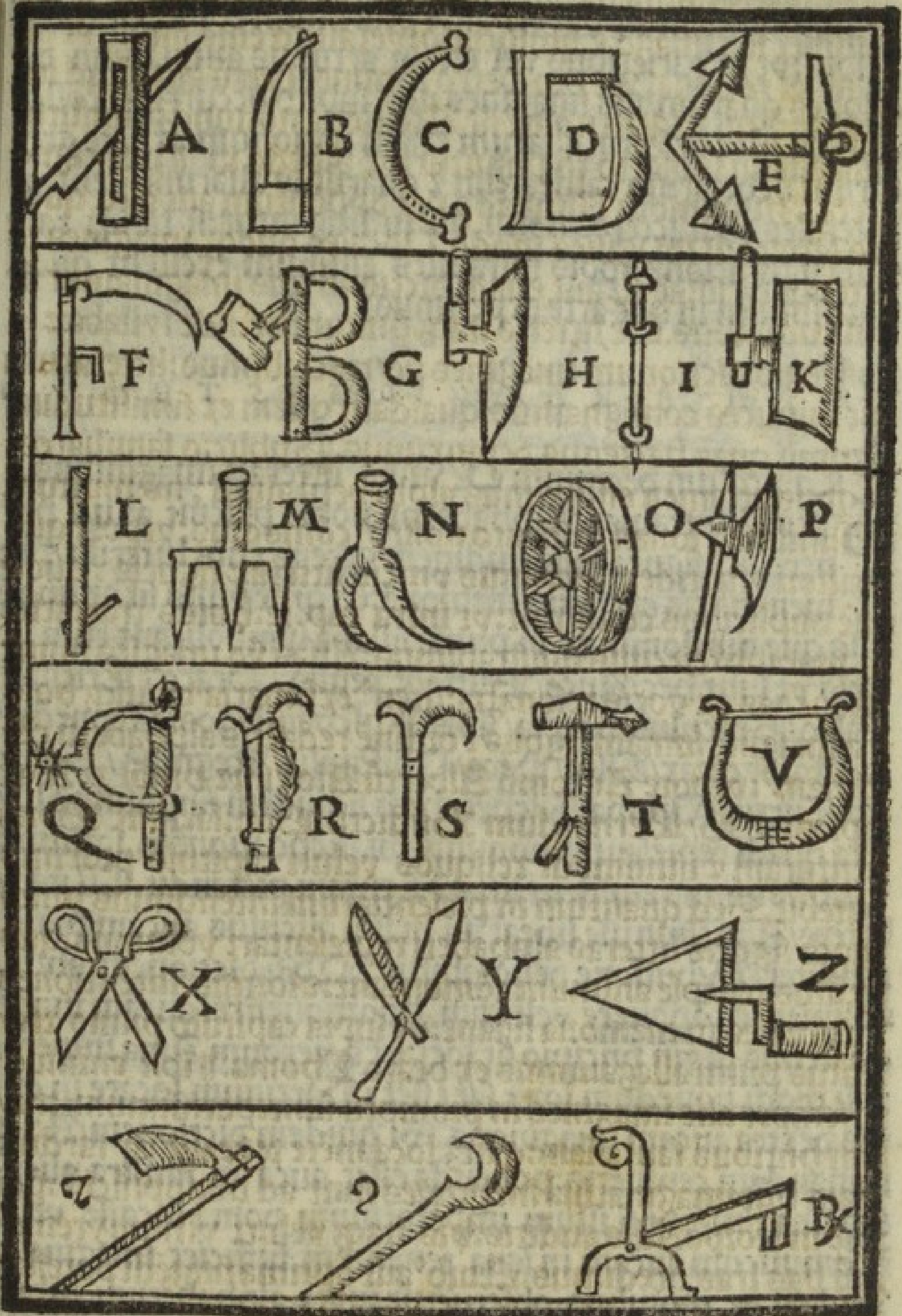
A B C D E
F G H I K
L M N O P
Q R S T V
X Y Z

Huius quidem alphabeti vſus plurimum conducit inſcri
ptioni: vt in parietibus vel etiam artubus animalium di/
ctiones quarum alie imagines non ſubito occurrunt collo/
cemus. Cui defectui aliarum etiam nationum vtpote gre/
carum hebrearum caldearum ꝛ quarũuis aliarum gentiuꝫ
litterales characteres nonnihil ſuffragantur: ſi tanq̃ꝫ rare
ꝛ ſua figuratione nobis mirabiles animum excitent quod
potiſſimum in hac arte experimus:

α β γ δ ε θ ξ κ λ ι χ μ ν ο ϖ ϱ ς τ υ φ † ω

Capitulum decimum De viuis litteraꝝ imaginibus.

PRo iſto attamen Alphabetho nobis placuit aliud po/
nere. Et figura ſimilitudinem gerens cum litteris: ꝛ ta
men magis excitans memoriã: eo ꝙ ex viuis ſit animali
bus que nihilominus in prima ſillaba ſymbolizant cum lit
teris vt ſunt hec/Auca/Buffo/Coruus / Draco / Eritius/
Falco/Graculus/harpia/Ibis/Kuſchen/lagos/Monedu/
la/Noctycorax/Olor/Pica/Quiſquilia/Regulus / Stru/
tio/Turtur/Upupa/Xiſchen/hoꝝ ſiquidem ſingulum a lit/
tera quam repreſentat nominis ſui inchoationem ſortitur:
ꝛ nihilominus eiuſdem littere figuram pretendit. Cũ itaqꝫ
littere/A/meminiſſe libeat in manu alicuius aucam pone:
ſimiliter/B/buffone denotabitur. Qđ ſi dictionem ab/A/
incipientẽ cõponere velis ſm ꝓportionem ei aucam iunge
quatenus illa in ꝑncipio ſit loci: vt ſi verbum Ama impera/
tiui modi ponẽdum foret ſat eſſet Martinum locare in cu/
ius dextra aucam imagineris. Si quidem dictionem/A/ter
minandam cenſueris: ponenda eſſet auca in ſiniſtra alicu/
ius imaginis: vt ſi illum imperatiuum doma locaſſe velis
Dominicum aucam in leua tenentem ſufficiet imaginaſſe
Itidem de omnibus obſeruetur iuxta alphabetum ſubie/
cte formule ꝛc.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X

Cōſtituimus nihilominus ex pſonis viuis nobis per maxime notis ⁊ familiarib⁹ alphabetum: quatenus q̄libet haruʒ eam lr̄am repreſentaret que ſui nois pma eſt: vtpote / Agata / Bela / Cecilia Druda / Eliſabeth / Fya / Gertrudis / Helwich / Jke / Katherina / Lyſchen / Maria / Neyſa / Odylia / Paſchen / Quinquelerſch / Rebecca / Suſanna / Truta / Urſula / Xantippa: Has enim mulieres qm̄ ab vnguiculis noui familiariter igit̄ p litteris delegi. Tu qdem poteris ad inſtar hoꝝ vel ex viris vel ex mulierib⁹ ſimile Alphabetum effingere: ⁊ in aliquo loco reponere q̄tenus dū opus fuerit litteraꝝ imagines pſto ſint. Accipe ita ſi vis viros aliquos tibi notos quibus hec ſint noia. Antonius / Bernardus / Conradus / Dominic⁹ / Eberhardus / Frederic⁹ / Godophredus / Henricus / Joānes / Karolus / Leonardus / Martinus / Nicolaus / Otto / Petrus / Quirinus / Renaldus / Seuerinus / Tylmanus / Uigandus / Xprianus. Que ſi in aliquo loco repoſueris cum vniuocorum ſignis imaginibus ſiue caracteribus quādam facilitatem preſtabūt. Unde ⁊ numeroꝝ imagines moꝝ hic ſubiūgēdas cēſuimus. Pro numero aūt digitali vt Rauēnas docet accepimus noueʒ pſonas quaꝝ nobis ꝯſuetudo eſt familiaris videlʒ p.j. Mulierē quādaʒ in qua rōnem ꝯcepimus quare vnum nobis dūtaxat repreſentet / pro.2. Joānem / pro.3. Heribertum / pro.4. Margaretam pro.5. aliam Margaretā / pro.6. Seſſinchuſen / pro.7. Antonium / pro.8. Plebanum / pro.9. Annam: Jn his eniʒ quibuſdam rationibus permotus numeꝝ concepi. Sed articulares numeros certis characteribus deſignamus quatenus cōmodius cum his perſonis iungi queant: vt longiorib⁹ exēplis ifra cap.13. trac.4. manifeſtabimus: hic tātū ſufficiet noſſe ꝙ ſi kalmickerſche crucē teneat ſimplicē in manu ſigbit.11. ſiue vero crucē duplicē.20. vbi aūt.12. locare voluerimus i manu Joā. blechē fingem⁹ crucē ſimplicē: ꝙ ſi crucē duplicē teneat.22. repn̄tabit p q̄ꝝ notitia hāc figuraʒ excogitauimus.

De numero

Capitulum Decimum

1 kalmickerſch

2 Joā.blecken 10

3 Herbertus 20

4 margare:heyn.

5 margare:putet 30

6 Seſſinchuſen 40

7 Antoni⁹ decan:

50

8 pleban⁹ i bachē

9 Anna eckēhagē 60

70

80

90

100

1000

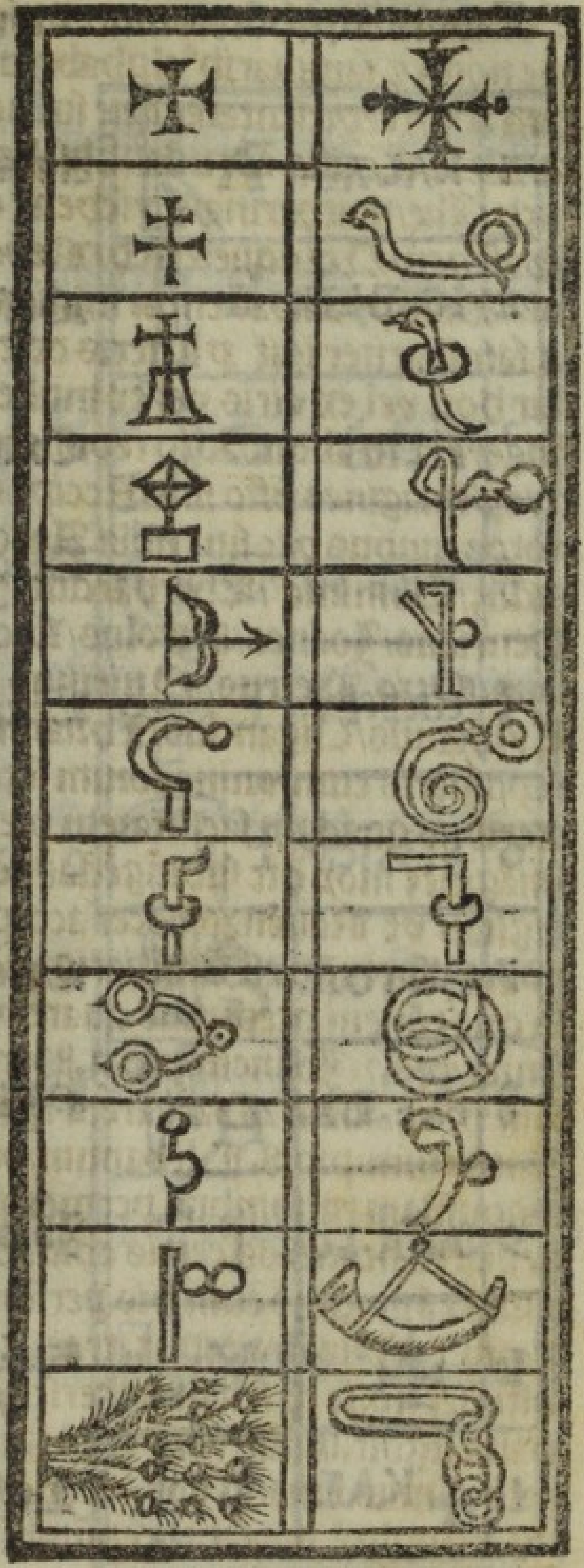

Cum his perſonis replicantur nume/ri vt kalmickerſche: cum ✠ facit vn/decim ⁊ ſic alijs ſimiliter ſuo modo.

Tabula Alphabetorum ꝛ numerorum huius artis.

1	KAL.M.	A	Auca	Agatha	Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo	bela	bernardus
3	HERB̃	C	Coꝛuus	cecilia	conradus
4	GRE.HE	D	Dꝛaco	dꝛuda	dominicus
5	GRE.PV.	E	Eritius	eliſabeth	eberhardus
6	SESSICV	F	Falco	ffye	fredericus
7	ANTO.D.	G	Gꝛaculꝰ	gertrud.	godophredꝰ
8	PLE.BA.	H	Harpia	heluich	hẽricus
9	ANÃ.EC.	I	Ibis	ike	ioannes
10	✠	K	Kuſchẽ	katherina	karolus
11	✠ KAL.	L	Lagos	lyſchen	leonardus

Capitulum Decimum

12	✝ IOĀ.	M	monedula maria martinus
13	✝ HER.	N	noctycorax neyſa nicolaus
14	✝ GRE.	O	Olor odylia otto
15	✝ G.PV.	P	Pica paſchen petrus
16	✝ SESS.	Q	qſglia qncq̄lerſch quirinus
17	✝ ANT.	R	Regulus rebecca renaldus
18	✝ PLE.	S	Strutio ſuſanna ſeuerinus
19	✝ AÑA	T	Turtur truta tylmānus
20	✝	V	Upupa vrſula Uuygādus
21	✝ KAL.	X	xiſchen xātippa xpianus
22	✝ IOA.	Y	

¶ Capitulum vndecimum. De imaginibus ſyllabarum naturalibus.

Syllabaꝝ quoqꝫ imagines bipharia ſimilitudine compa/rare poterimus. Aut enim lr̃as ꝯiungemus in ſuperiori Alphabeto recenſitas: aut imagines proprias ſumemus officioꝝ nominibus deſignatas: vt cuiuſlibet nois prima ſilla/ba eā nobis dūtaxat repreſentet quam voluerimus vtpote pro hac ſyllaba Ab: ꝯiūgere potero/A/ꝛ/B/ꝛ buffonē/ vel A/ꝛ belam vel/A/ꝛ Bernardum/vel etiam A ꝛ aliquā ha/rum imaginuꝫ quas pro/b/locauimus: Et huic ꝓpriuꝫ quadrangulum ꝯſtituit Publicius: Id tamē hic obſeruanduꝫ eſt vt in cōbinatione huiuſmodi ſyllabaꝝ ea que prima eſt in ordine: priorem ſortiatur loci partem: ſi ꝗppe hec ſyllaba me. cōponenda foret/Matheus/Marcus/Martinus: aut alius cuius nomē ab/m/incipit collocādus eſt: vt locū tangat: cui ꝯiungatur Bernardus: vel habeat litteram/E/in manu aut ſignum reale qđ pro/E/accepimus: vel ſ loquatur cum Eliſabeth: vel ludat cum Eritio: ꝙ ſi huiuſmodi in loco ponātur ꝛ Matheus vel Marcus aliqd circa ea age/re ꝓcedatur non ꝗdem me ſed em repreſentaret. Qđ ſiqui/dem prius in ordine eſt: loco vicinius accōmodabimus: qđ quomodo fiat ſup̄ tractatꝰ huius tertij capite tertio docui/mus. Sed qđ mihi opportunius viſum eſt pro hac ſillaba Ab: Accipiatur Abbas ex ordine Alphabetico Sillabarū: ꝛ prima nois ſui ſillaba nobis. Ab. deſignabit: Poteris ꝑ/inde excogitare ex hominibus tibi cognitis alphabetū ſyl/labaꝝ. Adinſtar huius quod hic deſcripſimus.

Abbas	akerman	argentarius	ſoꝛ
Accolitus	alchimiſta	aſtrologus	Begina
aduocatus	ambaſiatoꝛ	atramētarius	Bibulus
affricanus	ancilla	auriſaber	Bōbarius
aggaſo	apothecarius	axifex	Bubulcus
ahenarius	aquarius	¶ Barbitō/	¶ Cauſidi

Captulum Nonum

Cellerarius
Chyrurgicꝰ
Coquus
Custos
¶ Dapifer
Decanus
Diſcipulus
Doctoꝛ
Dux
¶ Ebdomo/
darius
Eckenhauer
Edilis
Effigiatoꝛ
Egēmeker
Eh
Ek
Elimoſinariꝰ
Emplaſtratoꝛ
Endiuiarius
Epiſcopus
Eques
Erucarius
Eſcarius
Ethicus
Exoꝛciſta
¶ Faber
Feneratoꝛ
Figulus
Foſſatoꝛ
Funifex
¶ Guardia/
nus

Geometer
Gigēmeker
Goucheler
Gubernatoꝛ
¶ Haſtiluſoꝛ
Helmſleger
Hydriarius
Hoſpes
Hudmeker
¶ Janitoꝛ
Jb
Jconus
Jdropicus
Jeniculatoꝛ
Jff
Jgnominio/
ſus
Jher
Jk
Jlluminatoꝛ
Jmaginatoꝛ
Inſtitoꝛ
Joculatoꝛ
Jp
Jr
Jſ
Jt
Judex
Jx
¶ Kanēgeyſ
ſer
Ketelmeker
Kyrſemeker

Koller
Kuſſenmeker
¶ Lapicida
Legatus
Lictoꝛ
Lotrix
Luſoꝛ
¶ Macta/
toꝛ
Medicus
Miles
Molitoꝛ
Muſicus
¶ Nauta
Necromanti/
cus
Niſifer
Notarius
Nuncius
¶ Obſtetrix
Occiſoꝛ
Odioſus
Offerman
Og
Oh
Ok
Olyſleger
Om
On
Oppreſſoꝛ
Oq
Oꝛtulanus
Oſtiarius

Ot
¶ Paſtoꝛ
Pellifex
Pictoꝛ
Poeta
Pugillatoꝛ
¶ Quadri//
garius
Queſtuarius
Qui
q̊thlebetariꝰ
Quu
¶ Raptoꝛ
Regina
Rixoſus
Rotarius
Rubꝛicatoꝛ
¶ Sartoꝛ
Serratoꝛ
Sittularius
Solitarius
Sutoꝛ
¶ Taberna/
rius
Teſtatoꝛ
Tibicina
Toꝛneatoꝛ
Tubicina
¶ Vaſarius
Venatoꝛ
Vigil
Vogeler
Vurer

Hec noia partim latina partiz vulgaria accepimus ꝓut cō modita ſ ꝑſuaſit:non tñ oium ſyllabaꝝ ꝯgeriem cōplexi ſu/ mus:Qꝫ ſi haꝝ ſyllabaꝝ dūtaxat imagines ſemꝑ ad manuz habueris:nō erit difficile quamqꝫ rem locare. vbi noueris eis adiūgere vel litteras:vel alias ſyllabas:quibus expetita dictio integret:cui plurimum ꝯducit lr̄arum realium va/ ria adiectio quam Publicius diuinā pene vim aſſerit hr̄e. Nolo tñ hic pretereūdum.Qꝫ ſi ſyllabas trium lr̄arum cō/ ponere velimus ex alphabeto nr̄o ſuperiore ⁊ lr̄is realibus ꝙ tūc vel: vocalis eſt i ꝑncipio illiꝰ ſyllabe aut i medio aut in fine.Si qdem vocalis ſit in ꝑncipio tūc imago prime lit tere.ſ.A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vtpote Antonius Eber/ hardus Joā.otto vel Ulricus:⁊ ei qppiam iūgatur quo re lique due lr̄e repreſentet.Si vero vocalis fuerit in medio: accipiat imago vltime lr̄e cui apponat res reliquas ſignifi/ cans : At vbi vocalis in fine extiterit imaginez ꝑme littere accipiemus que ſeſe exerceat cum re ꝑcedentes lr̄as ſignifi/ cante.Exempla ex ſe clara ſunt.Sūmopere itaqꝫ elaboran/ dum eſt quatenus habeas aliqd ſimile alphabetū ſyllabaꝝ in prōptu:vt faciliorē nanciſcaris imaginandi modum:vbi magis ꝓprie non ſuccurrūt imagines . Nō tñ opus eſt iti/ dē autue huic per oia ſimile ꝯſtituere qn potius:quo tu ma gis exciteris:hic ſiqdem vt in oibus artem edocemus vni/ uerſalem quā quiſqꝫ ad particularia ſuo modo contrahet ꝑ ut expedire viderit.

¶ Capitulum duodecimum. De Compoſitione Sylla/ barum ex figuris realibus litterarum.

COmponēdis dictionibus ex reꝝ ⁊ lr̄aꝝ adiūctione Pu blicius diuinā pene viz ineſſe voluit iuuādē memorie Et id qdā ꝑ q̄dratū in qnqꝫ circulis ꝯſtituit.Et qm̄ ex oi/ um huius artis ꝑceptionibꝰ qcqd obſcuꝝ ⁊ raꝝ ad cōmo/ ditatē tuā enucleare ſperaueriz niſus ſuz reddē peruiū. Et ob id i ꝑſentiaꝝ Publicij verba huc formalr̄ retuli:ſenſuz

quē inde venari poterā explicās. Ait itaqꝫ magnā nobis i/
mēſam ⁊ pene diuinā cōmoditatē: rex̄ ⁊ lr̄ax̄ adiūctionez
afferre ꝑiculo iā cōpertū eſt: Caput nāqꝫ rei cuiuſlibet obli
qua linea circūductū variabimus figura q̄drati. Cuz vero
imago in hoīe: aut obliqua linea ſenſim ducta: aut lr̄a ꝓ or/
bis cardinibꝰ verſa nouas ꝑmis adijciet figuras: vel cu res
ītegre tractim ducte cōminuteqꝫ ꝑſcribēdax̄ partiū addita
mētum nobis ſuppeditabūt. Sagaci enim exq̄ſitaqꝫ arte/
verſe/diuiſe/tracte/⁊ adiūcte/lr̄as lr̄is ꝯnectent: exitū rerū
ꝑpient atqꝫ ſignificabūt. Si eniz ad ſolis ortū: terre cētrum
lr̄am vertes/B/Ad occaſuz vel celū/C/Ad diē mediū/D/
Ad ſeptētrionem/F/ſibi iūgit vocalis. Cōſona eodē ordi/
ne ſeruato vocales liq̄daſqꝫ annectet. Que verſibꝰ his cer/
nūtur cōplexa. Prima tenet cētrū/O/celū mediū diez/D/
ſeptē/F/triones. Omni re curta O/ſibi fit rotūda. Diuide
per altū/S/lōgumqꝫ per/r/Crux/t/diſtiguit/l/m/n/ corona
variabit Cōplices idētidem. Media diuerſa ac varia fin/
ges argolicos enſes hiberaqꝫ tela: hec ille. Quid ex hiſce ve
lit tuipſe ꝯiectabis: ſi ex verbis diuinā cōmoditatē policen
tibꝰ diuinari queas q̄d obſcura Apollinis oracula ꝓmittāt:
Unū fateor ſepenumero cōpertū habui facilius mihi fore
q̄ppiam excogitare q̄d alij ammirent̄ veluti ſibi rax̄ ⁊ inſo/
litū: q̄ȝ ipſe queaz aliox̄ ſomnia īterpretari. Ea aūt huiꝰ au/
thoris mihi ſnīa videt̄. Q̄ ſi lr̄a aut ſyllaba vel q̄uis dictio
ad hāc figurā applicet̄ diuerſimode variabit̄. Quadratum
nāqꝫ adiuenit variādis rex̄ principijs ſiue ſyllabax̄ ſiue di/
ctionū: Circulos vero ad variationē medie vel finalis ter/
minationis eax̄: Si q̄ppe oblique linee lr̄a vel ſyllaba appli
cet̄ ⁊ ꝯferatur ad aliquā lr̄am quadrati: aliud ⁊ aliud dictio
nis ꝑncipium faciet. Si nāqꝫ/A/per obliquā lineā circūdu
cat̄ iūctum/B/faciet. Ab/iūctum/C/Ac/⁊ ita deinceps. Et
vbi illā ſyllabam taliter ex quadrato ꝯfectaȝ ad circulos re/
feras pro alia ⁊ alia applicationez diuerſimode terminabit

dictione. Uerſus enim ortū faciet. Aba vel Abu: verſus vero meridiem Abi: Ad occaſum aūt Abel. In ſeptentrione quoq; Abo: Pariformiter omnes mundi dictiones ex rebus ſuperioribus litteras alphabeti ſignificantibus & ex huius figure litteris componi poſſunt. Eſt proinde notatu dignum Publicij alphbetum figure huic deſeruire.

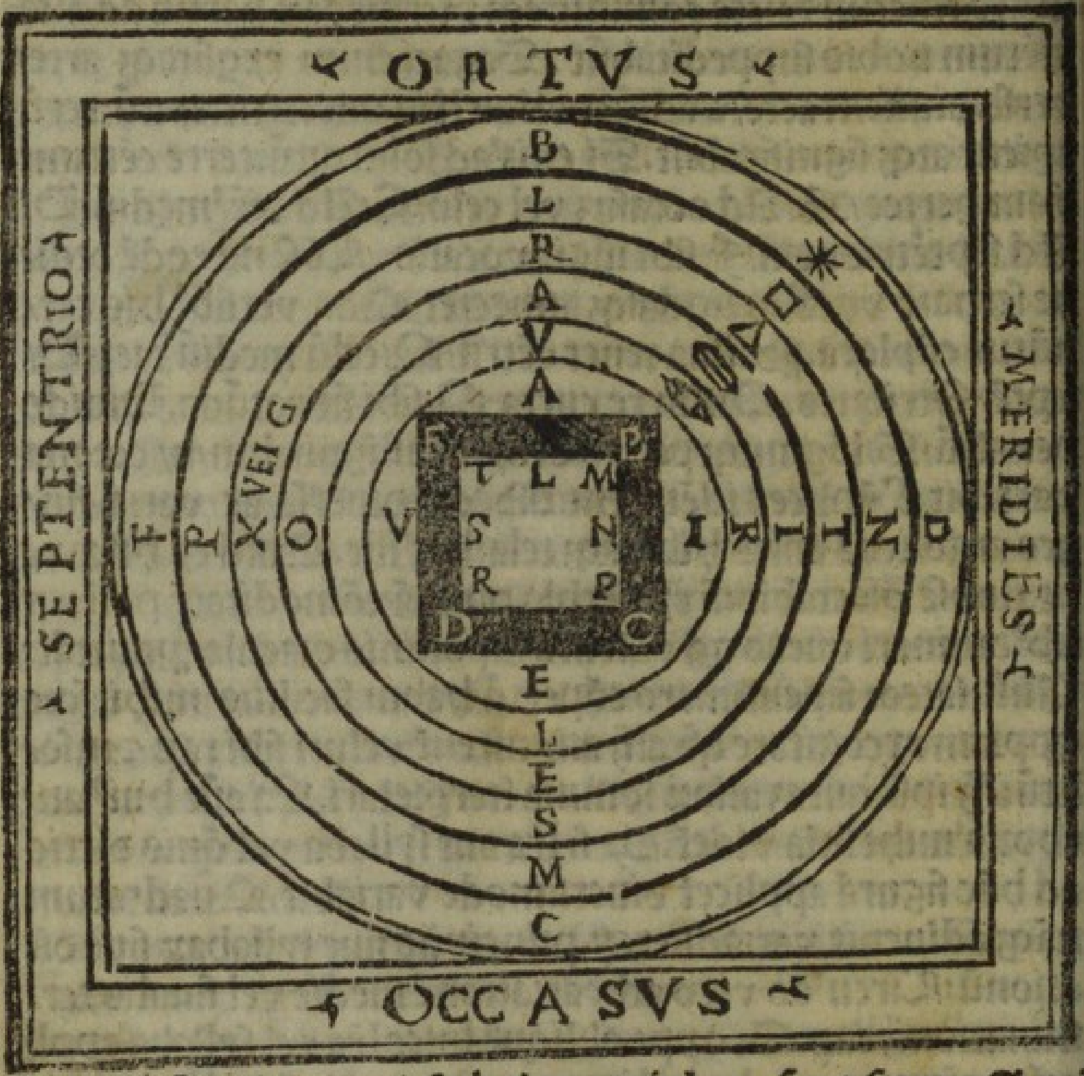

Uocaliū in ſuperiori alphabeto triplices ſunt figure: A eni aſciſcit ſibi Arcā/Circinū/& Scalā. E vero Cancrū/Rotā mediā & Serrā/ I q̄dem Colūnā/piſcem/& turrim/ O Nola pomo & trigonia ſignificat: Et ſimilr/ U/ Uiro extēſis cruribus: Rallo & torculari. Et pro his triplicibus ſignis tres ſunt circuli

ſunt circuli vtpote ſupremus in quo ↄtinenť/B/ad ortuꝫ:
D/ad meridiem:⁊/C/verſus occaſum:atq;/F/in ſeptētrio/
ne deſeruit pro Arta/cancro/colūna/trigoma/⁊ viro: ita ꝙ
Circu/lus pri/mus
huiuſmodi ſigna ſibi aſciſcūt ·dūtaxat/b/c/d/⁊/f/ Et arta fa/
ciet cū illis:Ab/ad/ac/et/af/Cācer vero ↄſtituit: Eb/ec/ed/
et/ ef/ita de reliq̄s.Alter aūt circulus cōtinens/l/m/n/p/ac/
Circul⁹ ſcd̃s
cōmodatur Circino:medie rote/piſci/Mole ⁊ Rallo. Et
Circino componiť/Al/am/an/⁊ ap. Rota media vero. El/
em en/ep/Ita deinceps:Tertius quoq; circulus ſiue me/
dius cōplectēs/R/T/S/⁊/x/ſiue/G/deſeruit Scale Serre
Circul⁹ tertius
turri/trigome/⁊ torculari. Et Scala faciet/ar/as/at/⁊ ax/ſi/
ue ag/Itidem per analogiā de ceteris. Inſup conſona ⁊ liq̄/
da queq; dua habet ſigna:q̄bus duo īferiores circuli corre/
ſpōdent: Ita ꝙ ꝑma queq; res ↄſonantem deſignās corre/
Circul⁹ quartus
ſpōdeat circulo in quo ↄtinenť/a/e/i/⁊/v/Et ſcda infimo q̄
cōplectiť/V/R/L/cū q̄bus dictionē diuerſimode variāt:
Hoꝝ oium ex iaꝫ dictis facile fabricātur exēpla. Ceteꝝ hu/
iuſmodi cōbinatione q̄dem ↄſtituunť dictionū imagines:
Circul⁹ q̄ntus
vt aūt integraꝝ partes ſumamus ſufficiet eas tractim duce
re atq; cōminuere/ Prout eq̄dē vertunť/diuidūtur/ trahū
tur/⁊ adiūguntur: vnam līa[illegible] alteri cōnectunt. Que reliq̄
in textu latent ſecretiora tu[illegible]s. ne verboſior ſim q̄ʒ ſnīa
expetat. Quāobrem breuitati ſtudens faciliori arte paucio/
ribuſq; figuris:itidē ↄducibilius poſſe fieri mihi videbať.
Si ex tribus circulis huiuſmodi ſillabas cōponamus: vt
res litteras ſignificātes in ſupremo ↄſtituamus:līas aūt vſi
tatas in medio:⁊ vocales in īfimo. Ita q̄dem vt penes va/
riam reuolutionē varie mox fabricemus ſyllabas: Poſſu/
mus eq̄dem litteras medij circuli oēs cum vna ſupremi cō
uertere vt/b/medij ſub/a/ſupmi:ſilr/c/cū/a/⁊/d/cum/a/⁊ ita
deinceps: Atq; poſt hoc oēs līas medij cū/b/ſupremi: Nec
excogitabiť ſyllaba vlla:que ex his cōponi nequeat: vt pa/
tet reuolueti hos circulos. In ꝑma enim reuolutione habe

bis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/ꝛ cetera: vel Ba/ca/da/ea/
fa/ga/ha/ia/ka/ꝛ itidē de reliqs. Nec obſtat ſi quadratū ini/
ciādis dictionib⁹ nō applicemus ſiue eqdem voluātur cir/
culi pro capite dictionis fabricāde: ſiue pro calce itidē perin
de eſt. Malluimus attñ pro ꝑncipio ſiue ꝑma ſyllaba, viuā
imaginē que operetur qppiam: vñ reliquū dictionis integre/
tur. Sed inſcriptioni hec reuolutionis ars comodatiſſi/
ma eſt: vt ignotas dictiones per ſignoꝝ ꝛ litteraꝝ ꝯnectio/
nes: vel in locis vel qđ magis laudo in viuaꝝ imaginū artu
bus inſcribamus: queādmodū cap. 16. trac. 3. patebit.

Non aūt hanc figurā fecimus vt in ea memoriam cōſtitua mus. Sed quatenus diuerſa lrārum eius cōbinatione fa ciliter ſyllabarū imagines comperiamus quas habitas ad ſuū applicemus locū vbi materia exigit. Qū aūt ex imagi ne viua ⁊ lr̄is materialibus ſyllabā efficere libuerit id obſer uādum volumus: vt lr̄a que prior erit in ſyllaba in dextra imaginis viue ꝯſtituat̄ que vero ſequit̄ in ſiniſtra vtpote ex Circino ⁊ bela ſyllabā cōpono Ab ſi Circinū in dextra be le ꝯſignauerimus alioqn in ſiniſtra ba faciet itidem de reli qs per ordinem obſeruetur.

Capitulū tertiumdecimum de imaginibus caſuū gra maticalium.

Eterū ex ſyllabarū imaginibus integras dictiones cō pare poterimus neceſſitate vrgente: qđ aūt ꝯducibili⁹ fiet ſi caſuum ſimulachra in viuarū imaginum corpore ꝯſtituerimus: vtpote Noiatiuum in capite/ Genitiuum in dextra/ Datiuū in ſiniſtra: Si tn̄ Donatus tuus: Datiuum habeat quē e multorū libris obliteratū mendici ⁊ magiſtri ꝯquerunt̄ vt etiā dicit poeta. Scire volūt oēs mercedē ſol uere nemo: Accuſatiuū in pectore: in ventre Vocatiuū: ⁊ Ablatiuū in genibus imaginaberis: Unde q̄zlibet dictionē ſua legittima finitione terminabis penes caſuū variationē ſiue corporalis ſit aiata ſiue inaiata/ nam ſi exēpli cauſa me morāda ſit hec dictio. Prior: quoniam animata eſt ſeqꝫ ipſa ꝯſtituens imaginem ꝓinde priore aliquo noto poſito in lo co noſtro prior in ntō: in gtō prioris: in dtō priori: priorē in actō: in vocatiuo prior: ⁊ i abltō priore facile figurabo ſi egre giā aliquā notā in caſus ſede/ effinxeris. Ut autē diſcretio numeri horū caſuū ipſa eadē imagine habeat̄ obſeruādū eſt qđ Rauēnas docet/ quatenus nudus homo ſingularem de notet: ⁊ optime veſtitus pluralem vt iſte picture indicant.

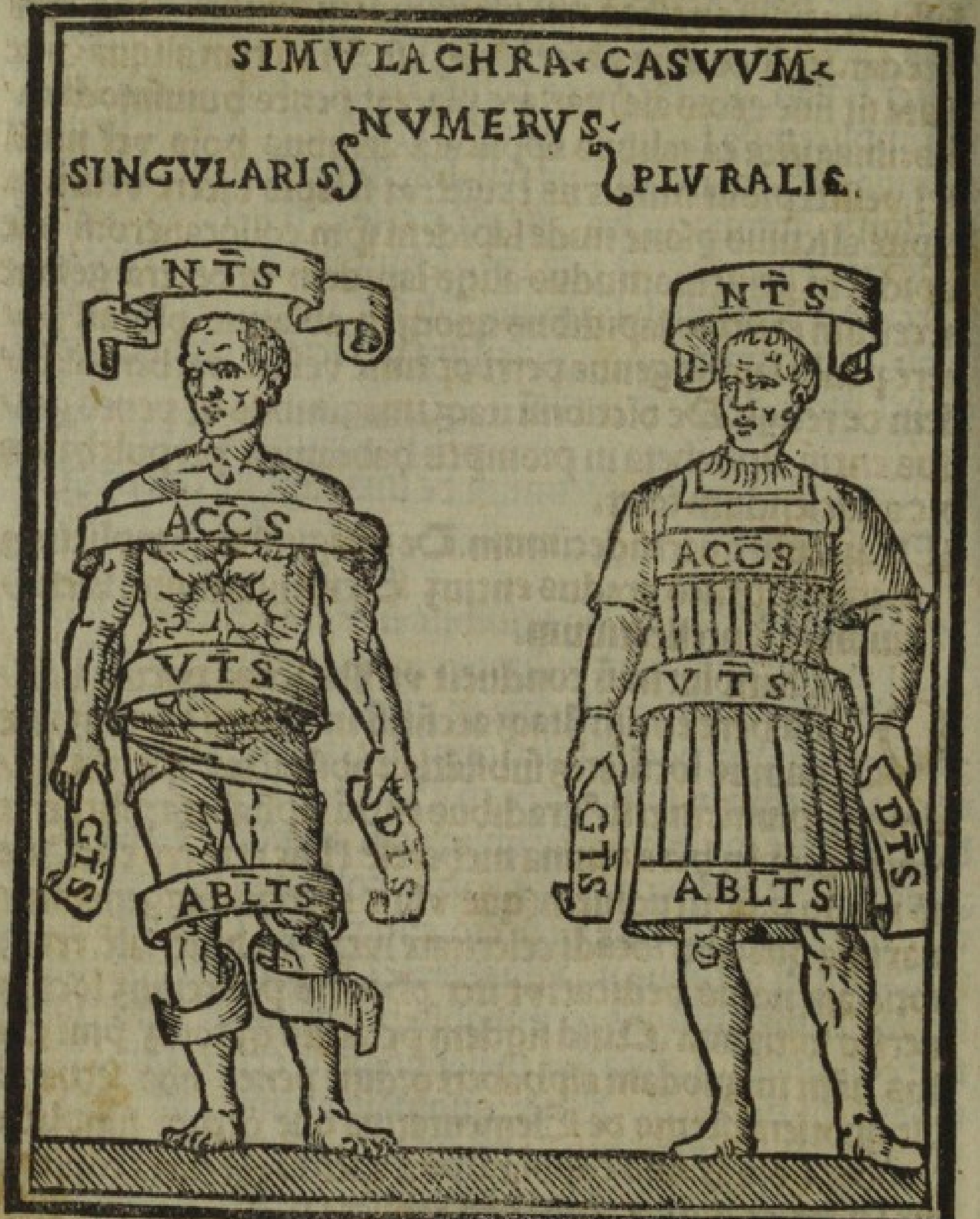

Si itaqꝫ ponere velim ſaber in ſingulari noīatiuo: cōſidera cuidam ſabro nudo ꝗppiam in capite fieri: ſi ꝗdem ſabri in genitiuo imaginoꝛ ip̄m in dextra leſum. Jta de reliquis caſibus. Si vero ſabris in datiuo plurali locāduꝫ foret: ſat erit

ſabrum optime veſtitū imaginari: qui in ſiniſtra aliqd rari oſt ēdat. itidē de alijs obſeruādū eſt. Si tñ rem aliquā (ſiue aiata ſit ſiue expors aie) variare placeat penes huiuſmodi caſus: imaginor eā talibus applicatā artubus hois vel nudi vel veſtiti prout numerus exigit: vt ſi lapis dicere velim in capite alicuius pſone nude lapidem ipm collocauero: ſi aūt lapidis in genitiuo: nudus aliqs lapidem in dextra geſtiat neceſſum erit: pro lapidibus quoqꝫ in ablatiuo plurali ponerē paulū lapide genua petri optime veſtiti verberare: itidem de reliqs. De dictionū itaqꝫ imaginibus vt penes gradus entiū alphabeta in promptu habeamus perpulchrum hic adijciendum foret.

Capitulū quartūdecimum. De imaginibus ſimplicium dictionū: penes gradus entiū Elementatiuum/ Senſitiuum/ ꝛ Intellectiuum.

Q Uamplurimū conducit vt Rauēnas docuit notitiā hēre entiū: Itaqꝫ accñtiū imagines ad aliū relegamus locū: atqꝫ ſubſtātiaꝝ abſtractaꝝ q̄ ſenſu minime pcipiunt: in trib⁹ gradibus entiū alphabeta ꝯſtituere: eaqꝫ in prōptu hēre diuina mehercle ī hac arte res eſt: Que nō modo prōptitudinem (que vſu ꝛ exercitio aggeneratur maxima quadam locādi celeritate) veꝝ ꝛ vniuerſalē rerū noticiam nobis vēdicat: vt iter phos nō poſtremū locum merito ſortiamur. Quid ſiqdem pclarius q̄ȝ totaȝ pmi gradus nām in quodam alphabeti ordine penes nos ſeruare? Ut quotiens ſermo de Elementatiua que q̄ttuor ſimplicia corpora ꝛ oia ex illis cōpoſita: vita ꝛ ſenſu carentia cōplectitur icidat: ex ordine alphabeti recēſere poſſimus: queců in illis pfecta ſunt: cuiuſmodi ſunt argētū auꝝ ꝛ id genus reliqua: ꝛ que impfecta veluti plūbū ꝛ huiuſmodi. Et qm̄ in huiuſmodi q̄ttuor elemētis ſeruātur q̄dam in terra veluti lapides ꝛ metalla: lapides qdem ꝛ pcioſi ꝛ nō pcioſi metalla aūt: Auꝝ argētum aes auricalcū cuprum electrū ſtan/

nū plūbum:q̄dam in aqua:q̄dam vero in aere:vt imp̄ſſio/
nes celeſtes de q̄bus Ariſtoteles in libris metheoroꝝ ⁊ Al/
bertus ibidē diffuſius de niuibus/grādinibus/rore/pruina/
nebula/cometis ⁊ id genus alijs. Oīa proinde lapidum p̄/
cioſoꝝ noīa in vnū alphabeti ordineꝫ redigere:⁊ eoꝝ nām
ingrere laudatiſſimū erit: Inſup ſepteꝫ generꝝ metalli ⁊ q̄/
cūq; ad illū gradum ſpectant vt in partitione entis diffuſi⁹
notabimus: His ſiqdem taliter nobis cognitis de elemēto/
rū gradib⁹ q̄ ſunt ſimplicitas/cōpoſitio/mixtio/ ⁊ digeſtio:
inſup de eorūdem actione/paſſione/quiete ⁊ motu : ac alijs
ſi que ſunt accn̄tia diſſerere poterimus. Hac itaq; tibi vnuꝫ
alphabetū de noībus margaritaꝝ ⁊ lapidū p̄cioſoꝝ: de no/
minibus aquaꝝ fluuioꝝ mariū: Inſup de noībus ventoꝝ.
Et de his que in regione aeris generant̄ ſuprema: vt aſſub
apparēs: Aſſub aſcēdens/cādela accēſa/cādela accēdens cā/
delam/Colūna pyramidalis/cometas/draco volans / lācea
Stella cadēs: vel velut ſtella accēſa/velut ſtuppa accēſa/ve
lut ſcitille de fornace: Itē in regione media cuiuſmodi ſunt
coruſcationes/fulgura granula/fulmina/tonitrua. Simili/
ter in infima vt nubes/pluuia/pruina/ros/nebula/ nymbus/
nix/ ⁊ huiuſmodi. Et hoꝝ imagines hēre ꝯducet. Secun/
dus aūt gradus eſt eoꝝ que aīaꝫ vegetatiuā dūtaxat ſortita
ſunt: cuiuſmodi gramina/herbe/flores/ſegetes/lucus/arbu/
ſta/arbores/⁊ eoꝝ fructus ſunt. Que ſi ſpeciatim in alpha/
betū collegeris cognita eoꝝ natura: nō erit difficile in p̄hia
nāli imagines hēre: ⁊ cū oporteat de ipis nōnihil in mediū
afferre: q̄ꝫq̄ꝫ eniuero nō vt alter Salomon poſſis exactiſſi/
me diſputare de Cedro libani vſq; ad yſopum parietis : vt
ſibi ſacra ſcriptura. 4. Regū. 3. atteſtat̄: poteris tn̄ ⁊ noſſe ⁊
dicere. Qm̄ hec arbor eſt abies illa alnus iſta Cedrus ⁊ Ci/
preſſus: Ita quoq; herbaꝝ plurimas recitabis vt q̄lis queq;
herbaruꝫ ſit nō ignorare videaris. Hoꝝ enimuero exēplar
ex ſubiūcta monſtrabit̄ forma vt ex ea aliud excogites.

Capitulũ Quartũdecimũ

Abſintheum	Centaurea	Gentiana	Paritaria
Acorus	Cingloſſa	Granũ ſolis	Petroſilinum
Aſſodillus	Coriãdrum	Hermodatu/	Pionia
Agnuſcaſtus	Cuſcute	Jreos (lo	Portulaca
Altea	Daucoreticũ	Jſopus	Raffanus
Ambroſiana	Diptamus	Juſganus	Ribes
ſiue ameos	Ebulus	Lactuca	Roſemarinus
Anetum	Edera	Leuiſticum	Rubea titura
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
Arthemeſia	Enula cam/	Lupulus	Scabioſa
aſſarabaccha	pana	Malua	Scalopẽdria
Baſelicon	Epatica	Menta	Serpẽtaria
Bethonica	Eſula minor	Millefoliũ	Sinapum
Borago	Eucupatoriũ	Morabacci	Spinachia
Bugloſſa	Feniculus	Naſturcium	Squinanto
Bleta	Fragaria	Nenufer	Ualeriana
Brionia	Fumuſterre	Nigella	Uiola
Calamẽtum	Galletucum	Origano	Urtica

Inſup q̃nam planta ſit fecũda q̃ ſterilis: Et an hec dome ſtica ſit an ſilueſtris. Ita quoq; que citius excreſcat que tar/ dius: ⁊ pariformiter de q̃pluribus alijs eoruz naturis Ut pote que res hoium vſui ꝯueniat/aut que noxia ſit: vt ſi ar/ ti nr̃e ꝯſinia recitemus que abijciẽda ſint veluti contraria que abhorrẽda nobis ſuadẽtur: cuiuſmodi ſunt ſtipticoruz. Abſinthiũ acetuz/aqua roſacea/auellana/faba/cappares/ca/ ſtanee/caules/coriandrũ/crocus/lentes/lupini/oleum ſilue/ ſtrium oliuaz/oliue imature/perſica ſicca imatura/pira ola domeſtica ⁊ ſilueſtria/porri/portulace/pruna agreſtia cruda/ Reubarbaz/ruta/ſaluia: ⁊ huiuſmodi que alij collegerunt. Similr̃ ex ordine colligere poterimus augẽtia intellectum igeniuz rõnem ⁊ ſenſus: hoc alphabeto Aloes/ambra/ana/ chardus/anacardinũ: Berillus lapis/cãphora/ciperi/ con/ fectio anacardina/cõfectio achabas/ꝯfectio phoz cõfectio

ſelſe/ↄfectio hedera/diaromaticū/dyambra. Electuariuꝫ ba iadari emblici kebuli ↄditi Mitridatū mirabulani Naſtur tium Oleū roſarū olibanū Peucodanū pillule ſtomatiche Raphanꝰ/Salgēma/ſābuci/ſinapis/Tiriaca/turtur/Uinū/ Xiloaloes/hyera hypocratis. Similiter cōſortantiū caput ꝛ cerebꝛū ſi alphabetū congerere velis. Non deerūt forſam qui pene infinita offerēt cuiuſmodi ſunt Ambꝛa amigdale appollonia/feriſiaca/confectio/aromaticū/roſaceū/bucoꝛma rim/camedreos/camomilla/cardamomū/caſſia/lignea/cepe/ cinamomū/confectio/anacardina/cubebe/confectio/dyam/ bꝛe/electuariū/latoꝝ emblici/floꝛes amigdalaꝝ/Galanga/ gallia/aleſangine/gariophyles/hermodactyli/lignuꝫ aloes/ macis/maioꝛana/myrrha/muſcus/narciſcus/nux/muſcata/ oleū/myrtinū/oleum roſaceū/pillule ſtomatiche/pomoꝛuꝫ odoꝛ/pliris/roſe/roſmarinus/ſene/ſinapis/ſticardos/tyria/ ca/hyſopus:ꝛ hoꝛum ſimilia. Uerum vbi ſubſtantie gra/ dus penes eſſe viuere ꝛ intelligere partiremur: tres ſolum eſſent gradus/pꝛimus de quo pꝛius iam diximus: ꝛ ſecun dus ſubdiuidēdus veniret ꝓut vita in vegetatiuā ſenſitiuā motiuam ſm locū/ꝛ intellectiuā diuidit: Itaqꝫ in hoc ſcđo gradu nō modo vegetatiua foꝛent collocāda:verūetiaꝫ ſen/ ſitiua:ſiue ſolū ſenſum habeāt vt impfecta conche/oſtree/ꝛ id genus:ſiue etiam imaginationē qualia ſunt aīalia pfecta. Et ſic tertiū gradum facerent:cōpotes rōnis: vtpote ho/ mo:Anima ꝛ angelos:Sed qꝛ hic dumtaxat de tribus gra dibus ſubſtātie ſenſibilis que nec ſenſum excedit mētioneꝫ facimus:igitur huiuſmodi diſti tioneꝫ in aliū locum reſer/ uātes:loquimur de ſolam entitatem habentibus pꝛimi gra dus:ꝛ vitā dūtaxat vegetatiuam eſſe ſecūdi gradus: Et in tertio oꝛdine collocamus ſenſu vigentia ꝛ imaginatione. Tertius itaqꝫ gradus eſt ſenſitiuū quo intelligo animalia tam pfecta qꝫ impfecta vt nihil interſit:an ſenſuꝫ tantumō habeant an imaginatiua ſint pꝛedita:vt in hoc oꝛdine col/

locemus/vermes/talpas in terra:ſuper terraꝫ ⁊ in aere mu
ſcas inſup volucres celi boues ⁊ hoies:in aqua piſciū diuer
ſa genera. Adeo vt oium aialium noia tam in terra q̃ȝ extra
terrā ſiue in aqua/aere vel igne/huc in ordine alphabetico
forent redigēda:que ſunt hoium memorie vim preſtantia.
In terreſtribus vnicū huc placuit afferre exēplar adinſtar
cuius que tibi placēt in ordinē redigas Aper/aſinus/aries/
bos/camelus/canis/capra/catus/ceruus/draco/dromedari⁹/
elephas/equus/gemetarius/hircus/iumentuꝫ/leo/leopar/
dus/lupus/mulus/mula/onager/porcus/renoceron/ſimea/
taſſus/tigris/vnicornis/vulpes. In volucribus facile vena
beris niſi ignores/aqlam/ardeas anſeres/aucas/bufones/⁊
coruos/cignos/⁊ id genus volatilia. In igne paucos cōpe/
ries niſi forſan ſalmādrā ⁊ ſi que ſimilia. Piſcator:aloſas/an
guillas/balenas/cācros/carpones/delphines/⁊ his ſimiles
cognoſcit piſces/Gradiētium atqȝ ſerpentiū ſup faciem ter
re tātus eſt numerus:nō habeas de paucitate cōqueri. Taꝫ
magne aūt quātitatis imagines eſſe volumus vt nō modo
corpus ꝯturbent atqȝ moleſtent cuiuſmodi ſunt culices ⁊
pulices:ſed ⁊ magis mēteꝫ excitent vt ſupra meminemus.
Ceterꝫ ſi hoium alphabetū huc ꝯſtituere libuerit id penes
eoꝝ officia faciūdū ſuaſeriꝫ:ſiue terreſtriū quales ſunt Agri
cole metellarij:ſiue aquaticoꝝ videlicet nautaꝝ ⁊ piſcatoꝝ:
pariformiter de cuiuſqȝ hois officio facile conſideret. Qđ ſi
oia officia dignitates hoium ⁊ ſtatus in vnū aliquem ordi/
neꝫ redigerimus videlicet eccleſiaſticam fabricātes hyerar
chiā: A ſummo pōtifice per patriarchas cardinales archi
epiſcopos ⁊ ceteros ad infimū vſqȝ deſcendentes. Et ita in
ſeculari ab impatore regna ꝑncipatus ⁊ ducatos ac alios re
cēſentes in militari ordine. Et oēs mechanicos/architecto
res/agricolas/fabros/lanifices/medicos/nautas/in ſuo ordi
ne facile corpori inſeruiētes enumerabis/ Aliptas/ alipilos/
argularios/balnearios/ciuiſiones/coronarios/coſmetas/de/

ſignatores/funerarios/libidinarios/mãgones/ mediaſtinos pellicrepos/p̃ſicas/ ꝓpoles/pigmẽtarias/tõſores. Ita quoqꝫ cõperies victui ĩſeruientes/boberarios/caupones/cetarios/ condimẽtarios/cupedinarios/cruſtularios/dardarios/ fici/tores/hamiotas/herbarios/hoſpites / holitores / lactarios/ macellarios/medicamẽtarios/obſonatores/piſcatores/piſti/narios/piſtores/popinarios/ſalſamẽtarios/ſaginarios/ ſito/nes/ſeplaſiarios/ſtabularios/tabernarios/vinarios:⁊ id ge/nus plures. Sic quoqꝫ ſi lanificiũ reſpicies nõ erit difficile ĩuenire artifices. Cuiuſmodi ſunt Baccarij/caligarij/car/minatores/cerdones/flãmearij funiculari /infectores/inter polatores lanipẽdie/liburarij/litones/manilarij / molochi/narij/netrices/palliones/panicularij/phrygiones/plumarij polimitarij/reticularij/ſagarij/ſarcinatores/ ſemiçonarij/ſe/ricarij/textores. Sic in arte fabrili iuenimus aerarios athe/narios/argẽtarios aurifices: Bractearios/caldeatores/calca rios/carpẽtarios/ carbonarios/cemẽtarios/cultrarios/ferra rios/fornacarios/figulos/fibularios/gẽmarios/imbricarios inauratores/lapicidas /laternarios / lapidarios / loricarios/ materiarios/monetales/muſiuarios/peginarios / ſerrarios/ ſulphurarios/tectores/tignarios/thomatores/ vaſcularios/ vehicularios/vitrearios. Noia ꝓꝑa tñ vbi q̃ſieriꝫ nõ deerũt Alanus/alexãder/antonius/agatha/agnes/bernardus/boe/tius/bonifacius/cornelius/cõradus/detmarus/ degenhar/dus/dominicus/eberardus/eua/frederic⁹/georgius/godo/phredus/gilbert⁹/gerardus/harmãdus/hermãnus / hinri/cus/honorius/humbert⁹/huptus/iacobus/heremias / io//ſeph⁹/ioãnes/iudocus/karolus/katherina/lãbertus/leonar dus/ludouicus/martinus/mamert⁹ / natanael/neyſa/otto/ odilia/paulus/petrus/qrinus/rotgerus/ſeuerinus/ ſuede//rus/ſuibert⁹/tilmãuus/ vlricus/vilhelmus/xp̄oferus / iſa/ias/çacharias. Ceteꝝ ſi qs frequẽs fuerit võcabularioꝝ cor nucopie calapini gẽme gẽmaꝝ. Inſuꝑ vocabularij rerũ:di/

Capitulum Quartūdecimū

tionarij libri de ptib⁹ ediū: ꝛ reliquoꝝ huius gn̄is lector in
inita pene hoiuz officia cōperiet: q̄ nō huc afferēda cēſui/
nus: q̄tenus nō taz memorādi normas edocere videamur:
ꝫ terminos ꝯgerere. Quid nāqꝫ hūc latebit q rez noticias
bēt: vbi ſiqdē q̄ſpiā apud me ſcripture nomē attulerit: mox
epetā/ Bibliopolas/ calculatores/ carthularios/ capſarios/
cōmētarieſes: Exceptores librarios/ notarios/ pragmaticos
ſcribas/ ſcrinarios/ ꝛ hmōi. Sique igit̄ huius gn̄is alphabe
ta ꝯgregares nō tibi difficile foret de quo uis elemētoꝝ gn̄e
imagines facē: ꝛ de Petris ſilicib⁹ margaritis: ac q̄buſcūqꝫ
apidib⁹ p̄cioſis: Inſup herbaꝝ plātaꝝ ꝛ arboꝝ: atqꝫ aīaliuz
vermiū. ſ. ſerpētiū gradiētiū volātiū ꝛ q̄rūcūqꝫ taliū memo
riā facē: ꝛ in hoium officijs ꝓptiſſimus erit: Celoꝝ aūt vt
pote oiuz ſpheraꝝ lune/ mercurij/ veneris/ ſolis/ martis/ io/
uis/ ſaturni: inſup firmamēti: celi aq̄ei: ꝛ p̄mi mobilis nō ꝓ
priū ꝯſtituim⁹ alphatū: ſed illoꝝ imagines fabricam⁹ Sili/
tudine lr̄aꝝ: ſyllabarūue cōpōne: vel iſcriptiōe/ fictione/ no
tatione/ etymologia/ trāſumptione: ꝛ q̄ūlibet aliter vt iſra
patebit. Sic quoqꝫ ad angelos beatos trāſcēdentes notabi/
mus ternas eoꝝ hyerarchias: ꝛ cuiuſlibet hyerarchie ter/
nos choros: eo ordine ꝙ ab iſima īcipiētes enūmerem⁹ an/
gelos archāgelos v̄tutes iſime hyerarchie: medie aūt ptā/
tes p̄ncipatus ꝛ dn̄ationes: Sup̄me vero thronos/ ſeraphi/
ꝛ cherubin: quoꝝ noiuz imagines p hāc dictionē: ductaſpa
memorāda docemus cap. 13. in p̄n⁹. Poſſet nihilomin⁹ ali/
ter fieri. Indiuiduoꝝ ēt vtpote Gabrielis raphaelis ꝛ ſiliuz
imagines iſra docent. Et pinde in elemētatiuis ſenſitiuis
ꝛ hoium officijs alphabeta eſſe nobis meditatiſſima diui/
nam habet vim in hac arte.

¶ Capl'm 15m De arte dictionādi ꝛ colligātia dictionum.

Dictionū imagines faciēdi modus ꝓpus eſt: vt vel ſim
plicis rei aut dictiōis ſilitudinē in ſe ꝯſideratā accipia/
mus: ſi eā abſolute ꝯſiderare veli: aliogu vbi imaginuz

vitare placeat copiā:in notis potiſſimū vnā cōponemus di/
ctionē:q̄ plures vel ſingulis lr̄is vel ſyllabis cōplectef.In/
ſup q̄tenus vna imago i alteriꝰ reminiſcētiā deducat eas ad/
uicē colligare q̄ſi cathēa q̄dā ꝯducet q̄ꝫ maxie.De arte itaqꝫ
dictionādi id obſeruari pōt:vt vnā dictionē excogitemꝰ cu/
ius q̄qꝫ lr̄a alicuius dictiōis caput idicet:vt ſi nolimus has
dictiones videlicet/dominationes/virtutes/cherubin/thro
nos/archāgelos/ſeraphin/poteſtates/p̄ncipatus/ꝛ angelus/
ſeorſum locare imaginabimur hāc dictionem/ductaſpa:quā
vnica imagine ponētes vtpote ducem q panem in pera ge/
ſtet:oium nouē dictionum ex vna recordabimur:hac vſus
videf arte qui ait.Intellectiuas virtutes dat tibi/ſiſpa.i.ſa/
piētia:intellectus/ſciētia/prudētia/ꝛ ars:Itē alter:vt tibi ſit
vita ſemp ſaligia vita: Saligia.i.ſupbiam/auaritiā/luxuriā/
iram gulam/iuidiam/ꝛ accidiam.Hac quoqꝫ Alexāder gal
lus vſus:inqt.Dant tibi quinqꝫ limus que ſignat dictio:fa
gus:vt facilis/agilis/gracilis/humilis/ſimilis:Ad iſtar ho/
rū pene infinita ducemus exēpla:in rebus potiſſimū notis
ꝛ familiaribus:que nouimus p̄ter ordinis ꝯtextum:Atqꝫ
etiā in carminibus ꝛ metris:quoꝝ q̄ꝫ primū audierimus ſi/
ue recordaremur que prima cuiuſqꝫ dictio ſit vel etiam q̄n
lr̄a:facile reliquuꝫ enūciabimus.Poſſumus nihilominus
dictiones effingere:quaꝝ queqꝫ ſyllaba:aliam dictionē cu/
ius ipſa p̄ncipiū eſt inſinuet:ſicqꝫ integras ꝓpoſitiones vni/
ce dictionis imagine depingemus:vt pro hac oꝛone Anto/
nius brachiū amputauit:ponaf tm̄ Abraham.Item pro ea:
cariſſimis pr̄ibus dono cignum albū:collocarem quo mox
capadocia ſignificaref:Cui rei ethymologiçatio nonnihil
ꝯducit vt deus.i.dans eternā vitam ſuis.Qui itaqꝫ breuita
ti ſtudere velit opportuniſſimū eſt hāc artē ſibi accōmoda/
re:ꝛ in ſingulis verboꝝ litteris dictionē aliquam deponere
Sunt etiā nōnulli qui ex pluribꝰ integris dictionibus vnā
ꝯſtituant:que res ſenſuꝫ reddit ambiguū ꝛ illud ꝓpriū eſt

Capitulum Quītūdecimū

is qui paralogiçare tētant: vt qdam magr̄ theologie in pre/
ſentia mea argumētabaẜ cuidam bacca laureo eiuſdē facul/
tatis in hec ꝟba: Mus rodit caſeū: Sed mus eſt ſyllaba: er
go ſyllaba rodit caſeum: Et qꝛ hic apud me erat ridiculus
mus: ⁊ argumētū tātos viros dignū: Mox ꝓpterea incidit
mihi is vꝰſiculus. ⁊ urfur edit pānū: panē ſuſtineamus. Ec/
ce diuide h̄ ꝟbū ſuſtineamus ⁊ patebit ꝙ nec mus aial nec
mus ſyllaba caſeū comedit. Sed ſus furfur/tinea pānum: ⁊
mus panē. vide q̄ꝫ pulchꝛū argumētum: ⁊ q̄lis ſolutio pul/
chꝛioꝛ. ¶ Qñ aūt eoꝝ q̄ nālı quodā oꝛdine iter ſe colligata
ſunt meminiſſe libeat: hāc cōnexionē vocamus colligātiā:
Propter ꝯtiguitatē eniuero ītellectꝰ alteꝝ alteri ꝑpoſitū fa
cile ꝓcedit: vtpote terram aqua circūdari ⁊ hāc aere: quem
ignis ambit. Ita quo poſt ignis ſpherā: planetaꝝ oꝛbes na/
turali quodā oꝛdine ſeſe circūcingētes videlꝫ lune/Mercu
riȷ/Veneris/Solis/Martis/Jouis/⁊ Saturni: Suꝑ quos
firmamētum/celū aqueum/⁊ demū pꝛimi mobilis/ſpheras
ſeſe nāli quodam oꝛdine ꝯſequentes admittat. Idem ⁊ in re/
liquis nālibꝰ quoꝝ certus oꝛdo eſt: Cui negotio ſcala natu
re vtilima eſt/q̄tenus facile ab infimo ad ſūmū ſcandamus
⁊ abinde ima repetere. Que ſi in certa arte nr̄a ingenioſius
effecta/loca ex oꝛdine retulerimus: facilius recenſebimus:
⁊ diutius īherebūt memoꝛie: Et huiuſmodi locatio a nobis
colligātia eſt nūcupata: eo ꝙ quaſi per reſpectum ad loca:
imaginū queqꝫ cū altera ligaẜ: abſqꝫ locis tñ effecte caducio
res ſunt: ⁊ cathenā dicimus. Vbi vero ea nālis non fuerit
coherētia eam arte efficimus: vnā imaginātes cū altera ex/
ercitari vt vel alique vel oēs imagines mutua actione ⁊ paſ
ſione adiuicem colligātur. Qđ ſepe per neceſſium eſt vt vna
imago q̄ ſe ſola aboleref: per alterā in memoꝛia ꝑſeueret. In
ſentētiaꝝ aut imaginibus vbi ſeſe taliter exercent facile ſui
reminiſcētiam faciūt: vt hoc exēplo clarius euadet. Vi vi
repellere licet: pono nāqꝫ aliquē cui Vynādus nomen ſit ⁊

alter Victor noie ei violētiam inferee conet quem fortiter abijcit atq; repellit. Exēplum aūt vbi huiuſmodi ſnie non ſit colligantia: ſed dūtaxat noia quedam recitanda vtpote/ Petrus/ Katherina/ equus/ puer/ pater/ abbas ⁊c. imaginabimur Petrum aliquē notū qui velit Katherinā equo imponē ſed equus refugiēs ↄculcat puer: q̄re pr̄ pcuſſurus petrū: ledit abbatē a tergis ſtātē ita de alijs pene īfinita exempla fabricabimus exercitatiores vſu ⁊ arte.

¶ Capitulum ſextumdecimum. De modo faciendi imagines metaphorico penes/ inſcriptionē. fictionē ⁊ etymol.

Accidit ſepeuumero q̄ rei memorādē nō iuenimus facilr imaginē: neq; p ītellectum rei neq; p ſonū vocis: neq; p capita dictionū: i quo caſu pſuaſuz habeo vt lr̄is aut ſyllabis q̄s ſupra recēſuimus cōpoſitā imaginez loco īſcriptā ↄ̄rio eius colore effingamus: vt ſi locus ater ſit nitro lr̄e ↄſcribant̄ ſi vero alb⁹ fuerit atramēto depictas lr̄as effingere licet. Hec q̄dem īſcriptio alphabeto reali litterarum aut ſyllabaruz cōmodius fiet: vel p grecaꝝ lr̄aꝝ figuras vt ſup̄ docuimus cap. 12. huius trac. Si qua tn̄ lōga fuerit dictio ea p ſectionē partiēda foret (vt īfra cap. 19. huius trac.) quatenus ſyllabas eius ſeq̄ſtratim imaginemur vt vbi ço:obabel hac arte ponēdū foret in p̄mo loco imaginabimur per lr̄as reales creta ſiue nitro ſcriptū ço:o: tali mō ZORO Poſteriori aūt loco babel vel alijs characteribus vel alijs colorib⁹. ſ. ita BABEL vel colore diuerſo q̄tenus dictio clarius adappariat. Ut aūt breuius ⁊ tn̄ clarius hec fiāt huiuſmodi īſcriptiones in corpore alicuius hoīs fiāt vt ſupra cap. 12. huius trac. plibauimus: ⁊ īfra latius repetemus. Ceteꝝ ſunt plereq; dictiones extranee cuiuſmodi ſunt grece ⁊ hebraice ac q̄nq; latine potiſſimū in theologia: metaphyſica: ſciētijſq; alijs ſpeculatiuis: ⁊ maxime in logica: ⁊ artib⁹ q̄ ſunt de ſcd̄is intētionibus ⁊ īpōnibus: ꝓpꝛiam aptamq; ex ↄueniēti ſſitudine nō admittētes imaginē: in q̄bus collo/

De īſcriptione

Fictio

cādis ſūme necium eſt alphabetū ⁊ rex copia:a ſillabis inci
piētes. In qua re ꝯducet tn̄ fictio plurimum:vt magis ido/
nea lr̄arum ſyllabaꝝ atqꝫ dictionū ſimulachꝛa effingamus
ex ſupiorib⁹alphabetis:vt ꝑ lr̄is hoies quoꝝ noīa ab illis
icipiāt:⁊ ꝑ ſyllabis:ex pꝛimis ſyllabis noium cōpouimus
imaginē:veluti ꝑ hac dictione ſoꝛobabel imaginaremur ſo
roꝛē rotā voluerē:⁊ barbarā hocipm bn̄dicto idicare: Et ſi
dictio ignota fuerit ſolū monaſyllaba:fiet auctoꝛe ſtephano
de lauro bipharia vtpote ꝑ ignota dictione notā accipiēdo
que cū ipſa in ꝓncipio ſymbaliçet:Itidem quoqꝫ faciemus
hmōi rei iterſectione ſiue ptitione vt ꝑ. Cri.dictione ima/
ginabimur cribꝛū gladio ſciſſuꝫ. Dictiones poſtremo igno/
tas reb⁹mālib⁹ in voce ſiītudinē hn̄tib⁹ locabimus hac fi/
ctione:vt ſi ꝑ hac dictione palā locemus inſtr̄m palā:⁊ pro
ꝟbo cano:h̄ aial videlꝫ canē. Itidē tn̄ cōmodius fiet et ima
gine ſyllabaꝝ q̄tenus pſona opareť cū aliquo iſtr̄o cuius ꝓ/
ma ſyllaba ꝯſonaret ſcd̄e ſyllabe dictionis locāde:vt ꝑ palā
ponēdo paulū q lāpadē accēdat:⁊ ꝑ cano:katherinā notu
lā manu plicātem. Et varij tales ſunt fictionis modi q pꝛa
cticādi vſu veniūt. In qua re ſūmopere tn̄ cauēdū eſt ne fa/
ciliter variemus:ſed qd̄ ſeſe ꝓmū ꝑ imagine obtulerit id ꝓ/
tinus acceptemus ne foꝛſan alioqn in reiteratione erroꝛ ob/
tigat. Qn̄ facile erit. Effictiōe cuiuſlibet rei faciē certis de/
ſcribē ſignis:vel nāles affectus notare:aut ab ethimologia
imaginē ſumē:vel ſono vocis. Aut etiā cuiqꝫ coꝛpis pti ſuā
tribuētes ꝓꝓetatē:quā dū ad mētē reuocauerim⁹ ſit nobis
ꝑ q̄ſito apta ſiītudie imago. Ita quoqꝫ cuiuſqꝫ rei pſone vł
loci iſignia ꝑ ipſiſmet reb⁹pſonis vel locis collocare oppoꝛ Effictio
tunū cēſemus Hoꝝ varia ſūt apud Publiciū exēpla:Effi
ctionis vt ſenex tremulus curuus gemēs labijs demiſſis ca
no mēte. Et iuuenis ꝑ oppoſitū:Notatiōis vt lupus voꝛax Nota/
capꝛa fugax:Timida dama leta iuuēt⁹:Triſtis ſenect⁹:⁊ re/ tio
liq id gen⁹etymologia vtimur ꝑ dictiōib⁹locādis imaginā Ethy/
tes ſimulachꝛū hn̄s ꝯditionē q̄lē hmōi iterp̄tatiōe denotāt molog.

vt ſi oporteret imaginare Philippū ꝛ nullus h̄ noie nobis
cognit⁹ occurreret eius iterp̄tatio locāda foret vtpote aliis
equoꝝ amator: in q̄ re tn̄ neceſſuꝫ eſt memorie prodū pone
ne equocatione paralogiçef: Sic etiā ſupplātator pro Jaco
bo: pro ſancta lege Hyeronimū. Et pene īfinitas eiuſmodi ex
Ethimologia Jſidori poterimus venari imagines.

¶ Capitulum decimūſeptimum. De imaginibus p tran/
ſumptionem motus corporis ꝛ inſignia factis.

TRanſumptione itē vnam rē alterius ex ſimilitudine aut ꝓportione in ipſis cōperta facimus imaginem: vt ſol deitatē veritas duellum: os aureū/dolum: Ala au/rea ſapiētiam: ſignificent. Sicq; noibus metalloꝝ dies no/tamus vt auro dominica notef dies: argēto lune: martis fer ro: Mercurij argēto viuo: Jouis ſtāno: Veneris ere ꝛ Sa/turni plūbo: Sicuti enimuero aſtronomi eo ordine ſingu/los planetas ſingulis deputāt diebus. Jta alchimiſte plane taꝝ noibus metalla noiat. Et reliquas ſui artificij inſtrumē toꝝ ꝛ reꝝ ſignificationes obſcurioribus qbuſdam vocul s adeo obtenebreſcūt: vt vel raro eis ſol ꝛ luna ſua veꝝ emit/tant ſplēdorem: quare ꝛ pene oēs in tenebris ambulant. Et q noctem verterūt in diem. Et poſt tenebras ſperāt luceꝫ: ſola ſpe fouētur: q̄ꝫq̄ꝫ non ignoreꝫ artē veram eſſe. Eſt tn̄ tē pus breue expimentū fallax: ars vero difficilis: vt ꝛ ipſe ex periri ꝯtuitus ſum. Sed qd̄ nr̄i in p̄ſentiaꝝ eſt inſtituti ꝓ/prijs accōmodiſq; vti opꝫ ꝛ trāſumptionibus ꝛ iterp̄tatio/nibus ne arte fallamur. Cognitione vocis reꝝ ꝛ dictioniꝫ imagines faciemus: ſi pro ipſis ponamus quoꝝ ꝓprie ſunt pro hynnitio ne equū/ bouē pro mugitu: ꝛ vnūquodq; ta/liū pro ſono quē facit. Jnde ꝛ apud Publicum leges: Sic Emnius taratātara dixit: Equi hinnitus mugituſq; bouꝫ: balantēq; gregem. Strix nocturna ꝛ veſpertilio ſtrident: Bōbitus apū: grus gruit: craſtinat coruus: tu cornu voce notatur Barritus a barro/vlulant vlule/pipant accipitres

Et alia

Capitulum Decimūſeptimuz

Et alia q̄ plurima ſunt: vſu ꝛ ꝯſuetudine vocis ſonitu imagines p̄bebūt: hec ille. Inſup mot⁹ corporis hec hēt exēpla. Motus corporis

Articulos pedum velocitati	Ocio nates
Genua miſericordie	Capilli diuitijs
Digitos pectine iūctos dolori.	Ungues crudelitati
Caput inclinatum conceſſioni	Dentes diſcordie
In tergū reiectū caput negatiōi	Digitos minerue
In humeꝝ deiectū hypocriſi	Frontem ſuperbie
Terga fuge	Aures memorie.

Si qd hoꝝ pro imagine tali accepis caueto ne in errorē icidas: ex eo q ſup̄ caſus in corpore ꝯſtituimus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectione aut mētis ꝯceſſione: In plurib⁹ ſiqdē faciliter eruditi cuiuſq; animus iuuatur. Inſignia deniq; plurimū cōpetūt facili imaginatiōi vt exēpli cā pro dignitate pſonaꝝ p̄cipua eoꝝ inſignia capiam⁹ vt

Pape: Tyara	ratum cum pellibus
Cardinalis pheniceus pile⁹	Comitis
Epiſcopi mitra	Eqtis aurati: calcarea aurea
Prepoſiti	Judicis Enſis
Decani	Pretoris ſceptrum
Canonici caputiū foderatū	Cōſulū faſces ꝛ ſecuris
Preſbyteri: ſuppelliciū aut	Medici annuli aurei vrinale
Dyaconi ſtolas (calix	Notarij pugillare
Subdiaconi: manipulus	Aduocati ſtatutoꝝ liber
Accoliti: Cereus	ꝓcuratoris charta comiſſiōis
Hoſtiarij claues ꝛ flagellū	Doctor legū caputiū rubeū
❡ Impatoris Trigoma	varro ſuffultum
Regis corona.	Canoniſte caputiū nigrum
Ducis byretum	varro ſuffultum
Pricipis bacculus	Poeta laurea
Marchionis byretū fode/	

Ita quoq; priuataꝝ perſonaꝝ pro eaꝝ memoria ſeruare licet. Inſup quiſq; locus hēt vn̄ ſingulariter eius memoriam

ponamus vt ſi pro Jmpio Romano accipiat̃ aquila/ pro re
gno Frãcie lilia: Jnſuper q̄dlibet regnū q̄ſq; ducatus. Et
queuis dioceſis vrbs ciuitas. ⁊ oppidū q̄dlibet ſuū habet i/
ſigne: q̄d ſi in quo loco ↄſpiciamus cognitum nō poſſumus
nō reminiſci loci illius. Quare nō icōueniret ea ſibi familia
ria hēre. Ceteꝝ diuerſe res ſuas hn̄t proprietates vn̄ ſpecia
lib⁹ deſignent̃ notis: vt Juſticia enſe: Equitas libra fortitu
do claua: Circino Geometria ⁊ aſtrologia aſtrolabio.

¶ Capitulū decimūoctauum de fabricatione imaginū iux
ta comparationes diuerſas cauſe ⁊ effectus: oppoſitoꝝ
⁊ ſimilium: atq; inſtrumentorum.

Cōparatio

COmprātes vnāquamq; rem ad alterā penes mutuam
eaꝝ habitudinē: Cauſa idicabit ſuū effectū: ⁊ rurſus
per effectū cauſe reminiſcemur. Sic quoq; vnū oppoſitoꝝ
per alteꝝ: Et ſimile a ſuo ↄſimili: Arma ⁊ inſtr̄a ſuū mōſtra
bunt artificem: Actus inſup agentis memoriā facient: ⁊ ſi q̄
alia ſit norma reminiſcētie. Ut authore Ariſtotele q̄nq; ſūt
reminiſcētie p̄cepta q̄tenus videlicet res ſeſe ex ordine ↄſe/
quant̃ item vt vno ſimili in aliud ꝓuehamur: ⁊ ab vno cō/
Cauſa
trario in alteꝝ: quarto deniq; locus ⁊ tp̄s rei pertractate fa/
ciūt recordari: ⁊ poſtremo vt a ꝓprietate res repetat̃. De cā
q̄dem hoc famoſuꝫ eſt vt veluti artificem ↄſpicientes artifi
ciati recordamur. Tunicā eniꝫ ſartor: calceū ſutor ⁊ pilleum
eius auctor mōſtrabit. Jta vbi poſuerimus diuerſas cauſas
eaꝝ recordabimur effectuū: ſiue intrīſice ſint cāe ſiue extra/
nee: N̄ales vel artificiales: mūdane vel celeſtes: vt ſi prime
cauſe quā deū bn̄dictū nouimus imaginem poſuerimus re
cordātes q̄m vniuerſalis ſit cā mox īſeremus. Jgit̃ tam ſpi/
ritualia: q̄ꝫ corporalia iuxta ſua gn̄a ⁊ ſpēs produxit: cui ſi
adiecero nature ſcalā: Angelos demones corpora celeſtia: q̄t
tuor elemēta ⁊ q̄cquid vniuerſi ambitu ↄtinet̃ ↄnectere poſ
ſem: Jta ⁊ mathematici ſingulis aſtris ſuā tribuūt influētiā
vt ſolē ſapientie faciant actorē: Venereꝫ felicitatis: ⁊ ita de/

inceps: vbi igit̃ ſol reluceret nobis poſſemus ⁊ ſapiētie re/
cordari. Effectus ſuam prodit cām ſiue ea ſit nãlis ſiue a ꝓ/ Effect⁹
poſito agens: vt qðlibet factū ſiue ſm eſſe ſubſtãtiale/ſiue ac
cidētale ſui reminiſci faciat actoris: vt flores ⁊ frōdes maij
ſint īſignia eiuſqꝫ memoriam agant: domus recordari faciat
fabri lignarij: ⁊ pictor ab imaginib⁹ iſinnuet. Sciētia quoqꝫ
⁊ doctrina atteſtet doctorē ſcientifico potiri hitu. Sic Pu
blicius de mēſib⁹ exēplificat: vt Marti⁹ bello/Aplis aptio/
ne: Maius florib⁹: Juni⁹ herbis Juli⁹ Segetib⁹: Auguſtus
fructus accreſcētia: Septēber vuis: October neſpulis: No
uēber baccis olee: Decēber mactatione: Januarius bifron/
te: pterita futuraqꝫ reſpiciēte: Et februari⁹ a februo floreum
ver reuocāte deſignent. Quamq̄ꝫ aūt oppoſita ex iuxta po/
ſitione magis illuſceſcant: qð tñ ad memoriā attinet ex vno
alterius recordabimur: vt albedinē ex nigredine viſa intel
ligere poſſumus: ita hec illius nobis pſtat memoriam. In
q̈re ironia plurimū iuuat vt ꝓ iuſto iniquū/ꝓ albo nigrū:
ꝓ virtuoſo diſcolū accipiamus/ꝓ ſobrio guloſum ac q̄cūqꝫ
ſeſe hñt oppoſito mō: ⁊ oīa per ironiā dicta. Simile ob id
ꝯſimilis memoriā facit qꝛ in aliquo ꝯueniāt vt ſi Juuenalis
meminero mox Perſij/Horatij ⁊ alioꝝ reminiſcar poetaꝝ
q in Satyrico ſcribūt gñe. Quotiens eqdem audiero Sa/
tyricū quēpiam: Incidit/inter pcipuos ſatyraꝝ cōpoſito/
res Perſius/⁊ Flaccus ⁊ Juuenalis erant. Si aūt Homeꝝ
audiero recordabor Uirgilij. Nam qð hic inter Romanos
hoc iſte apud grecos ſibi glorie vendicabit. Et ita vbi de
Joanne fuerit ſermo: facile Matthei Marci ⁊ Luce recor
dabimur quandoquidem omnes in euangelio perſcriben/
do conueniant. Inſtrumenta quoqꝫ tam naturalia q̄ꝫ arti/
ficialia in eos nos deducunt: qui cum ipſis operantur: vt
tunc ſimus actoris memores quando de ſuis inſtrumentis
memoriā facimus. Uidētes quippe aratrū/raſtrū/equum/
non de doctore vel nauta ppter ea cogitabimus: ſz potius

Agricolam indicabunt: Silr' galea/torax/lancea/enſis/bel/
latoris ſūt vt nouimus: Inſup viſo circino ſphera vel aſtro
labio quis nō potius aſtronomi q̄ȝ alterius recordabit? Ita
per vrinale medicus: per maleū faber cognoſcet. Sic gram
matica in Nicolai Perotti Seruij aut Priſciani ⁊ alioruȝ
in ea excellētium nos memoriā inducit. ⁊ itidē de reliq̄s ha
bitibus intellectualib⁹: ⁊ moralib⁹. Actus deniq̄ȝ cuiuſlibet
agētis ꝓprius ipm̄ prodit: vt Arare agricolā: bellare militē:
Scribere notariū: Quicūq̄ȝ geſtus ꝓprij vt lactare nutricē
indicat: ⁊ ita de q̄ȝpluribus alijs. Et vt cōpendio agaȝ oēs
relationes mutuo ſeſe in nr̄a collocant memoria: vt ſi prēm
poſuerimus filius cēſebitur poſitus. Si dn̄m ſeruus ⁊ que/
cūq̄ȝ aliquam hn̄t adiuicem habitudinem: penes quaſcūq̄ȝ
cōparationis ſpēs: Principij enīuero ad finem ⁊ medij ad
vtrūq̄ȝ reſpectus eſt. Ita maioritatis ad minoritatē: ⁊ equa/
litatis que vtrāq̄ȝ excludit: quoꝝ oīa lōguȝ eſſet afferre exē
Accn̄s ꝓprium — pla: que ex traditis facile ꝯiectabis. Accn̄s quoq̄ȝ ⁊ ꝓprium
in ſuo notabimus ſbcto: vt in mauro nigredinē: fuſcedineȝ
in Arabis: Rubedinē in dalmatis: in gallicis albedinem ⁊
ita deinceps. Et ꝙ homo ſit riſibilis/hinibilis equus: barri/
tus in elephāte: ⁊ pariformiter quālibet ꝓprietatē ⁊ paſſio/
nē ſuo tribuemus ſbcto: vt infra trac.4.ca.2.latius replica
mus. In qua re ſūmopere notādum: vnūq̄dq̄ȝ nomē ſubſtā
tiam ſignificās: duo maxime ſignificare: ⁊ ſubſtātiam ipſaȝ
⁊ accn̄s eius: veluti lupus q̄dem ꝑmo aīal ⁊ deinde voraci/
tatē eius. Et huiuſmodi noīa adiſtar adiectiuoꝝ cōparatio
ne variant in ſignificato ſecūdario: ſiue ꝓpriū ſit: vt hic ga/
nimedior eſt ganimedo: hoc eſt: ſupbior: ſiue cōe vt petrus
eſt bellua belluior: Aſino aſininior Pro hiſce itaq̄ȝ ⁊ que ab
ipſis trahūtur tam adiectiua q̄ȝ etiā verba vel pticipia ſuf/
ficiet primitiuū poſuiſſe: Natura q̄ppe primitiui virtuali/
ter vim relatiui complectitur.

¶ Capitulū decimūnonum. De formatione imaginuȝ pe/

nes eaꝝ diuiſionē in vocales/reales/ꝛ mixtas.

Quoniam ꝛ ꝓprio ꝛ metaphorico modis/imagines fieri lr̄aꝝ ſyllabaꝝ ꝛ dictionum hactenus edocuimus: hic adijciēdū erat qua via effingamus gn̄aliter vocales reales atqꝫ cōpoſitas imagines: poſtmodū ꝑticularius ad ꝑtes ſubiectiuas modū applicātes: Uocales aūt imagines diximus notas quaſdā ꝛ cognitaꝝ ꝛ ignotaꝝ (ſiue ex greco hebraico aut barbaro idiomate) lr̄aꝝ / ſyllabaꝝ / dictionū / vel orationū / qūolibet facere potētes: ſiue ſignificatiue ſint: ſiue abſqꝫ ſignificato ꝓrſus: Non ſignificatiuarum imagines iſcriptione / fictione / aut comparatione / fieri poterunt. Quātū aūt ad cōem oium formationē de qua hic itendimus ſpectat: ea ſimilitudo vocis que eſt imaginis ad imaginatū ſi oimoda ſit nil patiť difficultatis: vt pro Joāne memorādo aliam eiuſdē nois collocabimus / Sed dū talis non ſit ꝯcordātia: Aut q̄daꝫ vnica dumtaxat lr̄a ſymbaliꝫent vt Joānes ꝛ Jacob vel Judocus: ꝛ tūc additione alterius dictionis ſupplebiť: vt ſi pro Joāne poſuero Jacobū qui oua porrigat gallo vrticas ore tenēti: nihil ſiqdem itereſt an ſyllabis latinis an ue alterius idiomatis expleant qđ defuit. Cū vero res ꝛ imago eius: in ꝑma coicidant ſyllaba vt Joānes ꝛ Job itidem (ſed qdem facilius) ſupplebiť adiectione: vt ſi Job alicui cui nomē hānes (vt pene oibus Sueuis) ſit colloquētem poſuerimus. Jta pro Dauid: dacū vel Danielē vel Damaſcenū in manu vitē geſtātem aut qcqꝫ agētez. Et ita euenit vt q̄ꝫ facillime cōperiant imagines. Si rei memorāde ꝑma ſyllaba cū imagine coincidat: ꝛ reliquū quod deeſt adiectione alterius imaginis que ſua ꝑma ſyllaba ꝯſonet cōpleať: Per inſcriptionē quoqꝫ ꝛ alios modos huiuſmodi adiectiones faciemus. Accidit plerūqꝫ imaginē qdē cū re in ſyllabis qbuſdā ꝯuenire: ſed alique nihilominus ſuperabūdant: Jn qua re ſubtractione opus eſt vt vel ſola noſtra ſaltē cogitatione ſupfluū dirimať: vt ſi meminiſſe veliꝫ

Uocalis imago qūo fiat

Additio

Subtractio.

huius dictionis Jud(que Judeus in vulgari expoſita eſt) pono Judocū quēpiā mihi notum admittēdo in phātaſia mea hāc ſyllabā ab ea dictiōe ſublatā remanebitqȝ Jud dū/taxat: Uel ſi re notare velimus eā ſubtractioneȝ imaginabimur Judocū a pedib⁹ ad nates pene denudatū. Qȝ ſi ab humeris illucuſqȝ veſtib⁹ ſpoliatū ꝯſpexerimus: nō qdeȝ Jud ſed ocus ꝑtinus incidet: eo ſiqdem itelligeremus ṗncipiū allatū. Poteris nihilominus adijcere qppiā quo huiuſmodi ablatio notificaret: vt ſi Judocum in ſacco ſtare videris ex iſeriori pt̄is obductione: facile recordaberis huic dictioni vltimā ptem detractā: Qȝ ſi caput in ſacco habuerit nō qdē: Jud: ſed ocus leges: Simile alij interſectione fienduȝ ſtatuere: vt ſi enſe Judocū imagineris ptitū. In qua re pars legēda/foret ṗncipio loci applicāda: Nā lecturus Jud applicabit caput cū reliq̄ corporis pte ſupiore in loci ṗncipio: ſi vero ocus pedes ⁊ crura. Sic quoqȝ pro caſtus a/um/ſufficiet arborē caſtaneam iciſam imaginari: ſublatis enimuero tribus vltimis lr̄is remanebit caſta vt aliqs ait: Arbor ieſt ſiluis que ſcribit octo figuris: ſine trib⁹ dēptis vix vnam in mille videbis. Cui aſtipulat poeta dicens. Caſta eſt quā nemo rogauit: Caſtanee ſiqdem ſunt ṗdurus cib⁹ nō niſi corpus macerātib⁹ ſapidus. Et in hac ꝯſideratione nōnulli materiā fluxibilem(q̄les ſunt liquores aquei) ſubtractioni ſubdunt in eius receptaculis: vt ſi de dictione vinū: Syllabaȝ vi: hēre velis imaginato cantrū vini iſerius cooptum: qꝫ ſi ſyllabā: nū occulta ſupiorem ptem: vel cantrum ptire vt de Judoco diximus. Et id quoqȝ in minutiſſimis reb⁹ que ſe/ipſis nō afferūt imaginē idoneā/obſeruet: vt ꝑ pulice lodix pulicib⁹ plena ad inſtar dictoꝝ exēploꝝ collocata vel pu vl lix pretēdit. Poterit ⁊ nr̄a cogitatio plerunqȝ ad placitum excogitare vel lr̄as vel ſyllabas trāſpoſitas vt ſi hec dictio veniat ponēda. Aue/ponat mulier Eua noie ⁊/e/pro/a/trāſponit in litteris: Syllabis quoqȝ pariformiter vt ꝑ kerſpe

pekers id eſt piſtorē ponendo: Sit quidam ait neterdebla: quas ſyllabas ſi verteris dicet Albedreten: cui ſaxo quiſpiā reſpondit: hoc Epulū comede: que verba ſi mutaueris habebis/ed/mecom/vlupe. Ad que reſpōdit qdam ex alimania ſupiori Rim/ſe teg/oſſa: que verba ſi vertas habebis Alſo getes mir. Similr lr̄a in lr̄am: ⁊ in ſyllabā ſyllaba poteſt imaginari trāſmutata: vt pro corpus ponēdo coruus vbi/v/in/p/verſa reddit corpus. Et id qdem vt vna lr̄a in vnam vel plurēs in plures. Silr de ſyllabis vt pro frater factor. Sed hec bn̄ exercitatis relinquēda ſunt: q facillima q̄dam notula memoriā iuuant. Poſſunt quoq̧ vocū imagines libera cogitatione fieri nō qdem ꝯſonātia quadam ſed repreſentatione quam volūtas ex ꝓprietate aliqua in ipſis cōſtituit: vt dū tympanū pro certamine ponat: eo qꝫ milites ipo ad pugnam excitantur: gladius pro iuſtitia qꝫ eius exercende inſtrumētum ſit. Et in his natura plurimū ſuffragatur: repreſentatione cauſam pro effectu ⁊ rurſus effectum pro cauſa ſumens: vt de quolibet cauſaꝝ genere ſuperius dictū eſt ⁊ exempli cauſa de efficiente. Architectum pro domo: ⁊ effectum pro cauſa vt glatiem pro frigore ponamus. Itē ſartorem pro tunica ⁊ tunicam pro ſartore. Sed he norme ſunt faciendaꝝ realium imaginuꝫ: cōmixtim qppe eadem rōne dictionū ſignificatiuaꝝ: ⁊ reꝝ per eas ſignificataꝝ imagines ſunt Voces eteniꝫ ſunt ſigna reꝝ: quare ſi reꝝ imagines habemus illa quoq̧ ſint vocum oportet: alioquin conceptam rem per imaginēq̧ in ſede ſua collocatam exprimere non poſſemus. Si namq̧ imaginē domus poſuero nihil inter eſt an pro dictione que eſt domus: an pro re exiſtēte ex lapidibus ⁊ lignis ſumpſero: ſecus qdem in non ſignificatiuis ⁊ ſincathegorematibus: ⁊ dictionibus ſecundaꝝ intentionū que alias imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex ſuperiorib⁹ aditus patet que nāq̧ ſola re ꝯueniūt imagines cum imaginato ex tranſumptione: corporis geſtu loquela ⁊

Repſentatio

Reales imagies

alijs que ſupra receſuimus modis: vel ꝓprijs vel metapho
ricis ſūt: vt etiā infra ſpecialius in applicatione repetemus
Et qm̄ practica ⁊ exēplis varijs in hac arte ꝑficitur opus:
vn̄ ſi tranſlaticie turturē pro muliere pudica: ⁊ vulpē ꝓ vi/
ro aſtuto locauerimus: licet in noīe nihil. cōicent imago ⁊
res ꝑ eam repñtata: nihilominus memoriā excitabit: cōſi/
derādo ꝙ veluti in turture eſt caſtitas ita ⁊ in muliere: ⁊ ꝙ
dolus vulpis in viro cōperiat̄. Et ob id vna eadēqꝫ res plu
Una res plra repñtat riū poſt eſſe imago: ꝓpter diuerſas ꝓprietates eius diuerſis
diuiſim attributas: vt ſi leonem hic pro forte imaginer illic
ꝓ crudeli. In qua re tn̄ equocationis fallatia eſt vitāda Ge
ſtus corporis ſup̄ exēpla poſſuimus ſitqꝫ ſuꝑ additum ac ca
nis motu caude applauſuꝫ indicet: ⁊ manuū geſticulatio di
uerſa diuerſas res ſignificet/ vtpote in celuꝫ erectio orantis
auxiliūqꝫ petētis aium: digiti extenſione rē indicatā accipi/
mus: ⁊ ita diuerſa mēbroꝝ opera ſolis ſignis cognoſcimus
vt digiti ad labia admotio ſilentiuꝫ: poeta inquit digito cō
peſce labellum: oculorum nutus ſuas quoqꝫ habent ſignifi/
cationes. Plura id genus que ſua patria queqꝫ ⁊ gens ſer/
uat. Si quoqꝫ aliqd a quoppiam audire frequēter ſoliti ſu
mus ꝓ eo dicētē ponimus: vt pro hac ꝓpōne: deo grās/ ſat
mihi eſt meminiſſe, cuiuſdā Joānis qui hoc verbo ſemꝑ 2°
vtebat̄. Inſuꝑ noui quēdam licētiatū theologie qui ſemper
inqt ecce ecce quē ꝓ hac dictione pono: Et qdā doctor ſem
per ait ita eſt ita intelligatis ſic ita: vtqꝫ pene tot ita habeat
in ore quot ſecana piſces: ⁊ ob id nihil cōmodius pro ita: qꝫ
ipm̄ pono/ Pariformiter ſi qd egregiuꝫ raꝝ nouū vel qūoli
bet ab aliquo audierimus ſuū authorē pro dicto locaſſe lice
bit. veluti Quidā medicus ad egrotātē aduocatus ⁊ is de
remedio ſolicitus ingrebat dn̄e doctor quā medelam adhi/
bebitis q ait: Suppoſitoriū vel cliſtere: cui eger: nūqd illud
a poſteriorib⁹ applicatur: cui medicus: vtiqꝫ. ⁊ infirmus ad/
dit: dn̄e medice (vt ego tn̄ cum honeſtate loquar) in naribꝰ

nō patioꝛ ĩfirmitate:ſed hic hic hic digito caput tãgens:q̄te
nus capitis doloꝛē indicaret:q̄d pulchꝛius q̄ȝ huius patien
tis pro hoc dicto meminiſſe: Inſup vt ſupꝛa edocuimus ſi
cōmode imagines deſint res depingere poterimus q̄bus ꝑ
dictionibus vtamur:vt hoc dictū O ſupbe:cur ſuperbis:
nā ſupnus ſpernit ſupbos:facile ex talibus lr̄is realibꝰ aut
grecis nr̄a imaginatione iuxtā inſcriptionez de qua ſupius
mētionē fecimus ſcriptis in pariete ſiue loco nr̄o tali foꝛma

O cur nam ſpernit.
B bis nus bos

Et item pꝛo iſta viue lete viu[...]us vt diu viuas:ſufficit in/
ſcripſiſſe ſis.

E E a a as as
E lete a mus vt diu as
E E a a as as

Sicq̄ȝ comperi pꝛo iſto dicto:Amice laua comede bibe ſola
ciare/ſolue vade/ſcriptum.
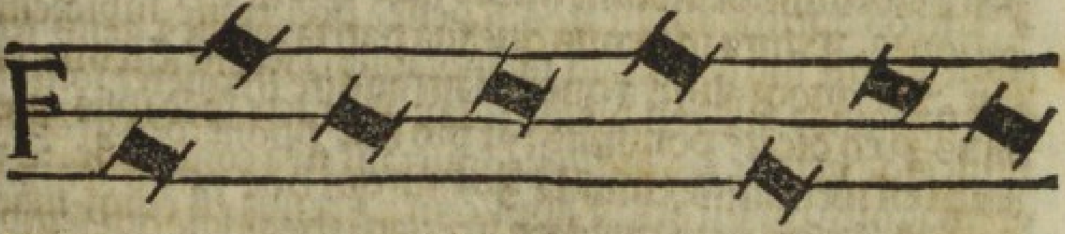
A ce comede bibe cia ue de

Ex his quoq̄ȝ pſpicuū eſt/q̄ȝ facile imagines que partim cū
re voce ꝯſona ꝯueniant:partim reipſa fabꝛicare poſſimus ſi
ue cōplexe ſint/ſiue ſimplices:vt ſi pꝛo aſino poſuero Anto/
niū qui ⁊ ſi moꝛibꝰ aſini diffoꝛmis ſit attn̄ voce pꝛime ſylla/
be ſymbolicāt:⁊ nihilominus ſaltē aliqua ꝓpꝛietate: Com
plexoꝝ eſt exēplum:vt pꝛo hac oꝛone Joānes ſcribit:ſūma
tur aliq̄s ſcribēs cui hoc nomē ſit:⁊ ꝯuenientia erit nois ⁊
geſtus coꝛpoꝛis ab actu ſumpta.Et plr̄es ꝓpōnes ab vna p/
ſona diuerſos ſimul exercēte actus ſūmere poterimus:vt de

illo di q̄ ꝛ ſimul potum cibūq; ingeſſit ꝛ egeſſit manu phe/
lē ꝓpellens/ore ridens/oculis cōniuens pedib⁹ ambulans.
oēs ſiqdem iſte ꝓpōnes: Joānes comedit: Joā. bibit: Joan:
mingit: Joā. (ſalua honeſtate) merdat: Joā. catum ꝑcutit:
Joā. ridet: Joā. oculis annuit ꝛ Joā. ambulat: vnica imagi
ne repſentant: Joco accipias hāc imaginem: ſicuti ꝛ ſimul
miſſaꝫ audiētis cunas īfantis mouētis/debitū mr̄imonij p/
ſoluētis: famulūq; excitātis: hec hactenus. Ex plurib⁹ acti
bus vna imago plures repſentare ꝓpōnes nobis vſitatiſſi/
mum ſit quatenus ſupfluitas vitet. Si qñ mi Joannes ſe/
ria locis ꝑmiſceamus nō īſimules huiuſcemodi meā dedecē
ꝓfeſſionē: cū oīa mūda mūdis: Et harpiaꝝ colluuies non
cuiuſq; deſedēt mēſaꝫ: Ad alia ſtilū extēdimus.

¶ Tractat⁹ 4⁹ de applicatione artis ad ꝑtes ſbctiuas eius.

¶ Capitulum primum: De applicatione locoꝝ ꝛ imaginū ad res naturales: artificiales ꝛ mixtas.

AMplius dilucidātes īſtituta: tūc arbitramur locos no
ſtros optime applicatos: ſi penes ꝑceptionē ſupiorem
fabricati: rite ſuo ordine ad memorabile referant: q̄tenus vi
delꝫ imagines ſiue reꝝ memorādaꝝ abſtracte ſpēs ipſis quo
ꝓnūciāde veniūt res ordine: cōmittant nr̄a cogitatiōe. Sꝫ
vt imagines quātū exigit applicent: neceſſuꝫ eſt cuiq; māe
ſuas facē ipſaſq; ſerie q̄dā locis cōmittē. Nā īter cetera q̄. b.
Thomas memoriā adiuuātia cōmemorat in dilutione 2ᵉ ob
iectiōis ꝑmi arti. q. 49. 2ᵉ 2ᵉ. primū eſt inq̄t vt eoꝝ que vult
s. Tho/ memorari q̄ſdā ſiītudines aſſumat ꝯueniētes: Aduerte ita/
mas q; duplices eē hui⁹ artis ſubiectiuas ꝑtes. Nā ſiqdē imagi
nabilis aut ſimpliciū eſt aut cōplexoꝝ vt ſup̄ meminimus:
Simplex aūt q̄dlibet vel itellu dūtaxat ꝑceptibile cuiuſmo
Imagi/ di ſunt ſbtie abſtracte/deus angelus/demō. Aīa/ſpūſq; bea/
nes ab/ ti: vel ſenſui pꝫ Inuiſa ꝓpas nobis nō efferūt imagines: ſꝫ
ſtractaꝝ ꝯiectura q̄dā ꝛ libera cogitatiōe ſumēdū nobis eſt quo repͥ/
rerum ſentent. Dei q̄ppe imaginē varie fabricam⁹: vt ſi aliquē no/

nerimus ac ꝓ diuino habitū: aut imaginabimur q̄uēpiā co
rona regali: aut trigonia im̄piali vel diademate coronatū: q
dextera tridētē manuq̨ leua ſpherā mūdē vniuerſi figuram
geſtat: iſq̨ deū nobis repn̄tabit. Inſup iſcriptione/fictione/
trāſūptione/cōparatione/atq̨ modis alijs eius imaginē fin
gemus: ſicut ⁊ ceteraꝝ ſbāꝝ ſeparataꝝ. Poſſum⁹ nihilomi
nus hmōi iuiſas ſbtias ponē ex laruatis illis hoibus: quos
eoꝝ figuras/geſtus/⁊ act⁹/in ludis comicis/in tragedijs/ac
theatris/⁊ quolibet aliter ꝯſpeximus repn̄tare: Indiuidua
attn̄ hoꝝ recte locauerimus: hoies cū noib⁹ eoꝝ ſymbaliçā
tes'ſumēdo: Ac ꝓ ſctō Michaele aliquē eo noie notū acce/
po: Ita ꝓ. b. Petro aliū cui petrus nomē claues manu tenē
tē: ꝓ paulo paulū gladio accictū ⁊ ita deīceps. Ubi āt hmōi
abeſſent alias opꝫ ſubſtituē: vt ꝓ Sathā: ſartorē: manu dētē
tenēs ponat: Sic ꝓ beelçebuc: belā noie mulierē q̄ pellicio
hyrcū iduat: vel ſcriptione/fictione/aut trāſumptione. Sē
ſiles aūt res q̄ vita fungunt ſpecifica aliq̄ denoiatione loca/
mus: vt ꝓ hoie: aliquē in quo nil penit⁹ p̄ter nām ſpecificā
nobis pn̄tet. Ita ꝓ viro viꝝ ꝓ muliere mulierē: ſexū dūta/
xat diſcernēs. Cōes attn̄ hmōi ſbtie viue aliqd opātes ima
ginari opꝫ: Singulares aūt res pn̄t p ſe imaginari: aut p ſili
tudinē vt ꝓ petro petrū: aut p iſtr̄m vt petrus p clauē pau/
lus p enſeꝫ p calicē Joā. Aut p iſignia vt Joā. p Aqlā Ma
theus p bouē/Mar. p leonē. Inſup ex opatione vt aliqs pe
trā mouēs ꝓ petro locet. Poterūt nihilominus tā cōes q̨
ſingulares ſbtie ⁊ viue ⁊ inaiate/fictione/iſcriptione/lr̄aꝝ ⁊
ſyllabaꝝ cōpōne: imagines accipe: qđ vltimū ē refugiū vbi
alie nō ſuffragant. Itidē p oia de qbuſcūq̨ aialiū noib⁹ tā in
gn̄e q̨ in ſpecie ſimul ⁊ ſingularib⁹ obſeruet: vt ꝓ hoc noie
animal aliqd ſolius nature ꝯſiderationē afferens ponat: Et
pro equo equus ꝓ leone leo. Sed ꝓ brunello griſello ⁊ hu/
iuſmodi equū vel aſinū illius nois aut iuxta normas iā ꝓli/
batas. Entia aūt pure mālia: que a ſola natura ſint abſoluta

Subſtā tie ſenſi/ les

ſuis idinidiuis ꝓprium afferũt imaginẽ: Nam ꝑ pyro ſuffi
ciet eã arborem loco adaptare: ⁊ ita reliquoꝝ q̄ obtutui pa/
tent. Inuiſa aũt vel ignota cuiuſmodi ſunt corpora celeſtia
vtpote Saturn⁹/ Jupiter/ Mars/ Sol/ Mercuri⁹/ Venus/
⁊ Luna/ ponãtur ꝑ characteres q̄bus ea deſignant aſtrono
mi: vt ♄ in manu hõis ſignificat mihi Saturnũ/ ♃ Jouẽ/
♂ Martẽ/ ☉ Solẽ/ ♀ Venerẽ/ ☿ Mercuriũ: ⁊ ☽ Lunã.
Ita quoq ꝑ ſignis circuli zodaici ſuos accipio characteres
vt pro Ariete /pro thauro /Item gemini/ ♋ cãcer:
/leo/ Virgo/ libra/ Scorpius: ſagittarius cap
Aquarius: piſces. Similiter pro aſpectibus celeſtib⁹ hos
characteres: ꝯiunctio ✶ Sextilis/ trinus quartus
☍ oppoſitio: Itẽ caput: cauda draconis itidem de plu/
ribus Vel imaginemur ea ſuis figuris q̄s pictores effingũt.
Ars q̄ppe pictoꝝ ſi nobis familiaris fuerit facilior erit fin/
gẽdi libertas: vt annũciatio dominica eius effigiebus ſatis
mihi rep̄ſentat̃: ante nãq aliquot annos predicaturus in
Molhez hoc euãgeliũ luce ꝓmo Miſſus eſt angelus gabri
el a deo ⁊c. vſus ſum pictura quadam mãli: quam vſq mõ
clare itueor in loco vbi illud euãgeliũ depoſui: Itidẽ quoq
nõnunq̄ i ceteris nõ abhorreo: eaꝝ potiſſimũ figuraꝝ que
⁊ delectant ⁊ exinde memoriã excitant: huic rei ꝯducunt li
bri cũ effigiebus q̃ū ferme oẽs mõ ip̄rimunt̃: Ita etiam ex
parietib⁹ dominice paſſionis ⁊ ſanctoꝝ hiſtorias deſumere
liceret: non tñ vt authoritas nimia pictorib⁹ tribuat̃: niſi q̄/
tenus ꝯſonum veritati hiſtorie effinxerũt: Non q̃ū pleba/
nus p̄dicans paſſionẽ ex ſola pictura ingt populo: Videte
nõ opus eſt nobis libris ⁊ ſtudio: vos ipſe cernitis q̃ū illũ
miſeꝝ Jeſum vexant: ſolã picturã manu indicẽs. Sed ve
lim ſi hmõi figure ꝯferre videant̃: eas pro repreſentatis in
locis igenio nr̃o fabricatis penes noſtrã artẽ collocemus: ⁊
hoc q̄dem quatenus arte iuuemur: q̄ñ noſtrã diligẽtiaꝫ ad/
hibemus: ⁊ differẽtia/ diſſimilitudo/ ⁊ interlucẽtia/ ac reliq̄

locoꝝ debita qualitas memorie adminiculetur: qđ minime cõtingeret dũ ex ſola reali mãliqꝫ pictura rem ibibere tentauerimus. Solẽnis eniuero qdam pictoꝛ magr̃ Benedict⁹ ꝑ confirmatione artis nr̃e nõnullas effinxit imagines: quibus vigiti carmina memoꝛiter recitaret. Expimento didici hãc ei adminiculari induſtriã: vbi tñ charta maduiſſet obliuio verſuũ oculos incuſaret Nõ eni ad loca depoſuerat alia q̃ꝫ in charta: ſine qua nõ aliter depꝛõpſit q̃ꝫ berta pſalteriũ. Sed vt piodũ non trãſeam reuertoꝛ ad coꝛpoꝛa celeſtia que per ꝓꝓꝛietates meminiſſe poſſumus: vt pꝛo Saturno aliquem vir/ſenem malitioſuꝫ nobis notũ imaginemur: pꝛo Marte bellicoſuꝫ: pꝛo Sole illuſtrẽ: pꝛo Venere mulierem luxurioſaꝫ: pꝛo luna iſtabilẽ: Pꝛo his ſilibuſqꝫ librũ fulgentij de oꝛnatu mũdi legiſſe ꝓderit: ꝛ eos q naturas deoꝝ deſcribunt: Atqꝫ recẽſentes qũo qbuſue figuris veteres deos ſuos depigebant Joãnes item boccatius de natura deoꝝ gẽtiliũ hmõi imaginum deſcriptionib⁹ plenus eſt: Et qcunqꝫ ſit bonus poeta ꝛ q pingẽdi calleret artẽ hoc munere leui⁹ fungereť: ob ꝯſtituendi ſimulachꝛa ꝛ memoꝛandoꝝ effictionis pꝛõptitudinẽ: Ceteꝝ ꝛ pꝛo planetis ꝛ pꝛo ſignis circuli obliq potiſſimũ Joãnis Iginij in poetice ſua aſtronomica imagines aptiſſime ſunt: ſi viuas ipas eẽ imaginemur: Poterimus quoqꝫ pꝛo aialibus illis celeſtibus accipe illoꝝ ſimilia ex nobis ꝯſuetis: vt pꝛo thauro thauꝝ: ꝛ ariete arietem: ꝛ itaqꝫ deinceps. Appellatiua itaqꝫ noia ſubſtãtiaꝝ vt iã diximus ponanť ſuis imaginib⁹ quas ſecuꝫ ferunt: vt pꝛo pyro pyꝝ: pꝛo pomo pomũ: fructum videlꝫ pꝛo fructu/ ꝛ pꝛo arboꝛe arboꝛẽ: qđ in oib⁹ obſerueť: niſi q vel cũ ipſis aliquid operemur: aut qppiam circa ea fieri ꝯcedamus. Si qdẽ maioꝛes natura ſint q̃ꝫ noſtris locis cõpetant: neqꝫ ps poni valeat (ſicut in homogenijs cuiuſmodi ſunit terra / aqua/ aer/ ignis (quoꝝ pars locata ſufficit) adinſtar ſubſtãtiaꝝ nobis inuiſaꝝ imagines fiant: vt pꝛo celo: aliquem q ꝯtẽpleť ipſum

vt aſtronomus vel aliam ↄgruentem imaginem: aut inſcri
ptione ⁊ ceteris modis metaphoricis: qd̕ de oibus applica/
tiuis cōiter obſeruādū eſt: Notas aūt nationes ⁊ gētes per
Subſtā tie Cōes ſua arma ⁊ pſonaꝝ inſignia collocabimus: Ignotas aūt per
inſtra vt ſuperius dictū eſt. Sicut etiam hoīes ignotos per
iſignia: notoꝝ vero aliquē pro pluribus vnū vt ꝑ oibus co
loniēſibus vnum dūtaxat ex colonia poſuiſſe ſat erit: Itidē
de patrijs regnis ⁊ locis: nota eniꝫ per inſtra: ignota vero ꝑ
iſignia collocāda ſunt: Artifitiales res ſi loco nō ꝓportionē
Res ar/ tificioſe tur per eoꝝ artifices memorari poterūt: nam cauſa effectuꝫ
refert ⁊ itidē effectus cauſam. Et ob id res minores cuiuſ/
modi ſunt tunica toga pileus calceus ⁊ ſeipſis ⁊ cū artifice
poni poterūt. ¶ De accñtibus aūt hoc tenēdū. qm̄ doctor
Accñtia noſter cōis: in de ente ⁊ eſſentia: inqt ea nō hēre eſſe per ſe
abſolutū a ſbcto/ſicut ergo accñs nō eſt ens ſed aliquid en/
tis teſte Ariſt. 7. metaphi. ⁊ non pōt diffiniri niſi per addi/
tamētum: hoc eſt ꝑ ſbctum qd̕ eſt extrinſecum qdditati ip/
ſius accñtis: ita quoqꝫ eius memoriā ex arte non poſſumus
hēre: niſi in ſbcto ↄſiderati. Et hoc quidē ſat erit ſi pro acci/
dente quolibet ſubiectū in quo ꝑ excellentiam comperitur
accipiamus: eo nāqꝫ memorato difficile foret accñs ignora/
re illi ꝓpriuꝫ Ut ergo libuerit. Simitatis meminiſſe ponaẜ
aliquis curui naſi: ⁊ ex diffinitione hoc accidens affert: ita ꝑ
criſpitudine aliqueꝫ regirantes habentē capillos ponamus
Et pro Sapiētia aliquē qui ea ꝑpoleat: pro albedine Cretā
niuem Cignum: nitrū: Item ꝑ nigredine corū vel ethyo
pem picem carbonē pro magnitudine: gigātem. Siue nan/
qꝫ accidentia in anima ſint: vt habitus intellectuales paſſio
nes potentie ⁊ virtutes: ſiue extra aiam conſiſtant vt cetero
rū generꝝ/per ſua poſſunt ſubiecta in qbus potiſſimum re/
periuntur locari: Poſſimus quoqꝫ ex noībus eoꝝ acciden
tia memorare penes regulas hactenus expoſitas: vt pote ꝑ
albedine nō ſubiectum ponas ſi timeas equiuocationem ac

vnum ꝓ reliquo locatū fuerit: ſcilicet ſubiectum non pro accidente ſed pro re ipſa: vtpote non cogitē de albedine/ niuem cōmemorās ſed niuem ipſam abſolute vt res eſt nō vt ſubiectum albedinis: tunc ſiquidē Juxta regulas imagum vocaliū ⁊ etiā modos metaphoricos imaginanda forent accidentia De poſitione ſiquidē accidentiū ſupra in cap. 18. trac. 3. de accidente ⁊ ꝓprio abunde diximus in fine: ⁊ voce loquela/ inſcriptione/ fictione/ trāſumptione / ceteriſq; alijs modis eaꝝ recordamur. Veꝝ dignitates officia ⁊ ſi qua id genus accn̄tia inſtr̄is iſignijs ⁊ alijs modis locabimus vt papa ꝑ Tyarā notarius ꝑ pugillarē ⁊ ita deiceps vt ſupra. trac. 3. ca. 17. Inſuꝑ paſſiones ꝑ notationē: per cām: fictio/ nē: ⁊ corporis mot⁹: ac pene iſinitis alijs modis ſuas nanci/ ſcunt imagines. Hec de ſimplicib⁹ tam ſubſtātijs q̄ȝ accn̄ti/ bus: Veꝝ ſi qppiam cōpoſiti mixtiue memorādū fuerit cu/ iuſmodi ſunt chymera hyrcocerus: ſi ſeipſo aut comoda ſi/ militudine poni nequeat ſaltē reſolōne ꝑtium ponatur. Corpora mix//

¶ Capitulum 2m: De imaginū applicatione ad dictiones intentionales ⁊ reales.

Quoniā ex reb⁹ facili⁹ hui⁹ negotij mōſtra excreſcūt: q̄ȝ formari poſſint vocū imagines ꝑcipue ſcd̄as itētiones ſign̄tiuȝ: ⁊ ignotaꝝ: Igit̄ in ſciētijs realib⁹ leuior eſt memorādi modus: Attn̄ qđ ad opis ꝑfectionē ſpectat ſūmo re enitēdū eſt: q̄tenus in vtriſq; eque valeamus: Voces aūt memorab les: vel lr̄e ſunt vel ſyllabe vel ſimplices termini aut ex ipſis cōplexe orones. Pro lr̄is ſaltē latinis ſupius al phabetū fabricauimus: ſiľr ⁊ ꝓ ſyllabis qđ mir imodū ꝓdu cet in icognitis/ ⁊ barbaris/ ⁊ nō ſignificatiuis / etiā ſi latine ſunt veluti ſunt iteriectiones ⁊ ꝯiunctiones: Incognitas ſi quidem voces ⁊ grecas hebraicas ⁊ barbaras ex his cōpo/ nimus vbi alie imagines nō ſuppetāt vt ſupra ꝑlibauimus. Si qppe hāc hebraicā dictionē patha poſuiſſe iuuat: imagi nabimur paulū ꝓ/ pa/ ⁊ tabulā i manu ei⁹ ꝓ tha. Pōt qppe

eadem eſſe littera: et diuerſa ſentētia: vt etiam ſi pro aduer/
bio illo/quōdam/poſuero hoc verbū/ꝯdam/faciliter quoqꝫ
vt author eſt Publicius ꝛ expientia docet: lrarum adiun/
ctione cōminutiōe ꝛ detractiōe memoria excitaẜ. Cū itaqꝫ
ois dictio nobis ignota (cuiuſmodi forſan ſunt grece hebrai
ce ꝛ quis alie barbare) collocāda foret: ꝙꝛ ſimilia nō habe/
mus vt boſdrab çorobabel ꝛ id genus reliq̄: pro ipſis alias
dictiones fabricabimus: aut per iſcriptionē: aut inicia dicti/
onū: aut per dictiones ſyllabicis nr̄is imaginibus ꝯflatas.
Bipharia enīuero Stephanus de lauro ignotas cēſet locā
das vt vel per ſil'itudinē aliquam in voce ſaltē earum imagi
nes fabricemus: vel diuidētes ignotam in ſyllabas pro qua
libet imago fiat cuius prima ſyllaba eā inſinuet. Cognitas
aūt dictiones ꝓprias per eas res ponimus quas ſignificant
vt pro dictione Petrus: hoiem q petrus vocetur: vel p inſi
gnia pſonaꝛ vt pro petro clauē: pro paulo gladiū: pro Joā.
calicem: Andrea crucē Jacobo galaterā: pro Katherina ro/
tā: barbara turriꝫ ꝛ huiuſmodi alijs: Appellatiua aūt noia
ab officioſis hoibus accipimus: vt pro hac dictione papa i/
perator rex ꝛ huiuſmodi eos hoies q talibus funguntur di
gnitatibus vel officijs ſi noti ſint: alioquin per iſignia aut
inſtra: aliſue modis metaphoricis Termini quoqꝫ acciden
tales p ſua nobis pateſcūt ſubiecta: vt de realibus diximus
imaginibꝰ: quatenus i his pene idē modus ſit vt rei ꝛ nois
rem ipſam ſignificātis eadē ferme ſit imago. Ita ſuplatiuus
poniẜ per poſitiuū ſuū ſufficienter ꝛ cōparatiuū. pro deriua
tiuis deniqꝫ ſat erit primatiua locaſſe: Uerba aūt per imagi
nū opationes exprimūtur: ꝙ ſi actus ſemp nō cōmode po/
naẜ vt curſus ſaltus ꝛ huiuſmodi denotentur per ſ'bcta: vt
ptes ꝛ motus hois: Inſup vt de notatione docuimus: Ad/
uerbia aūt ꝑpōnes ꝯiunctiones ꝛ iteriectiones vel ſono vo
cis lraꝛ ſyllabarūue cōbinatione vel iſcriptione ꝛ alijs mo
dis qbus dictiones nō ſignificatiue memoranẜ collocande
ſunt de

Jacobo Publi. Locatio dictiōnꝫ ignotaꝛ

Memoria ſincathēgorematum.

ſunt de q̄bus omnibus diffuſiora ſuperius ſunt exempla q̄ꝫ
hic noua exigant. Poſſumus nihilominus huc q̄dam adij
cere vt res clarioꝛ fiat vt pꝛo hoc pronoie. Ego Stephanꝰ
ponit Egidiū ⁊ Godofredū:itidem eſt ſi in manu Geruaſij
aut Godophꝛedi Ebur ponas:Pꝛo tu Tadeus in manu vꝛ
ticam hn̄s vel Tubicina tm̄ cuius p̄ma ſyllaba tu facit ſus
iſopū comedens:vel vnicoꝛnu in dextera ꝑte ſcobā in ſini/
ſtra aūt iſopum hn̄s. Nos ex oliuerio in dextra nuces in ſi/
niſtra ſcobā gerens:vos aūt ſi Oliuerius vel Ouidius vel
Otto vitrū vel vꝛticā in vna in altera vero manu ſcutellaꝫ
vl̄ ſcobā teneat:Mihi faciūt Michael ⁊ hilariꝰ iſopū tenēs
Pꝛo tibi Tiberiū aut Timotheū vl̄ Tilmanū bilācē in ma
nu poꝛtas. Ita pꝛo ſibi Simoneꝫ : Et his ſimilibus ſimiles
dictiones locabis. Ceteꝝ dictiones ſecūdaꝝ intētionum ⁊
entis rōnis/p̄cipue logici ac trāſcendentiū:cuiuſmodi ſunt
Intētio/trāſcendens/vniuerſale/abſtractū/ꝯcretum/p̄dica/
mētum/p̄dicabile/pꝛedicatū/ſubiectū/ſubijcibile/vniuocū/
equocum/analogū/denoīatiuū. Et item genus/ſpēs/differē
tia/ꝓpꝛiū/⁊ accidēs/ſuppoſitum/attributū/notio . Et item
oꝛatio/enūciatio/diffinitio/queſtio/ꝓpoſitio/pꝛemiſſa/ꝯclu/
ſio/argumētum/ſillogiſmus/inductio/enthimema:Iteꝫ di/
ci/per ſe/dici de oī/dici de nullo:Reduplicatio:ponunt per
imagines factas ad inſtar dictionū ignotaꝝ. Itidē in termi
nis rhetoꝛicalibus. Si tn̄ perfectus velis eſſe in arte ⁊ pꝛō/
ptus atqꝫ idoneus in diſputationibꝰ ⁊ ꝯferentijs:⁊ ad audi
ta faciliter incoꝛporāda nil ꝯducibilius q̄ꝫ alphabetis lr̄aꝝ
⁊ ſyllabaꝝ que ſup̄ habes tertiū addere de p̄ncipijs oīum
ſcientiaꝝ ⁊ huiuſmodi terminis ſcd̄e ipoſitionis ⁊ ſecūdaꝝ
itētionū:⁊ vt ſūmarie dicam. Si totū ens in ſua latitudine
partitus eſſes in reale ⁊ rationis:⁊ vtrūqꝫ vſqꝫ ad athomas
poꝛtiūculas:⁊ cuilibet parti ſuā imagineꝫ adhibueris:eāqꝫ
in armario atqꝫ ſcrinio memoꝛie repoſueris locis videlicet
applicatam:quoſcūqꝫ edepol in hac arte exercitatos vel ſu

perabis vel ſaltim q̄ꝫ facillime equabis copia reꝝ ⁊ imagi/
nū multitudine:⁊ ad quecūqꝫ illico incorporāda etiā audi/
ta p̄ diſpoſitis tñ locis eris próptiſſimus ⁊ ob id exēpli cā
moꝝ ſbctoꝝ ⁊ ent s ꝯſiderationes quātū ſatis ē adijcimus.
¶ Capl'm 3m de ſbctis pncipijs ⁊ fine oīum ſciarum.

Q Uamq̄ꝫ diuerſi authores phiam diuerſimode par/
tiant:vt apud linconiēſem in libro de ortu ſciarum
Et copioſe Angelus Politianus in tractatu cui
pane piſtemon nomē īdidit eaꝫ īſequātur Hugo in didaſca
lon ⁊ alij in alijs locis. Inſup in Periarchon ſciaꝝ.Et cir/
ca phie atqꝫ logices exordia qſqꝫ pro ſuo arbitratu phie par
tes ſumat.Multiqꝫ de diuiſione ſcientiaꝝ tractatulos cōpi
lauerint in p̄ſentiaꝝ attñ vnā e multis accipe libuit quam
exēpligratia qūo memoriter retineri queat huc attulimus
Tota ſiqdem phiam biphariam ſcidit.Aut enim Theorica
eſt ſiue ſpeculatiua:Aut practica ſpeculatiuā aūt dicimus re
rum ꝯtēplatricem.Et hec qdem vel entis rōnis eſt vel de
reali trac.Rōnalem aūt in grāmaticam logicā ⁊ rhetoricaꝫ
ſecāt:que de ſermone ꝯgruo/vero ⁊ perpolito exiſtentes:in
vnū tēdunt finem apte videlꝫ loquutionis:vñ ⁊ Triuij no
mē ſibi aſciſcunt:quāobrem eas triāgulo cōplexi ſumus:in
cuius cētro.T.eas theoricas eſſe notificat : inſcriptionibus
aūt coſtaꝝ ſbcta ſignificamus q̄tenus cōgrua loquutio:grā
matices:Ens rōnis logice:⁊ eloquētia rhetorice ſit . Pars
aūt phie realis rurſus in mathematicā phiſicā ⁊ metaphiſi/
cam ptitur mathematica quoqꝫ q̄druuiū integrat : q̄re eas
q̄drangulo memorādas voluimus.Et qm̄ ptim ſpeculati/
ue ſunt ptim aūt ad opus tendūt:obid.T.⁊.P.q̄drangulo
īſcripſimus pro eaꝝ qualitatis memoria:Arithmetice ſubie
ctum nemo abnuit numeꝝ eſſe ſimpl'r ſumptū/muſice autē
ſi ſonorus ſit.Ceteꝝ magnitudo abſoluta geometrie.Et cir
cularis aſtronomie ſbctum eſſe lr̄e coſtis īſcripte mōſtrant.
Phiſica quoqꝫ ſiue nālis ſub quo medicina theorica conti

netur ab Ariſtotele in diuerſis libris traditur vtpote de phi
ſico auditu/de celo ⁊ mūdo/de gnatione ⁊ corruptione: in
libris metheoroꝝ/mineraliū/⁊ de elemētis. Item de aīa/de
aīalibus/⁊ plantis: Senſu ⁊ ſenſato memoria ⁊ reminiſcen/
tia/Sōno ⁊ vigilia: Iuuētute ⁊ ſenectute. Inſup de reſpira
tione ⁊ iſpiratione. Et in libro de nutrimēto ⁊ nutribili/de
ſanitate ⁊ egritudine: de motu cordis/de morte ⁊ vita. Et ſi
forſan alij ſint q nōdum ad nos ꝑuenerunt. Qm̄ aūt hmōi
ſciētia de natura ↄſiderat eam ꝑ figuram. N. recordandam
voluimus: cuius. T. mediū ſpeculationis nota eſt Ens aūt
mobile ſbectum. Et medicine corpus ſanabile/vt lr̄e. M. in/
ſcripte ſignificant/metaphiſica q: de ſubſtantijs abſtractis
eſt: que perfectiores ſunt atq̃ ſimpliciores ea ꝓpter ab/O/
figura circulari ſimpliciſſima ſiue oīum ꝑfectiſſima recorda
mur: ſi qdem diuinitus inſpiratā accipiamus in veteri atq̃
nouo traditaꝫ teſtamētis quā theologiā vocāt deū ꝓ ſbecto
habet qd/O/⁊/T/ſignificatur/Ea aūt quam humana indu/
ſtria nobis conqſiuit ab Ariſtotele ⁊ Auicenna prima phia
ſepius nūcupata Ens vt ens eſt ꝓ obiecto hēt: ⁊ hocipſum
E/⁊/m/demōſtrant: Et qm̄ ambe ſpeculatiue ſunt q̈litateꝫ
eaꝝ. T. ſignificauimus: Practica quoq̃ ꝑs phie vel actiua
eſt vel factiua: Actiuā Ariſtoteles in Ethica/politica/⁊ eco/
nomica tradidit: ab ipſo aūt monaſticā nō habemus quam
obrem ceteras ꝑtes per. P. memorari voluimus Cuiꝰ vna
pars ethice ſbectum eſſe ſūmum bonū indicat: Altera rēpu/
blicam ciuilē economice/⁊ tertia politice rempublicā cōita
tis regnoꝝ ⁊ ꝓuinciaꝝ. Et qm̄ partim ſpeculatiue ſunt ſm
nōnullos ⁊ partim practice eas. T. ⁊. P. ſignificaſſe placuit
Sub his aūt Canones ⁊ leges cōprehendunt quare ſcedu
lis appendimus. Factiuā ꝑtem ex ſeptem artibus mechani
cis que ſunt lanificiū/armatura/nauigatio/agricultura/ve/
natio/medicina/⁊ theatrica cōplemus in ſeptem arboris fo
lijs vt in ſubiecta patet figura.

METAPHI
NATVRA
E·M·PH
C·S·M
T
E·M·
D·T·
S·B·E
T
R·CI·E
P
RS·C·P
MATEMA
N·A
N·S·M
T·P
M·O·A
M·G
CANONES
LEGES
ACTIVA
REALIS
RATIO
LANI
ARMA
NAVI
ACTIVA
THEATRI
MEDICI
VENA
AGRI
E·RHE
T
E·R·I·T
L·C·G
SPEC
PRAC
A·S
HORTUS PHILOSOPHIAE

Huiuſmodi phie partes q̄ꝫpluribus alijs modis memora/
ri poteris: vtpote loca tot particularia fingēdo in qbus eas
iux̄ pſcriptas regulas colloces: vel ꝓprijs modis vel meta/
phoricis. Expediret attñ pro theologia camerā vnam: pro
metaphiſica aliā. Et in his tot particulares locos ſumere:
vt in illis imagines notas collocemus: que vel per act⁹ vel
p iſcriptionē notationē aut qūolibet aliter repſentet: Pro
q̄libet nihilominus pticulari ſciētia arborē ad inſtar hujus
vniuerſalis effingere opportunum forſan eſſet: vt in radice
ſbctum: in ramis pncipia ⁊ finē in fructibus collocemus:
Qd quo facilius fiat ſubiecta/pncipia/⁊ finem/cuiuſqꝫ ſciē/
tie q̄tenus in pſentiaꝝ occurrit ſubnectemus. Vñ pro cla/
riori exēplificatione notatu dignū eſt quālibet ſciam eē ha/
bitū itellectualē: ⁊ ꝓinde in reꝝ natura extra intellectū nul
lā ꝓpriaꝫ hēre imaginē: Sed veluti ſupius plibauimus ad
inſtar alioꝝ accñtium vel penes modos metaphoricos col/
locabimus. Cū itaqꝫ ſint qnqꝫ dūtaxat habitus ſi fidē opi/
nionē ⁊ errorē ſecludamus videlꝫ/ſapiētia/intellectus/ſciē/
tia/prudētia ⁊ ars/vnica per dictionādi artē ponemus ima
gine videlicet Hiſpa. imaginari itaqꝫ poſſis hiſpanū cōmu
tata/h/in/s/vt ſup̄ diximus vel Simonē manu panē porta/
re: vel Simonē paulo colloquere autue aliter ſeſe exercitan
tē. Inſup ſumēdus foret aliqs habitu quopiā notabili ami/
ctus cui iſcribant hee dictiones ſapiētia/ifimbria/itellectus
in dextra ſcientia in mitra capitis/prudētia in ſiniſtra/⁊ artē
in altera pte fimbrie: Itē aliter depigas hoiem aliquē meta
phiſicū ⁊ is tibi ꝓ ſapiētia ſit: eo potiſſimū q̄ vulgatiſſimū
ſit metaphiſicā eſſe habitū ſapiētialē. Et ipſi digito frōtem
tāgens ſeſe rei cuiuſpiā itellectū hēre mōſtrabit: ⁊ ore aureā
teneat maſſam/que ſciētie imago erit: iſup in ſiniſtra fingas
ſerpētem ⁊ ille prudētiā notificabit: eius eni ꝓprietas eſt: dei
de/ars/pulchre locabis ſi Antoniū fingas cauſa ſerpētē vel/
le ſubtrahere. Poſtmodū ſi cuiuſlibet hoꝝ habituū ptic/

Artem diuidere in ſcientialem ꝛ mechanicam ꝛ cuiuſlibet ptes locare itidē facies his ſimilibuſq3 modis: Aut imagine Antoniū aliquē ſiue artiſtā tibi aliq̄ iſignia nota familiariter cognitū: q h3 penes ſe tabula ad dextrā in q̄ ſint ꝑ agricultura vomer ꝑ venatione rhete/ꝑ nauigatione remes ꝑ lanificio lana pro fabrili maleus ꝛ tenella pro medicina iſtra chyrurchici ꝑ architectura quo ſignificet. Inſuper poſſint hec iſtr̄a ordinari in dextro latere hois illius vel ēt vt ordo ſeruet vomerē in terra ꝛ deſup rhete ſup qꝺ remes ꝛ deide lanā ac reliquā penes ſuppoſitionem imaginabit: pro artib⁹ aūt liberalib⁹ pariformiter ab alio latere tabellaz alphabeti ſiue donatū pro grāmatica/pro logica ei⁹ librū pro rhetorica titulu3 pro arithmetica piectiles ſiue tabulā calculatoriam pro muſica cantiones/pro geometria circinū ꝑ aſtronomia aūt: Aſtrolabiū ſiue ſpherā nālem. Poſſent nihilominus hec arte colligātie ſiue p cathenam authorib⁹ ſiue ſpecialibus artiū hmōi ſectatorib⁹ poni: vn̄ ſi intellectū aut ſciētiā diuiſero in itellectum grāmaticū logicū rhetoricū arithmeticū muſicū geometricū aſtronomicū: Ethicū economicu3 politicū phiſicū medicū metaphyſicū ꝛ theologicū/ſiue in ſciētiam grāmaticā ꝛ ceteras eiſdē modis locabimus. Qꝺ ſi deinde quēlibet habitū particulariū per ſe cōſideremus. Et colligamus ſingulum vel artificialē eſſe vel nālem aut vſualē vt ſi hāc grāmatice ꝑtitionē collocare veli3 ſufficiet mihi p̄ter modo iam recēſitos ponere gratianū vel mulierē grāmatice doctam que in dextra/A/vel artam aut Circinū vel ſcalā/vel aucam aut aliqꝺ alioꝝ teneat que ſup̄ lr̄is deputauimus. Et hoc ipſo artificiale denotabitur in capite. N/aut illius littere ſigna habeat ꝛ in ſiniſtra/U/ Inſuper arte dictionandi ſingas Anū.i.mulierem antiquā ꝛ eius littere videlicet/A/n/ꝛ/v/idem rep̄ſentabunt. Qꝺ ſi poſtmodū deſcendas ad grāmaticam ſiue logicā aut aliquā aliaru3: ꝛ cōperias eam quadrupliciter accipi huiuſmodiq3 diuiſio/

nis mēbra locare velis:imaginare tīn.4.imagines quattuor ꝑncipalium dictionum.ſ.cognitio deductio/iudicatio/ꝛ loquutio:Et his imaginibus viſis mox incidet grāmatica artificialis ꝑmo modo eſt habitus euidēter cognoſcēdi conclusiones grāmaticales per ꝑncipia grāmaticalia/deinde ꝙ 2ᵒ modo accepta eſt habitꝰ deducēdi ꝯnes ex ꝑncipijs grāmaticalibus/ꝛ poſt hoc ꝙ 3ᵒ modo eſt habitus de vniuſcuiuſqꝫ ꝯgrue loquutionis rectitudine:Et poſtremo ꝙ q̄rto mō accipit̄ pro habitu p̄ꝛōpte ꝛ artificioſe loquēdi ſꝫ veras regulas grāmaticales:pro q̄bus oībus ſufficiet vnam feminam grāmatice doctam aut etiam p̄ceptorem aliquē huius artis qui in dextra cornu aut Sabatum vel aliud pro/c/littere teneat.In humero vero dextro ſiue etiam in vlna illius bracchij caput thauri vel ſcaphiuꝫ vel litter /d/figuras: Pariformiter in alio humero piſcem turrim vel colūnam portet. Inſuper in ſiniſtra manu ligonem ſiue ſecurim. Et ex his quattuor litteris videlicet/c. d/i/ꝛ/l/per tales imagines in corpore grammatice effictis cognitionis deductionis/iudicationis/ꝛ loquutionis facile recordaberis:ex quibus deinceps mox in diſtinctionis membra deduceris. Si tamen ex ſyllabis co/de/iu/ꝛ lo/hanc memorationem cenſueris ſtattendam eodē ferme modo ab ipſis litteris cōpones.Inſup totas illas dictiones ipſis inſcribere poſſes. Itidem varijs alijs modis.Et ad inſtar huius exēpli logice rethorice.Et cuiuſlibet diſciplinaꝝ mathematicaꝝ ac cuiuſlibet partis ph̄ie tam moralis q̄ꝫ nālis inſuper etiam theologie ſimul cum ꝑma ph̄ie acceptiones varie per analogiam memorari poteris.Quelibꝫ eni eaꝝ his quattuor modis accipitur:vt alibi diſſeruimus.Inſuper quoniaꝫ oīs ars ꝛ vt ḡnalius loq̄r oīs habitus ītellectualis/vl̄ eſt actualis vl̄ habitualis. Itē ſimplex vel cōpoſitus. Et cōpoſitus ſubpartitus in totaleꝫ ꝛ partialem pro quoꝝ memoria operemur pariformiter ad typum deducti hactenus exempli: vt ſi

grammaticam recordari velim eſſe actualem / habitualem/ ſimplicem actualem/vel ſimplicem habitualem. Item com poſitam actualem vel cōpoſitam habitualem / vel quoqꝫ compoſitam actualem partialem ſiue totalem: Siue tandē compoſitam habitualem partialem vel totalem pro omni/ bus his membris ſufficiet ſaltem meminiſſe hec noia actus habitus/ſimplex cōpoſitū/cōpoſitū partiale totale/que ſuis imaginib⁹ in hois alicui⁹ grāmaticā/logicā rethoricā/arith meticā/geometriā/aſtronomiā: aut q̄zlibet aliā phie ptē rep ſentātis pro nr̄a intētione iſcribātur: iuxta pportionem me morationis. Si deniqꝫ de vnitate alicuius habit⁹ itellectua lis ſermo iciderit: vtpote pcunctat̄ qſpiam nū grāmatica ſit ſciētia vna. Et mox p cōmoda rn̄ſione vnitatis acceptiōes afferre velis: ſufficiet imaginē vnitatꝫ vtpote Kalmickerſck in loco depoſuiſſe: ⁊ ei iūgere hāꝫ dictionū. Simplr̄/ſimpli citatis/qōqd eſt/⁊ ꝯtinuitatis iūgere imagines ab vno latē in altero aūt hāꝫ. Nō ſimplr̄/ p̄ncipans/locus/artificiū/ſub iectum/ihesionis/⁊ attributionis/itē genus/ſpēs/⁊ ſuppoſi tum: que formāde ſunt/lr̄is/ſyllabis/alijſue modis ſup̄ recē ſitis. Et in prōptu habebit̄ tota vnius partitio. Si deniqꝫ q̄ ſitū fuerit de aliq̄ ſcientia vtrū cōis ſit aut ſpecialis. Et pro reſpōſione/cōmunitatis modos: memorari velis ſat erit po nere hos terminos/p̄dicatio/applicatio/cōtinentia. Et quē libet eorum ſubdiuidere: vt in tali formula.

		nois	Continentia	
	p̄dicatio	rei	p̄dicatio	Specialis
Cōis	Applicatio	nomine	Applicatio	
	Cōtinētia	Re ſubiecte		

Et huius formule imagines poteris alijs lr̄is realib⁹ cōpo/ nere in loco deputato. Qd̄ ſi aliquā ſcientiaꝝ ſpecificare ve/ lis videlꝫ exēpli cauſa. Utrum grāmatica cōmunis aut ſpe cialis ars ſiue ſcientia ſit eius queſtionis plenuꝫ rn̄ſionem hac denotabis formula.

p̄dicatione nois
rei
non eſt nois eſt
Applicatione nois ſb̄cti
Cõtinentia Specialis
Grãmatica noie Grãmatica
Cõis p̄dicatiõe re ſb̄cti
eſt rei non eſt
Applicatione rei ſb̄cte

Qđ ſi hãc formulam penes artẽ noſtram memorie velis cõmẽdare: imaginaberis mulierẽ aliquã grãmaticã / cuius dextrũ latus negationẽ ſignificet ⁊ ſiniſtrũ affirmatiuã ponas: itaq; dextris eius p̄dicationis applicationis ⁊ ꝯtinẽtie imagines: vtpote in genib⁹ pro p̄dicatione picam que in ore teneat / N / ⁊ / R / ſiue in vna ale / n / in altera / r / In brachio autē aquilam que in vna ala. n. in altera / n / ⁊ / ſ / In humero vero Cont. imago iſcribatur lr̄is noſtris. Ex his itaq; denotabitur grãmatica nullo iſtoꝝ modoꝝ eſſe cõis. Et q: vt edocuim⁹ vnũ oppoſitoꝝ notificatur per alteꝝ: ⁊ ſi vnũ nõ ineſt alteruꝫ ineſt igitur: quolibet iſtoꝝ eſt ſpecialis ars ſiue sciẽtia grãmatica. In ſiniſtro quoq; / predicatio ⁊ applicatio ponantur vt in hac figura monſtratur.

Sequitur figura.

NEGATIO·
AFFIRMATIO.
·N·R·S·
GRAMATICA·

Capitulum Tertium

Et quod de grammatica tanquam prima omnium diſci/
plinaꝝ dicimus de reliqs qbuſlibet ꝑ analogiã itelligẽduz
erit: vt tu ſi qs hui⁹ gñis ꝯſideres ptitiones memorie. que/
as cõmẽdare: Pariſormiter cuiuſqꝫ habit⁹ ꝓncipia media
⁊ fines eſſe diuerſos nõ ſunt q ambigãt vt grãmatice ꝓnci/
pia vel icõplexa ⁊ ſunt aut itelligibilia ꝓpinqua ſiue itelle/
ctus grãmatici obiecta ꝓpinqua/aut remota cuiuſmodi ſũt
grãmaticaliuz ꝓncipioꝝ termini aut remotiſſima res ipſis
terminis ſignificate vel cõplexa ⁊ ſunt ꝓpoſitiones qbus ꝓ
ꝓprie paſſiones ſbctis in eſſe demõſtrant que ꝓncipia prima
illius habitus ſciẽtifici dicunt ſiue media ꝓbande ꝯcłonis.
Fines aũt cognitio eſt ſbcti illius ſcie. Et ſunt ꝓpinqua ob/
iecta. ſ. remota ⁊ remotiſſima ꝓpinqua qdem ꝯcłones obie
cta ſiue ꝯſiderata ꝓpinq̃ remota hoꝝ termini: Remotiſſi/
ma res ꝑ huiuſmodi terminos ſignificate. Sed qm̃ hec al/
terius ſpeculationis ſunt ſat erit ꝓ huiuſmodi memoria po
ſuiſſe hos terminos ꝯcluſio terminus res vt pro itelligibi/
li grãmaticali ꝓpinquo remoto ⁊ remotiſſimo grãmaticaz
que portet aureũ pomũ in dextra quo caput tãgat ⁊ in capi
te habeat picem qua maculet huiuſmodi pomũ ſiniſtra aũt
forcib⁹ tondat capillos. Ita pro Scibili grãmaticali ponas
in eius artub⁹. Cõcluſio terminus ⁊ res itidẽ ꝺ logica retho
rica ⁊ reliqs mathematicis diſciplinis ⁊ q̃libet phie parte
intelligimus. Similiter vbi ſubiectuz attributionis poſuiſ
ſe libeat poteris imaginare hoiem qui hmõi ſciam repſen/
tet ⁊ ſub pedibus eius ſbctum in capite finẽ at per corporis
mẽbra ꝓncipia illius ſciẽtie vt pro theologia ꝯſumatũ egre
giũqꝫ aliquẽ theologũ qui dei figurã pedib⁹ cõculcet hi ca/
pite autez cognitionis amationis ⁊ fruitionis imagines ge/
ſtiat penes ꝓdicta fabricata. In mẽbris autẽ eſſentia diuina
vita attributa actus form: relatio articuli ꝓcepta ⁊ ſacra/
mẽta atqꝫ alia hmõi de qbus in teologia: ⁊ itidem in reliqs
diſciplinis vt ſubiuncte figure monſtrant.

Theologia
deus
Eſſentia diuina
vita
attributa
actus
forma
Relatio
articuli
precepta
Sacramenta
cognitio
amatio
laudatio
fruitio

metaphiſica
Ens partes
paſſio
Subſtantia
Accidens
vinum
multa
Ariſtoteles

Sūmum bonum
Moralis
Ethica
politica
Economica
bonum humanum
virtus vitium
voluntarium
inuoluntarium
forma
materia
ius generale
Connuire
ſpeciale
naturale
poſitiuum
canonicum
ciuile
conſuetudinale
pal

Ius
Iuſtitia
Deum diligere
honeſte viuere
vnicuiq; ius ſuū tribuere
Theoricum
practicum
militare
comparatiuum
antiquum
nouum

Capitulum Tertium

alimenta
complexiones
humores Nāles
membra
virtus
operatio
ſpecies

Etas
color
figura maſculus
diſtantia inter
femineum

Sanitas Res non nāles
cibus
aer
potus
ſomnus
vigilia
exercitum
actio
repletio opatio corpo
inanitio ris ſenſati
accñtia aīe

Cōtra nām
morbus
cauſa
accidens

Aſtro nomia
quātitas ꝯtinua mobilis

ſphera
circulus maior
minor
zodiacus
arcus
ſignum
gradus
minutum
ſecundum
tertium

virtutum
cogitatio
motuum

punctus
linea
angulu
figura
longi

qua ꝯtinua
immobilis

Geometria

quantitas
centrū cognitio lati corpoꝝ
capacitas
longitudo profu
latitudo
profunditas
planum
ſolidum

Arithmetica

nu merus
abſolu.

articulus
vnitas
numerus digitus
par
impar cōpoſitus

Species numeri

ſpecies numeri

numeratio
additio
ſubtractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio Sūmare
diuiſio vnitates
progreſſio quadrato
radicum extractio cubica

Capitulum Tertium

Muſica

melodia

altitudo
infinitas
mediocritas
longitudo
breuitas
groſſitudo
gracilitas
ſubtilitas
pportio vocaliũ
accẽtus ꝯſonãtiũ

apothone
dieſis
thonus
dithonus
diateſſeron
diapẽthe
diapaſon
epitritus
emiolius
duplaris
triplaris
quadruplaris
epogdous

delectatio i cãtũ p vocũ ꝯcordiam

Rhetorica

pulchritudo verboꝝ

forma
materia
finis

Partes

inuentio
diſpoſitio
locutio motio volũtatiſ ad finẽ
mẽoria
pronunciatio

Logica

Terminus
cathegorema
ſincathegorica diſcretio ẽitatiſ
orati o
propoſitio

Ens ratio

littera
ſyllaba
dictio nomĩ pnomĩ recto locutio
oratio
conſtructio

recta loquu/
tio

¶ Capitulum quartum de Diuiſione entis in ſuas partes
Et de earumdem imaginibus atq; memoria.

V Uniuerſalē ꝯſtituentes artē opus eſſe arbitrati ſumus circa oīum vniuerſaliſſima vſqꝫ ad athomas ſpēs ne/gotiari idqꝫ ita actitūdum vt totam entis latitudinem cōplexi cuiuſqꝫ partis tā ſimplicis ꝛ icomplexi qꝫ compo/ſiti ꝛ cōplexi imagines fabꝛicatas locis cōmittēdas parem⁹ In qua re nō ē ꝓpoſiti nr̄i diſputare. Siqd ꝑus ſit enti vt nōnulli bonū putant aliqꝫ vnū. Neqꝫ an ꝑmaria entis partitio ſit in ens in actu vel potētia in ens per ſe ꝛ ꝑ accidens In ens vnū ꝛ plura. Autue in alios diuerſos id generis modos. Sed edocere aſſumpſimus cuiquis diuiſionis mēbꝛa quo paucioꝛibus fieri poterit imaginibus memoꝛie cōmēdare. Nō ꝓpterea anxij ſuz num ens diuidať.

Ens
- in tactu
- potentia

Ens
- vnum
- multum

Ens
- ſimplex
- compoſitum

Ens
- In anima
- Extra aiam

Ens
- Quiditatiuum
- non quiditatiuum.

Id eqdem ꝛ huiuſmodi ꝯſiderationes ad intellectū iſtituē/tes ſpectat. Nos aūt in p̄ſentiaꝝ ſolam memoꝛiā roboꝛādaꝫ curamus que bꝛeuitati gaudet. Siqꝫ igiť penes hāc ꝑtitio/nē entis ꝑtes meminiſſe velis. Sat erit locaſſe vnuꝫ anima actus/ſimplex/qdditas. Unū enimuero alterius oppoſituꝫ indicat. facile igiť recoꝛdans vnū de multis per oppoſitum cogitabis: Et aīa indicabit aliqua in ſe eſſe ꝛ alia extra ipaꝫ: Ita actus potētie faciet reminiſci. Et ſimplex cōpoſiti atqꝫ qditas nō qdditatis pꝛo his quīqꝫ igiť dictionibus vnuꝫ/aīa/actus ſimplex/qditas/pone imaginē vnitatis. ſ. kalmic/kerſche ꝛ repꝛeſentabit vnū. Et in manu eius dextra pone anima per inſcriptionē aut alios modos ſupius recenſitos

vel aniſuꝫ

vel aniſuz: vel anetam ſiue anſerē que manducet mānā / vel papauer / ⁊ huiuſmodi: In humero pro actu pone ſcalaz / in qua portes ſaccum thure plenū ſed apertum quatenus internoſci queat. In ſiniſtro humero ponatur ſymboluz. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo.

Sequitur figura.

Ceterꝫ ꝗ ens in abſolutū ⁊ reſpectiuū / in vnū ⁊ multa / Itez in finitū ⁊ in infinitū partiūtur pariformiter per analogiaz mēbra retinebūt. Si tñ cuiqꝫ parti ꝓpriam imaginem adaptare velit ſeorſuz id faciet penes modos quos ſupra capitulis. 14. 16. ⁊. 17. trac 3. tradidimus. In qua reſtū ſume, neceſſariū foret ordinē mēbroꝝ ſtruere ne vel idē pluries fruſtra repetamus vel minus ꝙꝫ oporteat ponaꝰ. Poterimus ꝓinde in pñtiaꝝ exēpli cauſa Ens in ptes ſecare hoc modo.

1 Ens — Reale, Rationis

2 Reale — Tranſcendēs, ꝑdicamentale

3 Tranſcendens — Deus, Creatura, Operatio, Unum, Uerum, Bonum, Res, Ad aliquid

4 Predicamentale — Subſtantia, Accidens

Has qppe ptes vel quattuor imaginib⁹ ponemus iuxta normā antea traditā: vt ſi in ꝑmo loco Hēricū ſiue Eberhardū ponamus in manu phyſice librū in ſiniſtra aūt logicā tenētē vel i dextra tenellā ꝗ rotam mediā voluat vel cācrū capite apphēdat vel ſerrā acuet. Et in ſiniſtra forficib⁹ Circinum diuidat. In ſcdo loco Regina Renoldus Reynhardus Rechardus ſiue Rebecca teneat aū pect⁹ phyſice librū aptū in cuius vna pagina ſphera celeſtis ſit depicta in altera aūt per iſcriptionē ꝑdicamētale

notatũ aut p̄dicator aliqs ei librũ auferre conet̃. Jta in ter/tio loco Tylmanus ſcalam aſcẽdens Adoret crucifixũ in vertice ſcale appẽſum creta ſcribens hec verba opus manuũ tuaꝝ ſum dñe. Et kalmickerſche liget ei pedes ad ſcalã cuꝫ pẽnis ſtrutionis ꝛ ipſa teneat in capite ſportã fabis plenã ꝛ in humero dextro ligamina in ſiniſtro aũt aglam laceran tem porcellũ albiſſimũ. Jn q̄rto deniqꝫ loco p̄dicatorẽ egre giũ pone qui dextra offam ori porrigat ꝛ ſiniſtra muſcas abi gat: Ecce exẽpla ponimus vt addiſcẽtes itelligãt. Tu quo/qꝫ fac ſiſe ſic ars deludit̃ arte. Q͞ia hec vnica imagine ꝛ i eo/dem loco nõ eſt difficile reponere. Sat erit mõſtraſſe viam. Quidam ens reale diuidunt penes hanc formulam.

Ens reale
- per ſe
- per accidens

Per ſe
- ſm naturam ſuam
- ſm cauſalitatem

Scd̄m naturam
- Simplex
- Compoſitum

Simplex
- Deus
- itelligẽtie ſe eſſe ꝛ eẽntia
- ſit vnum
- forme

Forme
- Subſtantiales
- Accidentales

Compoſitum
- Subſtantie incorporee
- Subſtantie corporee

Hi quoqꝫ imagines applica//bunt penes iam tradita.

Poſſunt nihilominus per artem dictionãdi ꝛ colligãtiam de quib⁹ ſupra cap. 13. trac. 3. huiuſmodi imagines fieri: Et mille practicãdi modis. Si aũt ꝓſequi placeat poſtrema en tis mẽbra videlꝫ ſb̄tie ꝛ accidẽtis ſubiũgẽt hec figurula.

1 Subſtantia
- Jncorporea
- Corporea

2 Jncorporea
- Intelligẽtia
- Aia itellectiua

3 Intelligentia
- Spirit⁹ beati
- Demones

4 Spũs beati
- Seraphini
- Cherubini

Capitulum Quartum

Throni
Dominatiões
Principatus
Poteſtates
Virtutes
Archangeli
Angeli
5 Corporea
Incorruptibil'
Corruptibilis
6 Incorruptibilis
Celũ empyreũ
p̄mũ mobile
Firmamentũ
Saturnus
Juppiter
mars
Sol
Venus
Mercurius
Luna
7 Corruptibilis
Elementum
Elementatum
8 Elementum
Ignis
Aer
Aqua
Terra
9 Elementatum
Imperſecta
Perſecta
10 Imperſecta

Imp̄ſſiones
Ignee
Aeree
Aquee
Mixte
11 Aeree
In ſup̄ma re/
gione
In media
In infima
12 In ſuprema
Cometes
Colũna pyra/
midalis
Lancea
Cãdela accẽſa
Aſſub aſcen//
dens
Velut ſcitille
de fornace
Velut ſtuppa
accenſa
Velut ſtella ca
dens longa
Cãdela accen/
dens cande
laz
Lumẽ p̄cedẽs
in nocte ſal/
tu quodam
Stella cadens
ſolum
Draco volans

Aſſub qñq3 ap
parens qñq3
non
13 In media
Tonitrua
Fulgura
Coruſcatiões
Fulminis tela
Grando
Granula
14 In infima
nubes
Pluuia
Nix
Pruina
Ros
Nebula
Nymbus
15 Terree
Metalla
Sulphur
argentum vi/
uum
lapides
16 Metalla
aurum
argentum
electrum
cuprum
auricalcum
aes
ſtãnum
plumbum

17 Perfecta
vegetabilis
ſenſibilis
imaginatiua
rationalis

18 Vegetatiua
arbores
herbe
gramina
flores
ſemina

19 Senſitiua
vermes
muſce
talpē
conche
oſtree

20 Imaginatiua
terreſtre
aquatice
volatilia
ignea

21 Terreſtre
oues
boues
equi
leones
lupi
vulpes 7c.

22 aquatice
ſturiones
lucij
carpiones 7c.

23 Volatilia
aquila
buffones
corui 7c.

24 Ignee
Salamandra

Huc totam ferme ptitionē ſbtie attulimus quatenus vel ſingulaꝝ dictionū ſingulas imagines facile excogites: aut p capita. 24. hmōi ptitionis mēbra iuxta preſcripta memorie cōmēdes: qḋ vbi feceris diuinā quādam ſenties celeritatē huius nr̄e artis. In pau:ioribus collocādam locis minime ſubdubitarē vbi ex ſtudio colligarē: nō aūt ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accn̄s proculdubio a pleriſq3 q3plures accepit diuiſiones. Aliud eq dem ſeparabile aliud iſeparabile: Item aliud in potētia aliud in actu: aliud inſup ꝑprium aliud appropriatū. Ut aut ad iſtituta nr̄a deſcēdamus cum accn̄tium aliud p̄dicabile ſit aliud p̄dicamētale: 7 poſtremū ↄtra ſbtiam opponaſ tanq3 ab ea p̄mo diuerſu3/ Eius mēbris imagines applicāda ſunt.

1 Accidens in eſt ſubſtātie
per intrinſecum
per extrinſecum

2 Per intrinſecum
abſolute
reſpectiue.i.relō.i.ad ali(qd

3 Aoſolute
per mām.i.quantitas
per formā.i.qualitas

4 Per extrinſecum
Agētis ad patiens.i.actio
patiētis ad agens paſſio
mēſuratū ad menſuram
hn̄s ad habitū.i.habitus

5 Menſura
- fluens.i.tpſ.i.quando
- manens.i.locus

6 Locus
- abſolute vbi
- reſpectiue Situs

Hic numerus diſtinctio ⁊ ſufficientia nouem genez predi/camētoz accñtalium memorabiľ/vel ſex imaginib⁹ operatiuis vel ſingulis mēbris ſingulas imagines applicādo ex ca. 14.16.⁊.17.trac.3. Et qm̄ mee imagines alij nō ꝯueniunt niſi forſan per accñs ob id ſat erit hactenus exēplis abūdaſſe:ad inſtar quoz ex noſtris ꝑceptis ꝓprias tua virtute excogitare: Nō enim qs curaľ vt Alberti eſt ſnia in Ethicē ex medicine ꝯtēplationibus:neqꝫ virtuoſus ex ſola virtutū ſpeculatiōe qs efficiľ:ſed quatenus ſtudioſus fiat opus eſt virtutes praxi opatione ⁊ exercitio explere. Ita quoqꝫ ꝑpetuo ꝯtemplari artem memorādi artifex efficieris ni artē vſu cōpares. Ad ſingula attñ ꝑdicamēta deſcendere forſan nōnihil ꝯduceret vtpote quātitatis ſpeciez ſufficiētiā. Similiter q̄litatis ⁊ alioz enumeraremus. Sed q꞉ res in longum abiret ſufficiet tibi ea ex alijs noſtris ſcriptis huc afferre ſi placet. Inſup Harmandus in terminis difficilibus eā rem latius ꝑtractat. Simiľr Paulus pergulēſis de illis arbores plātauit que nōdum tñ Ramos expāderūt ad extrema quēadmodum nos deduximus vt pene nihil ſit qn ſub vmbra eaz latitare fecerimus in medio eſtu diei. Si tñ exēpli cauſa expetas ſaltem capita tetigiſſe ſint hec.

Quantitas
- continua
- diſcreta

Continua
- linea
- ſuperficies
- Corpus
- Tempus

Diſcreta
- binarius
- ternarius
- quaternarius ⁊c̄.

Qualitas
- habitus aut diſpoſitio
- nālis potētia vel īpotētia
- paſſio vel paſſibilis q̄litas
- forma ⁊ circa hoc aliqd cōſtans figura.

Jn memorie ſcrinio reponūtur ad iſtar hoꝝ que hactenus deduximus ſupuacaneū rati ſumus athomas haꝝ ſpecies adducere i pſentiaꝝ. Ut nāqꝫ reliq̄ taceamus tot ſunt habituū itellectualiū moraliū ⁊ theologicaliū varietates ſi eoꝝ ſpecta obiecta ⁊ oppoſita diſpiciamus ne pugillo ſtringi valeant. Sed de his ⁊ ſimilibus legito que ex prima 2ᵉ ⁊ ex 2ª 2ᵉ bti Thome iuxta artē noſtram collegimus. Atqꝫ cōpendium Ethices eaqꝫ memorie ꝯmēda ex pceptis que in his tradidimus. De erroribus etiā oibus ꝯ habitū theologicū taꝫ chriſtianoꝝ in hereſes plapſoꝝ/q̄ꝫ phoꝝ ⁊ grecoꝝ turcoꝝ ſaracenoꝝ iudeoꝝ ⁊ ethnicoꝝ collegimus libellū quendam. Oium ſciaꝝ placet nobis pertractata cōpendio ſtrinxiſſe: que vbi tibi nō placeant tu ipſe tibi conforme colligas quo. Maxime opus eſt memoria ſiqdem breuitate gaudet. Ens rationis vt ab exordio repetamus difficilius quidem locatu eſt qꝛ ſcōe intētionis tā pprias nō habeāt imagines q̄ꝫ aliaꝝ diſciplinaꝝ partes: poteris ob id ipm partiri hoc modo ⁊ imagines idoneas applicare.

1 Ens rationis
  Relatio
  negatio
  priuatio
2 Relatio
  Cōſequēs apprehēdēdi modum
  Excogitata p intellectuꝫ
3 Excogitata per intellectum
  proprium
  improprium
proprium logicale
4 Improprium
  grāmaticale
  Rhetoricale
5 Logicale
  Incōplexum
  Cōplexum
6 Incōplexum
  Trāſcēdētiuꝫ ⁊ pdicamētorum
  pdicamētorū oiuꝫ ſimul
  pdicamētoꝝ ſingulorꝝ
7 Trāſcēdētiū ⁊ pdicamētoꝝ
  Intentio
  trāſcēdens
  vniuerſale
  abſtractum
  concretum
  pdicamētum
  pdicabile
  predicatum
  ſubiectum
  ſubijcibile
  vniuocum
  equiuocum
  analogum
  denoiatiuum

8 Predicamētorū
oīuz ſimul
vniuerſale re
ſpectu vl̄is
Indifferētis
9 Uniuſe reſpectu
pticularis
Genus
Species
Differētia
10 Particulare re/
ſpectu vl̄is
ad nām cōez
pticulare
ad nām cōem
⁊ accn̄s vl̄
ꝓꝑetates :
ſingulare ⁊
indiuiduū
11 Indifferentis
Accidens

ꝓprium
12 Predicamētorū
ſingulariū
ſbtie.i.ſuppo
ſitum
q̄litatis.i.at//
tributum
relationis . i.
notio
13 Complexum
ꝯditio com//
plexi
complexum
14 Complexum
ſine diſcurſu
cum diſcurſu
15 Sine diſcurſu
oratio
enunciatio
queſtio
ꝑmiſſa ꝯclō

16 Enunciatio
cathegorica
hypothetica
17 Cū diſcurſu
perfectum
imperfectum
18 Perfectum
ſyllogiſmus
formalis
dyalecticus
ſophiſticus
neceſſarius
19 Imperfectum
enthimema
exemplum
inductio
20 Cōditio ꝯplexi
dici per ſe
dici de omni
dici de nullo
reduplicatio.

Hoꝝ imagines fac iux̄ ꝓdeterminata ꝑenes numeroꝝ capita ⁊ viginti cōplecteris:que vel in viginti locis vel in decē vel etiam in quinqꝫ locare poteris:vbi mente hereant que vitatione multiplicitatis locoꝝ precepimus.Entis rhetoricalis ſimul ⁊ grammaticalis diuiſiones ſi noſtra opera inſpexeris latiſſimas comperies.

¶ Capitulum 5m de Applicatione artis ad ſententias diuerſimode acceptas.

COmplexaꝝ vocū imagines quas ſniaruꝫ dicimus memoratiue magis apte ſunt:id eniꝫ ꝑcepimus in ſuꝑioribus ne ocioſa ſint ſimulachra.Siqꝫ igit̄ ꝯppiſm opentur aut repatiant̄ ab altero:exacte integrā poterūt ſniam repre

ſentare:hmõi aũt abſq; difficultate ꝓculdubio excogitabi/
mus qñquidem a ſimplicibus ſatis agnitis ad cõpoſitiora
facilioꝛ ſit aditus. Ex notis ꝑinde q̃ꝫpluribus terminis ve
luti ocius oratio ꝯflatur:etiã ab imaginibus ſingularib⁹ ꝓ/
poſitiones ꝯſtituemus. Et ita qdeꝫ vt imago apte loco mã/
cipata breuiuſcule totam euacuet ſniam. Cui plurimuꝫ ad/
miniculantur colligantia cathena:Ars dictionãdi ac ceteri
quos ſupra recẽſuimus modi. Quãobrem cauẽduꝫ ne ſup/
uacaneis exaggeremus idolis copiã inanẽ:vt ſingula nita
mur verba reponere:qd̓ plus hẽt oneris q̃ꝫ frugis. In com
poſitis ſiqdem virtus nãlis magis memorie admiſcetur q̃ꝫ
in ſimplicib⁹ in qua ars iuuat retẽtionis notam:Atq vt reꝫ
ſuo oꝛdine aptius explicemus:memoꝛia mercat virtutem a
nãli induſtria: Simpliciũ eniuero imago mox rem memo/
rãdam indicat:hinc fallunt mehercle arbitrãtes hoc iſtitu/
to meminiſſe queq; abſq; nãli memoꝛia poſſe: Qñquidem
ars dũtaxat nature miniſtra eius fundamẽta ſtabilit ⁊ illi⁹
deficiẽtiam ſupplet. Cũ itaq; frugem aſſequemur huius in
duſtrie ſi theoꝛica in praxim retracta fuerit atq; ꝑceptiones
vſu ⁊ exercitio cõpꝛobent opepꝛeciũ eſt vt in cõpoſitis:ge/
neralia documẽta addant ſingularib⁹ que noſſe cupimus vt
de ſimplicibus copioſe iaꝫ determinauimus ex qbus hecce
clarioꝛa erũt. Oĩs qppe oratio ex ſimplicibus ꝯſtruit:vnde
qui terminoꝝ nouerit imagines optatius cõpoſita colloca/
bit. In qua re particularius paululũ tetigiſſe iuuabit. Om
nis aũt Oꝛatio aut ſoluta eſt ⁊ pſa aut carmẽ metrũ ſine ỽ/
ſus. Solutã aũt partiunt in ꝓpoſitionem auctoꝛitateꝫ ar/
gumẽta hiſtoꝛias ꝯtiones collationes vel ſermones ad po/
pulũ:Propoſitio vero oĩs vel q̃ſtionis nota ponitur vel ex
pꝛemiſſis deducta. Argumẽtatio oĩs ſyllogiſmo enthime/
mate ĩductione vel exẽplo perficietur.

¶ Capitulum ſextum de memoꝛia orationum ſiue pꝛopoſi
tionum.

Capitulum Sextum

OMnis aūt oꝛatio ꝓpoſitio vel auctoꝛitas qñ ſimplex
eſt: quatenus huc attinet ex ſignificatiuis ꝯſtaſ termi
nis: quoꝝ vnio vnum aliqđ totū efficit ſignificatū: qđ eius
noīamus obiectū. Et hoc ip̄m obiectale.ſ.p̄ncipiuz oꝛonis
ꝓpoſitionis vel auctoꝛitatis ſat erit poſuiſſe. Ex ſignato qp
pe ſignū noſceſ: ⁊ rurſus ſigno res ſignata mōſtraſ: ſicut ⁊
reliqua que ſua relatione ſeſe mutuo indicāt. In oī proinde
oꝛone aut ſimplici nudaqꝫ ꝓpoſitione que ex noīe ⁊ verbo
ſaltez ꝯflatur ſi integra ſit (qđ dicunt; ex ſbcto ⁊ p̄dicato) po/
nētes ſbctuz ip̄m aliqđ agere vel pati aut circa ſe fieri mox
illo actu p̄dicatum ꝯſtitueſ: taliqꝫ motu pfecte abſoluetur
oꝛo vel ꝓpoſitio: pꝛeter determinationē que per ſyncathe/
goremata ſit: ſed hec facile occurrēt huc relata. Si qppe ꝓ
hac oꝛone ſeu ꝓpoſitione: Joannes ſcribit bene: imaginer.
Amicuz Joānem q ſcribit: ex ꝯſideratione ſcripture ſue q̄li
tas actus rep̄ſentabiſ. Si qppē ſcripturā ꝯceſſero bonā ne/
ceſſe eſt admittere hāc Joānes ſcribit bñ. In extēſis aūt ꝓ/
poſitionibus opꝫ cetera que ad rez p̄ncipalem de qua obie/
ctaliter ſunt referre vt in hac ꝓpoſitione. Itali dant bona
verba: ſed nec factis verba ꝓbant: Ponas Thomā Italuz
q abſte petijt ſūmis inſtātijs artem memoꝛatiuā edoceri: ſꝫ
nō erat ſoluendo: vñ arguere poteras: Qui leuiter ſpondet
nō multum ſoluere curat: Cui ſi addas ſcire volūt oēs mer
dem ſoluere nemo: facile recogitabis hāc vniuerſalem. Ita/
li dant bona verba ſed nec factis verba ꝓbant: Que ꝓpoſi/
tio ſatis exp̄metur ſi Thomā infidum multa pmittentem
ex vacuo marſupio colloces in loco tuo cū ligua aurea: quā
manu coingnata ſed retracta atqꝫ adūca polluat. Poteris
pene iſnitis id genus modis eādem ꝓpōnem ponere: vt ſi
duo ꝯſtituanſ Itali in loco qui chartā in manu, teneant in
qua ſcriptum ſit: per q̄ſti ſancta dei euangelia eo pmitto te
darle: ⁊ hāc chartaz alteri poꝛrigāt: ſed ille ſit Theutonicus
ſciens italo iurāti minns credēdum q̄ꝫ ſi nudo verbo pro/

mittant:Ubi hmõi figuras inſpexeris facile recordaris hu ius ꝑpoſitionis Itali dant bona ⁊c̃. Itē ponas duos italos q̄ polliceātur multis perſuaſionibus ex luto aur exhere:⁊ ponas ante eos inſtr̃a ſua alchimica:⁊ vbi ſciueris eos icaſ/ ſuꝫ laborare ⁊ ſola ſpe viuere:videns botiā cum Mercurio ad ignem eoſq̄ multū circa artem laborare:mox dices itali iſti aureos ꝑmittūt mōtes ſed erit ridiculus mus . Quod ſi ex verbis hāc ꝑpōnem collocare malueris pone Ioānez italicū in manu dextera fabas hn̄tem quaſi largiturus Vergilio quē eas recipiētem leua ꝑcutiat:Eadem ꝑpoſitio in/ ſcriptione aliiſq̄ modis collocari poterit:q̄ practicādi vſu facillimi erūt. Inſcriptio aūt poterit in artub⁹ viuax imaginū fieri:quatenus q̄dam imago in loco ꝯſtituat̃ in cui⁹ dex/ tra ſit ꝑma īſcriptionis ſedeciꝫ vlnis aūt ſiue iūctura cubi/ tali 2ª/in humero 3ª/i capite 4ª/in humero ſiniſtro 5ª/i cu/ bito leue ſexta in manu vero ſiniſtra ſeptimā faciemus in/ ſcriptionē. Ut hec ꝑpoſitio itali dāt bona verba:ſed nec fa ctis verba ꝓbant:imaginabor Ioānē vel Iacobū italum ſi/ q̄s mihi talis ſit notus alioq̄n alterius nōis vtpote Hiero/ nymus Iulius Iodocus Iuſtinianus:q̄ in manu dextra te neat tabulā in qua ſcriptū ſit itali:lr̃is realib⁹ in cubito ve/ ro:hoc verbū dant:in humero:bona:in capite habeat pyr/ retum vel coronā in qua ſit ſcriptum:verba:⁊ ita deinceps. Sono vocis itidem fiet vt in manu dextra habeat tabulaꝫ in qua ſit lim:⁊ abiiciēdo/m/habebis itali:mixtiꝫ in lr̃is ⁊ ſyllabis:in cubito pēdentes multos dentes:dant eq̄dem ⁊ tant ſiue tꝫant ꝑ eodē habebit̃. Sufficiet nāq̄ exitū vel ꝑn/ cipium aut vtrūq̄ verbis ſimile exq̄rere vt publicius inq̄t ponēdo innocētes pro ignoſcētes:⁊ id expientia ſepe proba tur. Inſup in humero fabas:in capite pēnas ſtrutionis in ſiniſtro humero cetas multas:in cubito aūt illius brachii: Conchas aliquas:in manu vero pēnas in vētre quoq̄ pa/ nem:hiſq̄ totū repoſitū erit:ſed nō ſunt piſces pro lombar

dis. His alijſq3 modis itidem diuerſimode locare poſſu/
mus:mixtum vel ſimpliciter.

¶ Capitulum ſeptimum de memoria Auctoritatū ꝛ arte allegandi.

AUctoritates quoq3 ſiue orōnes ſint breuiſſime ſiue lon
ge:eiſdē ferme modis reponere licet preter allegatio/
nes que ſpeciales ſuas habebūt notas. Pro auctoribus eni
uero amicoꝝ noīa accipiemus:dictū vero iuxta iam tradi
tos modos reponi poterit vt ſi.4.regū.ij.cap.aliqd p̄cipuū
allegare placeat:pono imaginem que mihi ſignificat quat/
tuor in manu coronā tenere quā ei ablatura vnitatis ima/
go cruce verbera minatur:Auctoritatem vero ipſaꝫ penes
p̄libatos canones repono:. In q̄re plurimū ꝯducet qn po/
tius neceſſariū foret oīum libroꝝ ſacre biblie doctoꝝ ſacre
theologie:voluminū vtriuſq3 iuris ac p̄cipuoꝝ authoꝝ in
metaphyſica phīa nāli in medicinis:Artibꝰ liberalis ꝛ ſi q̄
alie ſint facultates hēre imagines:proꝰ quibus aliquos vi/
ros in his diſciplinis nō vulgares pro imaginibus deligere
opꝫ. Ut pro biblia noui fratrē impēſe doctū in ea ꝛ quotiēs
viꝝ cogito:biblie recordor:ꝛ ob id pro biblia ipm̄ mihi ima
ginē deſumpſi. Ueꝝ pro partialibꝰ libris vtpote Geneſeos
Exodi ꝛ reliq̄s ſuas imagines ponemus vt in locādo prō/
priores ſimus. Et itidē in oībus obſeruari veliꝫ facultatibꝰ.
Ceteꝝ qm̄ quiſq3 liber ſuū hēt titulum eo ipſo denotari po
terit arte iſcriptionis:Sed in viuis magis oblector vtpote
q̄ magis excitāt memoriam:ꝛ que ſua exercitatione ampli
ores abſumūt ſnīas. Libroꝝ aūt mihi fabricaui a'lphabetū
in facultatibꝰ quas recēſuimus. Sed id ſūmopere denotan/
dū eſt ꝙ vt veluti queq3 diſciplina ſuo vtit̄ ſtylo:ſuo erudi
tionis modo:Ita quoq3 ſuis vtit̄ deniq3 diſtinctionibus vt
hic capl'is illic paragraphis:canonibus capitulis legibꝰ ꝛ ti
tulis opus ſit hēre imagines idoneas qbꝰ citāda deſignent̄
In ſacra nāq3 ſcriptura ſunt libri.2.quoꝝ nōnulli capitula

dũtaxat hñt cuiuſmodi eſt Geneſis Exodus. Alij vero. in
partiales diuidũtur veluti liber Regũ: Paralipomenon ꝛ
illi deiceps in capitula: In qbus allegamus geneſis primo
vel 2° vel 3° ꝛ ſubintelligiꝭ caplo. In alijs vero ſic ꝑmi regũ
ꝑmo/2°/3° ꝛ ita de reliqs: Pro geneſis itaqꝫ ꝑmo ponerem
gignẽtẽ vel mulierẽ que multos habebat filios: ꝛ pro caplo
imaginẽ vnitatis: de libris regũ ſupra exẽplum poſuimus
vcꝫ. 4. Regũ. ij. Sunt nõnulle quoqꝫ epiſtolaꝝ opera pauli
ꝛ alioꝝ apoſtoloꝝ vbi allegationes fiũt tali modo ꝑme ad
Corinthios. 3. ꝛ qꝛ in talibꝰ ꝛ nomen eple ꝛ nomẽ capituli
nõ opus eſt exprimere: igiꝭ ſufficiet ponere imaginẽ quem
vnũ ſignificat cortinnã in manu tenẽtẽ quam ei imago que
tria ſignificat nitaꝭ eripere. Ponerẽ eqdẽ ego kalmeckerſ/
chen que ſportam cũ ligaminibꝰ teneat manu quam Heri/
bertus ei explodat: Videbis attñ imagines meas libroruꝫ:
Inſup ꝑ libris quattuor euãgelioꝝ ſat erit vel quattuor vi/
ros huiuſmodi noiuꝫ videlꝫ Mattheus Marcus Joãnes
Lucas ponere vel aialia qbus denotanꝭ in ſacra ſcriptura
vt: Angelũ ſiue iuuenẽ pro Mattheo: pro Marco Leoneꝫ:
pro Luca vitulũ: ꝛ pro Joãne aqlam: Ceteꝝ pro libro actuũ
apoſtoloꝝ accipies ꝓpriũ imaginem. Capituloꝝ autẽ alliga
tiones: numeroꝝ imaginibus ad libroꝝ idola applicatis lo
cabunꝭ: In libris aũt phie Ariſtotelis. ſ. metaphiſica: phyſi
ca: De celo ꝛ mũdo de gñatione ꝛ corruptione: Metheoro
rũ: mineraliũ: de elemẽtis: de aia: de aialibus: de ſenſu ꝛ ſen
ſato de memoria ꝛ reminiſcẽtia: de ſomno ꝛ vigilia: de iuuẽ
tute ꝛ ſenectute: de reſpiratione ꝛ inſpiratione: de nutrimẽ
to ꝛ nutribili: de ſanitate ꝛ egritudine: de motu cordis: de
morte ꝛ vita ꝛ ſi quos alios fecit ꝯueniens eſt ſpeciales ha/
bere imagines ſimilr in phia ſua morali vtpote Ethica Po
litica Economica ꝛ monaſtica: Silr pro logica ſuas imagi/
nes libroꝝ periharmenias ꝑdicamẽtoꝝ: prioꝝ/poſterioꝝ/to
picoꝝ/ꝛ elencoꝝ: Similr pro poetica ſua: Sed id aduerten

Capitulum Septimum

dum eſt in aliq̄bus eoꝝ diuiſiones fieri per capitula in alijs
aut per textuū cōmenta que ſcribunt/t/⁊/c/cum adiectione
numeri. Opꝫ igit notas hēre ꝑ textu ⁊ cōmēti que ſint/T/
C/vel lr̄e materiales vt ſi hāc auctoritatē ex ꝓmo poſterio/
rum.t.c.ꝓ noſce velim: Ois doctrina ⁊ ois diſciplina itelle
ctiua ex preexiſtēte ſit cognitione: Impꝓmis collocabis quo
tationes hoc mō vt ponas pſonam q librum poſterioꝝ vel
ꝓfiteatur publice: vel in ea doctrina nō triuialiter eruditus
ſit: ⁊ is habeat in manu dextra/T/⁊/C/ſed imago vnitatis
hmōi e manu eruere conet: vel imaginē vnitatis libruꝫ cui
titulo poſterioꝝ inſcriptū in pectore teneat ⁊/T/manu dex/
tra/C/vero ſiniſtra depigat: Mille ſūt id genus modi: Pro
poſitionē quoqꝫ penes normas ꝓpoſitionuꝫ ꝓpꝛes colloca/
bit. In medicinis authores aliquos ꝓcipuos ⁊ egregios me
dicos quoꝝ noib⁹ libri ītitulati ſint accipiātur aut alijs re/
gulis velut hactenus edocuimus: hn̄t quoqꝫ modos alle/
gationū pro q̄bus ſpecificas fingito imagines iuxta preliba
ta. In iure aūt utroqꝫ ſunt libroꝝ tituli materiaruꝫ tituli q
in capitula canones in pōtificio/in Ceſareo in leges: ⁊ ille
rurſus in.§.i.paragraphos patiūtur ⁊ neceſſariū ꝓinde oll
cēſuimus ⁊ libroꝝ ⁊ diſtinctionū: inſup cauſaꝝ: ⁊ penitētie
atqꝫ ꝯſecrationis in decreto accipere imagines. In decreta/
libus aūt ſexto ⁊ Clemētinis: Titulos capituloꝝ ⁊ paragra
phoꝝ: Excogita itaqꝫ ſpeciales imagines que tibi denotent
libros ⁊ quālibet eoꝝ ꝑtem vſqꝫ ad gloſas ⁊ ꝟba: vtpote.

Diſtinctio
Cauſa
Queſtio
Penitentia
Conſecratio
Canon
Capitulum
§.paragraphus.§.vel

gloſſa
Uerbum

Libri Iuris Canonici.
Decretum
Decretales
Sextus
Clementine.

¶ In iure āt ciuili hēto imagines ꝓ illꝭ libris q ſūt h recēſiti

ff.ve.j.digeſtū vetus | Infortiatū | Auctēticum
ff.no.j.digeſtum no/uum | Uolumen | Auctentica
 | Inſtituta | Liber ſeudoꝝ

In qbus allegant tituli leges.§.ꝛ gloſ.ꝛ verba vt expertis in iure notū eſt ꝑ his tu ſumito imagines. Exēplo ſaltem vnico rē faciemus clariorē vt ſi ꝑma.q.j.viliſſimus/cū ſnīa illi⁹ capl'i locāda foret ſufficiēter ponet ꝑ notā q̄ q̄ſtio ſig̃tur in pectore imaginis vnū ſignātis:q̄ dextera illā teneat atq; ſiniſtra mōſtret eē limo fedatā. Alijs quoq; modis itidē fieret. Inſuꝑ ſi eẋ ſe Sū.trin.ꝛ fide.ca.firmiter.§. .imaginari liceret altare i quo tripes depoſita ſit ſuꝑ quaꝫ reſideat imago vnitatis:hn̄s in manu.§.tali ſigno reali cui firmiter alligauit fidē chordā quā catt⁹ detrahere conet. Poteris aūt tali ordine vt cata ſub tripede ſedeat hn̄s fidē in ore ꝛ kalmeckerſche ſuꝑ tripedē reſpiciēs cattā comedē fidē tali modo.

Ad inſtar huius tu imaginaberis pene ĩfinita exẽpla q̃ pra/ctice relinquo. Si noueris diſtictiones librorũ ⁊ mãm in il/lis ptractatam facilis res erit alioqn laborioſo habituȝ vſu ⁊ exercitio ɔquires. Colligas itaqȝ ſũmaris codicũ in diuer/ſis facultatibꝰ queadmodum in noſtra polyphiria grapho/theſis fecimus: que vbi ad manum cum ſuis imaginibus habueris nil leuius eſſe poterit.

¶ Capl'm 8m de ɔnum ⁊ queſtionum memoratione.

Ceterũ de ɔ̃nibus nõ alia eſt ſolicitudo hñda q̃ȝ in ppo/ſitionũ locatione. Neqȝ iterũ queſtionũ cum ois ppoſi/tio ſit dubitabilis q̃ſtio. Sed nota queſtionis dũtaxat per eius imaginẽ adijcienda eſt que ſunt: vtrũ ſi eſt an eſt: Quid eſt: de quo quare a quo gr̃a cuius: Quãtuȝ q̃le quã/do vbi: quomõ ⁊ cum quo: qbus de qualibet re mũdi poſſi/mus pcunctari: nec vlla eſt ppoſitio que ſi in dubium verta/tur ſub his notis nõ cõprehendat: Sicqȝ igit nãs earũ noue/ris: facile factu earũ iagines fabricare p quo nota hãc formã

Queſtio
  Eſſentialis
  Accidentalis
Eſſentialis
  Incomplexi
  Complexi
Incomplexi
  de eẽ rei — Si ẽ vtrũ / an ẽ
  De qditate rei quid eſt
Complexi
  de iherentia ſb/iecti ad p̃di/catũ .i. q̃ eſt
  pp quã cãm p̃dicatũ i ſit
  ppter quam cãm
  mãlis de quo
  formalis quare
  efficiens a quo
  finalis gr̃a cuiꝰ
Accidentalis
  Quantum
  Quale
  Quando
  vbi: de locali/tate
  Qũo de modo rerum
  cum quo de in/ſtrumentis
Quantum
  ɔtinuũ: quãtuȝ
  diſcretũ: q̃ttuȝ
Quale
  proprium
  appropriatum
Quando
  eternum
  euiternum
  tẽporaneum
Temporale
  preterita
  preſentia
  futura

¶ Capitulum nonum de memoria ſyllogiſmorum ⁊ aliaꝝ ſpecierum Argumentationis.

Argum̄ tationē memoratiuā

Quantū ad incorporāda argumēta attinet hec cum ſint orōnes ꝓpoſitioneſue ad inſtar taliū per regulas ſupiores collocabūtur: niſi ꝙ cum oīs argumētatio ſit ꝓpoſitionū vnius ab altera illatio/que ſit vel ſyllogiſmo/iductione/ enthimemate/ vel exēplo ꝯducibile ſit habere imagines notaꝝ illationis que ſunt/igiť/ergo/ob hoc/ ⁊ hmōi. Et cauſales in conditionalibus vt ſi ſortes currit mouetˀ: reliquū aūt ponetˀ modo ꝓpoſitionū. Juriſtis autē ꝯſuetudo eſt vel rōne argumētari vel textus iductione. Rationis qdem ſubſtantia ꝑcipuis eius verbis collocabiť. Et canones ac leges per ipſos allegatas pone ex regula quam ſupra cap. 7. huius q̄rti trac. ſtatuimus: vbi vero textuz arguētes iduxerit per partes ſubſtāiales ponito: modis hyſtoriaꝝ ſermonū collationū de qbus infra cap. 10. ſi lōge fuerint: alioqn ſi breues ad inſtar phoꝝ. At vbi bona fuerit cōſequētia Argutus phs eam facile ꝯcedet dūmodo ꝑncipale ꝯſtitutum extiterit: qnq̄dem hoc nec facile factu putatur imagines cōponanť: que totā māᵐ euacuēt opꝫ: vt ſi per iductionē ꝓbare velim hanc ꝯnem: oīs homo ſcribit imaginabor Petrū Joānem ac Socratē in loco ſcribētes: ⁊ mox admiratione ꝯcedaꝫ oīs homo ſcribit: ꝙ vbi ea nō ꝓtinus inferretur natura ipſa: in ꝓximo loco fuerit per ſe collocanda vel per ſimilitudinē vel iſcriptionē fictionē aut cōparationē ſeu q̄uolibet aliter iuxta ꝑlibata: Syllogiſmū autē ex ſolo medio (in quo tota eius virtus eſt) memorare poſſumus. Js eniuero formalis eſt ꝯſequentia que logico notiſſima ex medio: quare ꝓ hoc ſyllogiſmo: oīs latro eſt vltimo ſupplicio plectēdꝰ: Socrates ē latro: igiť Socrates ē vltīo ſupplicio plectēdus. ſufficiet poſuiſſe latronē quēpiam cui caput amputeť ⁊ is Socratē manu indicet: Jtem oīs medicus curat: Hieronymus eſt medicus: igiť Hieronymus curat. Sat

rat. Sat erit Hieronymū circa infirmū ſolicitātem ponere:
niſi forſan plus circa loculos ꝙ̄ morbos. Opꝫ ꝗppe illatio
nis cām notare aliogn inanis fuerit hec doctrina. Agnita
aūt cauſa effectū ignorare nō poſſumus. Ob id elaborādūꝫ
eſt ꝗtenus mediū: qḋ eſt ꝯnis cauſa vel cōplexa vel incōple
xa mēte teneamus. Accipito ob id ꝓpoſitionis obiectū cūꝫ
ꝗſtionis nota ꝛ qḋ rn̄dendum foret ꝛ quo reſpōſum ꝓbatu
rus eſſes ſit tibi cōpetens medium ad īferēdā ꝯnem. Ut ꝓ
baturus aliquem hēre pedes hoc eſt iſtā ꝯuem Joānes hēt
pedes: ſume hanc ꝗſtionem: Quis hēt pedes: que ꝗſtio exi
git hoc rn̄ſum: Qui currit: ſiue currēs: ſit itaqꝫ currēs me/
dium inferēde ꝯnis: hoc modo oīs currens hēt pedes Joā
nes currit: ġ Joānes hēt pedes. Pro toto aūt illo argumē
to ſufficiet poſuiſſe aliquē cuiꝰ pedes plurimū admiramur:
cum curſus ac ſaltus pedibus attribuat̄ ſm̄ ꝓdeterminata:
Uex cum maior ꝓpoſitio ſit virtualiter totus ſyllogiſmus:
ſat erit ipſam poſuiſſe ꝛ reliquū argumēti facillime ꝯcedet/
Qꝫ vbi difficultatem patiat̄ minorē extremitatē ſubiūgere
oportebit: vt ſi in ꝑfato ſyllogiſmo ponat̄ p imagines. Ois
currens hēt pedes: ꝛ addat̄ Joānes: reſiduū non pōt nō in
telligi: ſumpta ea nāqꝫ ſub maiore habent̄ oēs termini ex ꝗ
bus ſyllogiſmus ꝯſtat̄. Qm̄ aut rn̄dentis eſt affirmanda cō
cedere vera: falſa negare: ambigua ꝛ multiplicia diſtingue/
re. Et oē qḋ in argumēto ꝯcedendū negādum diſtinguen/
dū; ue eſt: aut eſt Añcedēs vel ꝯn̄tia in enthimemate indu
ctione ꝛ exēplo: Aut maior vel minor in ſyllogiſmo. Pote
rimus itaqꝫ argumēta opponētium artubꝰ alligare nota ſo
lēni: vt mox locis applicata ordine reddamus. In ſyllogiſ/
mo enim maiorē in dextra arguētis per īſcriptionē notati/
onē ſimilitudinē aut ꝗlibet aliter colloātes: Minorē ve
ro in pectore: Et ſiniſtre ꝯnem accōmodabimus. Non tn̄
incōueniret imaginē tenere maioris vel minoris. Et ei ꝓ/
poſiti argumēti mox ſniam ꝑſtare ꝓut negāda concedēda

diſtinguendaue foret ꝛ pro his locādis faciliter ꝛ prompte potiſſimum in concertationibus plurimum conducet ha/bere preparatas imagines vt concedo.

nego	Antecedens	maior
diſtinguo	Cōſequentia	minor

Sed caue ne Catam ꝯcedas ꝛ negas murē corrodere caſeū Aut negas Leonē ꝛ vrſum ꝯcedas. Ceteruꝫ vt facilius for/malem ꝯſequētiam notare valeas ex ſolo medio aut maiore ꝑpoſitione: ꝛ iminore extremitate locatā: perpulchrum eſt modoꝝ imagines hēre: in qbus vel argumentum totū reponas vel ipſam modi imaginem argumento iungas.

Barbara	dabitis	baroco
Celarent	fapeſmo	darapti
Darij	friſeſmoꝝ	felapton
ferio	Ceſare	diſſamis
barahypton	cameſtres	datiſi
Celantes	feſtino	bocardo
		feriſon.

Pro his habeas decē ꝛ nouem hoies tibi notos quorum cuiuſlibet manus dextra ſit pro maiore ꝑpoſitione: pectus aūt ꝑ minore: ꝛ manus ſiniſtra pro ꝯ̃ne. Diſputaturus igit̄ colloces in locis: ꝛ obiecta argumēta ſm exigentiā in eis repone penes inſcriptionem aut alios modos pretactos. Id tñ ſūmopere nota ꝙ ſi lōgum aliqđ argumētum fuerit (cuiuſmodi faciūt nōnulli Omeliā texētes) ꝛ illud pl'ra neceſſario occupauerit loca: ſumēdus eſt ſubſequentis index aliqs: vtpote ꝓncipiū eius aliqua ſolēniore nota ſignet veluti qꝫ imago eiꝰ i altiori reſideat ſede: ꝛ itidē i oībꝰ obſerua.

¶ Capitulum decimum De memoria lectionum colla/onum ꝯtionum ſermonum ꝛ hyſtoriaꝝ.

DE lectionibus collationibus ꝯtionibꝰ ꝛ ſermonibus popularibus ad plebē ꝛ vulgus eadē ratio eſt. Si ex libro hmōi ſtudeamus vt videlꝫ terque q̄terqꝫ tranſ/

currēdo in minutiſſimas ſniaꝝ portiunculas reſoluamus eaſq̃ʒ penes modū ſupratactū de ꝓpoſitionibꝰ deponamus. Quicq̃d eniuero eloquuturi ſumus in ptes ꝑncipales ſeu ꝯnes: q̃ruʒ vnam ab alia depēdere videamus diuidēdū eſt: ⁊ eas ſigillatim ꝓprijs imaginibus depīgere. Nec q̃dē ſingula verba ponamus niſi forſan egregias aliquas ſnias verbatim ob auctoritatis viʒ deſumere libeat: q̇ȯ vtiq̃ʒ colligātia/cathena/arte dictionādi/cōmode fiet. Inſup vt q̃buſdā imaginibꝰ ad loca repoſitis vel ſingulas ſyllabas vel dictiones arte iſcriptionis imprimamus ad ſingula mēbra a dextra ad ſiniſtrā ꝓcedētes: Exēpla ex ſupioribus reſume. In his rebꝰ partitio cōmodiſſima eſt iuxta id inſtitu. de lega. §. Sed no. vſq̃ʒ: ⁊. ff. de exce. doli. l. j. Diuiſio eſt vtilis: nā partitio aiuʒ legētis icitat/mētem itelligētis ꝑparat/memoriā artificioſe reformat. Uñ q̄ʒ ait. Ut pleriq̃ʒ volunt tribꝰ diuiſioꝰ valet. Legētis aiuʒ citat mētē quoq̃ʒ ꝓbat. Dat plenius cape: datꝰ plenius atq̃ʒ videre. Firmius ac gerere dat tibi diuidere. Materia itaq̃ʒ lōga vt iterato repetaʒ primitus partienda eſt: deīde ſingulas ſnias per ſuas imagines locis mācipare: vñ ſi ſepius depoſitū exigatꝛ: reddere ꝓtinus cōſueſcēt. Ex q̃bus ꝑſpicuū eſt q̄uo hyſtorias locare oporteat vt videlʒ in particulas ꝯſciſſe ſigillatim ſingula collocentꝛ: ita tū vt ante oīa tēpus rei geſte annoꝝ videlʒ incarnati dn̄i ponatꝛ q̇ȯ etiam ab impatore aut ſūmo pōtifice ſūmi poterit: deīde loci in quo res facta eſt imagines vel per iſignia aut alios modos ſupius recitatos accipiemus: poſtremo vero pſonas que rem ꝑpetrarunt ꝓpria imagine vel aliter ponemus reliqua vt ꝓpōnes. Q̄uo aūt dilatare mām cōfirmare ampliare/diuidere/oporteat alibi docuimus.

¶ Capitulum vndecimum de memoratione verſuum ſiue carminum.

CArmina aūt metra ſiue verſus id peculiare hn̄t quod hoc verſu exprimitꝛ. Metra iuuāt aīos cōprehendunt

plurima paucis:priſtina cõmemorãt que ſunt tria grata le/
gẽti. Hic ſi exercitatus arte velit breuitati ſtudere poterit
verſus p eoꝝ capita locare:maxime vbi ↄcinna dictionũ cõ
glutinatio ſeſe mutuo iſert. Aliogn per ſingulas ꝑmas lr̃as
ſingulaꝝ dictionũ:vt hoc carmẽ. Carmina que quõdã ſtu
dio florẽti peregi:tali modo/C/Q/Q/S/F/P/ in corpore
Bernhardi vel Boetij iſcribẽdo:vel per ſyllabaꝝ aut di/
ctionũ inſcriptionẽ. Sunt eteni nõnunq̃ ꝑncipales dicti/
ones verſus ſelegende: q̃tenus his terq quaterq cũ carmi
ne repetitis eaꝝ imagines fingamus locis mãcipandas:in
quo ars nãe ſuffragabit: Poterit quoq ꝑfatus verſus ex ſi
militudine collocari vt Senẽ poetam imaginemur carmi/
na ſua in charta floribus exornata mõſtrãs: In his ſimilibꝰ
frequẽtatio lectionis ⁊ ſedula imaginatio ⁊ icorporatio iu/
uat:Id tñ nõ ꝑtereũdu eſt qm̃ nõ ſolum p exẽpla ponunt
verſus ⁊ metra:ſed etiã p ſignificationes terminoꝝ: quate/
nus ỽtute vocabuloꝝ abſq intellectu tñ collocent. Ponũ
tur poſtremo ſniaꝝ imagines excogitando ſiue ꝓprias ſiue
q̃ſlibet alias ea repſentantes : ita ne opus ſit ſingula verba
reponere vt ex Tullio ſepe repetiuimus. Sed ſnia ex verſu
excogitata per imagines adiſtar ꝓpoſitionũ vt ſupra cap. 6.
huius q̃rti trac. ſtatutum eſt.

Capitulum duodecimum De prompta incorporatio/ ne auditorum.

Que ex libris deſumimus crebra repetitione memo/
rie imprimũtur:ſed cõtionatoris declamatoris vel
orãtis verba ex tpe mox reponere exercitatiſſimi
eſt/atq alias bonũ hñtis ingeniũ firmatum arte/opus ſiq/
dem eſt labore ⁊ diligẽtia atq ſũma inter audiẽdum aduer/
tẽtia. Sed nihilominus viua vox plus afficit:⁊ in aio altiꝰ
reſidẽt que ꝓnũciatio:vultus/habitus/⁊ geſtus dicẽtis affi
git q̃ lecta in libris:Si maxime egregius qſpiam modo di
ligẽtia ⁊ rõne optima in efferẽdo ſungat. Exordiãdo debi/

te quatenus incitet aīum audientis:benignum reddat:ꝛ fa
ciat eruditum:cauſaꝝ aſſignatione ꝛ dicendoꝝ ſummatio/
ne per debitū numeꝝ. Ita quoqȝ ꝙ diſtincte narret lucide
clare ordinate ꝛ breuiter ceteriſqȝ rethorice ſpeciebus obſer
uatis:qbus ꝛ recte diſponit ꝛ debite ꝓnūciat oratio: Cūqȝ
eloquutor tēperat vires ꝓ audiētium more: vt officiū eius
exgrit: Si diligens fueris auſcultator ꝛ ſatis attētus ꝛ ver/
ba cū imaginibus ꝯferas ac ſerioſe ꝛ fortiter imprimas opti
me audita cōmemorabis Qd vbi vel ex auditoris negligen
tia ꝛ pronunciantis defectu aliqd hoꝝ defuerit vix qcq̄ȝ in
de reportabit auditor: Quo itaqȝ modo pronūciet auditor
mox ꝯſiderabit:ꝛ ſi depēdentiā faciat ſermonis notet diligē
ter:pro ſinguliſqȝ pūctis ꝑncipalibus imagines cōponat:q/
bus ea breuitate qua alter edicit loca ſua ꝑhabita replebit:
Et ſi quas ſolēnes ꝛ notatu dignas recitet auctoritates:pro
his quoqȝ imagines ſtatuat. Taliterqȝ maximā inordinatiſ/
ſimi etiā ſermonis partem capiet.

¶ Capl'm 13m de memoria reꝝ prophanarum.

Poterāt hec ꝑfecto qbuſuis etiam ſtudioſis ſat eſſe:
atq ne amico partior ſim q̄ȝ oporteat:de reb9 ꝓpha/
nis que te minime ꝯcernūt Joānes dulciſſime exem
pla ſubijciēda cēſuimus vnde ꝯiectes:q̄ȝ facile ſit extranea/
rū reꝝ nobis cōparare memoriā: Cuiuſmodi ſunt ex nume
ris maxime depēdētia. Sic qppe mercimonia/debita/taxil/
loꝝ iactus/chartaꝝ ludos/ſcacoꝝ tractus ꝛ item alioꝝ id
genus pleraqȝ alijs mirātib9 ph's mēte tenere poterit. Cui
rei numeroꝝ imagines in ꝓ̄ptu hēre ſūmopere ꝯducet ex
cap.10.trac.tertij. Ex illarūqȝ varia cōmixtioue rē ipſaȝ de/
ſignare: Proinde meminiſſe opȝ ipſas nouē perſonas cōſti/
tuere varios numeros ſꝫm variam imaginū articularis nu/
meri cū ipis copulationem. Kalmickerſche ſiqdē vnū dūta
xat mihi repſentat ſe ſola:ꝙ ſi ei crucē ſimplicem qūolibet
donauero vndeciȝ denotabit:ſi duplicē viginti vnū:ſi cru/

cem in tripode triginta vnum: ⁊ ita deinceps vt ſupra edo/cuimus. Ita quoqꝫ crux ꝑ decē ponit. ve℞ penes pſonaruꝫ adiūctionē variat numerus. Cū kalmickerſche eteniꝫ vn/decim/cū Joā. blecken duodeciꝫ: ⁊ cū heriberto tredeciꝫ: ⁊ ita deiceps reliquo℞. Ita quoqꝫ crux duplex viginti/⁊. 21. ⁊ 22. ⁊. 33. ⁊ ita reliquo℞ cōponet cum adiūctis pſonis: Quē modū ſi in vſu habueriꝫ facile memoria cōmendabis q̄cūqꝫ numeris itegrant. Que res ſūme neceſſaria eſt doctis pari/ter ⁊ idoctis: vt is pene nihil ſciat qui numerare neſciat vt boetij auctoritas eſt: quāobrem te plenius edocētes: ꝑpau/cula adiecimus hic exēpla nr̄is imaginibꝰ penes quē modū ꝓprijs tu rem abſolues.

§. i. De mercimonijs.

Id quoqꝫ mercatoribꝰ ſūme neceſſarium eſt, vt, habeant lo/ca ſibi q̄ꝫplurima in prōptu atqꝫ imagines maxime nume/ro℞: abſqꝫ ſiqdē arithmetica nihil efficiēt. Si qs igit mēte tenere velit ex ordine merciū ſua℞ pondus ⁊ mēſurā locis ſuis ſerie collocet. Et q₂ res inaiate per ſe nō ſatis cōmouēt ob id eis viuas iūgemus imagines vt ſupra docuimus que aliqd circa eas opent. Siqdem ꝓinde qſpiam Uenetijs cō/parauerit bōbicem/Setam/piper/çinçiber margaritas aut que ho℞ ſimilia. Coloniā deſtinanda: ⁊ velit pōdus hmōi re℞ memoriter retinere: cuiqꝫ ſuuꝫ nume℞ adaptet vtpote trecētas libras bōbicis in ꝑmo loco ponēdo heribertū qui ſignū cētenarij triplicatū teneat videlꝫ cornu vel baculum cū duobꝰ annulis: ⁊ in illa teneat librā ſiue ſtaterā in qua pē/deat ps aliqua bōbicis. Itidē aliter vt ſaccū plenum bōbice i ꝑmo loco fingas ſup quē heribertus ſedēs cornu ſiue bac/culū cū duobꝰ annulis in ſiniſtra teneat ⁊ ſtaterā in dextra. Id ſiqdeꝫ obſeruari volumus in hmōi numero℞ locationi/bus: q̄ ſi numerus cētenarij ſiue millenarij in ꝑncipio loci ſiue in dextra imaginū numeri digitalis ponat ſeipſum rep̄/ſentet cū adiūcto digitalis vtpote ſi heribertus Cornu in

dextra teneat ſignificabit cẽtum ꝛ tria. Si vero in ſiniſtra trecenta. Qð in oibus obſeruari opꝫ diſcretionis cauſa. In ſcðo itaqꝫ loco ponas. Sete quãtitatẽ vt ſi cẽtuꝫ ꝛ mille vlnas habeas pãni Serici imaginaberis in ſcðo loco virum a quo emiſti ſiue aliquẽ aliũ tibi notũ q circa hmõi pãnos negotiaꝛ ꝛ qꝫ is vlna ſua mẽſurat panũ illum: habeat aut in capite caudam pauonis ꝛ ex collo pẽdens cornu argẽteuꝫ ad dextrã ptem: In tertio deide loco piper in magno ſacco apto tñ imaginaberis. Et ſi cẽtuꝫ qnquagita q̃ttuor libraꝝ ſit collocabis Margaretã heymans in dextra arcuꝫ ꝛ cornu geſtiẽtem. In ſiniſtra aũt ſtaterã qua ex ſacco ex̃hat piper librãdum. Ita pariformiter de çinçibere ꝛ margaritis faciendũ eſt. Et qbuſcũqꝫ aliјs rebus inaiatis. Si aũt oues ꝛ boues vl' equos aliquis trãſmitteret numeꝝ vni eoꝝ dũtaxat ſũgat: vt ſi mille oues in ꝑ loco ponat vnã ouẽ q̃ comederit pauonẽ vſqꝫ ad caudã quã adhuc in ore tenet. In 2° bouem in ore cornu curſoris tenẽtẽ ꝛ cẽtũ repſentabit. In 3° gnquagintaqnqꝫ equos pones. ſi margarita de puteo inſideat vni equo Arcũ in dextra tenẽs quo equũ pcutiat. Ex his ſimilia tu ꝯiectabis imagines tñ numeroꝝ meoꝝ poſui vt adinſtar illaꝝ alias excogitatas in prõptu habeas.

§.2. De debitis ꝛ obligationibus.

In oibus debitis obligationibus ꝛ ꝯctibus vt in pluribus dies mẽſis annus ꝛ locus vbi hmõi pacta ꝛ ꝯctus ſiũt notari ſolẽt: eapropter opus eſt mẽte tenere mẽſiuꝫ ꝛ dieꝝ notas quas ſupra cap. 17. trac. 3. enumerauimus vt.

Dominica	Auro	
Lune	Argento	
Martis	Ferro	
Mercurіј	Argento viuo	dies hebdomade
Iouis	Stanno	
Veneris	Ere	
Saturni	Plumbo	

Et menſium interſignia capl'o.18 trac.3.recenſita.

1 Januarius	bifrons	7 Julius:meſſor
2 Februarius	febꝛilis	8 Auguſtus:agreſti collector
3 Martius	bellator	9 September:torculator
4 Apꝛilis	clauiger	10 October:meſpulas habens
5 Maius	floꝛiger	11 Nouember:oleaſtrum
6 Junius	herbariꝰ	12 December:mactator

Annos aūt dn̄i ſufficit numeroꝝ imaginibus deſignare. Et ſubſtātia negotij iuxta applicationē artis ad ſ͞nias ſupꝛa capitulo.5.trac.q̄rti. Sit itaqꝫ is caſus(vt iuriſte iḡunt) ī terminis. Petrus ꝺ Aqſgrano cōparauit Venetijs anno dn̄i 1520.die vero Mercurij.12.mēſis Junij. decē libꝛas pipis: pro q̄libet libꝛa ꝓmiſit dare dn̄o Antonio de Anchona vnū ducatū ⁊ medium:anno.1521.die Jouis vigeſima apꝛilis. Et ꝑ vigintiqnqꝫ libꝛis croci eodē die emptis ꝓmiſit dare pro q̄libet libꝛa tres ducatos:die Saturni ſiue ſabbato decimanona maij. Ponas Margaretā de puteo in dextra caudam pauonis hn̄tem ⁊ in ſiniſtra bacculū cum duobꝰ annulis:ſiue coꝛnu:quo ꝑcutiat duplicem crucē iuxta ſe poſitā:q̄ vigi ti ſig̃t ⁊ annus erit repoſitus:Ante hmōi itaqꝫ imagines ī eodē loco(iuxta noꝛmā quā ſupꝛa cap.2.trac.3 circa finē tradidimus) pone:ita qdē vt herbariꝰ de manu Joā. blecken crucē rapiat:⁊ ille iratus eū argēto viuo ꝑfundet:⁊ hoc ipſo dies mēſis poſitus erit. Deīde imaginer ſ illuc mēſaꝫ oꝛdinatā in qua ſaccus piperis collocet ⁊ in ipſo crux in qua pēdeat ſtatera. Petrus aūt appꝛhēdens crucē ipſam/oñdat Antonio alicui anchorā in manu hn̄ti ducatū vnum in illa mēſa iacētem/⁊ diuidat alteꝝ gladio. Et mox ſubiūgentur imagines anni.1521.⁊ diei Jouis vigeſimi ap̄lis iuxta iā exēplificata. Et imagines croci ſımılı modo reponi poterunt ſat namqꝫ mihi erit modū monſtraſſe his pauculis.

§.3 De iactibus taxillorum.

Cum aūt te libuerit recēſere oīum iactuū numeros quos

taxillis vel teſſeribus ludētes ꝓijciunt: locos ad manuz ha
beto ꝑparatos ꝛ i ſingulis ſingulaꝝ ꝓiectionū imagines re
pone. Utpote ꝓijciens duob⁹ taxillis nil poterit ꝓijcere qn
ſit. 1. 1/1. 2/1. 3/1. 4/1. 5/1. 6/vel. ꝛ ita deinceps. Si itaqꝫ proij/
ciat in primo iactu. 1. 1. pro illo iactu pone kalmickerſche
in primo loco taxillū in manu hn̄tem. Si ſcd̓a vice ꝓijciat
1. 2. in ſcd̓o loco pone kalmickerſche cū Joā. blecken collo/
quētem. ꝛ ita pariformiter pro quolibet iactu in quolibet lo
co pone ſuas imagines: Et ſi cētum iactus fecerit cētū opor
tebit loca hr̄e: niſi in vno loco plures imagines collocare
velis iuxta artē quā ſup̈ cap 3. trac. 3. dedimus: vel in artu/
bus vnius imaginis pluriū iactuū numeroꝫ collocare ma/
lueris: qd̓ attn̄ minime ꝯſulꝰū habeo: in hoc ſiqdē nō forēt
ꝓportionate imagines vt ſpeculāti pꝫ. Si aūt totam ſūmā
hmōi iactuū ſiue pūctoꝝ ꝓ ectoꝝ meminiſſe velis nāli me
moria ſupputabis: vtpote ꝓijciat ſemel ꝛ ſint vnus pūctus
in vno taxillo ꝛ duo in altero facile ſūmā numerabis: ꝓ quo
numero ſufficeret ſolū heribertū poſuiſſe: itidē de reliquis
Si qdē cū trib⁹ taxillis aut q̈ttuoꝛ ꝓiecerit pro pūctis ſingu
lis ſuā imaginē ponito: vtpote ſint/in p̊ tria/ in ſcd̓o qnqꝫ/i
3° ſex ꝛ/in q̈rto vnū/pro his ponant heribert⁹ margare: d̓
puteo: itē Seſſinchuſen ꝛ kalmickerſche: in vno loco. Ut
aūt totā ſūmā illius iactus retineas ſūmatiꝫ cōputabis ꝛ re
ſultabūt qndeciꝫ: pro qbuſ pone margarētā de puteo crucē
manu apphendētem. Ex his ſimilia ꝓiectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notādū ꝑc. pue eſt q̈ttuoꝛ cōiter
eē ſpēs picturaꝝ vtpote in vna roſe/ in altera nole/in tertia
ſcuta/ ꝛ in q̈rta glandes habeant: Et cuiuſlibet hmōi ſpērū
diuerſe ſūt figure videlꝫ Rex Regina: Eques pedes: ꝛ reli
que ꝑ numeꝝ partite/ vtpote decē roſe/ decē nole/decē ſcuta:
ꝛ decē glādes / ꝑ ſingulas ſpēs ad binariū deſcendēdo. Pro
ipſis aūt imaginib⁹ oportebit q̈ttuoꝛ hoīes accipere vt viꝫ

diademate coronatū. Pro regina feminam corona ornatam ꝑ equite equeſtrē quēpiaꝫ notū/ ꝛ pariformiter ꝑ pedeſtre: q eū ſignificet. Numeroꝝ aut imagies/ relique ſignificabūt vtpote crux decē roſas nolas ſcuta vel glādes iux̄ appōnē. Silr̄ nouē roſe ſignificabunt: ſi annā Eckynhagen ponas in manu roſaꝫ tenere: ſi vero nolā: nouē erūt poſite nole. Ludētibꝰ igit̄ aliq̄bus poteris facile imaginibꝰ ſingulos eoꝝ iactus ponē̈ vt in. §. 3. docuimus. Sic quoqꝫ ſi q̇ſpiā oēs chartas ꝛ tibi ordinē eaꝝ recēſendū obtulerit: ſingulaꝝ ſingulas in ſingulis locis ea ſerie q̈ accepiſti vel noīata ſūt repones: qḋ facillimū erit vbi ꝑ̇diſpoſita loca habueris ꝛ imagines ꝑ̇ cōceptas: nō eni ꝛ loca ꝛ imagines ꝛ memoratio rei ſimꝉ efficiēda venıūt: vt ꝑiculo ꝯprobauimꝰ Circa vnū ſiq̇dē mēs intēta ab altero remittit. Hec ḡnaliter dicta ad oīa chartaꝝ gn̄a alijs figuris iſignita ꝓportionabilr̄ applicāda ſunt veluti vidi aliq̄s exteroꝝ chartas denarijs enſibꝰ bacculis ꝛ cupis depictas. Nā ſi ſeptē enſes ꝑ̇ ꝓijciant mox Antonius decan. enſeꝫ manu geſtiēs locādus foret. Si vero deīde tres deuarij ponas heribertū denariū in manu hn̄tem: ꝛ itidem de reliq̄s. Id quoqꝫ in hac arte obſeruādū eſt ꝙ ſi plures ſimul ludant videlꝫ tres aut q̄ttuor vt penes hoc in tres vel q̄ttuor partes loca diſtiguant: ꝛ inter hmōi ꝑtes tot loca relinquere vacua quot quiſqꝫ ludentium habet chartas: que poſtmodum iactuum imaginibus impleas.

§. 5. de ludo ſcacorum.

In quouis ludo ſunt Rex Regina duo viri ꝯſolares duo equites aurati duo/ Interreges theſaurarius medicus caupo Theolonariꝰ ſcriptor faber ꝛ colonus. Et hi q̇dē oēs duplicant vt alij nigri ſint alij vero albi: Pro ipſis itaqꝫ ſedeciꝫ ꝑſonas tibi notiſſimas deligito albis veſtitis vel re ipſa aut ꝯceſſione imaginationis vel ſaltiꝫ aliquo ſigno albo diſcretas. Alie vo nigre ab ipſis pariformiter diſcernant: ꝛ haſce in duplicibꝰ colloca locis cū iſignibꝰ q̇buſdā oꝑationibꝰ

vt in próptu ſint cū opȝ. Et cū ludū receſſere velis ꝑ ſingu-
lo tractu imaginē eius in ſuo loco ſeponas: vt ſi vir ꝯſolaris
alb⁹ nigrū tollat hoꝝ imagines ſingito vt alb⁹ nigrū hume
ris in ſuo teneat loco ita deinceps. Nec magni facio in pſen-
tiaꝝ quo noīe hmōi iſtra vocent: vt qdam appellāt Regē
reginā Rochos egtes delphinos ſiue pſbyteros ⁊ pediſſe-
quas. Tot enīuero ſufficiet hēre pſonas notas quot ſunt ſca
ci videlicet ſedecim pro albis ⁊ pro nigris ſedecim. Et pro
ſingulo tractu ſuum pro libitu pone imaginem.

§.6. de facieꝝ numeris in chartis iprimēdis.

Difficillimū in arte ipreſſoria videt mēte tenere correſpon
dētiam numeroꝝ: vt exēplo loquar ſi foliū ſimplex cōplice
tur ālibet pagina in duas colūnas partita numerus earum
erit vt expāſo folio in pma facie ordinent hoc modo 7 8 1
2. ⁊ in alio latere 3 4 5 6 Cum aūt in qttuor abſqȝ colū-
nis plicet numerus eaꝝ erit i p̊ latē 5 4 8 1 tali mō 5 4
In alio autem latere .3. 6. 2. 7. 3 6 8 1
hoc modo
2 7

Si vero foliū in .4. plicet ⁊ diſtiguat p colūnas erūt .16. co
lūne expāſoqȝ folio eaꝝ numerus erit talis in primo latere
2.1.16.15.7.8.9.10. tali modo.

2 1 16 15 In alio autem latere .6.5. 9 5 11 11
7 8 9 10 12.11.3 4.13.14. tali modo 3 4 13 14

Si aūt foliū plicet in .8. erunt .16. facies abſqȝ colūnis: expē
ſo folio in p̊ latē numeri latere .9.8.15.12.16: 1.4.13. tali mō.
6 8 5 12
16 1 4 13

In alio aūt latē numerus erit .11.6.7.10.14.3.2.15. tali mō.
11 6 7 10
14 3 2 15

Si aūt diſtiguit p colūnas erūt trigitadue colūne earūqȝ
numerus erit in primo latere talis .18.17.16.15.10.9.24.23.31.
32.1.2.7.8.25.26. tali modo.

18 17 16 15 10 9 24 23
31 32 1 2 7 8 25 26

In alio aũt laxe numerus erit.22.21.11.14.13.20.19.27.28.5.6.3.4.29.30.tali modo.

22 21 11 14 13 20 20 19
27 28 5 6 3 4 29 30

fiunt varie id genus foliorũ cõplicationes vtpote ſi ſexter-nus fiat ex folio itegro ⁊ medio vel octernus vt ſi foliuz in q̃ttuor plicet̃ ⁊ in illius medio ponantur alius q̃tern⁹. Pro-p hor oĩuz memoria id obſeruet̃ q̃teuns in loco vna tabu-la fingat̃ in qu numerorũ imagines collocent̃ vtpote prio-ris lateris numeri iuxta murũ ⁊ alij in eorũ oppoſito: vt ſi fo-lij in q̃ttuor plicati numeros collocare placeat qui ſunt in primo latere tales. 5 4
ponat̃ tabl'a ⁊ ab vno latet̃ ſedeãt margaret̃ putei: 8 1
⁊ marga/hen apud murum: ⁊ paſtor bach. ⁊c.

Capl'm 14ᵐ de modo legendi incorporãdi meditandi ⁊ repetẽdi ea quorũ memoriam experimus.

CUm meminiſſe q̃ppiam velimus opportunũ eſt in pri-mis ip̃m curſim bis terue lectitãdo tranſcurrere: atq̃z deide ordinem ꝯſtituere ⁊ cuiuſlibet particule ſñiam inda-gare: Et poſtremo ſñiam ipſam facile memorie cõmendabi-mus. In qua re id obſeruãdũ erit vt cuiuſlibet p̃tes imagi-nes effingamus: eaſq̃z ſeriatim locis cõmẽdemus: ita q̃dem vt p̃me ſñie imago fixe firmiterq̃z inſculpat̃ priuſq̃z molia-mur alter ãcollocare. Atq̃z ſemp primas cũ poſteriorib⁹ re-petamus: vtpote poſita ſcd'a nõ p̃us tertia ponat̃ q̃z primaz cuz ſcd'a reſumpſerimus: nobiſq̃z fixe memorie ĩhereat. Nõ tñ multa lõgaq̃z ꝯtinuatione mẽtem defatigare opz: ſed in-terpolatione aliqua pauliſp remittamus: videlz dũ q̃ntũ at-tigerimus locũ: deinde in decimo pauſabimus. Et ĩ quinto quoq̃z morã agere p̃pauculã remediabit̃ defatiſcẽtibus vir-bus. Cũ itaq̃z aliquẽ poſueris gnariũ: loca ipſa diuerſimo

de/calce ad verticem atqȝ retrograde ſimul cū depoſitis re/
pete imaginibus: ꝛ intētionē indubie aſſeq̄ris. Si tn̄ reliq̄
pcepta ſeruaueris ac que nāliter memorie ꝯducūt: Neqȝ ar
bitreris ſolis locis ꝛ imaginib⁹ diuinū qđ agere: niſi ꝛ nālis
aliqua ſaltem mediocris aſſit memoria: quā nālib⁹ quoqȝ
diligētijs cuſtodiēdaȝ ſuadeo: ne fruſtra niteris: que vbi cō
petens fuerit huius artis bñficio ſi rite fungamur plurimū
ſuffragabit. Ea quoqȝ quoꝝ memoriam efficere placet vbi
in ptes diuiſa fuerit: cuilibet ſuam imaginē applicabimus ꝛ
vt iā diximus locis mācipabimus: qđ tn̄ ita fiet q̄tenus in/
ter legēdum voce alta nō vtamur: at poti⁹ ſubmurmurando
meditemur. Et qm̄ contēplationi ſilētiuȝ maxime cōpetit/
in nocte reſolutis vapoꝛib⁹ vbi ſpūs purificati fuerit noſtro
ſtudio intēdēdū eſt: vt alibi edocuimus. Ea ſiqdem tēpeſta
te noctis itentio minus ad exterioꝛa euocat. Inſuper huic
ꝯbi aſtipulant ſnīe ingentis. Mane an̄ lucē ſurgere ꝛ phie
operam dare ꝛ ſanitati cōfert ꝛ noſtre rei familiari. Ut itaqȝ
rem vnico abſoluā verbulo optimos in facultate tua tibi
delige authoꝛes: quos tibi q̄ȝ familiares facito ſepius repete
ſnīas ꝯſidera ꝛ circūſtātias ſcripturaꝝ. Snīam anteoīa ela/
boꝛa itelligere: ꝛ quo tēdat ꝯtemplare: verba penes ſnīas in
partes diuide ſingulas partes ſigillatiȝ tecū repete: ꝛ in me
moꝛia fige eo potiſſimū tēpoꝛe quo mētis nō grauioꝛ eſt oc
cupatio ꝛ ſpūs aīales in ſuo roboꝛe vigoꝛoſi pſiſtūt. In tuo
quoqȝ ſtudio vires metiaris ne vltra metam ꝑtendas. Ac
alia que alibi in nr̄is editiūculis lectitaſti obſerua vel maio
rū de modo ſtudēdi p̄cepta. Que lōguȝ erat iteꝝ hic repe
tere: potiſſimū vbi feſtinātiſſimus pene imatuꝝ extoꝛques
opus. Quare vnico dūtaxat ꝯcludētes ꝟbulo: huic opello
finē iponētes: grauioꝛa pollicemur cū id ocij nacti fuerim⁹.

Concluſio operis.

Symonides Chius poeta p̄ſtantiſſimus olim (vt aiunt)
Granone in Theſſalia apud Scopam hoīem foꝛtunatū

atq3 nobilē cenans: carmen qd̄ in eū cōpoſuerat cecinit. E
q̄m in eo pleraq3 ornādi cauſa: pro more poetar̄ in caſtore
atq3 pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat
dimidiū ꝓmiſſi datur̄ pro illo carmine: ⁊ ꝙ reliquū a ſui
tyndaridis quos eque laudaſſet peteret. Inter que paulo
poſt Symonides euocatus a duob⁹ iuuenibus egreditur:
mox ꝯclaue in quo Scopas epulabat corruens eū vna c
ſuis oppſſit: Quos humare volētes nequerant obrutorum
cineres iternoſcere. Aſt Symonides ex eo ꝙ nouiſſet quo
eor̄ qſq3 loco recubuerat queq3 obtumulādum mōſtrauit.
Ex qua referūt memorādi artificiū ꝑmitus iniciatū: A ſeq
cibus aūt pro cuiuſq3 ingenij vi auctum variatūq3 ⁊ diuer
ſis traditū ꝑceptionib⁹. Inter quos poſtremo nō aureos ꝑ
miſi mōtes: ſed qd̄ ex alior̄ ꝑceptionib⁹ hauſi ⁊ ꝓpria com
peri induſtria: ob meā in te obſeruātiam Joānes dulciſſime
tibi ꝯgeſſi in hoc opellū. Ex quo nolim eſtimes te mox in
ciuium diuinatorem excreſcere. Nō eqdem poculi more tibi
aut cuiuis alij ſciam iſūndē ꝯceſſū habeo. Sed cū in ꝗuie
diſciplina tria potiſſimū exigant ad habitus ꝯgſitionē: Na
tura/vſus/⁊ ars: Artē ꝗtenus licuit tradidi nauāde cuiuſq3
diſcipline: quā ſi in meliorē vſū verteris me hercle nō par
uam nāciſceris frugē: Si qppe idies ꝑpaucula notioni tue
adieceris doctior euades vt qſpiam ait: Paruula ſi tētes ſu
per adieciſſe puſillis. Idq3 frequēs peragas magnus cumu
latur aceruus: Sed noſti quoq3 illud Horatij: Qui cupit
optatā curſu ꝯtingere metā: Multa tulit fecitq3 puer ſuda
uit ⁊ alſit: Abſtinuit Venere ⁊ baccho: Atq ois ars innani
ter ſuſciperet i eaq3 fruſtra torqueremur ſi penit⁹ nāe cōmo
da nobis alieniſſima forēt: adeo vt neq3 loca retinere: ⁊ ima
gines effingē poſſemus. Sūma ꝑinde tibi cura ſit auxilian
de nāe ꝑbor̄ rōne ſecretiſſima: ex qbus nōnulla laborioſiſſi
me ꝯquiſiuim⁹: ver̄ ſi medicinis memoriā augē velis. Qd̄ me
dicorum eſt promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Tu

Cōcluſio Operis

medicus cum ſis Galenum Auicēnam Hypocratem Me
ſue ⁊ alios ad manum habes: Aliis familiarius inter Neo/
thericos Marſilius ficinus muſarum phyſicus adminicu
latur: Joan. michaelis / inunctionibus ⁊ cataplaſmatibus
aliiſqꝫ remediis memoriā intētat. Nām cura: Artē obſerua
⁊ vſum frequēta: Nō tam multa lege qꝫ pauca multū: eoꝝ
ꝑcipue q non verbis chartas implent eriſqꝫ voti compos.
Accipe itaqꝫ mella inter vepres collecta manu noſtra. Joā/
nes ideo inter vepres ꝙ adinſtar Julij Ceſaris (in obedien
tiarum exequutionibus) huc illucqꝫ proficiſci iuſſus coe/
giſſem. Quemadmodum quoqꝫ Plinius iunior in itinere
ſemper ſtuduiſſe memoratur: ſtudiuꝫ exagere neceſſuꝫ erat
Ad quod Alexandri macedonum Regis in caſtris ſemper
quippiam lectitantis plurimum incitauit exemplum. Va/
le ex Kyrdorp apud bruieler vbi huic noſtro opello (ꝓpter
tuam nimiam feſtinamqꝫ inſtantiam) nondum reuiſo fineꝫ
impoſuimus. Anno domini milleſimo qngenteſimo tertio
decimo: die vero martis intra octauas beati Martini epi/
ſcopi. Iterum atqꝫ iterum vale ⁊ tui Joannis: Joānes cha
riſſime ne vnquā obliuiſcaris.

Peroratio exemplaris in totum opuſculum.

¶ Impreſſum Venetijs in edibus Georgij de Ruſconi/
bus in ꝫtrata ſancti Fantini die. 9. Julij. 1520.

Author.

¶ Mendas calcographoꝝ erratu commiſſas pie lector
emēdas.

Romberch
1520